

MITROPOLIA BANATULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI
TIMIȘOAREI ȘI CARANSEBEȘULUI
ȘI A EPISCOPIEI ARADULUI

10-12

1974

ANUL XXIV

C U P R I N S U L

Pag.

† NICOLAE, Mitropolitul Banatului : „Înmulțiți-vă și umpleți pământul” 587

DREAPTA ÎNVĂȚĂTURĂ A BISERICII

Vladimir Ivanov : Semnul și semnificația crucii — — — — — 591

BISERICA ȘI PROBLEMELE VREMII

* * * „O lume pentru toți” — — — — — 597

S T U D I I

Pr. prof. dr. Ioan G. Coman : Ideea de creațiune și antropologie în scrierile Sf. Atanasie — — — — — 610

* * * Nostalgia Ortodoxiei — — — — — 627

ÎNDRUMĂRI OMILETICE ȘI CATEHETICE

Preot Sorin Cosma : Seisul ospitalității creștine — — — — — 644

Preot Ion Bunea : Stările sufletești în rugăciune — — — — — 648

P R O B L E M E P A S T O R A L E

Pr. prof. dr. Alexandru Moisiu : Contribuția preotului și credincioșilor la realizarea acțiunilor obștești — — — — — 652

A N I V E R S Ă R I

* * * : Chipul strălucitor al patriei. A 27-a aniversare a proclamării Republicii — — — — — 659

C O M E M O R Ă R I

Prof. Ion Nicola : 350 de ani de la nașterea mitropolitului Dosoftei — 663

Prot. Ion B. Mureșianu : Mitropolitul Dosoftei în contextul eforturilor pentru biruința limbii românești — — — — — 666

C H I P U R I D E Î N A Î N T A Ș I

Dr. Aurel Cosma : Pictorul academic Ioan Zaicu — — — — — 671

Dr. Aurel Cosma : Focloristul George Cătană (1863—1944) — — — 677

U R M E D Î N T R E C U T

Pr. dr. Teodor Voștinariu : Prezența unei vechi cărți românești în Banat — Molitfelnicul de la Rîmnic — 1747 — — — — — 682

Pr. Gheorghe Cunesco : Gala Galaction la Așad — — — — — 685

TREPT E ALE DEZVOLTĂRII PATRIEI

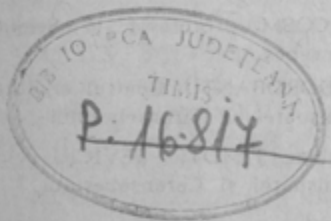
Contribuții la cauza păcii și colaborării. Solemnitatea decernării Premiului Fundației „Emile Cornez” pe anul 1974. Președintelui Nicolae Ceaușescu. Lucrări dedicate vieții și activității Președintelui Republicii Socialiste România. Sesiunea Marii Adunări Naționale. Lucrările Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste. Vizite de lucru ale Președintelui Republicii Socialiste România. Ziua recoltei în anul producției agricole record. Inaugurarea unei construcții montane unice în

pv 1

MITROPOLIA BANATULUI

10-12

ANUL XXIV 1974

EDITURA MITROPOLIEI BANATULUI

~~Pm 8927~~

MITROPOLIA
BANATULUI

COMITETUL DE REDACȚIE :

Președinți : I. P. S. NICOLAE, Mitropolitul Banatului
P. S. VISARION, Episcopul Aradului

Membri : P. C. Pr. CONSTANTIN COMȘULEA, consilier la Arhi-
episcopia Timișoarei și Caransebeșului
P. C. Pr. EMIL ROMAN, consilier la Episcopia Ara-
dului
P. C. Pr. SORIN COSMA, profesor la Seminarul
teologic din Caransebeș
C. Diacon PETRU DOROBANȚU, Centrul eparhial al
Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului

Redactor responsabil : P. Cuv. Arhim. TIMOTEI SEVICIU, vicarul
Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului

Redacția și Administrația: Arhiepiscopia Ortodoxă Română,
Timișoara I, blv. Victoriei nr. 7.

„ÎNMULȚIȚI-VĂ ȘI UMPLEȚI PĂMÎNTUL“

Relatînd „facerea omului”, Sfînta Scriptură atribuie Creatorului următoarele cuvînte adresate protopărinților noștri: „Fiți rodnici și vă înmulțiți și umpleți pămîntul...” (Facerea 1, 28). Porunca dintru începuturi a fost împlinită, numărul oamenilor crescînd neîncetat. Veacuri de-a rîndul sporul nașterilor a fost privit drept aceea ca un fenomen natural și n-a îngrijorat pe nimeni. A trebuit să vină vremea noastră, cu posibilitățile ei de înregistrare și evaluare a tot ce se întîmplă sub soare, pentru ca să atragă atenția asupra „primejdiei” ce o reprezintă creșterea vertiginoasă a populației.

Se apreciază astfel că au fost necesari 2 milioane de ani pentru ca populația planetei să ajungă în 1830 la primul miliard, 100 de ani pentru a ajunge în 1930 la cel de al doilea miliard, 30 de ani pentru a atinge în 1960 al treilea miliard și numai 15 ani pentru a ajunge în 1975 la cel de al patrulea miliard. Ținînd seama de actuala dinamică a populației, experții afirmă că, după toate probabilitățile, copiii născuți azi vor cunoaște deja la vîrsta de 17 ani o lume de 15 miliarde locuitori, iar nepoții lor vor trăi împreună cu 60 miliarde de oameni. Cifrele sînt într-adevăr impresionante și nu e mirare că s-a început a se vorbi despre „explozia populației”.

Această creștere a numărului oamenilor pune evident serioase probleme societății, mai ales în ce privește satisfacerea nevoilor de fiecare zi, a hranei, cazării, asigurării locului de muncă etc. Și astfel corelînd una cu alta, a apărut temerea privitoare la insuficiența resurselor în stare să împlinească trebuințe mereu sporite.

Statisticile întocmite cu grijă și stabilească bunăoară pînă și numărul de zile cît ar putea trăi omenirea cu rezervele de hrană ce le are la dispoziție. Buletinul UNESCO trăgea nu demult semnalul de alarmă avertizînd: „Ascultați bătăile ceasului. În fiecare secundă se nasc doi copii pe lume, două guri, în plus, de hrănit. În fiecare zi se nasc cu două sute de mii de ființe omenești mai mult decît dispar prin moarte”.

În atari împrejurări știința demografiei a devenit mai mult decît actuală iar problema populației una din preocupările majore ale comunității internaționale. S-a încercat găsirea soluțiilor capabile să prevină iminența primejdiei. Unii îi văd rezolvarea în oprirea sau măcar încetinirea procesului de creștere a populației prin limitarea nașterilor, planificarea familiei etc. Majoritatea apreciază însă că nu înmulțirea oamenilor trebuie să îngrijoreze, ci reaua distribuire a bunurilor, dănuirea nedreptăților sociale, risipa la care se dedau cei avuți, investirea unor imense resurse în armament și în purtarea de războaie etc.

Chestiunile puse în discuție sînt, precum se observă, de importanță capitală de unde și atenție ce li se acordă. Tocmai de aceea Organizația Națiunilor Unite a proclamat anul 1974 ca „An Mondial al Populației” și a convocat una din cele mai importante întruniri internaționale: „Conferința Mondială a Populației” (București, 19—30 august 1974).

Problema populației a ajuns pe prim plan și nimeni n-o mai ignorează: nici conducătorii de state, nici oamenii de știință, nici miliardele de cetățeni ai Terreii. Li acordă atenția cuvenită teologii, preoții și credincioșii. Așa cum observa și un „memorandum” pregătit de Conferința Creștină pentru Pace privitor la problemele mondiale ale populației, „creșterea numărului oamenilor constituie o problemă pentru Biserică și pentru reflecțiile lor teologice și etice (planificarea familiei, controlul nașterilor, avortul, sterilizarea).”

Punctul de vedere teologic în materie de demografie nu se reeduce însă numai la idei generice. Chiar dacă „reflecția creștină asupra problemei demografice ca atare este încă la începuturile ei” (Conference of International Catholic Organisations: *The population problem*, 1974, cap. XII, p. 118), totuși avem la îndemână suficiente elemente pentru definirii mai precise.

1. Înainte de orice, venirea pe lume a unor noi ființe se leagă de actul procreării care, potrivit viziunii biblice, este sacru. Prin naștere se continuă într-un fel însăși opera lui Dumnezeu, omul devenind colaborator direct al Creatorului. Astfel credinciosul adevărat își dovedește părtașia la lucrarea lui Dumnezeu tocmai prin aceea că dă viață altor făpturi asemănătoare sieși. O veche maximă spunea chiar: „Dumnezeu nu putea să fie peste tot, de aceea a creat mame” (Lewis Wallace, *Ben-Hur*, cartea IV, cap. 9), adică factorul în stare să perpetueze viața. Nașterea de prunci devine atunci nu simplu act mecanic, precum se întâmplă în regnul animal, ci o adevărată „taină”, iar continua aducere la existență de noi și noi ființe, poruncă dumnezeiască.

2. Drept urmare gîndirea creștină atribuie deosebită importanță vieții, acelei vieți pe care Mîntuitorul Hristos a venit în lume s-o potîmzeze (Ioan 10, 10) și s-o ridice la valoarea ei maximă. „Calitatea vieții” des evocată în vremea noastră se leagă astfel, teologic vorbind, de însuși Dumnezeu care îi este originea. De aceea însul care procrează este, pîmă la anume punct, agentul nașterii, pe cînd viața propriu zisă, cu osebire suflului, își are originea chiar în Dumnezeu. Pe deasupra, momentul unirii inițiativei omului cu intervenția lui Dumnezeu în faptul procreării este atît de imperceptibil încît, orice tentativă de a opri cursul firesc al lucrurilor, constituie nu numai o crimă contra vieții pe cale să se nască, ci împotrivire flagrantă la voința Creatorului.

Pe această temă și strîns legat de practica întreruperii sarcinii, a avortului sau „pilulei”, soluție facilă dată „exploziei populației” din vremea noastră, s-a teologhisit îndelung. Rezumînd poziția tradițională, un scolias din vechime preciza: „... Suflul nu-și ia ființa mai înainte de trup, nici după el, ci se naște deodată cu crearea acestuia. Este ucigaș prin urmare cel care ucide pruncul în pîntece, deoarece din clipa zămislirii chiar s-a și însuflețit...” (Scolia 81-a la Cuvîntul XXVI al „Scării” Sfîntului Ioan Klimax, Migne, P.G. LXXXVIII, 1056).

Ar mai trebui apoi să punem problema populației în legătură cu familia și rosturile ei. Evident nu vom concepe unirea prin căsătorie ca avînd o singură și simplă finalitate: procrearea, căci în acest caz am reduce-o la stadiul pe care nu-l depășesc necuvîntătoarele, dar nu vedem în ce fel ar fi consolidată însoțirea bărbatului cu femeia, în bună logică biblică, excluzînd nașterea de prunci sau impunînd aplicarea metodelor artificiale oferite de „planificatorii familiei” ?!

Ară a recurge la soluții brutale și aducătoare de consecințe psihice și fizice dezastruoase, conștiința însăși a soților, gradul lor de spiritualitate și cură, sînt suficiente pentru atingerea unor scopuri care să nu contravină-elor ale societății. Așa cum observa pe bună dreptate documentul „Polică demografică, dreptate socială și calitate a vieții” pregătit de Consiliu Ecumenic al Bisericii în preajma Conferinței Mondiale a Populației de la București (Geneva, 1974, p. 3), „în cursul ultimelor decenii, gîndirea teologică a descoperit un sens mai profund în învățătura biblică despre cei oi care devin unul, despre soțul și soția care se unesc într-un singur trup. Prin angajamentul pe care îl contractează unul față de altul și prin binevîntarea lui Dumnezeu, bărbatul și femeia pot deveni dintr-un punct de vedere o singură persoană. Această unire are drept scop esențial creșterea spirituală reciprocă a soților și a familiei. Procrearea nefiînd singurul scop al căsătoriei, această unire poate să se exprime nu numai în paternitate, dar și în viața și vocația conjugală. În toate etapele pelerinajului uma, căsătoria și viața de familie pot... sprijini calitatea vieții celor mai multe ființe umane. Eficacitatea oricărei politici demografice va depinde mereu de hotărîrile personale luate în acest cadru familial”.

În fine vom observa că dificultățile care se leagă de problema populației nu sînt alt rezultat înmulțirii oamenilor, cit al dăinuirii unor abaturi de la legile celei mai elementare morale. Și pentru că încălcarea principiilor de dreptate și echitate aparține chiar creștinilor, e datorită lor ca, împreună cu forțele sănătoase ale umanității, să contribuie la reinstaurarea lor pretutindeni în lume și în toate sectoarele vieții obștești. La dreptul vorbind, țelurile religiei creștine sînt aceleași cu ale oamenilor cînști din lume, așa încît cooperarea întregă se impune de la sine. Un iarist african participant la Conferința Mondială a Populației de la București, după ce a ascultat discursul inaugural al Președintelui Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu, a mărturisit: „E tocmai ceea ce trebuia spus”.

Oricum „soluția problemei demografice cere o acțiune globală, universală, în care creștinii trebuie să întovărășască pe toți oamenii în mersul lor ibuitor și greu, fără a renunța la ceva din exigențele lui Dumnezeu, născă mila lui Dumnezeu care S-a făcut om în Iisus Hristos. Într-o vreme cînd se redescoperă calitatea vieții, ei vor avea mult de spus și mai ales de făcut pentru ca o problemă de așa proporții să-și găsească soluțiile pe măsura dimensiunii ei. Politica strufului sau a fariseului nu va fi demnă de așteptarea pe care Cuvîntul lui Dumnezeu vrea s-o aducă tuturor fără deosebire” (F. Delforge, *Explozia demografică*, în rev. „Le Christianisme au X-e siècle”, nr. 24, joi 13 iunie 1974, p. 2).

5. Terminînd se impun unele remarci în ce privește expresia „explozie emografică” la care ne-am referit în cîteva rînduri. Ea a fost sugerată

de statisticieni cu o anume optică care i-au și dat liberă circulație. În ce ne privește o socotim însă relativă și voit alarmantă, deoarece în loc să reflecte o situație de fapt, nu face decît să creeze panică și să abată atenția de la adevăratele pricini ale sărăciei și foametei în care se zbate o bună parte a populației globului (dr. Petru Rămneanțu, Premise contemporane ale creșterii populației, în rev. Viitorul social, an III, nr. 3/1974, p. 55:8 sq.).

Potrivit aprecierilor unor specialiști, Terra ar putea oferi condiții de viață normală nu la cele aproape patru miliarde de oameni ciți există acum, ci la 55—60 miliarde (Michel Cépède, La Science contre la Faim, Paris, 1970), ba chiar la 157 miliarde, dintre care 47 miliarde avînd condiții de viață asemănătoare celor ale americanilor (Tadd Fisher, Our over crowded world, New York, 1969, p. 189). În acest scop ar trebui însă ca nivelul dezvoltării umanității în întregul ei să crească, repartiția bunurilor să fie mai echitabilă, pămînturile să fie bine lucrate iar cheltuielile inutile evitate (Prof. dr. Theodor Burghel, Conferința Mondială a Populației și problemele dezvoltării, în rev. Lumea, nr. 34 din 15 august 1974, pp. 110—111).

Dacă ne-am referi doar la terenurile arabile vom constata, de exemplu, că în întreaga lume întinderea lor e de trei miliarde două sute milioane hectare. Or, fără a include în această cifră solurile nisipoase, deșerturile, tundra, pădurile... sînt folosite de agricultură doar un miliard patru sute milioane de hectare, ceea ce înseamnă că nici jumătate din suprafața ce ar putea hrăni lumea nu este cultivată.

Se poate recurge și la alte date: așa bunăoară „în țările dezvoltate, un hectar furnizează energia alimentară necesară pentru 24 persoane. În întreaga lume, în medie, un hectar de pămînt cultivat acoperă doar nevoile a 2,7 persoane — aproape o zecime din prima cifră. Un agricultor mediu din Occident scoate dintr-un hectar șase tone de produse alimentare, pe cînd un cultivator indian mai puțin de o tonă. Apoi, în afară de polii și de munții înalți, nu există nicăieri regiuni nefertile, chiar și solurile tropicale sînt susceptibile de producții alimentare considerabile. Dacă omul folosește inteligent resursele, piinea sa e asigurată, chiar dacă înmulțirea populației va continua încă un secol în ritmul actual” (rev. Lumea, nr. 40 din 26 septembrie 1974, p. 32).

Așa stînd lucrurile, spectrul nenorocirilor decurgînd din „explozia populației” se risipește și, deodată cu el, justificarea tuturor metodelor forțate de „planificare a familiei”: avortul, sterilizarea, „pilula” anti-concepțională etc. Omenirea este deci îndreptățită să privească cu încredere spre viitor, fiecărui îns revenindu-i însă datoria să contribuie cu ce are mai bun la propășirea ei multilaterală. În acest context porunca înscrisă în primele pagini ale Bibliei: „Fiți rodnici și vă înmulțiți și umpleți pămîntul” își păstrează deplina valabilitate.

† NICOLAE,
Mitropolitul Banatului

SEMNUL ȘI SEMNIFICAȚIA CRUCII *)

de: VLADIMIR IVANOV

În lumea simbolurilor creștine, semnul sfintei Cruci reprezintă simbolul Noului Testament, simbolul biruinței asupra morții, simbolul întretăierii cerescului cu pămîntescul ca manifestare a tainei întemeierii din veci a cosmosului. Căci așa cum cele patru brațe ale Crucii sînt susținute de punctul de întretăiere care le unește, tot așa înălțimea și adîncimea, lungimea și lățimea cosmosului, adică întreaga făptură văzută și nevăzută sînt susținute de puterea dumnezeiască.

În acest fel întreaga creație se sfințește prin Cruce, care este cel mai important simbol al iubirii lui Dumnezeu-Tatăl față de noi. Iar pătrunderea semnificației sfintei Cruci ca temelie a mîntuirii constituie țelul fundamental al teologiei creștine, ținînd seama că Biserica, în închinarea la Sfînta Cruce, cinstește: Crucea în cadrul Sfatului cel mai înainte de veci; Crucea pe care a fost săvîrșit actul mîntuirii lumii și Crucea eshatologică, semn al celei de a doua venituri a Domnului.

În adevăr taina Crucii este strîns legată cu taina Bisericii existente din veci, pentru care a fost creată întreaga lume; de aceea Sfinții Părinți socotesc Crucea, cu cele patru brațe ale sale, ca prototip a tot ce este creat, înțelegînd că Biserica este întemeiată pe Cruce, este păzită de Cruce, încît însăși conștiința creștină poate fi socotită a fi „stavrocentrică”.

Cu trecerea vremii, ideea despre Crucea maerocosmică de mai înainte de veci a fost din ce în ce mai puțin înțeleasă și mulți s-au dezvățat a mai socoti Crucea ca adevărata temelie a cosmosului și ca pecete a Creatorului așezată pe tot ceea ce este creat, ca prototip după care a fost creată întreaga zidire și omul, ca idee veșnică și vie a tot ce există (idee întunecată în făptură din pricina păcatului). Pentru dobîndirea din nou a cunoașterii tainei cele veșnice a Crucii este nevoie de a porni pe calea cunoașterii lui Dumnezeu, depășind atitudinea greșită față de simbolica creștină.

*) „Revista Patriarhiei din Moscova” (nr. 1/1973, p. 73—77) a publicat, sub semnătura lui Vladimir Ivanov, acest studiu care urmărește precizarea „semnului și a semnificației cruci” în lumea simbolurilor creștine. Intemeindu-se pe extrase din operele Sfinților Părinți, din cărțile de cult și din diferite lucrări teologice de specialitate. În cele de față noi vom reproduce doar cîteva spicuiri în traducerea făcută de Ion V. Georgescu.

Astfel lumea greco-romană a păstrat cunoașterea despre rostul Crucii în creație.

Înțelepciunea revelată a Vechiului Testament sublinia îndeosebi semnificația mîntuitoare a Crucii, ajutînd recunoașterea Celui răstignit în texte ca Isaia 53 și Psalmul 21. Astfel Apostolii au înțeles corect evenimentele istorice la care fuseseră martori oculari și părtași, analizîndu-le în lumina proorocirilor vechitestamentare (Fapte 3, 18).

Sfinții Părinți, credincioși Tradiției apostolice, căutînd să descopere sensul soteriologic al proorocirilor vechitestamentare, au ajuns la înțelegerea că, așa cum puterile morții au intrat în om în urma mîncării din „pomul cunoștinței”, tot așa și viața veșnică trebuia să pătrundă în lumea creată prin „pomul vieții”, devenit „cinstita Cruce”, în care sînt umite „pomul vieții” și „Crucea de pe Golgota”, și care, datorită firii divino-umane a Bisericii, nu numai închipuie și înfățișează mîntuirea, ci și mîntuiește, ca altădată șarpele de aramă spînzurat pe lemn de către Moise (Ioan 3, 14).

În creștinism reprezentarea caracterului soteriologic al închinării la Cruce a ajuns să fie asociată cu purtarea crucii (Marcu 8, 34), idee care, în timp, a ajuns a fi înțeleasă, în primul rînd, ca îndurare cu răbdare a greutăților și necazurilor obișnuite ale vieții.

Însă singura cale de unire cu Hristos constă în botezarea cu moartea Lui, întrucît întreaga propovăduire apostolică este propovăduirea lui Hristos cel răstignit, propovăduire ce înfățișează adevărata transfigurare a omenirii în Hristos (I Corinteni 1, 23 ; Romani 6, 8). Sfinții Apostoli au întemeiat Biserica pe ideea că ea trebuie să treacă prin procesul răstignirii, îngropării și învierii lui Hristos din morți. Iar teologii creștini și celelalte mai de seamă opere de artă creștină constituie dezvoltarea firească a acestei propovăduiri apostolice.

*

Cel mai vechi monument datat avînd pe el semnul Crucii este inscripția funerară din Palmira, de la anul 134. Din acest timp și pînă în veacurile al IV-lea—al V-lea semnul Crucii este întîlnit în general în forma monogramei lui Iisus Hristos. Absența simbolurilor cultice ale răstignirii se poate explica prin faptul că primii creștini căutau să găsească o exprimare plastică a simbolurilor lumii, spirituale și materiale, care să facă posibilă închinarea credinciosului către Creator prin amîndouă firile sale: sensibilă și spirituală. Era necesară o simbolică în care această închinare dublă să fie unită într-un singur semn. De aceea procesul de precizare a semnelor Crucii a durat vreme îndelungată.

În acest proces s-au manifestat două tendințe care s-au influențat reciproc în acțiunea de precizare a „stavrografiei” creștine. O tendință s-a străduit să contopească reprezentarea Crucii cu monograma numelui lui Iisus Hristos, exprimînd taina Crucii ca prototip al creației cosmosului. Cea de a doua tendință a pornit de la Cruce către răstignire, adică de la

cea ce era mai înainte de veci către Golgota. Acest lucru necesită o statornicire precisă istorică a formei Crucii, pe care a fost răstignit Mîntuitorul.

Începînd cu veacul al IV-lea, această a doua tendință a pătruns adînc în viața liturgică a Bisericii; iar formele bazate pe monograma numelui lui Iisus Hristos au fost trecute pe plan secundar, cu toate că în veacurile anterioare ele primau în comunitățile creștine.

Din veacul al II-lea, ca simbol al formelor monogramice a servit litera grecească „X” — litera inițială a numelui Hristos (care a fost numită apoi „crucea Sfîntului Andrei”).

Mai tirziu această formă monogramică a Crucii a fost tăiată vertical prin punctul de intersecție al brațelor literei „X” de litera grecească „I” (îci), litera inițială a numelui Iisus. În acest fel s-a ajuns, prin forma monogramică a numelui „Iisus Hristos”, la *crucea cu șase brațe*, „cel mai deăvîrșit simbol al prototipului cosmosului”, simbol al spațiului și timpului exprimînd „taina cosmosului însuflețit”.

Intr-advăr, semnul Crucii cu șase brațe — despre care cele mai vechi mărturii sînt de la jumătatea veacului al III-lea — ca „element fundamental al schemei ce stă la temelia lumii se întîlnește în structurile, în ritmurile și ciclurile lumii materiale”. Astfel, cele șase brațe, ca șase raze, ardesemna cele șase zile ale creației, sau pot simboliza procesele de extindere a puterii creatoare a lui Dumnezeu, ca și procesele de întoarcere a lumii către centrul ei spiritual. Crucea cu șase brațe este așadar cel mai înalt simbol al unității Crucii cu numele Fiului lui Dumnezeu, semn prin care Dumnezeu a sfîntit legile cosmosului (Col. 1, 20), Crucea semnificînd purificarea, luminarea și transfigurarea materiei, și garanție a veacului viitor, fiind limpede imprimată în ritmurile evoluției cosmice. Și așa cum Crucea cosmică sfîntește universul creat, tot așa și Biserica prin Tainele sale sfîntește elementele pămîntești prin semnul Crucii.

Spre jumătatea veacului al IV-lea, încep să se impună formele propriu-zise ale Crucii cu patru brațe, forma monogramică a Crucii ajungînd a lesemna pe Însuși Mîntuitorul. Astfel sarcofagul (datat de la anul 350 și aflat în Muzeul Vaticanului) este împodobit cu reprezentarea Patimilor: în centru se află Crucea cu patru brațe. Sub brațele orizontale sînt înfățișați doi ostași, iar pe fiecare din brațele orizontale la întretăierea lor cu brațele verticale este așezată cîte o pasăre; cele două păsări susțin cu una de biruință, în centrul căreia se află monograma numelui Mîntuitorului.

În legătură cu aceste înfățișări ale Crucii de viață făcătoare, s-a impus necesitatea precizării formei pe care a avut-o Crucea de pe Golgota. Ca urmare de execuție în vremea romanilor Crucea avea forma literei T, așa cum era înțeleasă a fi forma crucii în Vechiul Testament (Iezechiil 9, 4) și în epoca postapostolică (*Epistola lui Barnaba*, Tertulian); după Tradiție, Sfîntul Antonie ar fi purtat crucea în forma literei T, iar la 362, Sfîntul Zenon, episcop de Verona, a așezat deasupra bisericii construite de el crucea în forma literei T.

În veacul al V-lea a ajuns să se răspindească crucea cu patru brațe („cruz immissa” sau „capitata”), în forma greacă (în care cele patru brațe sînt egale) și în forma latină (în care brațele orizontale sînt mai scurte decît cele verticale). Sfîntul Irineu de Lugdun și Fericitul Augustin susțin că Crucea de pe Golgota a fost crucea cu patru brațe. Iar Biserica a acordat girul său întregii varietăți de forme a crucii. După cuvîntul Sfîntului Teodor Studitul „crucea de orice formă ar fi este cruce adevărată”. De aceea simbolica creștină pornește nu de la imaginări abstracte, ci pornește de la ceea ce este văzut către ceea ce este nevăzut, de la ce este vremelnic către ceea ce este veșnic, așa cum este înfățișată și calea omului către Dumnezeu în diferite simboluri, a căror apariție nu poate fi despărțită de istoria mîntuirii.

În veacul al VI-lea reprezentarea grafică a Crucii creștine s-a apropiat în chip nemijlocit de reprezentarea Răstignirii Mîntuitorului, cu toate că înfățișarea simbolică a Mîntuitorului răstignit continua — chiar la atîta vreme de la interzicerea de către Constantin cel Mare a folosirii crucii ca unealtă de execuție — să scandalizeze pe mulți creștini. Totuși cu vremea s-a ajuns la reprezentarea reală a răstignirii Mîntuitorului și la închinarea la Crucea cu răstignirea, care și-a aflat precizare finală în Crucea cu opt brațe — avînd brațele verticale întretăiate, spre capătul lor: cel superior de o scîndură scurtă paralelă cu cea a brațelor orizontale, formînd astfel încă o cruce, iar cel inferior de o scîndură scurtă așezată oblic (unghi de 45° pornind din stînga în jos spre dreapta), formînd astfel încă o cruce. Crucea cu opt brațe este răspîndită mai ales în Biserica Ortodoxă Rusă.

Cea dintîi mărturie despre închinarea la Crucea cu răstignirea se întîlnește la sfîrșitul veacului al VII-lea. Pentru a evita însă reprezentarea naturalistă a faptului răstignirii, iconografil creștini au recurs la readarea sensului spiritual răstignirii de pe Golgota, prin zugrăvirea trupului Mîntuitorului de cîteva ori mai mare decît trupurile celor doi tîlhari. Această atitudine realistă față de lumea spirituală — cunoscută încă vechilor egipteni — constituie baza idealismului în artă și a fost însușită și aplicată în arta creștină. O dată cu aceasta Sfînții Părinți au accentuat „caracterul triumfal” al răstignirii: crucea din semn al morții devine semn al biruinței asupra morții și al căii ce duce la rai.

De aceea arta creștină străduindu-se să redea această nouă semnificație a Crucii a folosit aurul și pietrele prețioase pentru a înfățișa Crucea ca început strălucitor al transfigurării lumii, ca „Pom al nemuririi”, ca luminător al cunoașterii lui Dumnezeu. Așa se explică de ce pînă în veacul al IX-lea Mîntuitorul era înfățișat nu numai viu, ci și biruitor.

Abia din veacul al X-lea Mîntuitorul este înfățișat mort, însă răstignirea Lui este unită cu învierea Lui, reprezentată prin coborîrea la iad, pentru „a dezlega pe cei ferecați din veac”. Iar înfățișarea, în scena coborîrii Mîntuitorului la iad, a lui Adam cel pămîntesc și a lui Adam cel ceresc a exercitat o influență esențială asupra iconografiei Crucii, prin înfățișarea sub Crucea înfiptă în pămîntul Golgotei a capului lui Adam

sau a unui om ieșind din mormint cu mâinile întinse spre Mîntuitorul răstignit.

Biruința Mîntuitorului asupra morții și însemnătatea ei esențială pentru întreaga zidire — spirituală și materială — a dus la înfățișarea în iconografia răstignirii a puterilor cerești (serafimi și îngeri), a Bisericii, a Sinagogii, a soarelui și lunii și a celor patru stihii din care — după concepția celor vechi — era formată lumea materială. Înfățișarea tuturor acestor elemente în scena răstignirii (mai cu seamă cele zugrăvite pe pereții bisericilor) era foarte adesea antropomorfizată. Uneori, în locul șarpelui înfățișat la baza Crucii ucis de brațul vertical inferior al Crucii infipt în șarpe, era înfățișată o semilună (reprezentînd în evul mediu mahomedanismul dușman al creștinismului), iar mai tîrziu la picioarele Crucii era zugrăvit simbolul cupei euharistice în care se stringea sîngele curs din rănile Mîntuitorului.

•

Simbolica liturgică, pe care se întemeiază descoperirea realității spirituale, este permanent prezentă în Tainele Bisericii, fără ca simplificarea simbolului să denatureze înțelesul Sfintelor Taine, pe care Biserica l-a primit prin Tradiția nescrisă. Între aceste tradiții nescrise se încadrează și învățătura despre folosirea liturgică a Crucii și semnificația semnului Crucii. Pe baza Tradiției apostolice nescrise Crucea stă la temelia vieții liturgice a tuturor Sfintelor Taine. Căci — după cuvîntul Fericitului Augustin — „dacă nu se face semnul Crucii pe fruntea credincioșilor, asupra apei în care se săvîrșește Botezul, ori în timpul Ungerii cu Sfîntul Mir, asupra Sfintei Jertfe euharistice, atunci toate sînt fără efect”. În adevăr, după Sfinții Părinți, prin semnul Crucii se deschid porțile prin care se revărsă asupra credincioșilor harul Sfîntului Duh, care transformă în suflute ceea ce este pămîntesc în ceea ce este ceresc, nimicește păcatul, biruiește moartea și înlătură piedicile cele nevăzute cu ochiul trupesc, care ne despart de cunoașterea lui Dumnezeu.

Desigur că niciodată Crucea nu ar fi ajuns să aibă o astfel de însemnătate liturgică, dacă ea ar fi slujit numai pentru a aduce aminte de răstignirea Mîntuitorului pe Golgota și nu ar fi exprimat și împărtășirea reală a puterilor sfintei Cruci. Astfel în multe rugăciuni ortodoxe se exprimă limpede legătura între Sfîntul Duh, Maica Domnului și Sfînta Cruce. Lumea este sfințită de către Sfîntul Duh prin semnul Crucii; Crucea este pecetea darului Sfîntului Duh; Crucea și Sfîntul Duh sînt apreciate ca puteri care ne duc la cunoașterea lui Dumnezeu.

Crucea este izvorul luminii nepieritoare, izvorul îndumnezeirii; și pentru aceasta, în iconografia și iconografia creștină, Crucea este comparată cu chipul Maicii Domnului — cea prin care ni s-a dăruit Lumina dumnezeiască, Lumină care pătrunde în sufletul credinciosului ingenunchiat înaintea Crucii, făcînd din sufletul acestuia templu al Sfîntului Duh prin puterea Crucii — „Pomul Vieții”. Mărturie a acestei înțelegeri orto-

doxe stă întreaga slujbă a Înălțării Sfintei Cruci, din care se vede limpede că puterea Crucii duce la îndumnezeirea credinciosului.

În adevăr, îndumnezeirea omului este sensul tuturor Sfintelor Taine și de aceea la temelia tuturor acțiunilor cultice stă Crucea. Sfinții slujitori primesc puterea de a săvârși Sfintele Taine în momentul hirotomiei lor prin punerea mâinilor, când arhiereul prin întreitul semn al Crucii cheamă Sfinta Treime să facă „să coboare cu prisosință harul Sfintului Duh asupra celui sfințit”. Iar biserica nou-zidită se transformă în Templu al Duhului Sfânt numai după ce sfinta masă și pereții ei sînt unși în chipul Crucii cu Sfintul Mir.

În sfîrșit preotul liturghisitor face cu Sfintul Agneț un întreit semn al Crucii în cel mai de seamă moment al Euharistiei : cel dintîi semn al Crucii îl face cînd, ridicînd întregul Sfînt Agneț, sfințește aerul ; al doilea semn al Crucii îl face cînd, așezînd cele patru părți ale Agnețului pe sfîntul disc, sfințește pămîntul ; iar al treilea semn al Crucii îl face cînd, așezînd pîrticelele în sfîntul potir, sfințește cele patru laturi ale lumii. De asemenea, în chipul Crucii preotul toarnă căldura în Sfîntul Potir și în chipul Crucii își așază mâinile cînd se apropie să primească Sfînta Împărtășanie.

Pentru aceea se poate cu tărie spune că „fără Cruce nu există Sfînte Taine, nu există viață și nu există mîntuire”.

„O LUME PENTRU TOȚI”

Între 19—30 august s-au desfășurat în capitala țării noastre lucrările Conferinței Mondiale a Populației, una din cele mai ample reuniuni internaționale inițiate de Organizația Națiunilor Unite. Au participat delegații guvernamentale din aproape 140 de țări conduse de trimiși personali ai șefilor de state, vicepreședinți de guverne, miniștri, precum și reprezentanți ai unor mișcări de eliberare națională, delegații a 21 de organisme ale Națiunilor Unite și agenții specializate, a unui mare număr de organizații specializate, de organizații interguvernamentale și neguvernamentale. Printre ultimii s-au aflat reprezentanții unor organizații religioase sau bisericesti ca de exemplu: Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferința Creștină pentru Pace, Federația Mondială Luterană, Conferința mondială pentru religie și pace, Caritas, Pax Romana, Comisia internațională catolică pentru migrație, Biroul catolic internațional pentru protecția copilului, Asociația mondială a tinerelor femei creștine, Congresul mondial evreiesc etc. Din delegația Conferinței Creștine pentru Pace a făcut parte Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului și pastora Ilseget Fink din Berlin (R.D.G.).

Conferința Mondială a Populației a fost deschisă de secretarul general al O.N.U., Kurt Waldheim, care a apreciat-o ca fiind „unul din cele mai importante evenimente ale deceniului al optulea”. Ea are drept scop „condiția umană” și stabilirea unor linii directoare ale politicii demografice în viitor. Această „politică demografică, a spus vorbitorul, indiferent de formele pe care le poate îmbrăca în diferite țări, trebuie privită ca un element dintr-o politică complexă elaborată în scopul realizării unui întreg ansamblu de obiective naționale”.

A luat apoi cuvântul președintele Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu. Expunerea șefului statului nostru a relevat cu pregnanță interesul constant al politicii românești pentru problemele ce stau în fața contemporaneității, spiritul constructiv în care România înțelege să-și aducă propria contribuție la abordarea și soluționarea acestor probleme. Au fost puse cu claritate în lumină amploarea problemelor populației, interdependența lor cu evoluția politică și economică a lumii contemporane, cu dezvoltarea fiecărui stat. Relevându-se caracterul inevitabil specific al problemelor populației în fiecare țară — ceea ce implică soluționarea lor potrivit condițiilor specifice existente într-o țară sau alta, fiecare stat avînd dreptul suveran să promoveze politica demografică și

măsurile pe care le consideră cele mai corespunzătoare intereselor propriului popor — a fost evidențiată necesitatea abordării acestor probleme în contextul general al problemelor dezvoltării economico-sociale a tuturor țărilor și popoarelor, fiind subliniată în acest sens, importanța de prim ordin în soluționarea problemelor populației a dezvoltării forțelor de producție, a creșterii producției agroalimentare, a conservării mediului înconjurător.

Accentuând asupra complexității problematicii legate de populație și asupra interrelațiilor ei nemijlocite cu marile probleme ale lumii contemporane, președintele Nicolae Ceaușescu a identificat o dimensiune majoră a temei ce urmează a fi dezbătută la reuniune: „Viața demonstrează că problemele populației trebuie analizate în strinsă legătură cu evoluția relațiilor internaționale, pornindu-se de la realitatea că în zilele noastre se mai mențin încă raporturi inegale și inechitabile, de dominație și asuprire, atît pe plan național, cît și pe plan internațional”.

Abordarea problemelor populației nu poate fi făcută neținându-se cont de menținerea unor asemenea inegalități și inechități, de persistența în lumea contemporană a unor grave decalaje economice, de faptul că popoarele nu au în egală măsură posibilitatea de a valorifica, în scopul dezvoltării, cuceririle revoluției tehnico-științifice — realități ale zilelor noastre, amplu, documentat și convingător evidențiate în cadrul cuvîntării. Se impune astfel statornicirea unor relații noi, echitabile, în viața internațională, de a căror realizare depinde însăși rezolvarea problemelor populației. „Apare evident — a arătat președintele Nicolae Ceaușescu — că problemele populației, perspectivele dezvoltării diferitelor popoare și națiuni și a umanității în ansamblu, sînt legate nemijlocit de lichidarea politicii imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, de realizarea unei lumi mai bune și mai drepte, a unei societăți în care omul să se bucure din plin de cuceririle civilizației contemporane. Mai mult ca oricînd se impune să se acționeze cu fermitate pentru așezarea relațiilor internaționale pe principii noi — de egalitate, respect al independenței și suveranității naționale, neamestec în treburile interne — pe respectul dreptului fiecărui popor de a se dezvolta liber, corespunzător năzuințelor sale. Problema populației este strîns legată de realizarea unei noi ordini economice internaționale, de așezarea relațiilor economice pe principiile avantajului reciproc, de stabilirea unui raport just, între prețurile produselor industriale și ale materiilor prime care să favorizeze dezvoltarea mai rapidă a țărilor rămase în urmă”.

Referindu-se la prognozele pesimiste care prevăd că, în condițiile menținerii actualului ritm de creștere a populației globului, s-ar putea ajunge la o epuizare generală a resurselor, președintele Republicii Socialiste România a evidențiat că potențialul planetei noastre continuă de fapt să fie incomplet pus în valoare, că progresele științei vor permite o mai bună utilizare a resurselor și că, în condițiile lichidării subdezvoltării și utilizării cuceririlor revoluției tehnico-științifice, omenirea are posibilitatea de a realiza satisfacerea tot mai bună a cerințelor de viață ale popoarelor.

„Condiția esențială a realizării acestei perspective — a arătat președintele României — este dezvoltarea tot mai intensă a forțelor de producție în fiecare țară, valorificarea la maximum de către fiecare popor a resurselor de care dispune. Aceasta impune repartitia mai judicioasă a bogățiilor între populațiile de pe diferite meridiane, accesul tuturor națiunilor la știința și tehnica contemporană, la cuceririle civilizației moderne. Problema viitorului populației ține, deci, în primul rînd, de dezvoltarea multilaterală, progresistă a societății omenеști, de o justă repartizare a produsului național și de înfăptuirea unor relații sociale echitabile, atît pe plan național, cît și internațional, de realizarea unei lumi mai drepte și mai bune, în care omul să se bucure din plin de cuceririle științei, de munca sa”.

În acest sens, o cerință fundamentală o constituie lichidarea subdezvoltării și decalajelor, realizarea unor relații de echitate, egalitate și colaborare activă între toate țările, în condițiile asigurării păcii în lume.

Evocînd unele aspecte ale situației internaționale actuale, președintele Nicolae Ceaușescu s-a referit la perspectivele de consolidare a colaborării, securității și păcii pe continentul european, reliefind faptul că încheierea cu bune rezultate a Conferinței general-europene și statornicirea unor relații de încredere și conlucrăre între țările continentului vor avea repercusiuni deosebit de favorabile asupra întregului complex al problemelor populației. De asemenea, șeful statului român a subliniat necesitatea stingerii tuturor focarelor de tensiune și conflict pe cale exclusiv politică, prin tratative, luînd în considerare interesele tuturor părților, precum și interesul superior al menținerii păcii, indivizibilă în condițiile lumii contemporane și necesară pentru realizarea prosperității generale. În acest context, președintele României a arătat că alocarea uriașelor mijloace ce s-ar elibera prin înfăptuirea dezarmării în scopul dezvoltării economico-sociale ar constitui o sursă deosebit de importantă pentru ridicarea standardului de viață al popoarelor rămase în urmă, pentru creșterea generală a gradului de civilizație și bunăstare a populației planetei noastre.

Trecînd în revistă contextul politic internațional, președintele Nicolae Ceaușescu a pus în evidență importanța pe care ar avea-o, în soluționarea problemelor care confruntă omenirea de azi, afirmarea unui rol tot mai activ de către O.N.U. și alte organisme internaționale care pot contribui la democratizarea relațiilor internaționale, înfăptuirea dezarmării, rezolvarea problemelor alimentare, lichidarea analfabetismului, îmbunătățirea asistenței medicale și protejarea mediului înconjurător.

Ampla cuvîntare a președintelui Nicolae Ceaușescu, expunînd coordonatele poziției românești în abordarea problemelor complexe ale populației, a evocat, totodată experiența României în acest domeniu, reliefind faptul că în centrul politicii ei s-a aflat și se află dezvoltarea economico-socială în ritm înalt, crearea unei economii naționale puternice, în stare să satisfacă în condiții superioare cerințele materiale și spirituale ale întregului popor — țelul suprem al politicii de edificare a noii orînduiri sociale în țara noastră. De-a lungul celor trei decenii ce au trecut de la

eliberarea patriei noastre de sub dominația fascistă, realizările obținute în domeniile industriei, agriculturii, științei, învățămîntului, culturii, ocrotirii sănătății — care demonstrează elocvent forța creatoare a unui popor devenit stăpîn pe destinele sale, hotărît să depună eforturi susținute în vederea dezvoltării sale multilaterale — stau de altfel, la baza creșterii bunăstării materiale și spirituale a maselor populare, a ridicării nivelului general de civilizație a însăși sporirii duratei medii a vieții populației în țara noastră cu aproape 30 de ani, în ultimele trei decenii.

Creșterea dinamică, sănătoasă, a populației, paralel cu satisfacerea nevoilor ei de viață, se vor afla permanent și în viitor — așa cum se subliniază în cuvîntare — în centrul preocupărilor statului, ca o latură fundamentală a însăși politicii de dezvoltare în continuare a națiunii noastre socialiste. A fost relevată atenția constant acordată de România promovării unor ample relații de colaborare cu țările socialiste, cu statele care au pășit pe calea dezvoltării de sine stătătoare, cu toate statele lumii — ca important factor al potențării eforturilor de progres multilateral al țării noastre și, implicit, al creșterii bunăstării materiale și spirituale a poporului român, ca o contribuție de seamă la amplificarea schimbului mondial de valori, în realizarea unui climat de colaborare și încredere între popoare, la cauza păcii și securității internaționale.

În concordanță deplină cu principiile și orientările care călăuzesc întreaga sa politică și activitate pe plan internațional, România consideră că, în cadrul Conferinței Mondiale a Populației trebuie elaborate căile dezvoltării în continuare a colaborării active între națiuni, în spiritul deplinei egalități, pentru folosirea largă a cuceririlor științei și tehnicii contemporane în interesul progresului întregii societăți omenesci, al propășirii și prosperității tuturor popoarelor. Relevînd răspunderea ce stă în fața tuturor pentru crearea condițiilor necesare dezvoltării libere și suverane a fiecărei națiuni și progresului economico-social al popoarelor de pretutindeni, președintele Nicolae Ceaușescu a exprimat convingerea că forumul mondial în problemele populației de la București va exercita o profundă influență asupra vieții internaționale, va constitui un imbold puternic pentru unirea eforturilor tuturor națiunilor în vederea înfăptuirii unei politici noi de pace și colaborare internațională a unei lumi mai drepte și mai bune, în care popoarele să conlucreze rodnic pentru bunăstarea și fericirea fiecăruia, pentru progresul și civilizația omenirii în ansamblu.

Urmărită cu deosebit interes, cuvîntarea președintelui Nicolae Ceaușescu a evidențiat bogatul conținut de idei, spiritul realist, pătruns de un profund umanism al politicii promovate consecvent de statul român — al cărei promotor strălucit este Domnul Nicolae Ceaușescu — preocuparea sa activă pentru soluționarea marilor probleme ale contemporaneității și asigurarea viitorului omenirii, într-o lume a păcii și bunăstării.

După ședința inaugurală, Conferința Mondială a Populației a ales în unanimitate în funcția de președinte pe Domnul George Macovescu, ministrul afacerilor externe al României. Mulțumind pentru încrederea acor-

dată el a subliniat că vede în această alegere o nouă mărturie a prețuirii de care se bucură politica activă de pace și colaborare între toate țările și popoarele lumii a Republicii Socialiste România, politică ce își găsește o expresie strălucită în vibrantul apel adresat de președintele Nicolae Ceaușescu Conferinței de a face totul pentru bunăstarea și fericirea omului, pentru civilizația omenirii, pentru o lume mai bună și mai dreaptă. România, a relevat vorbitorul, este o promotoare activă a creșterii rolului O.N.U. în viața internațională — necesitate obiectivă a relațiilor internaționale contemporane și chiar această Conferință constituie o nouă manifestare a sporirii rolului organizației în soluționarea problemelor fundamentale care confruntă astăzi omenirea. Tema populației se adaugă astfel marilor dezbateri inițiate în ultimii ani de O.N.U. privind dezvoltarea, industrializarea, resurselor naturale și mediul înconjurător, alimentația și dreptul mării — probleme care constituie tot atâtea mari teme de cooperare internațională de a căror soluționare în interesul tuturor popoarelor depind într-o măsură hotărâtoare progresul și prosperitatea întregii umanități.

Exprimându-și convingerea în succesul Conferinței Domnul George Macovescu a evidențiat că scopurile sale nu pot fi atinse decât prin eforturi conjugate într-un spirit de înțelegere, de cooperare și înaltă responsabilitate, popoarele reprezentate la această Conferință fiind astfel în măsură să ajungă la un ansamblu de acțiuni care să țină seama de interesele legitime ale fiecăruia și să armonizeze, în același timp, interesele tuturor.

După ce a amintit contribuția deosebită a unor personalități, consfătuiri și organisme internaționale la pregătirea Conferinței, la redactarea documentelor sale inițiale, Domnul Antonio Carillo Flores, secretarul general al Conferinței Mondiale a populației, a relevat că reuniunea de la București constituie momentul în care problemele populației trec din sfera speculațiilor științifice în cea a responsabilităților guvernamentale. Pentru a se ajunge aici, a arătat vorbitorul, au trebuit învinse numeroase interpretări eronate în ceea ce privește menirea organizației internaționale în conturarea unei politici demografice comune care să țină seama de particularitățile fiecărui stat. În același timp, rezolvarea problemelor populației trebuie privită în contextul larg al modernizării structurilor sociale, al îmbunătățirii condițiilor generale de trai.

Subliniind aspectele multiple pe care le îmbracă problemele demografice în lumea contemporană datorită marii diversități a nivelului de dezvoltare, condițiilor fiecărei țări și arii geografice, secretarul general al Conferinței a relevat că un consens este posibil, fapt demonstrat și de modul favorabil în care a fost primit Planul mondial de acțiune în cele cinci consultări regionale care au avut loc pînă acum. Deși aceasta este o conferință mondială a populației, a arătat el, ea nu poate eluda problemele economice, decalajul existent între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare. Ca cetățean al unei țări în curs de dezvoltare, a spus Antonio Carillo Flores, îmi exprim ferma convingere că trebuie să ne străduim în continuare pentru o ordine economică internațională mai dreaptă. Sînt

convins că această Conferință, indiferent de rezoluțiile pe care le va adopta, va rămâne drept una din cele mai nobile inițiative ale O.N.U., fiind inspirată de dorința unui mai drept statut social pentru femei, copii, pentru cei lipsiți de mijloacele necesare traiului. Am venit în renumitul oraș București din dragoste de viață, nu din teama față de ea.

În zilele următoare au avut loc apoi 17 ședințe plenare și numeroase reuniuni ale comitetelor și grupelor de lucru care s-au finalizat în elaborarea și adoptarea prin consens a 27 importante documente, care reliefează atmosfera constructivă ce a dominat Conferința, animată de dorința sinceră de a contribui la promovarea înțelegerii și colaborării internaționale. Între acestea la loc de frunte se situează rezoluția „Pentru o lume mai dreaptă” inițiată de țara noastră.

Ultimul document adoptat a fost Planul mondial de acțiune în domeniul populației. Acesta formulează mai întâi principiul fundamentall al deplinei suveranități naționale în soluționarea problemelor demografice, evidențiind marea diversitate de situații de la o țară la alta, complexitatea aspectelor referitoare la populație. Relevind faptul că strategia demografică este parte integrantă a politicii de dezvoltare economică și socială a fiecărei țări, documentul afirmă necesitatea deplinei independențe naționale, a libertății, subliniind că dominația și ocupația străină, războaiele de agresiune, discriminarea rasială, apartheidul, neocolonialismul, sub toate formele sale, continuă să constituie cele mai mari piedici în calea emancipării și progresului în țările în curs de dezvoltare. Pentru dezvoltarea economică și soluționarea problemelor demografice ale statelor este necesară o largă cooperare internațională. În acest sens, Planul mondial de acțiune trebuie considerat drept un element important al ansamblului strategiei mondiale, un instrument al comunității internaționale în vederea promovării dezvoltării economice, ridicării standardului de viață, afirmării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Pornindu-se de la aceste principii, documentul precizează că menținerea sa de bază este aceea de a sprijini națiunile în eforturile lor de a soluționa problemele demografice, prin stimularea pe plan internațional a cercetărilor, schimbului de informații și a altor activități în acest domeniu. În acest scop, Planul de acțiune și-a stabilit, drept obiectiv promovarea unei înțelegeri mai profunde a problemelor demografice și a factorilor socio-economici pe plan național și internațional, sprijinirea măsurilor și programelor destinate a influența pozitiv creșterea populației, întărirea familiei, reducerea morbidității și mortalității, distribuirea echilibrată a populației, afirmarea femeii, dezvoltarea învățămîntului, a cercetării etc. Planul de acțiune reliefează, totodată, relațiile complexe dintre problemele demografice și cele ale dezvoltării resurselor și mediului.

Cu privire la aspectele sale de bază, Planul de acțiune face o serie de recomandări importante reliefînd rolul guvernului fiecărei țări, al cooperării internaționale, în adoptarea strategiei demografice adecvate.

Planul mondial de acțiune, îmbogățit substanțial în idei față de varianta inițială, în cursul unor vii dezbateri la care și-au adus contribuția

delegațiile prezente la lucrări, a fost adoptat prin consensul Conferinței Mondiale a Populației.

Se poate spune cu îndreptățit temei că lucrările Conferinței Mondiale a Populației s-au desfășurat sub semnul urărilor de deplin succes adresate de președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, în cuvântarea rostită la inaugurarea reuniunii internaționale de la București, al marilor responsabilități, relevate de șeful statului român, pe care le are acest forum chemat să-și aducă contribuția la promovarea unei noi ordini economice, a unei politici noi de pace și colaborare în viața internațională, la edificarea unei lumi mai bune, mai drepte, în care toate popoarele să conlucreze rodnic, să se bucure de binefacerile progresului și civilizației.

Aducînd omagiul său, Conferința Mondială a Populației a adoptat cu ovații o rezoluție în care exprimă o înaltă apreciere președintelui Nicolae Ceaușescu, guvernului și poporului român.

În încheierea lucrărilor a luat cuvîntul Domnul Antonio Carrillo Flores, secretarul general al Conferinței Mondiale a Populației, care a subliniat contribuția deosebită pe care președintele Nicolae Ceaușescu și guvernul român au adus-o la reușita reuniunii internaționale de la București.

După ce a mulțumit tuturor participanților pentru contribuția activă din cadrul dezbaterilor de aproape două săptămîni ale Conferinței, evidențiind atmosfera constructivă din cursul acestora, secretarul general al Conferinței Mondiale a Populației a subliniat importanța istorică a primei reuniuni de acest fel la nivel guvernamental, exprimîndu-și speranța că va fi perpetuat și pe mai departe ceea ce se poate numi „spiritul de la București” — dorința sinceră de cooperare internațională pentru rezolvarea problemelor majore ale contemporaneității. Secretarul general al Conferinței a arătat că Planul mondial de acțiune în domeniul populației este primul document de acest fel în care sînt integrate în mod armonios o mare varietate de opinii și poziții, care permit adoptarea unei politici democratice eficiente și flexibile, în deplin acord cu aspirațiile naționale ale fiecărui popor. Conferința — sublinia domnia sa — a evidențiat principiul că omul este valoarea cea mai de preț și în acest context, necesitatea înfăptuirii unei lumi mai drepte, mai echitabile. Acest forum a arătat vorbitorul, a acordat o atenție deosebită afirmării tineretului, femeilor, în viața politică, economică și socială.

Ecoul Conferinței se va face auzit mult timp după încheierea lucrărilor, documentele adoptate constituind instrumente valoroase pentru promovarea înțelegerii și cooperării între state. Conferința mondială și-a dezvăluit caracterul profund umanist prin adoptarea unor rezoluții care condamnă politica de apartheid, de discriminare rasială, orice forme de colonialism și neocolonialism, afirmînd principiile sacre ale dreptului omului, ale libertății și suveranității naționale.

Numele orașului București — a spus Antonio Carrillo Flores — va rămîne astfel legat de una din cele mai nobile acțiuni ale Organizației Națiunilor Unite.

A luat apoi cuvîntul preşedintele Conferinţei Mondiale a Populaţiei Domnul George Macovescu, ministrul afacerilor externe al României.

Prezenţa preşedintelui Nicolae Ceauşescu, vibrantul său discurs adresat participanţilor la deschiderea forumului internaţional de la Bucureşti, primirea călduroasă făcută de poporul român participanţilor la conferinţă — a relevat vorbitorul — constituie expresia ataşamentului constant al României la nobilele scopuri şi principii ale Cartei Naţiunilor Unite, subliniază voinţa sa de a contribui activ şi constructiv la acţiunea de cooperare internaţională, reflectă convingerea sa profundă că problemele complexe ce confruntă lumea astăzi nu-şi pot găsi o rezolvare adecvată decît prin participarea tuturor statelor, mari sau mici, la adoptarea hotărîrilor esenţiale care privesc destinele omenirii.

Cu toată diversitatea punctelor de vedere în complexele probleme demografice examinate, dialogul internaţional de la Bucureşti a arătat în primul rînd posibilitatea găsirii unui limbaj comun — acela al coope-rării internaţionale. Conferinţa a permis clarificarea unor poziţii, a prile-juit un schimb de vederi deschis şi constructiv în vederea identificării unor căi şi mijloace de acţiune eficiente în domeniul demografic. Acest forum a sancţionat, deasemenea, din nou principiul suveranităţii şi a evidenţiat multitudinea de soluţii posibile, stabilind locul strategiei demo-grafice în cadrul larg al politicii generale a dezvoltării, importanţa coope-rării internaţionale.

Faptul că toate hotărîrile Conferinţei au fost luate prin consens — a arătat preşedintele reuniunii internaţionale — demonstrează că respectul pentru voinţa celorlalte state nu este un obstacol ci însuşi condiţia înţelegerii şi progresului în viaţa internaţională. Pentru transpunerea în practică a concluziilor Conferinţei, pentru rezolvarea problemelor com-plexe ale populaţiei mai este nevoie de eforturi concentrate în vederea creării condiţiilor necesare realizării, aspiraţiilor de civilizaţie şi bunăstare ale umanităţii, într-o lume a echităţii şi justiţiei sociale, a cooperării paşnice.

*

Paralel cu Conferinţa Mondială a Populaţiei s-au desfăşurat lucrările Tribunei populaţiei, amplă manifestare cu caracter neguvernamental, organizată sub auspiciile unui comitet internaţional şi ale Academiei de ştiinţe sociale şi politice a Republicii Socialiste România, la care au parti-cipat reprezentanţi din peste 130 de ţări, oameni de ştiinţă, specialişti, clerici, teologi, ziarişti.

Schimb liber de opinii care a avut loc a demonstrat, o dată în plus, eficienţa dialogului sincer între oameni de bună credinţă, între oameni profund interesaţi în instaurarea păcii şi echităţii în viaţa internaţională, în colaborarea şi prietenia dintre toate naţiunile. Sutele de voci care s-au făcut auzite aici au avut un ecou favorabil în inimile participanţilor; ele au avut menirea să sublinieze, o dată în plus, urgenţa cu care trebuie soluţionate problemele imperioase ale actualităţii, ale edificării unei lumi mai juste, a unei societăţi mai bune, asigurării unui viitor în plină dezvoltare şi bunăstare pentru toate popoarele lumii.

În timpul dezbaterilor au fost reafirmate cu pregnanță, ca premise esențiale ale soluționării problemelor populației și împlinirii aspirațiilor de progres ale popoarelor din întreaga lume, ideea lichidării decalajului între țările avansate și cele în curs de dezvoltare, necesitatea respectării independenței și suveranității statelor, dreptul fiecărei națiuni de a folosi propriile bogății și resurse naturale corespunzător intereselor sale. Apreciindu-se că pe glob există o mare diversitate de situații demografice și că politica populației este un atribut al suveranității fiecărui stat, parte integrantă a politicii social-economice, că ea trebuie să fie compatibilă cu drepturile fundamentale ale omului, cu sistemul de valori culturale ale țărilor, numeroși vorbitori — specialiști, reprezentanți ai unor organisme internaționale neguvernamentale, oameni de știință — au relevat importanța aplicării unor programe naționale ale căror finalități să fie integrate în sistemul generat de obiective pe care și le propune statul respectiv.

Prin participarea lor la lucrările Tribunei populației în cadrul referatelor și intervențiilor pe marginea unor teme ca : populația, resursele umane și sociale, dreptatea socială, rolul și statutul femeii în societate, dezvoltare și populație, dezvoltare și poluare, politica demografică etc., delegații din țara noastră au înfățișat pe larg experiența României în ceea ce privește politica populației. Ei au evidențiat faptul că în concepția fundamentală a politicii Republicii Socialiste România, a programelor de dezvoltare social-economică, în centrul atenției se află omul, creșterea bunăstării materiale și a nivelului cultural, afirmarea multilaterală a personalității sale.

În continuare, lucrările Tribunei populației s-au desfășurat pe grupuri de specialitate, reunind personalități cu profesii și interese comune : educatori, juriști, sociologi, politologi, biologi, reprezentanți ai cultelor religioase, ziariști etc.

Ultima ședință plenară a avut ca obiect trecerea în revistă a discuțiilor purtate pe parcursul a două săptămâni, în cadrul diferitelor forme de lucru și reliefarea principalelor probleme ce s-au situat în centrul atenției participanților. Au fost evidențiate în acest context, ideile, tezele și pozițiile exprimate, grupate în principal în jurul unor teme majore, dintre care desprindem : perspectivele proceselor demografice ; tratarea ansamblului de aspecte de ordin demografic ca parte integrantă, inseparabilă, a dezvoltării economice și sociale în condițiile sublinierii dreptului fiecărui stat de a-și elabora singur politica populației ; problematica planificării familiei ca parte a politicii demografice a fiecărui stat ; raporturile complexe de interferență reciprocă dintre populație, resurse și mediul înconjurător ; statutul și rolul femeii în societate ; orientări și tendințe în cercetarea fenomenelor demografice.

*

Așa cum s-a arătat deja, la Conferința Mondială a Populației și la Tribuna populației au participat numeroși teologi, clerici și credincioși

mireni reprezentând diferite organizații religioase sau bisericești (aproximativ 150). Pentru ei, din inițiativa Consiliului Ecumenic al Bisericilor în colaborare cu Patriarhia română, s-a oficiat un serviciu religios inaugural la biserica „Sfântul Elefterie” în după masa zilei de 18 august. Cu acest prilej, luînd cuvîntul din încredințarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului a spus:

„Începînd de miine, Bucureștiul va găzdui cea mai importantă mînistare din cadrul „Anului Mondial al Populației” hotărît de Adunarea generală O.N.U. în decembrie 1970. Conferința Mondială a Populației va întruni reprezentanții a circa 150 state și 200 organizații internaționale și, în același timp, Tribuna populației va aduna numeroși specialiști, delegați a diferite organizații neguvernamentale. Printre unii și ceilalți se găsesc creștini și organizații creștine sau bisericești, teologi, clerici, mireni.

„Poporul român îi primește pe toți cu afecțiune și considerație, cu încredere și speranță, așteptînd să aprofundeze complexe probleme demografice, să descopere cele mai potrivite soluții ca și căile de urmat în viitor. Aceste sentimente și această speranță sînt și ale cultelor religioase din România, ale Bisericii Ortodoxe Române, membre ale organizațiilor creștine și bisericești reprezentate la întrunirea de față. În numele lor am cîntecul și marea bucurie să Vă adresez un călduros salut, celor care participați la acest serviciu religios oficiat la cererea Consiliului Ecumenic al Bisericilor în colaborare cu Biserica Ortodoxă Română. Această inițiativă corespunde practicii de a începe orice lucrare implorînd ajutorul lui Dumnezeu și puterea de a-I împlini voia.

„Adunarea organizată acum în România este fără precedent în istoria comunității internaționale deosebindu-se mult de congresele demografice anterioare care au avut loc în 1954 la Roma și în 1965 la Belgrad. Ea este cea dintîi întrunire de tip guvernamental și prin aceasta menită să influențeze politica demografică a statelor lumii. Temele axate pe problemele cele mai arzătoare se referă la tendințele demografice actuale și de perspectivă ca și la raportul dintre populație și dezvoltare, populație, resurse și mediul înconjurător, populație și familie.

„Făcînd parte integrantă din comunitățile umane în mijlocul cărora își desfășoară activitatea, Bisericilor nu le sînt străine problemele populației cu numeroasele lor implicații. În fond, elementul care se găsește la baza misiunii Bisericii este omul și lumea. Bisericile ca instituții și prin reprezentanții lor este firesc să nu absenteze din acest efort colectiv îndreptat spre descoperirea soluțiilor menite să rezolve problemele demografice.

„Dacă omul, colectivitatea umană și îmbunătățirea condiției umane preocupă pe specialiști, într-o măsură egală preocupă și Bisericile, deoarece mesajul evanghelic are ca obiectiv omul și lumea.

„Așadar este vorba de o problemă generală care presupune cea mai largă cooperare internațională. Fiindcă există încă o mare diversitate de situații demografice de la un continent la altul, de la o zonă la alta, de

la o țară la alta, e de la sine înțeles că politica demografică constituie în același timp atributul inalienabil al suveranității fiecărui stat.

„Referindu-se la actuala Conferință Mondială a Populației, John E. Febes, directorul general adjunct al UNESCO, găsea justificată aspirația fiecărui stat de a-și stabili propria politică demografică, coordonată cu mediul și dezvoltarea economică, cu trebuințele și caracteristicile culturale ce le aparțin.

„Venind în România, țară cu probleme demografice specifice, veți avea posibilitatea să luați contact — chiar și numai parțial — cu experiența românească în privește descoperirea soluțiilor celor mai potrivite pentru situația dată. Bisericele din România se alătură poporului întreg susținând politica demografică a guvernului și acționind pe același plan, cu convingerea că aceasta corespunde principiilor evanghelice și intereselor tuturor cetățenilor.

„Dumneavoastră de asemenea beneficiați de bogata experiență a țărilor și Bisericilor cărora aparțineți. Va fi spre binele comun a putea afla ceea ce a înfăptuit fiecare, descoperind atât unii cât și ceilalți ceea ce se potrivește condițiilor proprii de viață și dezvoltare. Eforturile conjugate care se vor desfășura în zilele următoare vor ajunge, sîntem siguri, la rezultate de pe urma cărora omenirea nu are decît a profita.

„Cu această convingere, permitenți-mi să Vă spun, din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian, a ierarhilor, preoților și credincioșilor ortodocși români, că sîntem de bucuroși să vă putem primi în țara noastră și să urăm tuturor participanților la Conferința Mondială a Populației și la Tribuna populației cel mai deplin succes”.

Pe parcursul ședințelor Conferinței propriu zise și Tribunei reprezentanților organizațiilor religioase și bisericești, creștine și necreștine, au intervenit în numeroase rînduri expunînd punctul de vedere propriu asupra problemelor discutate. Delegații Consiliului Ecumenic al Bisericilor au prezentat un document intitulat „Politica demografică, dreptatea socială și calitatea vieții”, iar cei ai Conferinței Creștine pentru Pace un „memorandum”, ambele cu interes primite. Dezbaterile publice ca și discuțiile particulare apoi au oferit tuturor prilejul de a-și expune considerentele, ceea ce a constituit un aport pozitiv la elucidarea chestiunilor înscrise pe ordinea de zi.

E adevărat că s-a manifestat o mare diversitate de opinii chiar printre aparținătorii aceleași confesiuni. Toți au fost însă de acord în a insista asupra „calității vieții”, asupra necesității de a se apăra „dreptul la viață” și asupra corelației ce trebuie să existe între creșterea populației și „dezvoltare” pe plan material, social, cultural și moral, asupra rolului familiei etc.

Reprezentanții organizațiilor religioase și bisericești au avut de altfel posibilitatea să discute și în cadrul unor reuniuni aparte, dintre care două prezidate de dr. Richard M. Fagley (S.U.A.), din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor, și alte două prezidate de dr. A. K. Tharien (India) și J. Philip Wogaman (S.U.A.) din partea Conferinței Creștine pentru Pace.

La încheierea lucrărilor s-a oficiat din nou un serviciu religios la biserica Sfântul Elefterie, din inițiativa delegaților Conferinței Creștine pentru Pace.

Numeroși participanți creștin la Conferința Mondială a Populației și la Tribuna populației au profitat de prezența lor în România spre a lua cunoștință de activitatea cultelor religioase din țara noastră și s-au întâlnit cu reprezentanți ai acestora.

*

Conferința Mondială a Populației și toate manifestările care au însoțit-o, reprezintă punctul culminant al Anului Mondial al Populației proclamat de Organizația Națiunilor Unite și pus sub deviza: „O lume pentru toți”.

Încercînd să apreciem semnificațiile acestei mari reuniuni internaționale vom observa că dezbaterile problematicei populației implica, în mod necesar, o abordare cuprinzătoare a aspirațiilor de prosperitate și progres social ale tuturor popoarelor lumii. La București, acest vast subiect al dezbaterilor a fost abordat pentru prima dată în cadru guvernamental, cu o participare apropiată de idealul afirmat în activitățile O.N.U. — acela al universalității. În primul rînd, faptul că s-a ajuns la întrunirea unei conferințe mondiale și că această conferință a găsit un limbaj comun — în discutarea unui subiect care a dat și mai dă naștere unor controverse — constituie un succes.

S-a realizat însă mai mult. Conferința a reprezentat o importantă sursă de clarificări, ocazionînd — în cursul dezbaterilor pregătitoare, în Comisia pentru populație și în reuniunile plenare — un schimb de vederi deschis și fertil, care a permis identificarea de căi de acțiune și mijloace adecvate de soluționare a problemelor populației.

Merită să se releve și că adoptarea documentelor finale de către Conferință nu a necesitat punerea la vot. Acest fapt reprezintă o dovadă semnificativă că respectarea intereselor fiecărei părți constituie însăși condiția înțelegerii și progresului. Totodată, adoptarea prin consens, sau fără vot, a hotărîrilor, vor contribui la sporirea generală a preocupării pentru problemele populației, a convingerii că va trebui acționat în continuare, cu consecvență pentru realizarea obiectivelor propuse.

Se cuvine a fi evidențiată, incontestabil, semnificația desfășurării cu succes a acestei reuniuni în capitala României socialiste. Înalta prezență a președintelui Nicolae Ceaușescu și vibrantul discurs adresat Conferinței, primirea călduroasă făcută de poporul nostru participanților la Conferință și la celelalte reuniuni pe această temă reprezintă expresia atașamentului constant al României la țelurile și principiile Cartei Organizației Națiunilor Unite. Ele reflectă dorința țării noastre de a-și aduce contribuția activă și constructivă la promovarea cooperării internaționale, reflectă convingerea noastră profundă că problemele complexe ce confruntă în prezent omenirea nu pot găsi soluționări valabile decît cu participarea la

dezbatere și la adoptarea deciziilor, pe baza deplinei egalități a tuturor țărilor, mari, mici sau mijlocii.

În plus, Conferința a permis realizarea unor progrese însemnate pe plan conceptual, clarificând posibilitățile de acțiune imediată și pe termen lung. Astfel, este acum universal acceptată diversitatea soluțiilor posibile pentru probleme complexe ce confruntă fiecare țară în domeniul populației. Suveranitatea fiecărui stat în alegerea căilor de acțiune cele mai adecvate a fost afirmată de o manieră incontestabilă. De asemenea, teza conform căreia politica demografică trebuie să constituie o parte integrantă a strategiei generale de dezvoltare economico-socială a fiecărei țări, a devenit după conferința de la București, un postulat general admis, prezent în litera și în spiritul documentelor adoptate de Conferință.

După București, nu se va mai putea teoretiza, și, mai ales, acționa în domeniul populației fără a ține seama de marile deziderate contemporane ținând spre făurirea unei lumi mai drepte, spre statornicirea de relații noi, democratice, între state, spre lichidarea subdezvoltării, spre eliminarea din viața internațională a imperialismului, colonialismului, neocolonialismului și, în general a oricărui act de recurgere la forță, a oricărei intervenții în afacerile interne ale vreunei țări. Departe de a crea dificultăți cooperării internaționale în domeniul populației, recunoașterea acestor concepte, a realităților și aspirațiilor care le-au generat, constituie singura temelie firească și durabilă pentru o conlucrare autentică în acest domeniu.

În ce privește urmările Conferinței, e de așteptat să se treacă la traducerea în practică a concluziilor ei. Soluționarea problemelor atât de importante și complexe ale populației cere ca, și în viitor să se depună toate eforturile pentru a se ajunge la crearea condițiilor indispensabile pentru realizarea năzuințelor omenirii spre o existență prosperă și civilizată, într-o lume a echității și dreptății sociale, a cooperării pașnice. Conferința a reprezentat o contribuție pozitivă în imprimarea unei asemenea direcții de acțiune. Se poate aprecia cu încredere că — așa cum arăta în ziua inaugurală, președintele Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu — „această Conferință va exercita o profundă influență asupra vieții internaționale, va constitui un imbold puternic pentru unirea eforturilor națiunilor în vederea înfăptuirii unei politici noi de pace și colaborare internațională, a unei lumi mai drepte și mai bune, în care popoarele să conlucreze rodnic pentru bunăstarea și fericirea fiecăruia, pentru progresul și civilizația omenirii în ansamblu”.

IDEEA DE CREAȚIUNE ȘI ANTROPOLOGIE ÎN SCRIERILE SFÎNTULUI ATANASIE

*Cu prilejul aniversării celui de-al XVI-lea centenar al morții sale
(373—1973) **

de: Pr. prof. IOAN G. COMAN

A sărbători pe Sfântul Atanasie cel Mare înseamnă a evoca unul din capitolele cele mai glorioase ale gândirii și vieții creștine a veacului al IV-lea, cînd în Egipt și aproape pretutindeni în imperiul roman, în urma confruntărilor de tot felul și la toate nivelurile a mai multor tipuri de civilizație — mai cu seamă elenică și romană de-o parte, și-a creștinismului de altă parte — își făcea apariția o nouă formă de spiritualitate care încerca să-și aproprieze un specific și să devină utilă concepției originale a Evangheliei și tuturor acelor care au adoptat sau urmau să adopte această concepție. Sf. Atanasie s-a bucurat de o mare autoritate încă în timpul vieții și el a reprezentat și reprezintă o valoare excepțională pentru întreaga Biserică începînd de la primul sinod ecumenic ((325) și pînă la ultimul, de la marile pleiade de Părinți în frunte cu Capadocienii și unii apuseni și sfîrșind cu adunările academice aniversare din zilele noastre, cum este aceea la care avem cîntea și plăcerea de a fi invitați. Augustin cita cu venerație pe Sf. Atanasie,¹⁾ un număr de opere atanasiene în frunte cu *Viața Sfîntului Antonie*, circulau în traducere latină încă din secolele IV—V.²⁾ Există încă traduceri din Sf. Atanasie și în siriacă, armeană, coptă și arabă.³⁾ Epoca modernă i-a consacrat și-i consacră ediții parțiale de text ca acelea a lui Opitz (1935), Camelot (1947), Thomson (1971), Kannengiesser (1973), Schneemelcher și Tetz etc., un *Lexikon Atanasianum* (1944—1952), destule studii introductive la moile

* Conferință ținută la Cairo în cadrul festivităților organizate de Patriarhia Alexandriei, în ziua de 19 iunie 1974.

¹⁾ B. Altaner, *Augustinus und Athanasius*, în B. Altaner, *Kleine patristische Schriften*, herausgegeben von G. Glockmann, Texte und Untersuchungen, Band 83, Akademie-Verlag, Berlin, 1967, pp. 260—268.

²⁾ Idem, *Allateinische Übersetzungen von Schriften des Athanasius von Alexandria*, *Ibidem*, pp. 292—408.

³⁾ J. Quasten, *Patrology*, vol. III, Utrecht, 1963, p. 23. Paris, 1947.

ediții, numeroase traduceri moderne, monografii și cercetări speciale, pentru a nu mai vorbi de manualele de Patrologie dintre care unele îi dedică analize întinse, de exemplu cel al lui Quasten.⁴⁾ În afara unui număr de studii și traduceri mai vechi, datorate teologiei noastre ortodoxe române de odinioară și în mod deosebit unor teologi ca Teodor Popescu și eleniști ca Ștefan Bezdechi, patristica românească a cinstit și este în curs de a cinsti aniversarea Sf. Atanasie prin contribuțiile științifice ale profesorilor Pr. D. Stăniloae,⁵⁾ Pr. I. Coman⁶⁾ și Pr. Șt. Alexe.⁷⁾

Dacă autoritatea pastorală, doctrinală și ecumenică a Sf. Atanasie a fost recunoscută încă din timpul vieții sale, aceasta nu s-a datorat numai adâncimii sale de gândire, ci de asemenea și mai cu seamă faptului că a construit această autoritate pe stinca lui Hristos. Hristologia sa este una din contribuțiile nepieritoare ale gândirii patristice la edificarea teologiei creștine. Studiile de hristologie și soteriologie atanasiene atît de numeroase care s-au succedat pînă în zilele noastre sînt explicabile și naturale. Și totuși în cea mai mare parte a scrierilor sale trinitare, hristologice, pnevmatologice etc., omul, destinul acestuia în contextul naturii, este acela pe care marele arhiepiscop îl are în vedere, ceea ce conferă acestei perspective o vie actualitate. Dar această actualitate este de tip patristic, adică omul nu e luat singur, în el și prin el însuși, ci totdeauna cu Hristos și în Hristos, sau în Logos, cum afirmă la fiecare pas autorul nostru. Elementele de cosmologie și antropologie nu sînt independente sau prezentate ca formînd un tot prin ele însele, ci apar totdeauna topite în hristologie și soteriologie. De altfel, Sf. Atanasie însuși zice că dacă în tratatul *Despre Întrupare* vorbește de originea oamenilor, este pentru că oamenii au fost obiectul acestei întrupări.⁸⁾ E vorba deci de o cosmologie și o antropologie în minereul compact al hristologiei. Avem în lucrările Sf. Atanasie nu o cosmologie și o antropologie propriu zise, de tip uzual, ci mai curînd o teantropologie de tip patristic. Și pentru că Logosul este acela care a creat cosmosul și pe om, s-ar putea vorbi de o Logoscosmologie și de o Logosantropologie.

Pentru a dezvălui și identifica mai bine elementele creațiunii prin Logos, vom începe prin a prezenta succint ființa și atributele creaționale ale Logosului însuși.

⁴⁾ *Ibidem*, pp. 20—79.

⁵⁾ Învățătura Sfântului Atanasie cel Mare despre mîntuire în „Studii Teologice”, seria II, anul XXV, N. 5—6, mai-iunie 1973, pp. 328—340.

⁶⁾ Aspecte ale doctrinei soteriologice a Sfântului Atanasie cel Mare, *Ibidem*, No. 7—8, iulie-august 1973, pp. 461—470, publicat de asemenea în limba greacă în „Klironomia”, V, nr. 2, pp. 330—346; *Idem*, Aspecte umaniste și ecumenice în viața și opera Sf. Atanasie cel Mare și a Sfântului Efreim Sirul. Cu prilejul celui de-al XVI-lea centenar al morții lor (373—1973) sub tipar.

⁷⁾ Sfîntul Atanasie cel Mare, 1600 ani de la moartea sa, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, anul XLIX, nr. 11—12, noiembrie-decembrie 1973, pp. 782—792.

⁸⁾ Despre Întrupare 4, P.G. 26, 104 A. Ne servim adesea de traducerea lui P. Th. Camelot, Athanase d'Alexandrie. Contre les paiens et sur l'Incarnation du Verbe. Introduction, traduction et notes dans Sources Chretiennes, No. 18, Les édit. du Cerf,

1. LOGOSUL AUTOR AL CREAȚIUNII

Logosul creator al Sfântului Atanasie nu este logosul spermantikos al stoicilor, nici logosul-cuvînt, pur și simplu, ci Logosul unic și propriu Părintelui celui bun, Logosul însuși — *autologosul* — Dumnezeu cel viu și activ, diferit de făpturi și de creațiuni. El este Fiul, Puterea și Înțelepciunea lui Dumnezeu. El este *Autosofia*, *Autologosul*, *Autodynamis idia*, *Autofos*, *Autoaletheia*, *Autodikaiosisne*, *Autoarete*, *Charkter*, *Apavgasma kai eikon aparallaktos tou Patros*, fructul desăvîrșit al Tatălui.⁹⁾ „Nașterea eternă din Tatăl își atinge termenul în natura umană a lui Iisus care există în persoana Logosului”, după Întrupare. Aceasta apare ca o prelungire sau scop al vieții treimice.¹⁰⁾ La începutul creațiunii, Tatăl se întreținea cu Logosul care contempla pe Tatăl. Logosul a creat cosmosul, l-a format și organizat. Ca putere a Tatălui a dat tuturor ființelor forța de a exista după cuvîntul : „Tot ceea ce face Tatăl, și Fiul face asemenea” (Ioan 5, 19).¹¹⁾

Atributul fundamental al Logosului este izvorul existenței pentru tot. Totul există prin Logos, prin Logosul dumnezeiesc. Dacă El dă existența, aceasta este pentru că este bun și foarte bun (frumos) prin natura sa (agathos kai hyperkalos ten physin). El iubește pe oameni și nu refuză existența nimănui. Logosul voiește ca toți să existe spre a le arăta dragostea sa. Pentru că El a dat substanța creațiunii, Logosul o conduce și o menține. Dacă, creațiunea nu ar participa la Logos și dacă nu ar primi ajutorul Acestuia pentru a exista, atunci ea ar dispărea.¹²⁾

Această geneză a creațiunii prin mijlocirea Logosului a putut fi influențată de Logosul filonian,¹³⁾ dar este mai probabil că izvorul Sfântului Atanasie a fost mai de grabă prologul Evangheliei Sfântului Ioan și învățătura Sfântului Pavel (Coloseni 1, 16).

Geneza creațiunii este expresia forței dinamice a Logosului atotputernic și atotdesăvîrșit, care venind la toți și pretutindenea își desfășoară energiile sale, luminează lucrurile vizibile și invizibile, le conține, le adună în El, nu lasă nimic în afara puterii sale. El vivifică și păzește pe toți și pe fiecare. El îmbină principiile fiecărei existențe sensibile : caldul și recele, umedul și uscatul și face ca ele să nu se opună, ci să formeze o singură armonie simfonică. Supunerea față de Logos dă viață ființelor pămîntești și adună și pe cei ce sînt în ceruri. Nu e nimic din ceea ce există și din ceea ce se naște, care să nu se nască și să nu subziste în El și prin El, după cuvîntul teologului : „La început era Cuvîntul și Cuvîntul

⁹⁾ Contra păgînilor 40, P.G. 25, 80 BCD, 81 AB ; 46, 93 BC.

¹⁰⁾ M. Schmaus, *La conception grecque de la Trinité et le mystère de l'Incarnation*, dans Card. P. E. Léger, Mgr. G. Hakim etc., *La théologie du renouveau*, Les ed. du Cerf, 1968, p. 183.

¹¹⁾ Contra păgînilor, 46, 93 AB.

¹²⁾ *Ibidem*, 40, 81 AB ; 41, 81 CD, 84.

¹³⁾ H. Crousel, *L'image de Dieu dans la théologie d'Origène*, in „*Studia Patristica*”, vol. II, Part. II, „*Texte und Untersuchungen...*”, 64. Band, V-e Reihe, Band 9, Akademie-Verlag, Berlin, 1957, p. 197.

era cu Dumnezeu... Toate lucrurile au fost făcute prin Cuvînt... În El era viața" (Ioan 1, 1, 3, 4). Logosul ține universul ca pe o liră unind toate elementele existenței, în timp ce El rămîne nestrămutat lingă Tatăl și pune totul în mișcare, după hotărîrea Tatălui.¹⁴⁾ Logosul conduce totul simultan, nu prin intervale și pune în ordine orice lucru după natura sa, realizînd o armonie pe care Sfîntul Atanasie o compară cu aceea a unui cor, cu activitatea sufletului care mișcă toate simțurile noastre și cu o cetate guvernată de un singur conducător.¹⁵⁾

Creațiunea ca operă a Logosului cauzată de abundența ființei Acestuia, de dragostea sa și de armonia cu care voia să împodobească pe cineva și ceva altul decît El, va fi încununată prin Întruparea aceluiași Logos. Întruparea ca urmare necesară a creațiunii este una dintre cele mai mari elaborări teologice a Sfîntului Atanasie. În perspectiva lui Origen — care dăduse un prim sistem gîndirii creștine — „umanitatea” Logosului nu aparținea planului creațiunii, ci apărea oarecum destinată dezintegrării generale, căderii. Această umanitate urma să dispară atunci cînd întreaga creațiune trebuia să fie restaurată în integritatea sa inițială, cînd lumea pur spirituală va fi recîștigat splendoarea originală.¹⁶⁾ Or, Sfîntul Atanasie ținînd seama de datele Bibliei, de necesitatea absolută a unității filozofice a ideii de creațiune și a celei de mîntuire a oamenilor și poate pentru a face să eșueze de la început eroarea ariană care se contura sau care se cunoștea deja spre 322—323, a întocmit cu putere puntea destinului istoric și soteriologic al umanității legînd și unind indisolubil Logosul creator cu Logosul-mîntuitor într-una și aceeași persoană. Autorul nostru o spune în mod expres: „nu există contradicție dacă Tatăl lucrează mîntuirea făpturii Sale prin Insuși Acela care a creat-o”.¹⁷⁾ Se vor vedea mai departe cîteva detalii asupra cauzelor și efectelor Întrupării. Notăm pentru moment că, după Sfîntul Atanasie, Logosul lui Dumnezeu, iubitor de oameni și mîntuitor obșteșc al tuturor s-a întrupat și a trăit ca om pentru mîntuirea noastră, pentru mărirea și cunoașterea Tatălui, căci prin El, ca trimis și interpret al Tatălui său, noi avem idee despre bunul său Părinte, după cuvîntul lui Ioan: „Cine m-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl” (14, 9).¹⁸⁾ Nu e nimic de rîs, cum spun grecii, să afirmi că Logosul s-a manifestat în trup, căci El este în acesta așa cum este în lume și se slujește de trup ca de un instrument.¹⁹⁾ De altă parte, creațiunea însăși mărturișește pe Hristos Domnul, comparînd operele Acestuia cu oamenii și văzînd că El e Fiul lui Dumnezeu.²⁰⁾

¹⁴⁾ Contra păgînilor, 42, 74 BCD, 85 A.

¹⁵⁾ Ibidem, 42, 85 A; 43, 85 BCD, 88 A; Despre Întrupare, 43—44, 85 C—88 B.

¹⁶⁾ G. Florovsky, New York, *Eschatology in the Patristic Age: an Introduction*, în „*Studia Patristica*”, vol. II, Part. II, în „*Texte und Untersuchungen...*”, 64. Band, V-e Reihe, Band 9, 1957, Akademie-Verlag, Berlin, p. 244.

¹⁷⁾ Despre Întrupare, 1, 97 C.

¹⁸⁾ Ibidem, 15, 121 D; Contra păgînilor 45, 89 A; 47, 93 C.

¹⁹⁾ Despre Întrupare, 42, 169 BCD; 41, 168 BCD, 169 A.

²⁰⁾ Ibidem, 15, 124 A.

S-a remarcat uneori că Sfântul Atanasie nu menționează niciodată sufletul lui Iisus dar nici nu îl neagă.²¹⁾ Sinodul din 362 a proclamat că trupul mântuitorului nu era fără suflet, sensibilitate și inteligență și că Logosul însăși a realizat mântuirea, nu numai a trupului nostru ci și a sufletului nostru.²²⁾ Sfântul Atanasie a prezidat acest sinod și nu se de presupus că el ar fi acceptat doar formal această doctrină. Termenul „trup” are și el, sensul ființei umane complete, trup și suflet, pentru că, spune el, Scriptura are obiceiul de a da omului numele de trup, cum face profetul Ioel (3, 1).²³⁾

Sfântul Atanasie întărește rolul de creator al Logosului identificînd pe Acesta cu Înțelepciunea. Plecînd de la textul psalmului 103, 24 „Cît sînt de minunate lucrurile tale, Doamne, toate cu Înțelepciune le-ai făcut”, autorul nostru observă că după planul Creatorului faptele trebuiau nu numai să existe, ci să fie, pe deasupra, și frumoase. În acest scop, Dumnezeu a hotărît ca înțelepciunea Sa să coboare la creaturi spre a le impune tuturor, și în de obște și în parte, forma și chipul Său pentru ca ele să apară opere înțelepte și vrednice de Dumnezeu. Așa cum cuvîntul nostru este chipul Cuvîntului, Fiului lui Dumnezeu, la fel înțelepciunea creată în noi este chipul Înțelepciunii care ne ajută să gîndim și să cumștem pe Părintele ei.²⁴⁾ Poate este aci o tautologie, pentru că Înțelepciunea se suprapune Logosului, dar amănuntul era biblic și sugera o ființă diferită de logosul elenic, pur rațional.

Prezența Logosului în lume nu este panteistă, ea nu este o contopire cu creaturile, ci ea are loc prin syncatabasă-pogorîmint, prin împriimare sau chiar datorită puterii sale, prin dragoste; noi formăm conținutul iubirii și al puterii dătătoare de viață a Logosului, după cuvîntul: „În El într-adevăr viem, ne mișcăm și sîntem” (Faptele Apostolilor 17, 28)).

Logosul Creator al Sfîntului Atanasie are o oarecare asemănare cu demiuragul lui Platon care a creat lumea dintr-un univers deja existent sau mai curînd dintr-o materie deja existentă, înlocuind dezordinea prin ordine datorită bunătății sale, însușind această lume și inzestrîndu-o cu inteligență prin providența divină.²⁵⁾ Dar Logosul Sfîntului Atanasie a creat lumea din nimic, vrea să se facă cunoscut prin aceasta și acționează ca persoană trinitară, nu ca principiu abstract.

2. CREAȚIUNEA

Creațiunea este opera Tatălui prin Logosul său. Sfîntul Atanasie critică concepția epicureilor care pretinde că totul s-a produs spontan și în

²¹⁾ J. N. D. Kelly, D. D., *Initiation à la doctrine des Pères de l'Eglise*, trad. de l'anglais par C. Turner, O.P., Les édit. du Cerf, Paris, 1968, p. 298.

²²⁾ Tomosul către Antiohieni 7, P.G. 26, 804 B; Scrisoarea către Epictet 7; *Ibidem*, 1061 AB.

²³⁾ *Contra Arienilor*, III, 30, P.G. 26, 388 C, ap. P. Th. Camelot, *op. cit.*, Introd. p. 101.

²⁴⁾ *Contra Arienilor* II, 78, P.G. 26, 312 BC—313 A.

²⁵⁾ Timeu, 28 a, 30 abc.

afara oricărei Providențe. Dacă ar fi așa, trebuia ca toate ființele să fie absolut asemănătoare. „Ar fi trebuit ca întocmai ca într-un singur corp totul să fi fost soare sau lună și în om întregul trup să fi fost mână, ochi sau picior”.²⁶⁾ Realitatea este cu totul alta, observă Sfântul Atanasie, pentru că distribuirea separată a elementelor sau a membrilor unui corp arată că ființele nu se nasc spontan, ci este o cauză care prezidează originea lor.²⁷⁾ Pe de altă parte, Platon afirmă că lumea a fost creată de Dumnezeu, dintr-o materie preexistentă, după cum opera unui dulgher preexistă în lemn. Această idee face din Dumnezeu o ființă neputincioasă, pentru că fără această materie El nu poate crea ființele. Deci dacă nu exista materia, Dumnezeu n-ar fi putut face nimic și nu se mai putea zice că este creatorul sau demiurgul, ci un simplu meșteșugar pentru că lucrează o materie dată. În fond, El nu este creator dacă nu a creat însăși materia din care vin creaturile.²⁸⁾ În sfârșit, ereticii, mai cu seamă Marcian, își imaginează în vorbirea lor că există un alt creator decât Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos împotriva cuvintelor Scripturii (Matei 19, 4—6; Ioan 1, 3).²⁹⁾ Această critică nu era deloc nouă și ea nu răsturna concepțiile cosmologice elenistice, dar ea îndepărta pentru orice creștin sau candidat la botez îndoiala cu privire la apariția cosmosului și acorda încrederea în Creatorul vrednic de puterea sa și de rolul său.

Creaturile deci nu au venit la existență automat sau dintr-o materie preexistentă, ci au fost create din nimic la hotărîrea Tatălui prin propriul său Logos, Domnul nostru Iisus Hristos.³⁰⁾ Notăm că Sfântul Atanasie spune totdeauna că Tatăl este autorul creațiunii prin mijlocirea Logosului, a propriului său Logos. Este aproape ca într-un simbol de credință care ține să sublinieze unitatea Sfintei Treimi cu cosmosul.

Există un singur cosmos, pentru că există un singur creator. Mai mulți creatori ar implica incapacitatea lor de a termina o singură operă.³¹⁾ Totuși, pluralitatea lumilor cu un singur Creator, la Origen, a fost depășită. Creatorul pune în ordine lumea și o conduce spre mîntuire. Această lume este bună, pentru că a fost creată cu rațiune, înțelepciune și știință și este impodobită cu toată frumusețea.³²⁾ Idee platonice, dar și biblice (Geneză 1). Ordinea astrelor și armonia elementelor dovedesc că există cineva care le dirijează și căruia toate elementele și toate formațiile i se supun.³³⁾ Sfântul Atanasie apreciază ordinea cosmică drept *taxis symmetric, cosmos, homonoia harmonia* și pe Creator ca *Arhon, Kosmetor, Basilevs*. Această ordine și armonie legate organic de Logosul-Rațiune se opun radical automatismului și hazardului lui Epicur și se elimină înlo-

²⁶⁾ *Despre Întrupare*, 2, 97 CD, 100 A.

²⁷⁾ *Ibidem*, 100 A.

²⁸⁾ *Ibidem*, 2, 100 AB.

²⁹⁾ *Ibidem*, 100 C.

³⁰⁾ *Ibidem*, 3, 101 AB.

³¹⁾ *Contra păgînilor*, 39, 77 BCD, 80 AB.

³²⁾ *Ibidem*, 39, 80 C; 40—80 CD, 81 A.

³³⁾ *Ibidem*, 35, 72 A; 36, 72 ABCD, 73 A; 37, 73 ABCD; 38, 76 ABCD, 77 A.

cuindu-le printr-o operă organizată cu rațiune, înțelepciune și știință. Mai mult: Logosul, Creatorul ființei, înlocuiește „devenirea” ciclurilor cosmice cu „ființa” sau „existența” cosmosului. Este aci o contribuție decisivă a Sfintului Atanasie.³⁴⁾ Pe de altă parte, Dumnezeu, Ființa în sine (Exod 3, 14) ca și Creator al ființei și al ființelor, se găsește continuu în unire specială cu lumea. Termenul acestei desfășurări a fost Logosul Ilisus Hristos însuși în vederea căruia a fost realizată creațiunea.³⁵⁾ Mai precis, creațiunea are în vedere mîntuirea lumii, încît creațiunea și mîntuirea sînt termeni corelativi care leagă indisolubil cele două evenimente. Este ceea ce dă lumii omogenitate necunoscută în altă parte și care este inspirată de doctrina paulină.³⁶⁾ Această strictă asociere a creațiunii și mîntuirii se datorește faptului că Logosul recapitulează în El pe toți și toate lucrurile prin răstignirea și învierea Sa.³⁷⁾

Creațiunea descopere cunoașterea lui Dumnezeu căreia profesorul Zaphiris i-a consacrat un frumos studiu. Sînt mai multe căi de cunoaștere a lui Dumnezeu: lucrurile ce ne înconjoară, contemplarea frumuseții cosmosului, armonia și ordinea, Providența universală a Logosului, creațiunea după chip și asemănare.³⁸⁾ Creațiunea pînă ea însăși este un act de cunoaștere, cunoaștere fundamentală sau existențială, pentru că în orice muncă există cunoaștere. Atunci cînd creațiunea este prezentată ca un act de existență care înlocuiește neantul — dacă se poate spune astfel — acest act nu se limitează la sine însuși, ci în mod simultan este expresia dragostei; a bunătății și a frumuseții unei cunoașteri existente a Creatorului. Creația revelatoare prin chipul și tipul înțelepciunii createe, ea însăși chip al Înțelepciunii necreate „face cunoscut pe Logosul-Creator și prin el pe Tatăl, al cărui „chip identic este”.³⁹⁾ Se poate spune că actul creațiunii ca și cunoașterea, existența și iubirea lui Dumnezeu este un act triomfalist, cum pretinde o anumită teologie? Ca act personal al Logosului-Înțelepciune, care lucrează cu rațiune, știință și dragoste, creațiunea primind o continuă impulsie dinamică sub ochiul Providenței pune în mișcare istoria universală și dă un sens superior vieții, a cărei cunoaștere nu este un triumf ci o necesitate. Evident, doxologia este datorie față de Dumnezeu dar noi nu avem a ne slăvi decît în crucea lui Hristos (Galateni 6, 14).

În concluzie, creațiunea este un act de existență datorat lui Dumnezeu; ea este opera Sfintei Treimi prin Logosul care lucrează în ea cu rațiune, știință și dragoste; creațiunea este bună și frumoasă, pentru că ea păstrează chipul pecetea sau tipul Logosului-Înțelepciune; ea este totdeauna în mișcare, într-o desfășurare dinamică și istorică datorită puterii

³⁴⁾ G. Florovsky, *op. cit.*, p. 244.

³⁵⁾ M. Schmaus, *op. cit.*, p. 187.

³⁶⁾ Gerassime Zaphiris, *Connaissance naturelle de Dieu d'après Athanase d'Alexandrie*, în „Year-Book”, 1972—1973, Ecumenical Institute for advanced Studies, Tîntur-Jérusalem, pp. 67—68.

³⁷⁾ *Ibidem*, p. 64.

³⁸⁾ *Ibidem*, p. 60.

³⁹⁾ *Contra Arienilor*, II, 78, P.G. 26, 312 BC.

și omniprezenței Logosului și însușește Întruparea; creațiunea a avut ca scop mîntuirea, care se întinde la toate creaturile (Romani 8, 19—23) în frunte cu omul; „devenirea” fără sfîrșit a ciclurilor cosmice a fost înlocuită prin „existența” creațiunii; aceasta face posibilă menținerea identității elementelor și progresul spre împlinirea scopului inițial, care este mîntuirea. Providența lucrează aci prin har.

3. ELEMENTE DE TEANTROPOLOGIE

Dumnezeu a creat pe om ca pe toate celelalte făpturi din nimic și tot ceea ce El a făcut înaintea Întrupării Logosului a fost folositor oamenilor.⁴⁰⁾ Asemănătoare celei a animalelor, natura omenească, slabă și efemeră, a primit în timpul actului creațiunii ei, datorită milostivirii dumnezeiești, chipul creatorului său. Prin acest chip, de care va fi vorba mai departe oamenii au devenit participanți la puterea Logosului pentru ca dobîndind ca niște „umbre” ale Logosului și devenind raționali — logikoi — ei să poată persista în fericire trăind o viață cu adevărat de paradis.⁴¹⁾

Omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu și după asemănarea Sa. Participînd la acest chip oamenii puteau concepe ideea de Tată și să trăiască o viață de adevărată fericire.⁴²⁾ Prin chip și asemănare, omul a devenit capabil să contemple pe Dumnezeu să cunoască ființele și să-și improprieze ideea și cunoașterea eternității lui Dumnezeu spre a nu se îndepărta niciodată de gîndirea Acestuia și de comuniunea sfinților, trăind o viață liniștită și fără de moarte.⁴³⁾ Cu spiritul îndreptat spre Dumnezeu, cel dintîi om, în cea mai candidă libertate, trăia cu sfinții, în contemplarea Celui Inteligibil, în paradis. Puritatea sufletului era capabilă să reflecteze pe Dumnezeu ca într-o oglindă.⁴⁴⁾ Chipul dumnezeiesc conferă deci omului cunoașterea sau contemplarea lui Dumnezeu ori a celui Inteligibil, cunoașterea ființelor, libertatea nevinovată și nemurirea. Spre deosebire de Origen, după care chipul divin este numai partea superioară a sufletului, adică nousul, logosul sau hegemonikonul,⁴⁵⁾ Sfîntul Atanasie consideră ca chip sufletul în totalitatea sa, fără să existe analogie de natură între suflet și Logos.⁴⁶⁾ Deci chipul este un complex de relații de cunoaștere sau contemplație a ființei și a ființelor, de sfințenie, de libertate nevinovată și de nemurire cu Logosul care la rîndul său, este chipul Tatălui. Toate aceste elemente ale chipului formînd oarecum membrele Logosului, constituie harul pe care omul l-a primit din afară și care nu era pe măsura

⁴⁰⁾ *Ibidem*, II, 68, 292 ABC.

⁴¹⁾ *Despre Întrupare*, 3, 101 B.

⁴²⁾ *Ibidem*, 11, 116 A.

⁴³⁾ *Contra păgînilor*, 2, 5 CD.

⁴⁴⁾ *Ibidem*, 2, 8 B.

⁴⁵⁾ H. Crouzel, *op. cit.*, p. 198.

⁴⁶⁾ J. Roldanus, *Le Christ et l'homme dans la théologie d'Athanase d'Alexandrie — Etude de la conjonction de sa conception de l'homme avec sa christologie*, Leyden, E. Brill, 1968, p. 370.

corpului său.⁴⁷ Harul se armoniza cu sufletul. Știind că libertatea de a voi a omului putea să incline în două sensuri, Logosul a întărit harul pe care El i l-a dat într-un loc și printr-o lege. Așezat în rai, omul ar fi avut o viață fericită și fără durere, dacă ar fi păzit harul și ar fi rămas bun.⁴⁸) Se pare că și calificativul de *logikos* are la om, pentru Sfântul Atanasie, aproape sensul pe care îl are omul la Origen, adică fiecare om este *logikos* de la origine și progresează sau regresează în această calitate potrivit actelor sale de virtute sau păcatelor sale: singur sfântul este *logikos* cu adevărat. Demonii și osindiții se asimilează la *aloga*.⁴⁹) Menținerea chipului garantează durata existenței, a cunoașterii și iubirii, adică adeziunea, care este în sens propriu viața spiritului, spune Sfântul Grigorie de Nyssa,⁵⁰) reluând cu aceasta o idee scumpă Sfântului Atanasie, dar care la el e mai puțin bine formulată.

Care este receptacolul chipului și asemănării dumnezeiești dat fiind că Sfântul Atanasie asimilează pe cele două? Omul alcătuit din trup și suflet primește chipul în acesta din urmă. Fără a fi un *logos* în miniatură cum s-a spus,⁵¹) sufletul devine un reflex creat al Logosului. El este rațional, ceea ce face din om o ființă diferită de animale. Omul judecă și raționează asupra ceea ce este în afară de el, reflectează asupra lucrurilor absente, revine asupra raționamentelor și alege prin rațiune. El nu se precipită asupra a ceea ce vede cu ochii, ci judecă, elanul este reținut de către raționament. Fiecare își dă seama, dacă iubește adevărul, că spiritul omenesc este cu totul altceva în comparație cu senzațiile corporale.⁵²) Sufletul e acela care prin spiritul său pune acord între senzații, ca între coardele unei lire.⁵³) Sufletul este interior, sufletul este nemuritor pentru că mișcă trupul fără ca el însuși să fie mișcat de alții. Nu sufletul este cel care moare, ci el se separă de corp, acesta e cel care moare.⁵⁴) Sufletul trăiește după moartea trupului. El se ridică deasupra naturii trupului, își reprezintă și contemplă ființele suprapământești și nu va înceta de a trăi pentru că Dumnezeu l-a creat astfel prin Logosul său.⁵⁵) Nemurirea este, în general, în mediile epoci elenistice, o idee de inspirație platonice, dar la Sfântul Atanasie ea e consecința învierii lui Hristos.⁵⁶)

Creatorul voia o viață lungă pentru oameni, dar aceștia întorcându-se de la Dumnezeu sau de la Cel Inteligibil, au început a căuta ceea ce era aproape de ei și a se lua pe ei înșiși în considerare, neglijând sufletul și devenind prizonierii propriilor lor patimi. Ei au uitat puterea cu care au

⁴⁷) *Contra Arienilor*, II, 68, 292 C.

⁴⁸) *Despre Intrupare*, 3, 101 BC.

⁴⁹) H. Crouzel, *op. cit.*, p. 198.

⁵⁰) R. Leys, S. J. Louvain. *La théologie spirituelle de Grégoire de Nysse*, in „*Studia Patristica*” Vol. II, Part. II, „*Texte und Untersuchungen*”, 64. Band, V-e Reihe, Band 9, Akademie-Verlag, Berlin. 1957, p. 500.

⁵¹) J. N. D. Kelly, *op. cit.*, p. 296.

⁵²) *Contra păgânilor*, 31, 61 BC.

⁵³) *Ibidem*, 32, 64 CD; 65 A.

⁵⁴) *Ibidem*, 33, 65 BC.

⁵⁵) *Ibidem*, 33, 65 CD; 68 AB.

⁵⁶) P. Th. Camelot, *op. cit.*, p. 47.

fost înzestrați de Dumnezeu dintru început.⁵⁷⁾ Uitînd că este chipul lui Dumnezeu, omul nu mai poate privi pe Logosul după chipul căruia a fost creat. Ieșind din el însuși, sufletul cugetă și-și închipuie ceea ce nu există. Ascunsă în cutele patimilor trupești oglinda Logosului, singura prin care omul putea vedea chipul Tatălui nu mai percepe ceea ce trebuie, pentru ca sufletul să poată gândi, afară de ceea ce cade sub simțuri.⁵⁸⁾ Îndepărtîndu-se de contemplația Inteligibilului și abuzînd de facultățile trupului, omul a găsit în plăcere binele absolut și adevărat. Atunci a cunoscut că era gol (Geneza 3, 7). Lipsit de contemplația lui Dumnezeu, omul și-a dirijat spiritul spre ceea ce era opus, adică spre diversitatea și mulțimea patimilor trupești. De aci au apărut în suflet temerile, voluptățile, gîndul morții și frica de a se despărți de trup.⁵⁹⁾ Prin înstrăinarea de contemplația dumnezeiască sau de cel Inteligibil, a apărut răul care a promovat idololatria. Degradarea a dus la divinizarea pasiunilor, a plăcerilor și chiar a unor oameni prin apoteozarea suveranilor.⁶⁰⁾ Astfel oamenii au conceput răul și au primit sentința morții cu care fuseseră amenințați. Călcarea poruncii i-a readus la natura lor, trecînd de la nimic la ființă și de la ființă la stricăciune și la moarte. Chemați la existență prin iubirea de oameni a Logosului, dar golindu-se de contemplarea lui Dumnezeu, oamenii se îndreptau spre neexistență căci răul e neființă, în timp ce binele este ființă.⁶¹⁾ Dacă omul ar fi păzit asemănarea cu Cel ce este, el ar fi slăbit stricăciunea firii și ar fi rămas nestrăicîcios după cuvîntul Înțelepciunii (6, 19) și ale Psalmului (81, 6—7).⁶²⁾ În fapt oamenii s-au angajat pe calea păcatului, au depășit limitele păcatelor ajungînd la nedreptate și pînă la a nu se satura de fapta păcatului.⁶³⁾ Păcatele au adus suprapuneri de chipuri adverse care vin să ascundă pe cel „după chipul” Logosului. Acesta este chipul celui pămîntesc (I Corinteni 15, 49) opus celui ceresc care este Hristos. Păcatele, chipuri ale lui Satan, imprimă în noi chipuri de animale și operează poate, o adaptare creștină a metempsihozei platonice.⁶⁴⁾ A existat astfel o dezintegrare pe care natura noastră o ascunde în sine prin greșeala comisă printr-o liberă alegere și care a trecut în toți oamenii ca un act de unitate și de solidaritate a întregului neam omenesc, idee ce venea de la Sfîntul Irineu și Sfîntul Pavel.⁶⁵⁾ Prin păcat, sufletul s-a întunecat și s-a îngreuiat (Romani 1, 21), a fost atins de uitare și de atracția spre neființă. Omul a pierdut nemurirea trupului,

⁵⁷⁾ *Contra păgînilor*, 3, 8 C.

⁵⁸⁾ *Ibidem*, 8, 16 CD—17 A.

⁵⁹⁾ *Ibidem*, 4, 9 B; 3, 8 D—9 A.

⁶⁰⁾ P. Th. Camelot, *op. cit.*, p. 30, 33—34.

⁶¹⁾ *Despre Întrupare* 4, 104 BC. Asupra teoriei atanasiene a răului ca „neființă” cf. Kon. I. Logothetis, *Filozofia Părinților și Evul Mediu* (în limba greacă). Prima parte, Atena, 1930, p. 203 și note.

⁶²⁾ *Despre Întrupare*, 4, 104 C.

⁶³⁾ *Ibidem*, 5, 105 AB.

⁶⁴⁾ H. Crouzel, *op. cit.*, pp. 198—199.

⁶⁵⁾ J. N. D. Kelly, *op. cit.*, p. 358.

dar a păstrat-o pe acea a sufletului și voința sa rămîne liberă.⁶⁶⁾ Chipul nu este nimicit, ci ascuns, ca o icoană acoperită de noroi.⁶⁷⁾

Neamul omenesc, creat după chipul Logosului pierea din cauza călcării poruncii. Dar nu era lucru vrednic de bunătatea lui Dumnezeu ca ființele create de El să fie nimicite pentru că diavolul a înșelat pe oameni. De asemenea nu era demn nici de arta pe care Dumnezeu a desfășurat-o creînd pe oameni. Dumnezeu nu putea lăsa creaturile sale să piară, căci acest lucru ar fi dovedit neputința sa și ar fi fost absurd. Pocăința nu ar fi putut rezolva problema și să îndepărteze stricăciunea pentru că încălcarea legii a adus după sine pierderea harului, a conformității cu chipul. Acest har și această vocație n-ar fi putut fi readuse decît prin Logos, care de la început a creat totul din nimic. El era singurul capabil de a crea din nou toate lucrurile și de a suferi pentru toți. El a avut milă de neamul omenesc și s-a milostivit față de slăbiciunea noastră.⁶⁸⁾ Astfel Logosul s-a întrupat și „Dumnezeu vine spre om pentru a-l elibera de robia sa, pentru a-i reda posibilitatea vieții totale”.⁶⁹⁾

Fiul lui Dumnezeu se făcu Fiul Omului intrupîndu-se spre a oferi morții trupul său pentru noi toți, care eram datori morții. Așa cum toți sîntem morți prin moartea Sa, tot astfel devenim prin El, liberi de păcat și de blestemul care este atașat acestuia, și vom dura la nesfîrșit îmbrăcați în nemurire și nestricăciune. Intruparea a făcut să înceteze efectul mușcăturii șarpelui și a răului venind din trup, pentru că de acum înainte sîntem cu Domnul (Ioan 14, 3).⁷⁰⁾

Trupul Logosului a pus începutul noii creațiuni, fiind creat om pentru noi și reînnoindu-ne. Temeluiți pe acest trup ca niște pietre prețioase, noi devenim templu al Sfintului Duh sau mlădițele vieții.⁷¹⁾ Prin bunătatea și iubirea sa de oameni, Tatăl a prevăzut evoluția noastră și a pregătit în Logos răscumpărarea și mîntuirea în vederea învierii noastre și a nemuririi după ce l-a creat început cailor noastre, prim-născut al creațiunii și primnăscut între frați. Întemeiați pe Logos participăm la viața sa și la harul său. Pregătită în Hristos, nădejdea vieții și mîntuirii face ca să avem viață veșnică după o moarte de scurtă durată.⁷²⁾ În legătură cu această viață, pregătită înaintea creațiunii generale, Dumnezeu voiește ca la sfîrșitul veacurilor (existența pămîntească) noi să nu mai îmbătrînim ca celelalte creaturi, ci să trăim și după ele viața și binecuvîntarea spirituală pregătite înaintea lor în Logosul însuși. Aquesta nu va mai fi o viață

⁶⁶⁾ *Ibidem*, pp. 358—9.

⁶⁷⁾ *Despre Intrupare* 14, 120 CD; J. N. D. Kelly; *Ibidem*, G. Zaphiris, *op. cit.*, p. 75.

⁶⁸⁾ *Ibidem*, 6, 108 AB; 7, 108 CD, 109 A; 8, 109 B.

⁶⁹⁾ Olivier Clément, *Transfigurer le temps* — Notes sur le temps à la lumière de la tradition orthodoxe, Collection Communauté de Taizé, Neuchâtel, Paris, 1959, p. 100.

⁷⁰⁾ *Contre les ariens* II, 69, P.G. 26, 293 ABC.

⁷¹⁾ *Ibidem* II, 70, 269 C; 74, 304 B.

⁷²⁾ *Ibidem* II, 75, 305 BC; II, 76, 308 C, 309 A.

⁷³⁾ *Ibidem* II, 76, 309 AB.

efermă, ci o viață în Hristos.⁷³) Oamenii vor cunoaște pe Dumnezeu prin prezența însăși a chipului lui Dumnezeu, Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, ceea ce nici oamenii nici îngerii nu ar fi putut face.⁷⁴)

Sensul soteriologic al întrupării nu poate fi lămurit decît în perspectiva unei creațiuni originale din partea lui Dumnezeu, această creațiune a avut loc prin învierea morților.⁷⁵) Fără această înviere, nu poate fi vorba de o integrare a existenței umane. Unitatea umanității nu este posibilă dacă oamenii nu înviază. Există aci, spune profesorul Florovsky, cea mai mare noutate în mesajul creștin, care elaborează o nouă antropologie puternic antielenică (II Corinteni 5, 4) și care recomandă păgînilor speranța creștină în învierea morților.⁷⁶) Prin întruparea Logosului, noi sintem cu El un singur corp (syssomoi) și sintem mîntuiți prin acest corp.⁷⁷) Mîntuirea prin corpul hristic a cărui moarte a răscumpărat omenirea întreagă, reflectă unitatea și dragostea Persoanelor treimice.⁷⁸) Prin nașterea Logosului din Maria Maica lui Dumnezeu, Logosul a transferat nașterea noastră în El, ca noi să nu ne mai întoarcem în pămînt, ci să fim duși prin El în cer, după ce El făcuse să treacă în El și celelalte patimi ale noastre, iar noi am devenit ca proprii Logosului, făcîndu-ne capabili să participăm la viața veșnică.⁷⁹) Trupul nostru înviat devine deci un trup ceresc, după cuvîntul Apostolului (I Corinteni 15, 48—49). Trupul omenesc devenind trupul Logosului a fost eliberat de patimile sale și el, acest trup, nu le mai slujește, obiectiv, din cauza Domnului care le-a îndepărtat (I Ioan 3, 5).⁸⁰) Este aici o altă contribuție originală a gîndirii creștine care mergea împotriva filozofiei platonice. Trupul face una cu sufletul și cu Logosul, ceea ce exprimă și unitatea omului ca atare și unitatea întregii omeniri. S-a spus că concepția lui Aristotel asupra unității umane ar fi aceea care a ajutat formarea antropologiei creștine. Trupul și sufletul nu ar fi două elemente atît de strîns unite încît să facă o singură ființă, ci pur și simplu două aspecte ale aceleiași realități concrete : sufletul și trupul împreună constituie ființa și această concepție aristotelică ar fi fost adoptată de creștinism.⁸¹) Principiul unității somato-psihiice este o noutate în raport cu Platon, dar el era cunoscut de Biblie și de autorii anteriori Sfintului Atanasie. Acest principiu a adus servicii gîndirii născînd a Părinților dar aceștia au prezentat totdeauna trupul și sufletul ca două realități distincte formînd o singură ființă (Justin, Tertulian, Atenagora, Metodiu).

⁷⁴) *Despre Întrupare*, 13, 120 B.

⁷⁵) G. Florovsky, *Cambridge Mass., The concept of creation in Saint Athanasius*, in „*Studia Patristica*”, Vol. VI, Part. IV, „*Texte und Untersuchungen*”, Band 81, Akademie-Verlag, Berlin, 1962, p. 54.

⁷⁶) *Idem*, *Eschatology in the Patristic Age...*, *Ibidem*, p. 246.

⁷⁷) *Contra Arienilor* II, 61 P.G. 26, 277 B.

⁷⁸) *Ibidem* III, 23, P.G. 26 ; 372 C.

⁷⁹) *Ibidem* III, 33, 393 BC ; 34, 396 C ; 397 A.

⁸⁰) *Ibidem* III, 34, 397 AB.

⁸¹) G. Florovsky, *Eschatology in the Patristic Age...*, *Ibidem*, pp. 246—247.

Ceea ce este în chip deosebit vrednic de subliniat în gândirea Sfintului Atanasie e faptul că Întruparea Logosului și învierea sa nu numai că aşează pe om într-o perspectivă specială, ci ating parțial însăși natura sa. De aci înainte limitele firii omenești care sînt inerente condiției de crea-tură, nu mai sînt absolute. Umanitatea rezidă în comuniunea cu Dum-nezeu. Omul devine capabil să cunoască Logosul în toate manifestările sale și să ia atitudine față de acestea prin recunoștință și adorare.⁸²⁾ Omul nu trăiește și nu gîndește realmente decît în Logosul întrupat și înviat al cărui trup primește și oarecum își impropriază toate persoanele omenești, inclusiv cosmosul. Trupul lui Hristos este ca un aluat sau ca un focus iradiant innoit și înviat al întregii corporalități omenești. Învierea Sa face Logosul transparent, dacă se poate spune așa și redescoperă sensul sau sensurile întregii creațiuni.⁸³⁾ Omul nu mai păstrează calitatea de om adevărat decît în Logos, viața sa și perspectivele sale nu se dezvoltă și nu pot fi sesizate decît în și prin Hristos, care este izvor de existență, de știință, de progres, de frumusețe și de iubire. „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine” (Galateni 2, 20). E aci ceva mai mult decît o antropologie : e mai curînd o teantropologie.

Lucrul este confirmat prin doctrina îndumnezeirii în opera Sf. Ata-nasie. Acesta afirmă că trupul omenesc nu mai este pămîntesc, ci se transformă în Logos, din cauza Logosului lui Dumnezeu care s-a făcut om.⁸⁴⁾ Dacă lucrările dumnezeirii Logosului nu ar fi fost realizate în trup, omul n-ar fi fost îndumnezeit, elementele și adîncimile trupului n-ar fi fost numite ca fiind ale Logosului și omul nu ar fi fost eliberat de ele. Ceea ce a fost impropriat ca omenesc de către Logos a fost consumat de El și oamenii nu mai sînt păcătoși și muritori prin păcatele lor ci datorită învierii prin Logos ei rămîn nemuritori.⁸⁵⁾ Dumnezeu s-a făcut om pentru ca oamenii să fie îndumnezeiți inclusiv trupul lor.⁸⁶⁾ Formula vine din Biblie (Psalm 81, 6 ; 2 Petru 1, 4 ; Romani 2, 7 ; 1 Corinteni 15, 42 etc.) și de la Sf. Irineu și ea vrea să ofere oamenilor nu numai cunoașterea și Providența lui Dumnezeu, nemurirea și nepătîmirea, ci și comuniunea cu firea dumnezeiască în vederea autorității împotriva demonilor și a împă-răției veșnice.⁸⁷⁾ Dacă natura omului permite acestuia să se depășească pentru a intra în comuniune cu arhetipul său,⁸⁸⁾ este pentru că limitele naturii umane au fost mult lărgite pentru a primi pe Duhul dumnezeiesc și pentru a ajunge la această comuniune cu divinul, care de fapt este o participare la Dumnezeire, dar care nu elimină diferența ontologică. În Hristos, trupul-sarx se ridică deasupra limitelor slăbiciunilor sale și par-

⁸²⁾ J. Roldanus, *op. cit.*, p. 350.

⁸³⁾ Pr. prof. D. Stăniloae, *op. cit.*, pp. 338, 340.

⁸⁴⁾ *Contra Arienilor* III, 33, 396 A.

⁸⁵⁾ *Ibidem* III, 33, 393 AB.

⁸⁶⁾ *Ibidem* III, 34, 397 B ; 38, 404 C—405 A ; 39, 407 A ; 40, 409 A ; *Despre Întru-pare* 54, 192 B.

⁸⁷⁾ *Despre Întrupare* 54, 192 BC ; *Contra Arienilor* III, 40, P.G. 26 ; 409 A.

⁸⁸⁾ J. Meyendorff, *Le Christ dans la théologie byzantine*, „Bibliothèque Oecuménique” nr. 2, Cerf, Paris, 1969, p. 205.

ticipă la victoria lui Hristos asupra suferinței, temerii de moarte, necunoașterii lui Dumnezeu și își impropriează înțelepciunea, dreptatea, sfințenia, unirea în dragoste, preamărirea și înălțarea, pentru că oamenii au devenit prin Întrupare frații lui Hristos.⁸⁹⁾

Sf. Atanasie deși pune accentul pe Întruparea Logosului, lasă loc lucrării Sfântului Duh, alegerii credinței și perseverării omului în credință, ca și exercitării unei voințe libere pentru a se încorpora în comunitatea Bisericii.⁹⁰⁾

Prin aceasta, se acordă omului personalitatea, o personalitate teandrică și care înseamnă mai mult decât cea pe care voia să o asigure Logosul platonice „unei umanități ce rătăcea pe oceanul neasemănării” (Politicul 273 d.e.)⁹¹⁾. Curajul martirilor, puritatea fecioarelor și tinerilor, gingășia moravurilor, pacea care domnește chiar la barbari sînt dovezi în această privință.⁹²⁾ Personalitatea creștină se caracterizează printr-un dinamism continuu, printr-o expectasă fără limite, printr-o libertate luminată și creatoare, printr-o voință neclintită, prin ajutorul dat celorlalți prin dragostea și dorința de a sfinți pe alții, prin pacea și bucuria spirituală, întruchipate într-un om ca Sf. Antonie.⁹³⁾ Sf. Antonie „medicul” spiritual al Egiptului e una din acele puternice personalități creștine așa de iubite de Sf. Atanasie. Sfințenia și voința sînt semne ale unui nou umanism, a unei teantropii atît de necesare pentru această lume și pentru amul cu adevărat după chipul lui Dumnezeu și al lui Hristos.⁹⁴⁾

Iconomia mîntuirii realizată prin Întrupare și înviere atinge de aproape și istoria sau mai exact crează istorie. Ocupîndu-se de destinul omului și al mîntuirii sale, Sf. Atanasie încearcă să lumineze viața omenirii prin creațiunea și evoluția care a urmat, evoluție religioasă, morală și ontologică, în cadrul istoriei mîntuirii, care aceperă în același timp istoria tuturor oamenilor. Pe deasupra istoriei fiecărui popor cu originile și dezvoltarea idolatriei sale, a moravurilor respective și păcatului, autorul nostru concepe o perspectivă de ansamblu unitară care înfățișează neamul omenesc creat după chipul și asemănarea Logosului îndreptîndu-se prin înclinările sale rele spre stadiile periculoase care îl amenința cu nimicirea din cauza întunecării rațiunii și a pierderii harului nestricăciunii. Creațiunea după Biblie a imprimat tuturor creaturilor, în frunte cu omul, puterea și rațiunea de a fi, iar omului în special chipul Logosului, adică cunoașterea, știința de a face istorie și de a-și da seama de aceasta cu ajutorul harului. Dar uitarea acestor daruri, egoismul și păcatul l-au făcut să piardă conștiința istorică. Întruparea Logosului a creat

⁸⁹⁾ J. Roldanus, *op. cit.*, p. 357.

⁹⁰⁾ *Ibidem*, p. 359.

⁹¹⁾ *Despre Întrupare* 43, 173 A.

⁹²⁾ *Ibidem*, 49—52, 184 B—189 B; P. Th. Camelot, *op. cit.*, p. 89.

⁹³⁾ *Viata Sfântului Antonie* P.G. 26, 837—976; cf. studiului Arhim. Elie Mastrogianopolos, *Părinții Bisericii și omul* (în limba greacă), Frăția teologică, Atena, 1966, doxă (în limba greacă) ediția doua, Atena, 1970, p. 131.

⁹⁴⁾ Arhim. Justin Popovici, *Omul și Dumnezeu-Omul* — Studii de Teologie ortodoxă, pp. 121—126.

centrul istoriei umane reintregind umanitatea în existența după chipul divin datorită răscumpărării de către Fiul lui Dumnezeu care se făcu om și care, prin moartea și învierea sa a redat umanității starea de odinioară și, ceea ce e mai mult, i-a inspirat conștiința trecutului, a prezentului și viitorului său. Intrupat, mort și înviat, într-un trup omenesc, Logosul a trimis radiațiile sale „logice” în trecut și în prezentul de atunci și continuă să le trimită și în viitor. Înzestrată cu chipul Logosului, umanitatea este capabilă să creeze istorie, adică să meargă spre desăvârșire și să fie conștientă de acest lucru. Acest drum spre bine prin creațiune și eforturi de tot felul este opera chipului Logosului, izvor al existenței și culme de atins prin epectasă.

Sf. Atanasie a fost el însuși un creator de istorie prin rolul său decisiv la primul sinod ecumenic (325) și prin lupta sa fără răgaz contra arienilor a căror concepție n-ar fi permis niciodată unui Hristos creatură să fie inițiatorul și promotorul istoriei, în calitate de creator și mîntuitor al umanității. Cele cinci exiluri ale sale, îndelungatele sale dispute în sinoade și în scrierile sale au lucrat fără încetare în favorul chipului adevărat a lui Hristos sau al puterii Logosului care dă atîta frumusețe, armonie și forță pozitivă umanității. Istoria care poartă în ea pecetea Logosului merge spre veșnicie în chip dinamic și cu schimbări decisive care fac din ce în ce mai clar și mai activ chipul acestui Logos. Dinamismul pe care Fiul lui Dumnezeu l-a transmis istoriei omenești prin viața, moartea și învierea sa rămîne inepuizabil.⁹⁵⁾

Creațiunea lumii și antropologia Sf. Atanasie formează un ansamblu original și constituie una din contribuțiile cele mai remarcabile ale gîndirii patristice în problemă. Elementele cosmologice și antropologice de origine diferită: platonice, filoniane și mai cu seamă biblice sînt bine încheiate, deși forma cu numeroasele sale repetiții și stilul său neglijent lasă cîteodată de dorit. Tratatul *Contra păgînilor* și *Despre Intrupare* și nu numai de capitol din celelalte opere ale sale, în mod deosebit cuvîntările sale *Contra arienilor* și *Viața Sfîntului Antonie* ar merita osteneala de a fi reeditate cu traducere și note ca izvor pentru cosmologii și antropologia Sf. Atanasie.

Gîndirea Sf. Atanasie este profundă, clară, bine întemeiată pe datele Bibliei și culturii umane în general, mai cu seamă elenică și egipteană, care i-a furnizat nu numai destule materiale, ci și puncte importante de reper, exemple, argumente. Pozițiile sale sînt ferme în toate problemele pe care le analizează și prezintă soluții în afară, poate, de oarecare detalii ca impreciziunea raporturilor trupului cu sufletul și aceea a trupului în fața obiecțiilor ereticilor arieni, cum și sensul valorii ontologice a comuniunii omului cu Firea divină.⁹⁶⁾ Învățătura sa cosmologică și antropologică este pe deplin acceptată de Biserică formînd o parte prețioasă din tezaurul ei.

⁹⁵⁾ M. Schmaus, *op. cit.*, p. 189.

⁹⁶⁾ *Contra Arienilor* III, 40, P.I. 26, 409 A. Textul spune: (oamenii) ajunși participanți la natura dumnezeiască.

Logosul și Înțelepciunea ca creatori — mai de grabă ca creator, pentru că sint identici — lucrează nu impersonal, ci ca Persoană treimică și pe deplin conștiente și responsabile de actele lor. Ei dau făpturilor, în frunte cu omul, ființa, prin rațiune, știință, armonie și iubire. Creațiunea este organic legată de puterea și armonia Logosului a cărui prezență aduce ființa, dar a cărui necunoaștere înseamnă neființa, care este răul. Tatăl este Creatorul efectiv, dar El lucrează totdeauna prin Cuvânt sau Înțelepciune. O influență filoniană nu este exclusă aci, dacă se ține seama că la Alexandria, unde lucra și predica Sf. Atanasie, exista o atmosferă filonjană care a putut să-și exercite influența asupra lui Clement Alexandrinul, Origen, Eusebiu de Cezarea și mulți alții. Dar e mai probabil că Sf. Atanasie a urmat scrierile Sf. Pavel și Sf. Ioan.

Scopul creațiunii a fost cunoașterea lui Dumnezeu ca izvor și fericire a ființei. Nu există cunoaștere fără ființă. Ființa la rindul său n-are sens decât dacă este pusă în situația de a cunoaște și a fi cunoscută. Altfel ar fi ca și cînd aceasta nu ar exista. Creațiunea era frumoasă și oamenii buni și frumoși (Kaloï) adică urmau să trăiască mult timp, dacă nu chiar veșnic. Dar această viață nu era acordată decât celor care cunoșteau izvorul acestei bunătăți și acestei frumuseți, adică pe Dumnezeu. A se îndepărta de cunoașterea și contemplarea lui Dumnezeu însemna a-l uita și uitarea însemna moartea, îndepărtarea de vatra ființei. Creați din nimic, oamenii reveneau aci prin păcat și prin nesăturarea de păcat.

Creatorul și Mintuitorul sint identici, reprezentați prin același Logos. Creațiunea nu este de conceput fără mintuire căci Dumnezeu prevede evoluția umanității spre moarte și necesitatea de a interveni în această situație prin mintuire. Este ceea ce conferă creațiunii o valoare de prim ordin și îi deschide porțile și perspectivele istoriei. Creatorul, izvor nesecat de ființe și dragoste, nu putea să lase creaturile sale să se afunde în moarte; ci în același timp, prin Providența sa El vestea și pregătea creaturile, cu osebire pe om, în vederea mintuirii. În locul ciclurilor cosmice ale lui Origen și ale altor autori mai cu seamă păgini, Sf. Atanasie construiește, după Biblie, istoria mintuirii și face să triumfe, cel puțin parțial, soteriologia asupra cosmologiei.⁹⁷⁾ Aceasta implică cel puțin o remaniere dacă nu ceva mai mult a scrierilor: *Contra păgînilor și Despre Intrupare* spre epoca de culme a controverselor Sf. Atanasie cu arienii.⁹⁸⁾

Omul creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu prin Logos, expresie a ființei celei mai durabile, celei mai frumoase și celei mai prețioase, a fost în situația de a pierde totul prin neglijența și uitarea izvorului ființei și printr-un declin ontologic continuu pînă la nesăturarea de păcat care-l ducea la neant. Format din trup și suflet, omul era destinat

⁹⁷⁾ T. E. Pollard-Sydney, *Logos and Son in Origen, Arius and Athanasius*, in „*Studia Patristica*”, Vol. II, Part. II, in „*Texte und Untersuchungen...*”, 64. Band, V-e Reihe, Band 9, Akademie-Verlag, Berlin, 1957, p. 287.

⁹⁸⁾ H. Nordberg-Helsingfors, *A reconsideration of the date of St. Athanasius' Contra Gentes and De Incarnationis*, in „*Studia Patristica*”, Vol. III, Part. I, „*Texte und Untersuchungen...*”, Band 78, Akademie-Verlag, Berlin, 1961, p. 264.

să trăiască veșnic dar din cauza patimilor trupești oglinda sau chipul Logosului în el s-a întunecat și ființa sa era amenințată cu dispariția. Prin iubirea de oameni, Logosul și-a impropriat omul întreg trup și suflet, a transformat trupul omenesc în Logos, a mistuit sau a făcut să fie părăsite patimile prin puritatea sa, a reinnoit pe om în întregul său și l-a îndumnezeit prin comuniunea cu propria sa natură dumnezeiască redându-i chipul și asemănarea dintru început. De acum înainte oamenii sînt nedespărțiți de Logos și formează o unitate desăvîrșită și cu El și între ei. Cunoașterea și iubirea dumnezeiască și mîntuitoare trebuie să se reflecte în viața omului care va continua să trăiască după dispariția creaturilor. Trupul este apreciat bine, pentru că în el s-a întrupat Logosul și pe el Logosul l-a înviat. Omul mîntuit este de fapt roada unei noi creștini pe care sf. Atanasie o numește reinnoire și care nu e în fond decît o hristificare a umanității.⁹⁹⁾

Omul nu există ca atare decît prin Dumnezeu Tatăl, Logosul și Sfîntul Duh. Pentru aceasta antropologia Sf. Atanasie este mai degrabă o teantropologie. Prin teandria Logosului omul a devenit personalitate și a putut crea și înțelege istoria, deschizîndu-se prin inteligență și iubire la numeroase realități și potențialități ale cosmosului. Confuziile cosmogonice și antropogonice de odinioară au făcut loc lumînii Evangheliei și gîndirii unuia din cei mai mari Părinți ai secolului al IV-lea.

⁹⁹⁾ Arhim. Justin Popovici, *op. cit.*, pp. 195—196.

NOSTALGIA ORTODOXIEI ¹⁾

BISERICA ORTODOXĂ AȘA CUM ESTE VĂZUTĂ DE UNII TEOLOGI PROTESTANȚI

1. „PROPOVĂDUITOARE A ADEVĂRULUI”

„În stăruința ei plină de credincioșie față de vechea mărturisire bisericească, Biserica Ortodoxă devine propovăduitoare a adevărului înaintea unui protestantism care, în timpurile de după reformă, dacă nu a lepădat cu totul credința în Treime, în dămnezeirea lui Hrisos și în învierea Lui trupească, și-a slăbit-o mult, căzind pe alocurea în noul umanism și subiectivism. Nu este cu puțință să se accentueze pe cât ar trebui că, fără învățătura vechi-creștină despre Treime și despre Hristos, întreaga învățătură a Reformei despre îndreptățire și răscumpărare romine în vid și-și pierde orice sens”.

Cine spune acestea? Un protestant și, ceva mai mult, un teolog și profesor universitar și, în plus editorul unei reviste speciale dedicată Ortodoxiei. Este vorba de renumitul profesor Fritz Lieb care a predat la universitățile germane cursul de „creștinism răsăritean” și în anul 1929 a editat la Bonn valoroasa revistă „Orient und Occident”. În primul număr al acestei reviste, sub formă de manifest, a publicat o lucrare de seamă sub titlul „Ortodoxia și Protestantismul”, unde la început accentuiază adâncimea și intimitatea vieții religioase a ortodocșilor, care nu se aseamănă cu piozitatea de nuanță subiectivă a multor protestanți. Într-un alt loc mărturisește, că Biserica Ortodoxă „este întemeiată, ca nici o altă Biserică, pe mărturisirea vechi-creștină de la Niceea și Constantinopol și pe dogma creștină veche bazată pe aceasta”, fără să o denatureze în vreun raționalism scolastic. Faptul acesta, după profesorul amintit are o colosală însemnătate.

La un an după aceasta, la Congresul teologic de la Berna, același profesor protestant a mărturisit cu același respect față de ortodoxie, următoarele: „Doresc să exprim convingerea mea, că teologia protestantă nu are decît de cîștigat din adîncirea plină de dragoste a comorilor pline de

¹⁾ Din cartea cu același titlu, apărută în limba greacă, în Editura Frățieiții Teologilor „I Zoi”, Atena, 1956.

credință și de cunoaștere pe care le-a păstrat și pe care le transmite creștinătății Biserica Ortodoxă. Numai pe calea aceasta, iar nu prin expresii abstracte și prin dovezi de amabilitate, poate să fie în mod real rodnică lucrarea în vederea unității Bisericii Răsăritene și Apusene".

În felul acesta vede folosul care va rezulta pentru protestantism din studierea ortodoxiei, acest teolog protestant. Și nu este un lucru de mică importanță ca el însuși să numească Biserica Ortodoxă „propovăduitoare a adevărului”!

Dar și în privința liturghiei ortodoxe el accentuează „bogăția adincă” a ei, precum și faptul că ea oferă „un mesaj biblic direct”. „Și nu trebuie să se treacă sub tăcere — continuă acesta — că, prin forma statornică și neschimbată a cultului ei, prin forma obiectivă a lui și prin evlavia adincă cu care credinciosul ortodox stă rugându-se înaintea măreției și sfințeniei divine celei netulburate, Biserica Ortodoxă a fost ferită de umanismul subiectiv și de individualismul idololatrii, în care au căzut Bisericile protestante într-un grad atât de mare”.

Profesorul german își încheie studiul său, exprimându-și nostalgia pentru o unitate ecumenică, pentru unirea Bisericilor, în care poziția principală o va avea Biserica Răsăritului, Biserica Învierii.²⁾

2. „TRUPUL LUI HRISTOS”

În anul 1935 a avut loc în capitala Germaniei un fapt de o deosebită însemnătate. Profesorul de teologie de la universitatea de acolo, E. Seeberg, unul dintre cei mai de seamă teologi din Europa a ținut o lungă serie de prelegeri dedicare „Bisericii Ortodoxe Catolice și Apostolice a Răsăritului”. Faptul acesta a deșteptat un interes deosebit, iar prelegerile au fost urmărite de mulți studenți. Este de notat că, la sfârșitul prelegerilor, profesorul, împreună cu studenții au participat la slujba liturghiei ortodoxe, în biserica ortodoxă din Berlin. Din prelegerile ținute de profesorul amintit redăm aici numai câteva pasaje. „În primul rând — a accentuat Seeberg — trebuie rectificată părerea, după care Biserica și teologia ortodoxă sînt ceva mumificat și osificat, pentru că rămîn credincioase pe temelia celor șapte Sinoade Ecumenice. Tradiția, care ocupă un astfel de loc în ortodoxie, este conștiința cu privire la viața unității bisericești și credința în raporturile lăuntrice ale istoriei creștinismului... Biserica este un organism tainic, este întocmai ca un trup al cărui cap este Hristos, iar membre creștinii. Numai în organismul acesta, în trupul acesta poate să existe mîntuire și viață. Pentru că Biserica este trupul lui Hristos, prin puterea Căruia orice este omenesc se sfințește și se îndumnezeiește... Biserica Ortodoxă este Biserica cea una, Biserica cea catolică, Biserica cea apostolică. Ea a rămas credincioasă învățăturii apostolice și canoanelor apostolice și prin succesiunea neîntreruptă a păstrat neimpuținată legătura ei cu Apostolii”.

²⁾ Revista „Orient und Occident” nr. 1/1929 Bonn.

Teologul german vede așa dar Biserica noastră ca pe trupul cel viu al lui Hristos. Iar pe Hristos îl vede ca centru al ei. „Centrul credinței ortodoxe, scrie el, este că Hristos a adus biruința vieții asupra morții. Dumnezeu înăuntrul om și, în felul acesta creația se transformă și se înnoiește”.

După distinsul profesor, Hristos este de asemenea centrul cultului nostru. El consideră cultul Bisericii Ortodoxe ca ceva viu și sfânt, în ciuda diferitelor vrăjmași ai ortodoxiei. „Ideea aceasta — spune el — are o mare însemnătate în formarea liturghiei și a cultului, în genere. Cultul se străduiește să exprime biruința vieții, care este asigurată prin unirea lui Dumnezeu cu omul. El caută să sfințească viața în Hristos, caută ca tot ceea ce este purtător de viață să fie pus în legătură cu ideea de Dumnezeu, prin care se sfințește toată creația. Sfințirea aceasta nu se izbește prin desființarea omului, ci prin transformarea lui. Ca atare, harul nu lucrează aici în chip mecanic — ca în catolicism —, ci asupra credinciosului, care și-l însușește în chip liber”.

Și Seeberg caută să pătrundă în sensul mai adânc al ortodoxiei. „Credința ortodoxă se învârtește în jurul a doi poli. Cel dintâi îl constituie asceza, pocăința, postul, slujirea și umilința, despre care există exemple emoționante și pacea lui Dumnezeu, care nu trebuie înțeleasă ca isihasm, ci ca cea mai înaltă concentrare a tuturor puterilor asupra lui Dumnezeu. „Eu dorm, dar spiritul meu veghează”. Cu alte cuvinte fericire nu înseamnă liniște, ci o continuă creștere nesfârșită în unirea cu Dumnezeu: „aceasta înseamnă cu adevărat a vedea pe Dumnezeu, să nu găsești nici o dată săturare în comuniunea cu El”. Al doilea pol, în jurul căruia se învârtește credința ortodoxă este fericirea, veselia celor mântuiți, sfințirea creației, pe care cel ce este cu adevărat evlavios le simte încă de pe acum. Aici, prin urmare, se arată omul cel nou, zidirea cea nouă, pământul cel nou. Omul spiritual trăiește deja liber în sferele cele libere și contemplă firea cea înnoiată, al cărei model este Fecioara Maria”.

Seeberg încheie cu un imn la adresa Sfintei Euharistii, așa cum o acceptă și acum o săvârșește Biserica Ortodoxă. „Totul se concentrează în Euharistie, în care bate inima evlaviei ortodoxe. În Euharistie Hristos cel schimbat la față este prezent, prin trupul și sîngele Lui. Acțiunea ei este concomitent spirituală și trupească, pentru că ea dă viață atât spiritului cât și trupului. Concepția despre jertfă și rugăciunile se caracterizează esențialmente prin accentuarea comuniunii. Vii și morți, Biserica de pe pământ și cea din ceruri, constituie un singur organism. Liturghia însăși este expresia comuniunii trupului lui Hristos în sine și cu Capul lui.”³⁾

În felul acesta vede un corifeu al protestantismului Biserica noastră, tradiția ortodoxă și cultul ei. O vede ca „Trup al lui Hristos”, o vede cu admirație și cu interes viu, interes pe care l-a dovedit și cu ani în urmă, cînd a vizitat Grecia.

³⁾ A se vedea revista „Ekklesia” (în grecește) nr. 45/1935; 25/1936.

3. „INTR-UNA, SFINTĂ...”

Un altul, care face parte dintre cei mai de seamă teologi ai Apusului este Friedrich Heiler, profesor la universitatea din Marburg. Heiler a dedicat viața lui cercetării obiective și imparțiale a Bisericii Ortodoxe. S-a ocupat în mod deosebit de studierea cultului nostru, ale cărui comori le-a înfățișat lumii Apusului. Rezultatele studiilor lui sistematice, acest mare prieten al ortodoxiei le-a adunat în două lucrări voluminoase. Într-una din ele, intitulată „Urkirche und Ostkirche”, de 600 de pagini, apare la iveală în mod clar convingerea scriitorului că „cu cât creștinul imparțial al Apusului pătrunde mai adânc în gândirea și în viața Bisericii Răsăritene, cu atât rămîne mai puternic mișcat de bogăția și de interioritatea ei”. Care este cauza admirației și a înclinării lui față de Biserica Ortodoxă? se întreabă Heiler. Și răspunde: „Este o nouă experiență adîncă a mărturisirii de credință ecumenice în *una, sfîntă, catolicească și apostolească Biserică* și aceasta atrage cu putere pe creștinii imparțiali ai Apusului către Biserica Răsăriteană”. El analizează aceste patru caracteristici ale Bisericii noastre. Să-l urmărim cum vede el Biserica noastră ca sfîntă.

„Nu mai puțin însemnată decît adîncia ei unitate este pentru Biserica Răsăriteană — scrie teologul amintit — sfîntenia ei. Aici, putem să distingem în chip clar, care este sensul religios original al sfînteniei: extazul plin de taină, veselia dumnezeiască și puterea plină de lumină, care se face simțită în semnele sacramentale și care luminează, umple de strălucire și îndumnezeiește trupul și sufletul omului. „*Sfintele sfîntilor*”, această chemare sacerdotală a liturghiei răsăritene spre împărtășire, care vestește înfricoșătoarea taină și răspunsul credincioșilor: „*Unul Sfînt, unul Domn*”, exprimă în chip cît se poate de lămurit credința Bisericii Răsăritene în sfîntenie. „Căci, cu adevărat, unul singur este sfînt, sfînt de la natură; iar noi, chiar dacă sîntem sfînți, dar nu sîntem de la natură, ci prin participare la sfîntenie, prin exercițiu și prin rugăciune” (Chiril al Ierusalimului). Sfîntenia este, în primul rînd un dar al harului dumnezeiesc, care se dă în chip vizibil credincioșilor prin tainele Botezului și Mirungerii, prin Euharistie și prin Hirotonia necesară în vederea săvîrșirii acestora. În liturghie, strălucirea supranaturală a măreției dumnezeiești celei neapropiate și a sfînteniei devine posibilă prin simboalele sensibile și strălucite ale cultului”.

În felul acesta vede distinsul profesor german sfîntenia Bisericii noastre, așa cum ea se împărtășește îndeosebi prin taine. Dar iată cum o vede și ca viață a credincioșilor:

„Dar sfîntenia nu este numai har tainic suprapersonal, care se procură prin *ierurgie*. Este încă și un *har* personal. Pentru ca sufletul să-l primească și să-l păstreze, trebuie neîncetat să se pregătească în exercitarea renunțării de sine și autojertfirii, ca și în concentrarea de sine și în rugă-

ciunea mintală. Idealul personal al sfințeniei către care țintește creștinătatea Răsăritului, este cel din Biserica veche-creștină, care îmbină smerenia adâncă și răbdarea cea mai înaltă, cu bucuria dumnezeiască și cu dragostea, care cuprinde în sine totul. La întrebarea : Ce este desăvârșirea ? Isaac Sirul a răspuns : Adâncul smereniei. Smerenia aceasta se manifestă nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci și înaintea oamenilor . . . (Din această smerenie izvorăște dispoziția ca cineva să rabde ori și ce pentru Hristos. Biserica Răsăriteană palpită de spiritul dintru început al martirilor. Pentru aceasta ea a putut da creștinătății, în timpurile mai noi, atâtea exemple admirabile de martiriu.) Dar, pe lângă această smerenie severă și dragoste de suferință și pe lângă disprețuirea ascetică a trupului, idealul sfințeniei Bisericii Răsăritene nu are în el nimic trist, nimic chinuitor, nimic bolnav. Ceea ce- dă o lumină strălucitoare este bucuria dumnezeiască, care izvorăște din siguranța învierii și din privirea luminei divine și care își găsește cea mai puternică expresie în noaptea de Paște”.

Cu emoție citește cineva mărturisirea aceasta. Cu atât mai mult, cu cât ea provine de la un teolog protestant. Într-adevăr, câte comori de sfințenie ne oferă cultul nostru, dar și cât de înalt este idealul sfințeniei, așa cum ni l-a păstrat tradiția ortodoxă !

Distinsul teolog german trece și la alte constatări foarte însemnate. Nu mai puțină impresie îi face *catolicitatea* Bisericii noastre. Și el dezvoltă motivele pentru care ea este catolică :

„a) În sens *metafizic*. Pentru că trăiește și se mișcă în marea „comuniune a sfinților” și fără de încetare ea se unește, prin rugăciune, cu măduarele triumfătoare ale trupului lui Hristos. b) În sens *local*. Pentru că ea cuprinde diferitele naționalități și popoare din Asia, Europa, Africa și America și fiecărui popor îi propovăduiește taina Sfintei Revelații în limba lui și-l lasă ca să se roage în limba lui. c) În sens *temporal*. Pentru că ea cuprinde experiența spirituală a tuturor veacurilor, din timpurile apostolice și pînă astăzi și înfățișează în chip clar această continuitate de două ori milenară în succesiunea neîntreruptă a episcopilor. Dar, mai ales, ea este catolică d) În *privața cuprinsului ei*. Întrucît, în calitate de organism viu, ea unește antitezele într-o *sinteză* și într-o *armonie*. Biserica Ortodoxă Răsăriteană face legătura între instituțiile aparent aspre și vechi ale dogmei, dreptului canonic și cultului și evlavia tainică vie a prezentului, care ridică pe credincios cu totul personal la contemplarea lui Dumnezeu și la unirea cu El . . . Ea face legătura între recunoașterea severă ale formelor bisericești ale dreptului, ale canoanelor cu aplicarea lor liberă pe baza principiului economiei. Ea armonizează conducerea ierarhică a episcopului cu activitatea vie a poporului, care se manifestă nu numai în administrarea bunurilor bisericești, ci și în alegerea conducătorilor bisericești și în consimțămîntul oficial cu ocazia hirotonirii lor, ca și în participarea la hotărîrile dogmatice ale Sinoadelor, care, prin acceptarea lor de către credincioși, au dobîndit caracter ecumenic. Ea face legătura între preoția oficială, care se obține pe baza hirotoniei cu monahismul cel

plin de spiritualitate, ca și cu preoția generală a credincioșilor. Lucrul acesta se realizează nu numai în ce privește administrația bisericească și alegerea în diferitele demnități bisericești, ci și în predică, aceasta făcându-se și de laici pregătiți în mod special pentru aceasta și în liturghie, mai ales în „Amin-ul”, cu care poporul întărește cuvintele instituirii Sf. Euharistii și ale epiclezei, ca și în cuvintele „Vrednic este”, cu care pecetluiește hirotonia diaconului și a preotului, atunci când li se încredințează sfintele veșminte. Biserica Răsăriteană unește încă bogăția și măreția Tipicului, a iconografiei și a cîntării bisericești cu îndepărtarea severă de la tot ceea ce este truesc în artă și, în mare parte și în muzică. Ea împreună spiritul sever al pocăinței cu bucuria strălucitoare a admirabilei frumuseți și dragoste a Creatorului și Răscumpărătorului. Ea unește evlavla cea din afară de lume și nădejdea fierbinte a veșniciei, cu acceptarea plină de bucurie a lumii, care a fost reînnoită prin Înviere și care se umple continuu de strălucire în Sf. Euharistie. Alături de ieromonahii anahoreți, care vor să dea lumii exemplul imitării lui Hristos și al vieții „îngerești”, Biserica Ortodoxă așează preoția lumească căsătorită, care trăiește laolaltă cu poporul și slujește poporul atît la altar, cît și în viața de toate zilele”.

Cu astfel de claritate și de obiectivitate, cu o astfel de adîncime și de admirație vede acest profesor german distins caracterul catolic al Bisericii noastre Ortodoxe. Și adaugă în chip eprigramatic: „Marea moștenire greacă și răsăriteană a antichității, pe care Biserica Răsăriteană o păstrează în sinurile ei, este unită cu credința creștină veche, cu nădejdea și cu dragostea dintru început într-o unitate indestructibilă”.

Dar mai este încă o altă caracteristică a Bisericii noastre, care cauzează o deosebită impresie profesorului străin. Este *apostolicitatea* ei. Biserica Răsăriteană, spune el, nu este numai catolică; ea este de asemenea *apostolică*, în cel mai larg înțeles al cuvîntului. Este apostolică, întrucît păstrează nefalsificată *tradiția* apostolică, *învățătura* apostolică, *succesiunea* apostolică a episcopilor, vechiul *cult* și *idealul de viață* eroic al apostolilor. „În felul acesta, încheie el, creștinătatea Răsăritului este o mărturisitoare admirabilă a uneia, sfinte, catolicești și apostolești Biserici”.

Un ultim punct pe care îl accentuează Heiler și care are o însemnătate deosebită, este *caracterul evanghelic* al Bisericii Ortodoxe. Cît de multe nu au spus protestanții, ca să susțină cum că numai ei cunosc Evanghelia... Distinsul profesor, el însuși protestant, le răspunde: „În Biserica Răsăriteană trăiește Evanghelia celor dintîi timpuri creștine cu o curăție și putere, care produc uimire protestantismului apusean cu creștinismul lui teoretic adesea atît de strîmt și de palid”. Și încheie: „Biserica Răsăriteană a rămas pînă astăzi refugiul Evangheliei și izvorul vieții evanghelice”.⁴⁾

⁴⁾ Fr. Heiler, *Urkirche und Ostkirche*, München, 1937.

4. ÎNTREBĂRI INEXORABILE

Un interes deosebit pentru Biserica Ortodoxă prezintă și studiul profesorului protestant de la Marburg, E. Benz, directorul Institutului Ecu-menic de acolo, care s-a publicat în 1950 în broșura „Kirche und Kosmos”, editată de Biserica Evanghelică din Germania.⁵⁾

Benz pune o întrebare fundamentală : Ce însemnătate are pentru protestantism întâlnirea cu Biserica Ortodoxă Răsăriteană în cadrul Miș-cării Ecu-menice ?

Mai înainte de a răspunde la întrebare, autorul exprimă părerea sa de rău pentru că Biserica Răsăriteană a fost neglijată timp îndelungat în cursul discuțiilor din Apus cu privire la Biserică. Ideia marelui filozof Leibnitz, după care Biserica Răsăriteană trebuie să joace rolul de media-toare în contactele dintre protestanți și romano-catolici, ca și glasul lui Franz von Baader „audiatur et tertia pars”, — să se audă și cel de al treilea glas —, adică glasul Bisericii Răsăritene, au rămas fără ecou. Și totuși, accentuează Benz, nu poate să aibă loc nici o înțelegere și nici o apropiere între cele două mari ramuri ale creștinismului apusean, fără lumina care ne vine din Răsărit. Shisma Bisericii Apusene a distrus armo-nia vechii Biserici care era unite. Protestantismul porcezind către o nouă shismă a făcut o antiteză la antiteză. Principiul către care trebuie să țintim este Biserica Răsăriteană, care păstrează vechea tradiție. Acolo se va găsi adevărul asupra nenumăratelor puncte pe care le-a răstălmăcit Biserica Apuseană. Iată câteva din aceste puncte :

1. Protestantismul și-a format ideea lui cu privire la Biserică în anti-teză cu concepția romană. Dar ideea aceasta devine naivă și eretică, după profesorul german, pentru că îndepărtează noțiunea de continuitate, de unitate și de catolicitate a Bisericii. „Bisericile Reformei, conchide el, sînt datoare să-și redobîndească cunoștința cu privire la unitatea și continui-tatea Bisericii, prin redobîndirea învățaturii Părinților, prin unirea cu curentul neîntrerupt al evlaviei vechi-creștine și medievale, așa cum acesta curge fără întrerupere în Biserica Răsăriteană”.

2. Reforma, în opoziție cu noțiunea romană de tradiție, a îndepărtat tradiția și autoritatea bisericească în genere, a tăgăduit obligativitatea ei și a ajuns la anarhie sau la autoritatea științei teologice.

3. Protestantismul, voind că combată accentuarea excesivă a elemen-tului liturgic-sacramental din cultul roman, precum și neglijarea Sf. Scrip-turi și a predicii, a ajuns la limita opusă. El a creat un cult al cuvîntului. În felul acesta, liturghia și-a pierdut rostul ei, s-au limitate tainele, a dispărut evlavia sacramentală și s-a accentuat în mod excesiv predica și învățătura. Lucrul acesta este considerat astăzi ca o lipsă de către multe Biserici protestante și de multe mișcări protestante. Dar o mișcare litur-

⁵⁾ *Kirche und Kosmos — Orthodoxes und evangelisches Christentum*, Witten-Ruhr, 1950.

gică innoitoare nu poate avea loc cu improvizațiile subiective al indivizilor, ci în legătură cu ordinea liturgică și cu evoluția vechii Biserici.

4. În sectorul administrației protestantismul a creat de asemenea noi forme, ca să arate opoziția lui față de monarhia papală. Dar și aici o strădanie de înțelegere și de unitate nu este cu puțință, dacă nu avem privirile îndreptate spre Biserica Răsăriteană, care, cu toate tulburările dealungul istoriei, păstrează pînă astăzi conducerea episcopală vechi-creștină.

5. Aceleași lucruri sînt valabile și cu privire la taina spovedaniei, pe care protestantismul a înlăturat-o, mulțumindu-se cu îndreptățirea numai prin credință, dar și cu privire la chestiunea închinării sub formă de cinstire a sfinților.

Și scriitorul adaugă : „Biserica Răsăriteană, care cunoaște pe sfinți fără învățătura romană despre prisosul de fapte bune și fără povara unei spovedanii concepută juridic, pune înaintea noastră întrebarea : Reformă, tăgăduind pe sfinți, nu a înaintat oare prea mult în opoziția ei anti-romană ? Nu s-a lipsit oare ea singură de un element esențial al vieții spirituale ? Nu are Biserica oare nevoie de modelele istorice admirabile ale credinței și vieții harismatice creștine, așa cum le întruchipau pe acestea în felurite feluri sfinții ? Faptul că Bisericile protestante au ajuns Biserici de teologi nu se găsește în legătură imediată oare cu aceea că reformatii, supraaccentuînd antiteza lor față de Roma, au alungat din Biserică și din conștiința religioasă a comunității, o dată cu cultul sfinților și pe sfinți înșiși, cu toată varietatea vieții lor exemplare ? Același lucru se întîmplă și cu desființarea monahismului, care a survenit din aceeași poziție de opoziție față de Roma și față de care Biserica Ortodoxă Răsăriteană ne pune deopotrivă întrebarea : Corespunde oare tăgăduirea aceasta lucrării evanghelice ? Nu reprezintă oare o sărăcire a ei ? Nu există oare încă de la început în Biserică o varietate și un fel de scară a vieții spirituale și religioase, diferite trepte pe calea sfințeniei, diferite forme ale tensiunii dragostei față de Dumnezeu și instituțiile respective, care exprimă această varietate ? Nu părăsesc oare Bisericile Reformei ceva esențial, atunci cînd resping regula evanghelică a vieții spirituale celibatate ?”

Acestea sînt cîteva din întrebările inexorabile pe care el pune Ortodoxia protestantismului, după Benz. Și, după profesorul german acestora ar putea să se adauge și altele. Toate acestea, rezultate ale studiului adînc, arată care este drumul adevărat spre unire. Ele pun o bază pentru discuțiile respective și netezesc terenul pentru recunoașterea că, în Biserica Răsăriteană există adevărul nefalsificat și tradiția neîntreruptă.

Doi ani mai tîrziu, neobositul profesor de la Marburg a publicat o nouă lucrare voluminoasă de 421 pagini, cu tema : Biserica Răsăriteană în lumina istoriografiei protestante de la Reformă și pînă astăzi.⁶⁾ În opera aceasta el cercetează păreriile cu privire la Ortodoxie ale unui număr de cincizeci de teologi germani, de la Luther și pînă la sine. Și el nu dă pur

⁶⁾ Ernst Benz, *Die Ostkirche im Lichte der Protestantischen Geschichtsschreibung von der Reformation bis zur Gegenwart*, Freiburg-München, 1952.

și simplu păreri, ci cercetează și analizează poziția pe care au luat-o toți aceștia față de Biserica Răsăriteană, poziție care de regulă pornea de la tot felul de idei preconcepute și deci politice. În felul acesta, toți aceștia n-au putut să înțeleagă spiritul Ortodoxiei. Lucrurile însă s-au schimbat, observă profesorul Benz, în ajunul primului război mondial. De atunci începe o întoarcere spre înțelegerea și adîncirea sinceră a spiritului Bisericii Răsăritene. Către aceasta a ajutat Mișcarea Ecumenică, care a deschis noi orizonturi. Ortodocșii sînt considerați de acum mai departe frați, care au să spună ceva Apusului creștin. În vederea acestui fapt este nevoie însă de o lucrare neprătinitoare și cinstită, după autor, fără idei preconcepute răuvoitoare, dar și fără entuziasm romantic. Și în ce privește cercetarea aceasta, exemplul l-a dat el însuși, care în anii din urmă a scris 15 studii referitoare la această problemă.

5. „GLASUL BISERICII RĂSĂRITENE”

Acesta este titlul sub care a apărut o carte a teologului german Karl Fritz.⁷⁾ Cartea este adresată protestanților celor de aceeași confesiune cu el, care de secole au proclamat o „campanie de tăcere” și de indiferență față de Biserica noastră. „Nesțiința și indiferența, scrie el, care ne-a separat timp îndelungat de creștinismul răsăritean și care ne separă încă și astăzi, este de neiertat”. În poziția aceasta de critică severă a protestantismului față de Ortodoxie, Karl Fritz nu șovăie să condamne nici chiar pe Luther pentru poziția lui unilaterală și mioapă, și nici pe teologii mai noi ca Harnack, care au nedreptățit atît de mult Biserica Răsăriteană.

Este timpul, de acum, să fie auzit și „glasul Bisericii Răsăritene” proclamă scriitorul. Trebuie ca Apusul să cunoască, pe cît este cu putință mai mult, tezaurul bogat al Bisericii Ortodoxe Răsăritene. De acolo a venit prima dată lumina. Acolo au apărut cei dintîi teologi. Acolo au fost construite primele biserici creștine. Acolo s-a vărsat din abundență sîngele martirilor și a strălucit puterea biruinței, care a învins lumea. Acolo s-a format cel dintîi cult, acolo s-a dezvoltat arta creștină, de acolo au pornit cele dintîi misiuni. Cu deosebită emoție își reamintește teologul german că Biserica Răsăriteană este Biserica ascetilor și a martirilor și cu multă nostalgie meditează la luptele pe care le-au dat și unii și alții și la eroismul plin de bucurie al lor. În punctul acesta el readuce sublimele cuvinte ale lui Ignatie Teoforul, mai înainte de martiriul lui: „Sînt griul lui Dumnezeu și mă las măcinat de dinții fiarelor, ca să mă găsesc a fi pîinea curată a lui Hristos”.

Cu aceeași nostalgie se referă scriitorul la minăstirile Răsăritului care au fost fortărețe ale credinței și centre de civilizație secole de-a rîndul. În ele, scrie el, a ars focul rugăciunii și al meditației pe care l-a transmis în lume lumina de pe muntele Schimbării la Față: „o lumină fără de sfîrșit, o strălucire de lumină dumnezeiască mai presus de minte, măreția

⁷⁾ Karl Fritz, *Die Stimme der Ostkirche*, Stuttgart, 1950.

cea nespusă și veșnică a Dumnezeuirii... adevărata și mult dorita frumusețe a naturii celei dumnezeiești fericite, strălucirea dumnezeiască esențială a Tatălui și a Duhului Sfânt, care se oglindește și își împrășteie razele sale prin Fiul cel Unul-Născut”.

Și adaugă că etaloanele pe care le folosește Apusul, când este vorba să măsoare „viața” unei Biserici, nu sînt absolut juste și drepte. Pentru că „măreția și puterea și vitalitatea externă a unei Biserici nu înseamnă întotdeauna viață în duhul Celui Răstignit și Înviat. În Biserică există alte legi, diferite de acelea care sînt în vigoare în împărăția lumii acesteia, legi admirabile”. Și spune că pentru Biserica Ortodoxă sînt în vigoare cuvintele apostolului Pavel : „Ca niște necunoscuți, dar bine cunoscuți ; ca unii care murim și iată sîntem vii ; ca unii care sîntem chinuți, dar nu omoriți” (II Corinteni 6, 9).

Dar și din alt punct de vedere scriitorul protestant devine apărătorul Ortodoxiei și acuzatorul protestantismului. Biserica Răsăriteană, accentuează el, a păstrat și a ținut vii și întregi cele două dogme de bază ale creștinismului : dogma trinitară și dogma hristologică, în timp ce protestantismul a adus o micșorare (reducere) în credință, a falsificat propovăduirea Crucii, a dezbrăcat dogmele, a deșertat „Cuvîntul”, a uitat că El S-a făcut „Trup” și că este „Viață”. Protestanții văd adesea pe Hristos numai ca pe un simplu învățător și propovăduitor.

Lăsăm la o parte multe alte lucruri însemnate, din cîte arată scriitorul acesta, ca să sfîrșim cu ceea ce scrie el despre liturghia ortodoxă : „În cult, după concepția răsăriteană — scrie el — se exprimă toată plinătatea vieții bisericești. Cultul este locul concentrării neîncetate a puterilor centrale ale credinței. Acolo unde există cult, intrucît se săvîrșește liturghia, Biserica trăiește în mod deplin și desăvîrșit”. „Ultimul scop al cultului nu este doar o simplă influență morală sau o acțiune de educare, ci unirea tainică cu Dumnezeu... sfințenia vieții de pe pămînt, a sufletului și a trupului, a întregii creații...” În mod cu totul singular se înfățișează toate acestea în liturghia Sf. Ioan Hrisostom, cu toată inepuizabila ei bogăție. Centrul vital al vieții cultice îl constituie taina Sf. Euharistii. „În ea se manifestă toată adîncimea credinței, toată palpitarea nădejzii și toată căldura dragostei în Biserica Răsăriteană”.

Și scriitorul încheie cu o emoționantă comparație pe care o ia de la un alt teolog din aceeași țară cu el : „Noi, protestanții — scrie el —, sîntem întocmai ca cei doi ucenici, care mergeau la Emaus. Am cercetat pînă în cele mai mici amănunte, ca nimeni altul, toate problemele teoretice ale „Cuvîntului”. Dar inima noastră este arzînd și infometată. Oare s-a terminat pentru noi ziua aceasta a cercetării teoretice și egoiste ? Să intrăm, pentru ca să sîturăm foamea noastră, în foișorul acela unde Iisus „luînd pîinea a binecuvîntat-o și frîngînd-o, o a dat lor” și atunci se vor deschide și ochii noștri...”.

Aceasta este nostalgia acestui profesor protestant și a oricărui protestant obiectiv, în genere.

6. PREDICA ORTODOXĂ

Se cultivă indeajuns predica în Biserica Ortodoxă ? Întrebarea aceasta au pus-o și o pun adesea protestanții, pentru ca să răspundă de regulă negativ și să găsească prilejul să caracterizeze Biserica Ortodoxă, ca pe o Biserică „tăcută” !

Întrebarea aceasta și-a pus-o și un studiu minuțios, care a circulat în Germania în 1952, avînd ca scriitor pe teologul protestant Karl Rose și purtînd titlul : „Predica Bisericii Ortodoxe Ruse”.⁸⁾ Cartea este prefăcută de superintendentul F. W. Krummacher al Bisericii Evanghelice, care-și exprimă bucuria, că teologia evanghelică mai nouă părăsește vechile critici și condamnări la adresa Bisericii Ortodoxe și se apropie de ea cu un spirit de cercetare obiectivă și de înțelegere. În mod deosebit, în legătură cu tema cărții accentuiază : „Considerăm altă dată că Biserica Ortodoxă este numai o Biserică rugătoare și tăcută. Izvoarele pe care ni le înfățișează pentru prima dată în limba germană Karl Rose, ne arată că Biserica Răsăriteană poate să fie concomitent și o Biserică evanghelizatoare și vorbitoare. Și, în felul acesta, vor asculta cu mai multă atenție evangheliștii măturia ei, întrucît pentru evangheliști propovăduirea cuvîntului sfînt a fost întotdeauna centrul întregii vieți bisericești”.

La începutul cărții lui, scriitorul stabilește cele trei caracteristici de bază ale predicii ortodoxe.

„Esența, cuprinsul și forma predicii ortodoxe — zice el — se lămuresc și se determină a) cu noțiunea Bisericii ; b) cu taina Paștelor și așteptarea celor viitoare și c) cu devoțiunea fără rezervă față de Biblie și față de Tradiție” (Biblicism, tradiționalism). Și, mai întîi el arată cum noțiunea Bisericii guvernează predica ortodoxă.

1. Termenul ecumenicitate (rusește „sobornosti”) constituie centrul învățăturii despre Biserică. Biserica, în ecumenicitatea ei, adică în unitatea și catolicitatea ei, nu este o simplă adunare bisericească, ci este „Trupul lui Hristos”, un organism dumnezeiesc-omenesc, unicul purtător al adevărului nemîncinos și al cuvîntului bisericesc infailibil. De la aceasta primește omul lumina, care îi arată drumul către Dumnezeu și către Hristos, în vederea mîntuirii veșnice. Adevărul nu-l găsește rațiunea fiecăruia în parte, ci îl păstrează și-l transmite Biserica. „Lumina rațiunii naturale luminează desigur, dar foarte insuficient, ca să poată prezerva de rătăcirii... Rațiunea noastră numai atunci poate avea pretenții de infailibilitate, cînd îmbracă autoritatea Bisericii. Este de la sine înțeles că noi considerăm Biserica întocmai ca pe un organism dumnezeiesc-omenesc, care trăiește în Duhul Sfînt, cu puterea Căruia adunarea bisericească devine Trupul lui Hristos. Pentru aceasta citim în formularea clasică care a fost definită încă de la primul Sinod de la Ierusalim : „Părutu-s-a Duhului Sfînt și nouă” (Faptele Apostolilor 15, 28). Sanctificarea „adunării” în

⁸⁾ Karl Rose, *Predigt der russisch-orthodoxen Kirche*, Berlin, 1952,

„Sinod”, în care Biserica nu se înfățișează ca o adunare omenească, ci ca un organism dumnezeiesc-omenesc, nu se face numai simplu prin faptul că aici se întrunesc oameni credincioși, ci numai acolo unde „se pare Duhului Sfânt”. După învățătura ortodoxă, adevărul sinoadelor nu-l garantează în mod simplu numai rectitudinea canonică a lor, ci energia harului Sfântului Duh, lucru pe care Biserica îl recunoaște prin acceptarea hotărârilor Sinodului. În genere, adevărul nu ni-l garantează nici inspirațiile, nici originalitatea logicii individuale; după conștiința ortodoxă a noastră se dă logicii individuale o deplină libertate, dar adevărul se găsește numai în logica bisericească” (B. Zenkowsky).

„Biserica, continuă Karl Rose, este ecumenică pentru că ea nu este limitată nici din punctul de vedere al timpului și nici din punctul de vedere al locului. Ea se găsește atît în cer, cît și pe pămînt; este și temporală și veșnică. Esența existenței ei este credința în revelația care s-a dat cu Cuvîntul lui Dumnezeu, este cultul și împărtășirea cu tainele, este nădejdea eshatologică. Biserica aceasta ecumenică nu este o comuniune abstractă a sfinților, căreia cineva îi poate aparține numai cu gîndul și nici nu este numai o umbră a trecutului, ci este prezentă ca organism viu, atît în cer cît și pe pămînt. Ea trăiește în fiecare Biserică în parte, în orice Biserică ortodoxă autocefală, atît în cea greacă, precum și în cea rusă, cea română, cea bulgară etc. Această Biserică, una, sfîntă, apostolică și ecumenică există în chip vizibil în Biserica Ortodoxă a Răsăritului.

„... Unicul cap al ei, atît în cer, cît și pe pămînt, este însuși Hristos, care nu are nevoie de nici un reprezentant pămîntesc, omenesc... Biserica este instituția răscumpărătoare a lui Dumnezeu, pentru aceasta nici nu există mîntuire în afară de Biserică. Nimeni nu poate, în afara Bisericii, să vină în comuniune personală imediată cu Hristos. A deveni cineva fericit nu este o chestiune particulară a individului. Revelația, care dă conținut credinței Bisericii, nu este o devenire istorică progresivă, ci se desăvîrșește în Hristos și s-a dat prin Duhul Sfînt, cu Cuvîntul lui Dumnezeu și cu Tradiția, în cele șapte Sinoade Ecumenice. Ca atare, Biserica Ortodoxă nu mai este aceea care caută, ci aceea care a găsit, pentru că ea posedă totul: ceea ce întotdeauna, pretutindeni, ceea ce de către toți s-a crezut. Este purătoarea și dispensatoarea mîntuirii Bisericii Răsăritene, căreia, prin revărsarea Duhului Sfînt, i s-a acordat desăvîrșirea mîntuirii, despre care apostolul Pavel putea să spună: „Întru toate v-ați îmbogățit într-Însul, în toată învățătura și în toată știința... încît voi nu aveți lipsă de nici un dar, așteptînd arătarea Domnului nostru Iisus Hristos” (I Corinteni 1, 5—7). Mîntuirea în Hristos se aseamănă cu un curent, care curge dealungul vremii și se varsă în veșnicie; albia acestui curent mîntuitor, în timp și loc, este Biserica. De aici, Biserica este „stilpul și întărirea adevărului” (I Timotei 3, 15) revelației lui Dumnezeu...”.

„Biserica, considerată din afară se înfățișează ca o adunare de persoane, care au o singură credință, dar mulțimea aceasta nu este un tot întîmplător, ci constituie un tot întreg, un organism viu, un trup spiritual.

Raportul fiecărui mădular cu întregul este raportul unei supunerii libere, continue, întregitoare. Pentru că orice persoană care intră în Biserică, renunță ea să trăiască pentru sine însuși și ca să se îngrijească de sine însuși; el oferă toată personalitatea lui ca jertfă, întrucât realizează făgăduința de a rămâne statornic unei comuniuni de credință și de dragoste cu Biserica, să trăiască laolaltă cu toți și pentru toți o viață sfântă, fericită. Domnul guvernează Biserica, iar Duhul Sfânt lucrează prin ea. Porunca Domnului este valabilă în Biserică, făgăduințele Bisericii s-au dat, iar nu indivizilor. Biserica este ca atare persoana principală în timp și în spațiu. În ea, toți alcătuiesc una, de la ierarh și pînă la ultimul mădular, căruia Biserica îi dă binecuvîntarea sau îi încredințează vreo slujire. În felul acesta Biserica este și purtătoarea bunei-vestiri, pentru că cuvîntul mîntuirii, Evanghelia, ei i s-a încredințat, iar nu indivizilor în parte. Cel Învîiat a spus ucenicilor și apostolilor: „Veți lua putere, atunci cînd va veni Duhul Sfînt asupra voastră și-mi veți fi martori”. Și făgăduința aceasta a împlinit-o Domnul, Cel ce S-a înălțat la cer, în ziua Cincizecimii, cînd „toți erau adunați laolaltă”...

„Deoarece Biserica are caracterul ecumenicității, ea cheamă pe toți oamenii, pe toți păcătoșii, să vină, prin pocăință și întoarcere în sinurile ei. Glasul ei este însă glasul Domnului însuși; El este cuvîntul mîntuirii care se adresează lumii. Biserica propovăduiește prin predicatorii ei aleși și sfințiți. Predicatorul vestește glasul Bisericii. Pentru aceasta el este îndatorat să vorbească în numele ei, iar nu în numele său propriu... El este organul Bisericii, prisma prin care vor trece razele veșnicului adevăr, pentru ca să lumineze și să încălzească pe oameni...”.

Ne-am gîndit vreodată ce sens adînc are pentru toată viața Bisericii Ortodoxe sărbătoarea Paștelor? Această mare realitate vine să o studieze teologul german Karl Rose, în cartea lui. Sărbătoarea Paștelor alcătuiește, după el, cel de-al doilea izvor al predicii ortodoxe.

2. „Adevărul și realitatea învierii trupești a lui Hristos și încredințarea venirii și prezenței lui de față în putere și slavă, luminează și transformă în liturghie și în slujirea Evangheliei, în spațiu și în timp pe oameni și întreaga zidire. Cu alte cuvinte îndrumează din nou pe om către originea lui divină și restabilește în sufletul lui imaginea lui Dumnezeu”.

„Taina Paștelor este, în tot cursul anului sfînt al Bisericii Răsăritene, căminul credinței ei izvorul și garanția nădejdlor cu privire la veșnicie ale ei, în centrul vieții ei (K. Kirkhoff). Paștele este axa în jurul căreia se învîrtește întreaga viață liturgică bisericească. Ziua Domnului, marea sărbătoare se numește tocmai înviere... Însemnătatea centrală a Paștelor, în mijlocul anului sfînt, subliniază pe de o parte faptul pregătirii în vederea lui prin „Triod”, iar pe de altă parte a ceea ce urmează, prin „Penticostar”.

„În cele cincizeci de zile de sărbătoare ale Penticostarului, auzim aproape fără încetare cîntările de biruință, cu care Mireasa lui Hristos, Biserica, laudă în chip de adorare pe Domnul și Atotțiitorul ei... Duhul care a dat naștere la aceste cîntări triumfătoare ale Bisericii față de Dom-

nul ei, duhul care a modelat aceste imne pascale, care trăiește în ele și înalță pe orice ascultător, chiar și astăzi, este duhul Bisericii vechi... În felul acesta în ritmurile palpitate ale Penticostarului răsună cîntarea de biruință a Bisericii, a trupului tainic al lui Hristos, în care s-au încorporat credincioșii, prin sfîntul Botez. Pentru că, atunci cînd Domnul și-a întins sfîntele Sale mîini pe Cruce, a făcut aceasta pentru ca să unească toate popoarele în împărăția Bisericii. Din coasta Sa cea purtătoare de viață, impună cu sulița, au izvorit dumnezeiescul singe și cîntita apă a mîntuirii, ca dintr-un zivor veșnic al nemuririi lumii. Din coasta Lui a rezultat „Maica tuturor celor vii”, o singură turmă a îngerilor și a oamenilor, o singură Biserică. Din coasta cea nesecată a Mîntuitorului a înflorit nemurirea. Biseica este, întocmai ca și Prea Sfînta Maică a lui Dumnezeu, poarta luminii și a vieții, palatul și fortăreața Împăratului, pentru toți oamenii și popoarele calea către Hristos. Prin Botezul pe care ni-l procură ea și prin Plînea Cuvîntului, pe care o oferă și prin Singele răscumpărării pe care ni-l dă și prin învățătura ei și credința în Dumnezeu cel în Treime, însuși Domnul ne arată calea către cer” (K. Kirchoff).

„De aici exact de la comunitatea care sărbătorește, care prăznuiește biruința lui Hristos împotriva păcatului, a diavolului, a morții și a iadului, prin Învierea Sa, se împrășteie *slava*, lumina lui Dumnezeu în lumea întunecată, în inimi și în spirite. În mod simbolic aceasta se închipuie prin luminările de Paște aprinse”. „Orice putere, după Kirchoff, este datoare să cedeze în fața acestei lumini. Orice ură va deveni dragoste, orice despărțire va deveni unitate. Pentru că zidul despărțitor a căzut. Toate inimile vor străluci într-o atmosferă de bucurie și de dragoste frățească, întocmai ca marea luminoasă de lumini, care strălucesc în mîinile credincioșilor. A început noua viață. Cît este de sfîntă și de sărbătorească această noapte sfîntă! O, cu adevărat, fericită noapte! Se aud acum glasuri de adîncă vechime. Barrierile se desființează. Ce sublimă viziune această defilare de lumini din mîinile Bisericii, dealungul veacurilor, către lumina cea veșnică! „Ridică-ți ochii tăi în jur, Sioane, și, vezi, căci iată au venit la tine fiii tăi, strălucitori ca luceferii, de la apus și miază-noapte și de la mare și de la răsărit...”

„Pentru sărbătorirea biruinței Domnului asupra lumii și asupra lumii de jos, Biserica cheamă pe toți oamenii și toate popoarele, cu cîntările ei pascale: „Ziua învierii / Să ne bucurăm popoare, Paștele Domnului, Paștele. Căci din moarte la viață și de pe pămînt la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, care-I cîntăm cîntare de biruință”. „Cerurile, după vrednicie să se bucure și pămîntul să se veselească. Și să prăznuiască lumea cea văzută și cea nevăzută. Căci Hristos a înviat, bucuria cea veșnică”.

„La bucuria pascală este datoare să participe încă și lumea cea de jos, pentru că Domnul slavei a coborît și la iad și a zdrobit porțile lui și a chemat pe cei ce erau legați acolo, la lumină și la viață. Ioan Damaschin prăznuiește evenimentul acesta în Canonul Învierii pe care l-a

alcătuit... „Este oare cu putință ca ideea universală a răscumpărării și a catolicității Bisericii să găsească o mai văzută, mai convingătoare și mai măreață expresie ca aceasta?” (K. Kirchhoff).

„Dar Paștele, ziua Învierii, este și ziua dragostei și a împăcării. Dumnezeu s-a împăcat cu lumea, a acceptat jertfa lui Hristos, L-a făcut Împărat, iar acum calea dragostei și a iertării este deschisă pentru toți. Acest duh și această putere o face să strălucească în inimi strigătul de înviere al Bisericii: „Ziua Învierii și să ne luminăm cu prăznuirea și unii pe alții să ne îmbrățișăm. Să zicem, fraților, și celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate pentru înviere și așa să strigăm: Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcind...”

„Taina Paștelor înfățișează, în continuare, răscumpărarea și transformarea omului și a întregii zidiri, pentru readucerea ei la starea paradisiacă, cu nădejdea vie a venirii Domnului în slavă... (Aici scriitorul aduce o mare parte din Cuvîntul catehetic al Sfîntului Ioan Hrisostom. Și conchide):

„În credința în Înviere și în trăirea pascală, în siguranța biruinței lui Hristos se exprimă și se reprezintă întreaga realitate a vieții omului ortodox, gîndirea lui și lucrarea lui, ca și raportul lui cu lumea. Sub lumina învierii, vedem pe „omul cel nou în Hristos” în cadrul antropologiei ortodoxe”.

3. A treia caracteristică a învățaturii ortodoxe o constituie faptul că ea este întotdeauna devotată cu credincioșie *Sfintei Scripturi și Sfintei Tradiții*.

„Spiritul acestei devoțiuni față de Scriptură și față de Tradiție este tot atît de simțit astăzi, ca și la început, atît în gîndirea teologică; precum și în întreaga viațuire a Bisericii Ortodoxe”.

„Predicatorul ortodox își construiește predica sa nu pe orice sistem teologic sau filozofic. El nu așează predica lui într-o schemă teoretică, ci deschide, ca să zicem așa, grînarul Scripturii și al Tradiției și revarsă de acolo grîul cel auriu al cuvîntului celui veșnic al lui Dumnezeu în inimile ascultătorilor. În predica lui, el aduce locuri din Scriptură: unul îl tilcuiește și îl lămurește pe celălalt sau le dezvoltă cu exemple din Tradiție și din viețile sfinților. Textele liturgice, Octoihul, Mineiul, Orologiul, cu care trăiește zi de zi preotul și din care a făcut o proprietate a lui, însușindu-și-le, îi oferă mulțime de material pentru predică...”

„Liturgia, de altă parte, ca rezumat al întregului adevăr cu privire la mîntuire, așa cum acesta a fost revelat în Vechiul și Noul Testament, ca o reprezentare dramatică a operei răscumpărătoare a lui Dumnezeu, în spațiu și în timp, este dogma credinței, sub forma rugăciunii, avînd ca centru și ca plinire pe Hristos. Liturgia este prin urmare elementul de continuitate și de stabilitate în viața bisericească, polul cel neschimbat și, ca atare, rămîne neschimbată în curgerea veșnică a istoriei universale. Elementul acesta al stabilității caracterizează și predica ortodoxă și o ferește de deviațiile noțiunilor lumești. El se aseamănă cu o stea nerătăcitoare, care îl ajută pe predicator să conducă bine, statornic, în sensul

Bisericii, în perspectiva Învierii, în nădejdea celor viitoare și în Tradiția Sinoadelor ecumenice”.

În continuare scriitorul răspunde la cunoscuta acuzație care se aduce liturghiei ortodoxe, cum că ar fi, adică, osificată și mumificată. „Cu cât un tip liturgic sau unul dogmatic este mai vechi, cu cât o icoană ne apare mai în afară de lume, cu atât mai mult ele inspiră credință omului ortodox. Chestiunea aceasta o vom înțelege mai bine, când ne vom familiariza cu întregul cuprins al liturghiei, când vom lua cunoștință cit de vii și de veșnice noi comori de credință oferă aceste tipuri extrem de vechi ale cultului pentru omul care le trăiește. Dacă liturghia ortodoxă ar urmări să înfățișeze numai un ansamblu de sentințe și de învățături omenești, atunci ea ar fi desigur o tipolatrie moartă, așa cum sint ca să zicem așa, rugăciunile mecanice ale proeților tibetani lamaști. Liturghia ortodoxă, însă, cuprinde întreaga Evanghelie, atât sub forma făgăduinței, așa cum ea s-a relevat în Vechiul Testament, cât și sub forma împlinirii, așa cum s-a dat în Noul Testament. Și acolo unde este Evanghelia, acolo este prezentă și puterea cea făcătoare de viață a lui Dumnezeu, pentru că Evanghelia „este puterea lui Dumnezeu, spre mântuirea oricărui care crede” (Romani 1, 16). Liturghia, chiar dacă în forma ei are un element static, în cuprinsul ei este însă viață și putere și pentru aceasta ea dezvăluie puterea și vitalitatea Bisericii Ortodoxe, în toate epocile istorice”.

Așa dar, predica aghiografică și liturghia umplu viața ortodocșilor. „O astfel de viață evlavioasă poate trăi omul numai atunci când el se găsește în sinurile Bisericii. Acolo primește el lumina pentru viața veșnică, acolo cunoaște el voia lui Dumnezeu, acolo ia el putere să se pregătească pentru veșnicie. Aceasta este slujirea în timp dar și slujirea veșnică a Bisericii față de om, pentru mântuirea căruia a întemeiat-o Domnul, încredințându-i toată bogăția mântuirii veșnice, cuvîntul Său. Cuvîntul acesta vrea să-l transmită omului și aceasta este misiunea predicii Bisericii Ortodoxe”.

„Predica ortodoxă este în forma ei sever etico-dogmatică. Teologul protestant și predicatorul epocii noastre simte un fel de neplăcere la auzul termenului „etico-dogmatic”, pentru că asemenea predici în Biserica protestantă dau impresia de ceva sterp și didactic. Deoarece însă predica ortodoxă nu este indicată de nici un sistem teologic sterp și nu este legată de nici o schemă severă, ci este construită în mod simplu pe temelia pe cuvintele biblice și pe viețile sfinților, pentru aceasta ea acționează într-un mod care nu este cituși de puțin sterp. După concepția noastră, ea este desigur primitivă, dar tocmai pentru aceasta ea este vie, simplă, clară și inteligibilă ascultătorilor...”

„Preotul și predicatorul ortodox nu este unul care caută ci unul care posedă, care slujește și prăznuiește. Viața și activitatea lui este condusă de curentul cultului și este însuflețită de catolicitatea și de unitatea Bisericii. Gîndirea lui este determinată și este îndrumată de poruncile Bisericii și ceea ce oferă el ca predicator oamenilor, aceasta se găsește ca o comoară pe care o are la îndemînă în revelație și în tradiție”.

Și scriitorul german încheie cu o imagine caracteristică : „Predicatorul ortodox primește piinea vieții pentru sufletele infometate, binecuvîntată din mîinile Bisericii. Lucrarea lui în legătură cu vestirea cuvîntului se aseamănă cu lucrarea ucenicilor din timpul hrănirii celor cinci mii în pustie. „Luînd cinci pîini și doi pești, și privind către cer, le-a binecuvîntat și le-a frînt și le-a dat ucenicilor să le împartă mulțimii” (Luca 9, 16).

Nu este cituși de puțin ciudat că studiul Ortodoxiei de către teologii protestanți ajunge la mărturisiri atît de entuziaste. Nu este cituși de puțin ciudat, dacă se gîndește cîneva că acestora le-a precedat niște cercetători corifei ca Karl Holl și Adolf Deissmann, care le-au deschis drumul. Ei au urmat după aceștia pe care i-am amintit și astăzi am ajuns în situația plăcută ca și în Suedia încă să se scrie de peste 400 de pagini, despre Biserica noastră, cum este aceea a lui R. A. Klostermann (*Probleme der Ostkirche* — Göteborg, 1955).

Un ultim exemplu, care vine nu din partea protestanților ci a vechilor-catolici, este acela al profesorului de filozofie B. Spuler, care publică în „*Internationale Kirchliche Zeitschrift*” începînd cu 1947, pînă astăzi o serie de 33 de articole despre Biserica Ortodoxă.

În românește de
Preotul dr. Olimp N. Căciulă

SENSUL OSPITALITĂȚII CREȘTINE

Duminica a XXVIII-a după Rusalii

Invitația la cină este un gest de ospitalitate pe care Mintuitorul îl recomandă și îl folosește ca pe o bună pildă de urmat pentru credincioși. Pentru a înțelege sensul de sfintenție privind invitația la mântuire pe care Dumnezeu Tatăl ne-o adresează tuturor. Dacă unii refuză sînt chemați cei de la răsîpîntiile drumurilor, adică orice om, indiferent de situația lui, orice necunosător al lui Dumnezeu este chemat la mîntuire. Mintuitorul îl compară pe Dumnezeu Tatăl cu Stăpînul unei case, noi sîntem cei invitați, oaspeții Domnului la cina Fiului Său pregătită pentru noi. Toate sînt gata, toate sînt pregătite numai noi trebuie să dăm însă răspunsul acestei invitații de ospitalitate.

Pe lingă acest aspect, Mintuitorul prin însăși folosirea acestui exemplu scoate în evidență și necesitatea ospitalității dintre oameni ca pe o normă de bună conviețuire între ei, de manifestare a iubirii, a frățietății creștine, a comuniunii între credincioși, a comuniunii între toți oamenii ca fii ai lui Dumnezeu, ca frați întreolaltă. La baza ospitalității stă principiul că omul este o ființă sociabilă, nu singuratică. În firea omului Dumnezeu a sădit o lege potrivit cărei el nu poate trăi singur. El nu-și este suficient sieși. Adevărata lui viață se desfășoară în relații cu semenii săi. Caracterul sociabil al omului este dat, după învățătura creștină prin actul creației. „Nu e bine ca omul să fie singur” (Geneza 2, 18), de aceea Dumnezeu i-a creat lui Adam o femeie ca din această unitate să se formeze unitatea neamului omenesc în care toți descendenții să trăiască ca frați. Acest caracter al omului a fost sesizat și de nu mare gînditor care definește omul „ca o ființă sociabilă” (Aristotel). Sfîntul Vasile cel mare arată că „nimic nu este așa de propriu ființei noastre ca a fi în comuniune unii cu alții, a avea nevoie unii de alții și a ne iubi unii pe alții... Omul nu poate exista prin sine însuși. Nici unul din noi nu-și este suficient sieși pentru cele trebuitoare trupului, ci în procurarea celor trebuitoare trupului avem nevoie unii de alții. Căci precum piciorul are o putere, dar îi lipsește alta și fără ajutorul celorlalte mădulare nu găsește lucrarea sa aptă sau suficientă sieși spre conservare nici nu are în ea plinirea a ceea ce-i lipsește; la fel și în viața singuratică, chiar și ceea ce avem ne devine nefolositor și ceea ce ne lipsește este cu neputință de procurat, Ziditorul, Dumnezeu rînduindu-ne să avem lipsă unii de alții.

Ospitalitatea este o trăsătură caracteristică umană, caracteristică viețuirii oamenilor între ei și a popoarelor între ele. Ea dă naștere bunelor prietenii între oameni și popoare, îi unește în idealurile lor de bine în acțiuni comune menite să contribuie la bunăstarea lor reciprocă. De aceea ospitalitatea trebuie să fie o deschidere sinceră pornită din inimă, față de semenul nostru... Azi mai mult ca oricând popoarele, conducătorii statelor își dau mâna, se vizitează reciproc într-o atmosferă de bună înțelegere, de ospitalitate reciprocă pentru triumful vieții, a dezvoltării continue, a bunăstării omului. De aceea, totdeauna când oamenii au fost animați de bunăvoință, de bucurie, de amabilitate, toate aceste smântânte le-au transpus prin ospitalitatea reciprocă dintre ei. Ospitalitatea aparține firii umane ca posibilitate de deschidere față de alți oameni; ea este recomandată atât de învățăturile religioase ale popoarelor, de marii înțelepți ai tuturor veacurilor și practică în societate, în viață, în viața socială totdeauna... Noi ne vom referi în cele ce urmează la caracterul religios al ospitalității ca o recomandare ce ne-o face Biserica de a fi ospitalieri și de a întreține relații de ospitalitate cu semenii noștri pe principiul iubirii evanghelice, a iubirii care ne dă posibilitatea să ne deschidem unii față de alții, să ne bucurăm unii cu alții împărtășind unii cu alții atât la bine cât și la rău. De aici distingem în cadrul ospitalității două aspecte generale. În primul rând atitudinea de ospitalitate pe care și-o oferă cineva, care își deschide casa sa cu inimă largă, sinceră și bucuroasă ca să primească un prieten, sau o rudenie pentru a-i împărtăși un gând bun, spre a împărtăși cu el bucuria lui pentru ca astfel bucuria să devină desăvârșită. Asemenea exemple de ospitalitate avem și în Vechiul Testament când patriarhul Avraam primește la stejarul lui Mamvri Sfânta Treime. Întâi de toate Avraam dă poruncă să li se aducă apă de spălat, iar apoi să li se gătească bucate din cele mai alese... De aceea, Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă: „primirea de oaspeți să nu o uitați, căci prin aceasta unii fără ca să știe au primit în casă îngeri” (Evrei 13, 2). Gesturile de ospitalitate sînt foarte bune și primirea de oaspeți este o recomandare care se adresează sufletului credinciosului în mai multe pagini ale Sfintei Cărți. Dar acest gest de ospitalitate nu se referă numai la credincioșii din aceeași lege, ci este un dar care definește o trăsătură de caracter, cre unește pe oameni și dincolo de credința lor. E suficient să ne gândim la primirea ospitalieră pe care împăratul Solomon o face reginei din Seba și cât de impresionantă s-a simțit ea de înțelepciunea cu care Dumnezeu l-a înzestrat pe Solomon, de buna rânduială a vieții poporului pe care îl conducea el.

Mîntuitorul însăși a răspuns cu bucurie gesturilor de ospitalitate ce I-au fost adresate. El a venit „să plîngă cu cei ce plîng și să se bucure cu cei ce se bucură” (Romani 12, 15).

Așa cum Domnul a participat totdeauna la suferința omului, El nu a refuzat să ia parte și la bucuria lui. „Bucurați-vă și vă veseliți...” spune Mîntuitorul în Fericirile Sale. El a participat la bucuriile oamenilor, luînd parte la nunta din Cana Galileii unde a prefăcut apa în vin fiindcă așa cum spune psalmistul: „vinul veselește inima omului” dacă bine înțeles

este luat cu măsură. Dacă este luat peste măsura tulbură mintea și ființa omului, ceea ce înseamnă că Sfântul Ioan Gură de Aur avea dreptate când spunea că beutura este de la Dumnezeu, dar beția este de la diavolul.

Intr-o atmosferă tot atât de ospitalieră, Mîntuitorul s-a simțit în casa „prietenului” său Lazăr, unde Marta, sora lui Lazăr, se străduia să arate Oaspetelui lor iubit o atenție deosebită, ca El să se simtă bine în casa lor. Cărturarii și fariseii chiar îl acuzau pe Domnul că „bea și mănîncă cu vameșii și păcătoși...” Această era, desigur o acuză falsă, fiindcă Iisus Hristos răspundea la gestul de bună cuviință și ospitalitate ce îi era adresat nu pentru a benchetui, nu pentru a pierde măsura în mîncare și beutură, ci pentru a arăta că religia Sa este religia bucuriei, pentru a lua parte la comuniunea de bucurie a semenilor Săi, asociindu-se comuniunii, oricărui om, fiindcă El în fiecare vedea chipul lui Dumnezeu. Dacă unii din aceștia erau păcătoși, El era medicul care le acorda vindecarea, cum de pildă vedem că în casa lui Simon Leprosul, Mîntuitorul a vindecat femeia păcătoasă care l-a spălat picioarele cu lacrimi și le-a sters cu părul capului în sens de pocăință, de regret a faptelor rele săvîrșite, de smerenie, de totală smerenie și regăsire în iubirea lui Iisus. Dacă unii din aceștia erau farisei, sau învățători ai Legii, El le arată adevărul spiritual al Legii Sfinte a lui Dumnezeu. De aici vedem că răspunsul pe care Iisus îl acordă invitațiilor ospitaliere ce i se făceau are și un caracter duhovnicesc trezind în sufletele acelora cu care se unea într-o comuniune de iubire sensul adevăratei bucurii a vieții. Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă: „Bucurați-vă pururea” (I Tes. 5, 16). Această bucurie alungă orice tristețe din sufletul și din inimile credincioșilor și-i face permanent deschiși spre viață, spre binele vieții, spre prosperitatea vieții lor și a semenilor lor. Astfel, în creștinismul primar imediat după întemeierea Bisericii creștine toți creștinii puneau bunurile lor la un loc și fiecare primea după trebuință „întru bucuria inimii” (F. A. 4, 32). După cum ne arată Sfântul Apostol Pavel primii creștini se adunau la mese ale comuniunii și dragostei creștine numite „Agape”, care aveau loc după împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului. La acestea luau parte toți creștinii, considerîndu-se toți frați ca fii ai lui Dumnezeu, răscumpărați prin iubirea lui Iisus Hristos. Aici era singurul loc unde sclavul putea sta alături de stăpînul său!...

Sfântul Apostol Pavel îndeamnă pe ucenicul său Tit ca să vegheze ca cei ce vor fi numiți conducători ai Bisericii creștine să fie primitori de oaspeți, primitori de străini (Tit 1, 7—9). Bine înțeles că aceasta nu putea însemna încurajarea unui eventual abuz din partea celui ce se consideră oaspete, care încălcînd cumva regulile bune cuviințe ar abuza de atenția și amabilitatea celui ce-i oferea iubirea sa...

Ospitalitatea nu este numai o simplă invitație formală, sau o primire din comlezanță, ci este o comuniune de bucurie în Duhul Sfînt, cu un caracter permanent și nu un simplu gest de milostenie, a da o bucată de pîine unui străin, sau un loc de odihnă pentru un călător, ci are un caracter de profunzime de a-l scoate pe om din starea lui de nevoie. Astfel a fost interpretată ospitalitatea creștină în primele secole ale Bisericii cînd

au luat ființă așa numitele instituții de asistență socială. Printre aceste instituții se numără și casele de oaspeți pentru primirea străinilor (numite xenodohiile), bazindu-se pe citatul : „străin am fost și M-ați primit” (Mate 25, 35). Aceste case erau făcute în orașe, sau cetăți unde erau primiți călătorii care stăteau cel mult două zile și apoi își continuau drumul mai departe. Aceste case erau întreținute de către Biserică și de către credincioșii ei.

Și astăzi creștinii Bisericii urmînd exemplul Mintuitorului, a Sfinților Apostoli și a Sfinților Părinți își manifestă bucuria lor în comuniunea deschiderii față de semenii lor cu diferite prilejuri, cum ar fi : serbarea numelui, diferite sărbători ale familiei unde este prezent și preotul ca să binecuvinteze masa lor, sau cu prilejul pomenirilor celor răposați, în semn de pioasă aducere aminte față de cel ce ne-a fost bunic, părinte, frate sau rudenie, sau cu prilejul Botezului, a Cununiilor, sau a altor ocazii cu caracter religios. Toate acestea sînt tot atîtea prilejuri de ospitalitate pe care ni le oferă evenimentele mai importante din viața credincioșilor, la care sîntem chemați și noi să participăm, ca expresie a iubirii, a bucuriei, a comuniunii, a înfrățirii, sau chiar posibilități de într-ajutorare reciprocă. Acestea sînt însă ocazii de manifestare a bucuriei cumpătate, echilibrate, lipsite de abuzuri, de excese, sau destrăbălări, după cum am arătat mai sus că „vinul veselește inima omului”, și nu o tulbură, ceea ce înseamnă că nu trebuie din bucurie să se ajungă la neplăceri, desfriuri, sau chiar la crime...

Dacă, spre exemplu, credincioșii se adună ca oaspeți pentru a serba o Sfîntă Taină, cum este cea a Botezului, acesta constituie un prilej de bucurie, fiindcă cel botezat a devenit spălat de orice păcat, pentru că a devenit un membru al Bisericii și un frate al nostru. Dacă participăm la bucuria căsătoriei a unora care s-au legat pe toată viața să viețuiască împreună și au făcut acest legămint de iubire în fața lui Dumnezeu și cu binecuvîntarea cerului. Acei dintre credincioși care ne invită la o zi a numelui nu trebuie să piardă nimic din vedere că Sfîntul al cărui nume îl poartă și care îl ocrotește în viață nu a trăit în păcate, în excese, ci în bucuria vieții înnoită în bine. La fel cînd participăm la pomenirea celor răposați trebuie să le aducem un omagiu de pioasă aducere aminte și la nici un caz să le impietăm memoria prin gesturi nepotrivite, abuzuri sau chiar prin neînfrinare de la mîncare și beaură. Sfîntul Apostol Pavel spune : „Toate îmi sînt îngăduite, dar nu toate îmi folosesc ; toate îmi sînt îngăduite, dar nu toate zidesc. Nimeni nu caută ale sale, ci fiecare ale altuia... Deci ori de mîncăți, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți. Nu fiți poticnire (nimănui) după cum și eu plac tuturor întru toate, necăutînd folosul meu, ci pe al celor mulți” (I Corinteni 10, 23—33).

Viața ne-a fost dată de Dumnezeu să o trăim și să ne bucurăm de ea orice prilej. Ospitalitatea este un mijloc dintre cele mai potrivite în acest scop, dar trebuie să găsim totdeauna sensul adevăratei bucurii, a

bucuriei sincere, dezinteresate, a bucuriei frățești, curate, care să ne lege și pe mai departe în viață pe drumul dăruirii și slujirii reciproce dintre oameni. „Cit de bine și de frumos este a locui frații împreună” spune psalmistul. Așa este!... Ospitalitatea asigură această posibilitate de a fi împreună unii cu alții atât la bine, cât și la rău, de a ne iubi unii pe alții, de a ne putea bucura cu toții de darul vieții, a unei vieți adevărate, a unei bucurii care să ne aducă viața spre desăvârșirea ei în bine, spre prosperitatea continuă a familiilor, a semenilor, a Bisericii și a comunității din care facem parte.

Preot prof. Sorin Cosma

STĂRILE SUFLETEȘTI ALE CREDINCIOȘULUI ÎN RUGĂCIUNE

Duminica XXXI-a după Rusalii

În „Predica de pe munte”, Mântuitorul, între altele, a spus norodului, strîns să-i asculte cuvîntul Lui cel dumnezeiesc: „*Cereți și vi se va da, căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide*” (Matei 7, 7). Ele sînt o mostră de stăruință în revendicarea unor drepturi, pe care le socotim legitime. Temeiul acestei deizve îl explică Însuși Mîntuitorul mulțimilor: „*Că oricine cere ia, cel care caută află, și celui care bate i se va deschide. Sau cine este omul acela între voi, care, de va cere fiul său pîine, el îi va da piatră? Sau de-i va cere pește, el îi va da șarpe? Deci, dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cît mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El?*” (Matei 7, 8—11). În versiunea Sf. Evanghelist Luca, conținutul acestor cuvinte este concretizat într-o parabolă (Luca 11, 5—13).

Într-adevăr, Dumnezeu își revărsă harul Său spre cei stăruitori în rugăciune. O confirmare concludentă avem în textul Sf. Evangheliei a zilei. Este vorba despre un orb, care cerșia, la margine de drum, cînd s-a apropiat Iisus de Ierihon. „*Și auzind el mulțimea care trecerea, întreba ce este aceasta. Și i-au spus cu trece Iisus Nazarineanul. Și el a strigat zicînd: Iisus, Fiul lui David, fie-Ți milă de mine. Și cei care mergeau înainte îl certau, iar el cu mult mai mult striga: Fiule al lui David, fie-Ți milă de mine! Și oprindu-se, Iisus a poruncit să-l aducă la El; și apropiindu-se el, l-a întrebat: Ce vorești să-ți fac? Iar el a zis: Doamne, să văd. Și Iisus i-a zis: Vezi! Credința ta te-a mîntuit*” (Luca 18, 36—42).

Încrederea cu care orbul cerea ajutorul lui Iisus, dar cu osebite stăruința lui, învederează caracterul dinamic al religiei creștine — inclusiv al rugăciunii. Stăruința orbului, repetarea cuvintelor: „*Iisus, Fiul lui David, fie-Ți milă de mine*”, exprimă atitudinea plină de bărbăție a omu-

lui în fața vieții și a loviturilor ce-i este dat să le îndure. Ea ne arată că nu trebuie să dezarmăm în fața obstacolelor.

Ar fi interesant de știut care sînt stările sufletești ale subiectului — în cazul de față a orbului — în rugăciune și să le transpunem în cuvinte sau concepte. E greu a analiza stările sufletești ale noastre proprii, necum ale altora. Totuși, ceva putem ști din psihologia credinciosului cufundat în rugăciune stăruitoare. Ca stare generală a credinciosului în rugăciune este *activitatea*. Rugăciunea este întîlnirea sufletească a credinciosului cu Dumnezeu, este strigătul unei inimi cucerite de dărnicia lui Dumnezeu, spre a primi har și binecuvîntare. Ori, această înălțare pe scara rugăciunii presupune *efort*. Starea credinciosului în rugăciune este o stare de tensiune, de luptă împotriva chemărilor deșarte și de mobilizare a energiei — cu toată smerenia — spre Dumnezeu, de încadrare a voinței proprii în voința lui Dumnezeu.

Ca stări sufletești speciale ale credinciosului în rugăciune, distingem următoarele :

Reculegerea. Despre reculegere, ca atitudine fundamentală în rugăciune, ne vorbește Mîntuitorul cînd spune : „*Tu însă, cînd te rogi, intră în cămara ta și, închizînd ușa, roagă-te Tatălui tău, Care vede în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție*” (Matei 6, 6). După sensul etimologic, a se reculege înseamnă pentru credincios a căuta să se înțeleagă pe sine și a lua cunoștință mai de aproape și într-o formă mai deplină, de ceea ce reprezintă persoana sa. În actul reculegerii se produce o separație exterioară între credinciosul care se roagă și semenii săi, precum și între actul însuși al rugăciunii și celelalte acte ale vieții. Credinciosul stabilește în el tăcerea interioară, apoi, adunîndu-și energiile dispersate, le concentrează, coboară în adîncul lui însuși, în acest centru interior, unde converg tendințele sale și unde le sesizează, pentru a le face să servească unui act superior. În acest prim stadiu, rugăciunea se manifestă ca un efort al autonomiei, sufletul se caută pe sine, pentru a se dărui și a se ridica mult mai încrezător spre Dumnezeu.

Dorința împlinirii rugăciunii este o a doua stare specială sufletească a credinciosului în rugăciune, care covîrșește, la un moment dat, întreg cîmpul vieții lui sufletești. În caz că împlinirea întîrzie, dorința se intensifică. Credincioșii evlavioși și stăruitori în rugăciune au experiat această stare sufletească ; cînd a întîrziat împlinirea rugăciunii, s-a intensificat dorința împlinirii ei. Este aici confirmarea unei legi psihologice, potrivit căreia o idee puternică sau o emoție tind să cuprindă întreagă sfera conștiinței, eliminînd toate ideile și sentimentele contrarii (Em. Vasilescu : Probleme de psihologie religioasă și filosofie morală, București, 1941, p. 26).

Starea de încadrare și dorința împlinirii rugăciunii sînt completate de *încrederea în eficacitatea rugăciunii*. Orice rugăciune, smerită și rațională, implică credința în eficacitatea ei. Este absurd a susține că un credincios se înalță spre Dumnezeu — prin rugăciune — fără a avea convingerea că acest zbor interior îl pune în relație cu El. Cînd această convingere devine destul de puternică pentru a fi trăită și simțită de suflet,

ea produce certitudinea interioară a unui contact divin, care a fost numit sentimentul prezenței. Credința în eficacitatea rugăciunii apare în mod mai vădit în cerere. A cere un lucru oarecare, înseamnă a presupune că cererea poate fi satisfăcută și ea are influență asupra bunului solicitat. Cererea, inclusă în rugăciunea creștină, pe bună dreptate, poate fi considerată expresia unei credințe interioare în posibilitatea de a lucra asupra lui Dumnezeu prin rugăciune. (J. Chansou : *Étude de psychologie religieuse sur les sources et l'efficacité de la prière dans l'expérience chrétienne*, Paris, Rivière, 1927, p. 213).

De la început, cererea pioasă implică credința într-o intervenție a lui Dumnezeu asupra conștiinței creștinului. Imitând rugăciunea Mântuitorului, rugăciunea creștină cere cu preferință bunuri spirituale. Sufletul, tulburat și amărît, roagă pe Mântuitorul să-i vină într-ajutor, să-i aducă reconfortare în amărăciunea sa, să-i potolească patimile, să-i spulbere îndoielile, și să-i dea tărie voinței sale slăbite, fără a-i fi știrbită personalitatea.

Despre încrederea în eficacitatea rugăciunii ne vorbește Mântuitorul, spunând : „*Aveți credință în Dumnezeu*”. *Adevărat zic vouă că oricine va zice acestui munte : Ridică-te și te aruncă în mare, și nu se va îndoii în inima lui, și va crede că ceea ce spune se va face, fi-va lui orice va zice. De aceea vă zic vouă : Toate câte cereți rugându-vă, să credeți că le veți primi și le veți avea* (Marcu 11, 22—24). „*Și toate câte veți cere, rugându-vă cu credință, veți primi*” (Matei 21, 22). — Mântuitorul a voit să inspire ucenicilor Săi o credință vie și concretă în eficacitatea rugăciunii (Matei 7, 7—12). Practic, Iisus și-a manifestat încrederea în eficacitatea rugăciunii, când a fost ispitit de diavolul în pustie, precum și în preajma patimilor, când, „*find în zăbuciu cu mai mare stăruință se ruga*” (Luca 22, 44).

Încrederea în eficacitatea rugăciunii se transformă în *certitudinea eficacității rugăciunii*. Credinciosul nu se mulțumește să creadă în împlinirea posibilă, probabilă, sigură chiar, a rugăciunii sale ; el *simte și știe* că rugăciunea îi este ascultată și împlinită. Împlinirea poate veni mai curînd sau mai târziu, dar certitudinea împlinirii ei este un fapt prezent, trăit aievea de credincios. E un fel de experiență prin anticipație a împlinirii rugăciunii. Sufletul lui, ajuns la un grad de credință atât de înalt, nu este numai sigur, ci *așteaptă* împlinirea rugăciunii (Em. Vasilescu : op. cit., p. 28).

Există o maximă care spune : „*Picătura de apă căzînd mereu, găurește piatra*”, sau : „*Geniul este o îndelungă răbdare*”. Aici, este concentrat și exprimat un mare adevăr, și anume : operele mari se înfăptuiesc cu stăruință ; ele nu sînt realizate totdeauna de cei mai dotați, ci de cei harnici, rîvnitori, stăruitori, care fac din noapte zi, deci perseverează în fructificarea — la maximum — a energiei, a darurilor, cu care au fost înzestrați din partea lui Dumnezeu. Legea propășirii în cele bune, aceasta este : stăruința sau voința de a birui pe drumul binelui, individual și obștesc, înfruntînd orice primejdii, trecînd peste împotrivirea oamenilor răuvoitori.

Stăruința este legată indisolubil și de rugăciune. Ea este prezentă și eficace în rugăciunea văduvei din parabola judecătorului nedrept (Luca 18, 1—8), în rugăciunea femeii Cananence (Matei 15, 21—28), precum și în rugăciunea orbului Bartimeu. Rugăciunile acestora s-au împlinit, fiindcă Dumnezeu își pleacă urechea la rugăciunea stăruitoare, dacă în conținutul ei nu cuprinde nimic vătămător, ci numai cele folositoare sufletului și trupului.

Minunea cu orbul Bartimeu se poate reedita în viața fiecăruia dintre noi, fiindcă o anumită orbie putem avea fiecare. Se impune să imităm pilda lui Bartimeu, adică să ne rugăm stăruitor. Pe drumul acțiunii morale, să lucrăm în așa fel ca și cum succesul n-ar depinde decât de noi și să ne rugăm ca și cum n-ar depinde decât de Dumnezeu. În felul acesta, vom simți în noi puteri noi, se va naște „făptura nouă” a creștinului liber de păcat, iar o mină blindă ne va ridica din lumea rătăcirilor și deșertăciunilor de tot felul și ne va spune, cum i-a spus lui Bartimeu : „Credința ta te-a mântuit”.

Preot Ion Bunea

CONTRIBUȚIA PREOTULUI ȘI CREDINCIOȘILOR LA REALIZAREA ACȚIUNILOR OBȘTEȘTI

de: Pr. prof. dr. ALEXANDRU MOISIU

În activitatea pe care o desfășoară preotul în parohie pe lângă activitatea lui pastorală mai trebuie să desfășoare și o activitate de slujire a intereselor obștești și să contribuie la realizarea acțiunilor cetățenești-patriotice. Și acesta este o parte din activitatea lui pastorală, ea face parte din poruncile Evangheliei fiindcă slujirea aproapelui și concretizarea credinței prin tot felul de fapte bune a fost un subiect pus în lumină de însuși Mântuitorul Hristos și de Sfinții Apostoli.

Să ne gândim numai la predica de pe munte, în care Mântuitorul a formulat și a impus un program de viață creștină desăvârșită. În cuvântarea aceasta se adresează nu numai mulțimilor, ci și ucenicilor, despre care ne spune Sf. Evanghelist Matei că au venit la El. Prin ucenicii Săi se adresează episcopilor și preoților din toate timpurile și din toate locurile, când zice: „Voi sînteți sarea pămîntului, Voi sînteți lumina lumii... Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît să vadă faptele voastre cele bune să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Matei 5, 13—16).

Tot în cuvîntarea de pe munte Mîntuitorul are și aceste cuvinte: „Ci toate cîte voiți să vă faceți vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor, că aceasta este Legea și proorocii” (Matei 7, 12). Mîntuitorul vorbește în continuare despre dreptatea care trebuie să prisosească, condamnă uciderea, minia, ura unora împotriva altora și pretinde împăcarea, condamnă adulterul, jurămîntul strîmb, recomandă darea cu împrumut, iubirea, chiar și a vrăjmașilor, facerea de bine chiar și celor care ne urăsc, milostenia, și ne cere să nu ne lipim inima și sufletul de comorile pămîntului, să știm ierta pe cei care ne-au greșit și să facem binele.

Cu altă ocazie Mîntuitorul condamnă pe farisei, condamnă fățărnicia, egoismul, imbuibarea și se identifică cu cei săraci, cu cei asupriți, stă alături de vameși și de cei umiliți și împovărați.

Prin organizarea comunității creștine din Ierusalim în care „toți cei care credeau erau laolaltă și aveau toate de obște” (Fapte 2, 44), prin felul ei de organizare, prin care bunurile aparțin deopotrivă tuturor a pus în lumină concepția creștină asupra bunurilor materiale. Bunurile acestea trebuiau să fi fost realizate prin munca celor care le puneau (Fapte 4, 32).

Aspecte de ajutorare a semenilor în nevoile lor avem la însuși Mîntuitorul. Cînd mulțimile nu aveau pline, El le spune : „Îmi este milă de mulțime” (Matei 15, 32). În rugăciunea Tatăl nostru Mîntuitorul ne învață să ne rugăm pentru „plînea noastră cea de toate zilele” (Matei 6, 11). Sf. Apostol Iacov nu se gîndea și nu recomanda faptele milei creștine, cînd zice : „Dacă un frate sau o soră sînt goi și lipsiți de hrana cea de toate zilele, și cînd cineva din voi le-ar zice : „Mergeți în pace ! Încălziți-vă și vă saturați, dar fără să le dați cele trebuincioase trupului, care ar fi folosul ?” (Iacov 2, 15—16).

Un rechizitoriu aspru le face Sf. Iacov și bogaților, care trebuie să plîngă fiindcă bogăția lor pe care n-au împărțit-o celor lipsiți a putrezit și hainele le-au mîncat moliile. Plata lucrătorilor pe care ei n-au plătit-o, ci au oprit-o, strigă și strigătele acestora au ajuns în urechile Domnului Savaot (Iacov 5, 4—5). Aurul și argintul lor îngrămadit și neîntrebuințat în fapte de milostenie a ruginit, el va fi mărturie în ziua judecării împotriva lor.

Biserica, prin marii ei ierarhi din toate timpurile, a fost permanent preocupată de îmbunătățirea vieții materiale și a dus o luptă aprigă împotriva asupririi săracilor, împotriva abuzurilor, împotriva tiraniei, împotriva mizeriei, împotriva exploatării.

Biserica întotdeauna a luptat împotriva patimilor și a pus în valoare virtuțile. În grija și atenția Bisericii intrau toți fără deosebire de neam, bătrîni, bolnavii, infirmii. Biserica a rînduit așezăminte de ocrotire a aproapelui. Dreptatea socială, bunăstarea materială, pacea, iubirea sînt virtuți care sînt înscrise în învățătura Bisericii și ca atare ele sînt ale Bisericii. Preotului nu-i pot rămînea indiferente. Aceasta și din motivul că viața trupeză este suportul sau temelia vieții sufletești și morale a credinciosului.

Iată deci cum teologia primelor veacuri creștine este și azi foarte actuală și preotul e dator să se ocupe în activitatea lui pastorală și de problemele economice și sociale și să contribuie, împreună cu organele parohiale și cu credincioșii din parohie la activitățile cetățenești și patriotice, care sînt menite să asigure și să promoveze ridicarea nivelului de trai și îmbunătățirea condițiilor de viață.

Îndatoririle acestea preotul trebuie să le îndeplinească în calitatea lui de cetățean, dar mai ales în calitatea lui de preot al lui Hristos, care s-a făcut el însuși model de slujire a omului : „Nu tot așa va fi între voi, ci care va vrea să fie mai mare să fie slujitorul vostru. Și care între voi va vrea să fie întîiul, să fie vouă slugă” (Matei 20, 26—27). Însuși Mîntuitorul a zis despre sine că n-a venit ca să I se slujească ci ca să slujească.

Principiile Evangheliei care privesc mîntuirea și cîștigarea împărăției lui Dumnezeu nu nesocotesc nevoile vieții trupesti a credincioșilor și nu permit izolarea preotului față de marile imperative ale vremii. Preotul propovăduiește mereu de pe amvon, iar credincioșii știu că nu se pot mîntui decît în măsura în care și-au cîștigat faptele cele bune, în măsura în care au săvîrșit acte de slujire a semenilor, acte de iubire, de ajutor, de caritate,

de dreptate, de pace, în măsura în care au contribuit după puterile lor la sporirea binelui și a fericirii aproapelui și a societății.

Biserica prin cultul ei, prin slujbele ei, prin legiurile ei, prin întregul ei așezământ, n-a urmărit izolarea simplilor credincioși de obștea credincioșilor, ci și-a menținut caracterul ei obștesc. Ca și în trecut și azi, Biserica formează patrioți, oameni legați de locul lor de muncă, oameni ancorați puternic în realitățile vieții noastre sociale, legați cu toate fibrele ființei lor de popor și de patrie. La împlinirea marilor realizări din patria noastră, în mijlocul harnicului nostru popor, și-au dat contribuția cu tragere de inimă preoții împreună cu organele parohiale și cu credincioșii Bisericii noastre, orientați fiind de factorii de răspundere ai Bisericii, ierarhii, împreună cu Întistătătorul Bisericii noastre cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian. Cele unsprezece volume din monumentală lucrare „Apostolat Social” sintetizează coordonatele majore pe care s-a axat activitatea Prea Fericitului Patriarh Justinian în anii de patriarhat și exprimă orienturile luminoase spre care au fost îndrumați să pășească toți preoții și credincioșii Bisericii noastre în slujirea omului nu numai pentru câștigarea fericirii veșnice, ci și în strădaniile spre lumină, fericire, progres și libertate, pentru înălțarea tot mai sus și mai sus a patriei.

Biserica Ortodoxă Română este angajată pe temeiul învățaturii Sfintei Scripturi, la lucrarea de ridicare și înălțare omului, de formarea lui. Biserica Ortodoxă Română este chemată — așa după cum zice Prea Fericitul Patriarh Justinian — să împlinească un mare rol în viața poporului nostru, aducându-și contribuția ei la trăirea ortodoxă temeinică a principiilor evanghelice lăsate ei de Mîntuitorul Hristos (Apost. Social, vol. 8, p. 81).

Pe terenul vieții material-economice preotul poate aduce o contribuție importantă sprijinind toate acțiunile care înlesnesc și favorizează bunăstarea materială, progresul material și economic al Țării și să combată piedicile care se pun în calea acestui progres, a bucuriei de a trăi și munci pentru binele poporului.

Pe terenul vieții obștești și sociale, preotul va activa pentru întărirea virtuților casnice, care constituie fundamentul temeinic al vieții sociale și obștești : cinstea, sirguința, conștiinciozitatea în îndeplinirea obligațiilor de muncă.

Biserica noastră a fost alături de poporul nostru la înfăptuirea marilor reforme și înnoiri, la acțiunile cetățenești și patriotice și de folos obștesc. Biserica noastră a fost o Biserică a poporului, legată de popor și de toate aspirațiile lui. Preoții și credincioșii au fost îndemnați să-și îndeplinească îndatoririle cetățenești și patriotice cu aceeași rivnă cu care își îndeplinesc îndatoririle lor față de sfintele altare și față de Dumnezeu. A rămas ca un memento ideea că Biserica se simte una cu poporul, fiindcă interesele poporului sînt și interesele Bisericii (Apost. Social, vol. 8, p. 189).

Pe linie medico-sanitară preotul, împreună cu membrii consiliului parohial poate sprijini eforturile care asigură sănătatea oamenilor muncii, conform maximei : mens sana in corpore sano, fiindcă sănătatea trupului este o condiție a sănătății sufletului. Sănătatea tuturor cetățenilor este o

condiție a fericirii individuale și totodată o condiție a înfloririi progresului social și al înfloririi Patriei. Numai cetățeni perfect sănătoși pot contribui prin munca lor la producerea bunurilor materiale și spirituale pe care se temeinicește progresul și întreaga bunăstare materială a poporului.

De altfel însuși Mintuitorul a tămăduit pe cei bolnavi și suferinzi, pe care i-a vindecat. Prin urmare, după pilda Mintuitorului și a Bisericii preotul trebuie să contribuie la opera de întărire a sănătății individuale și colective, acesta este o înaltă îndatorire preotească și patriotică. Tot pe linia acestei activități preotul poate da îndrumări foarte folositoare pentru curățenia corporală, vestimentară, curățirea și aerisirea caselor, respectarea măsurilor sanitare cu privire la îndepărtarea surselor de infecție.

Pe linie culturală preotul poate aduce o contribuție importantă în sensul că el însuși este și trebuie să fie un om de cultură. În cadrul formațiilor corale pe lângă căminele culturale, și, tot pe această linie el poate aduce o contribuție de seamă la alcătuirea unor monografii a bisericilor sau a comunelor în care păstoresc. Poate aduce o contribuție și la cunoașterea și stringerea materialului de folclor, datini, credințe, obiceiuri. Preotul poate întocmi și organiza muzee și poate fi un desinteresat cercetător al materialelor arheologice, aducând prin acesta o prețioasă contribuție la cunoașterea trecutului nostru. El are datoria de a îngriji monumentele istorice și culturale și a inspira și altora dragostea pentru acestea.

Preotul trebuie să combată superstițiile, ignoranța, neștiința de carte, indiferentismul față de învățătură arătând credincioșilor că Evanghelia, ca și trăirea religioasă nu împiedică lumina culturii. Trebuie să insiste și să-și dea întreaga lui contribuție la construirea localurilor de școli, case de cultură, la formarea și organizarea bibliotecilor.

O contribuție de seamă pe linia îndatoririlor lui patriotice este și aceea pe care o aduce preotul la formarea profilului moral al credincioșilor, care trebuie să cuprindă ca trăsături esențiale: dragostea de patrie, dragostea de pământul natal, dragostea față de poporul din rîndul căruia ne-am născut, dragostea pentru limba pe care o vorbim, față de cultura poporului, respectul față de tradițiile glorioase ale poporului, față de jertfele aduse pe altarul Patriei pentru independența ei. Preotul trebuie să convingă și să sădească în sufletele păstoritilor săi dragostea pentru Republica Socialistă România, slujirea ei cu abnegație, apărarea independenței și suveranității ei. În conținutul foarte bogat al noțiunii de patriotism și de apărare a patriei se concentrează și obligațiile de a-i păzi și apăra, fabricile, uzinele, școlile, instituțiile, monumentele de artă, toate frumusețile și bogățiile ei, tot ce s-a creat și se crează prin munca plină de devotament și de abnegație a întregului nostru popor.

Dragostea de patrie cuprinde și apărarea dreptului fiecărui cetățean la muncă pașnică, apărarea fiecărui cămin, a fiecărei familii, apărarea vieții tuturor cetățenilor și a bunurilor lor.

Un cîmp larg deschis are preotul în sprijinul pe care îl poate da la păstrarea sănătății morale a familiei. Se știe doar că familia este purtă-

toarea focului sacru a întregii civilizații și baza întregului organism social. În simburile familiei se plantează și rodește moralitatea și civilizația, soarta popoarelor atîrnă în cea mai mare parte de sănătatea vieții familiei. În familie omul își află o dragoste sinceră care-l înconjoară și-l face să se simtă fericit, în familie se află o inimă care bate la fel cu a lui, în familie aflăm căldură, dragoste, mîngiere. Virtuțile cele alese și parfumate cresc și rodesc în mijlocul familiilor sănătoase, atunci cînd soții au în sufletele lor credința vie și dragostea în puterea și ajutorul lui Dumnezeu. S-a spus și se mai spune că fără o viață familială complet sănătoasă nu se poate crea nimic bun și durabil în această lume. Chiar și pacea pe care o dorim atîta e rodul trăirii în duhul păcii a familiei.

Prevederile generale ale Codului Familiei și ale Codului Penal, prin măsurile lor tind la întărirea familiei și la ocrotirea copilului.

O contribuție de seamă poate aduce preotul pe această linie la întărirea climatului familial, la întărirea rolului educativ al familiei, luptînd împotriva dezagregării familiei. Preotul trebuie să se dovedească stegarul virtuților familiale, luptînd împotriva exemplelor negative, împotriva viciilor cum ar fi imoralitatea părinților, alcoolismul, trîndăvia, brutalitatea, necinstea personală, lipsa de respect față de ceilalți cetățeni. Aceste vicii ale părinților influențează negativ și lasă urme nedorite în psihologia copiilor.

În predicile sale preotul poate face adeseori apel la unele principii de comportare civilizată, cinste, corectitudine, onoare, demnitate, modestie, respectul cuvenit, dragostea de muncă, care toate sînt și principii ale Evangheliei, care tind la formarea personalității morale a credincioșilor. Acestea sînt virtuțile tradiționale ale poporului nostru.

O contribuție importantă poate aduce preotul pe linia înțelegerii necesității muncii și a pregătirii profesionale, dragostea față de meseria aleasă, participarea cu tot elanul la munca creatoare, împlinirea unei munci de calitate, înseamnă respectarea unor elemente de bază ale moralei creștine și slujirea cauzei progresului.

Contribuția preotului pe linia regulilor de conviețuire se poate referi și la unele aspecte specifice vieții noastre sociale, ca : apărarea și întărirea avutului obștesc, lupta împotriva risipei, împotriva proastei gospodării, sau și mai grav, furtul din avutul obștesc. Acest fel de acțiuni și fapte nu numai că sînt împotriva poruncilor dumnezeiești, dar ele sînt și fapte antisociale.

În acțiunea de înfrumusețare a orașelor și satelor, în amplele acțiuni edilitare și gospodărești, plantările masive de pomi, participarea la curățirea spațiilor verzi, vopsirea fațadelor, sînt acțiuni care se găsesc pe agenda de lucru a comunelor și, la care preotul poate avea o contribuție însemnată.

Întregul sprijin pe care îl poate acorda preotul cu organele parohiale și cu credincioșii din parohie la realizarea acțiunilor cetățenești și patriotice, depinde și de felul în care au fost stabilite raporturi bune de colaborare între preot și aceste autorități. Preotul are datoria să colaboreze

în mod sincer cu autoritățile locale, mai ales acolo unde îl obligă slujba și datoria.

În toate împrejurările preotul trebuie să acorde atenție și stima cuvenită în persoana respectivă, demnitatea pe care o deține și o reprezintă. El să fie cel dintâi care să prețuiască demnitatea și să pretindă ca și credincioșii din parohie să o respecte.

Respectînd autoritatea credincioșii să fie educați să respecte și legile țării. Pentru a fi observate și respectate, legile trebuie să fie cunoscute, de aici îndatorirea cetățenilor de a cunoaște legile țării.

Sprîjinul pe care îl poate acorda preotul, ca și organele parohiale și credincioșii la realizarea acțiunilor cetățenești și patriotice se concretizează în sprîjinul neprecupețit pe care preoții și credincioșii îl vor da tuturor inițiativelor menite să asigure propășirea continuă a țării noastre, desăvîrșirea noii noastre orînduiri de libertate, de dreptate și afirmare plină de prestigiu a Republicii Socialiste România în viața internațională prin realizarea aspirațiilor de pace și progres ale tuturor oamenilor.

Biserica Ortodoxă Română, prin Întîistătătorul ei a făcut o problemă de căpetenie din contribuția preoțimii la împlinirea — cu toate mijloacele — a înaltelor obligații sociale și patriotice față de stat, căci : „Amvonul este locul cel mai potrivit — zice Prea Fericitul Patriarh Justinian —, din care poate să răsune și predica mîngîitoare a sufletului creștinului, dar și îndemnul împlinirii cinstite a îndatoririlor față de Cîrmuire. Astfel, fericirea și propășirea omului pot fi lesne realizate. Nesfîrșit este ogorul în care preotul poate aduce munca de destelenire a nevoilor sociale” (Apostolat Social, vol. 4, p. 344).

Pentru ca această colaborare, a preotului mai ales, să fie eficientă, predica rămîne metoda clasică și cel mai la îndemînă mijloc și mai des folosit.

Predica să fie făcută întotdeauna cu convingerea care izvorește chiar din faptele preotului. Pentru ca predica să-și ajungă scopul adică să combată greșelile și să îndrepte pe alții să fie el însuși pildă vie de curăție, de dreptate și gata de orice jertfă pentru alții. Numai așa predica și îndemnul preotului rămîne o convingătoare mobilizare și antrenare a credincioșilor și a colaboratorilor săi la strădaniile colective pentru îmbunătățirea vieții, pentru ridicarea nivelului de trai, pentru o viață socială mai bună, mai fericită, pentru Biserică și Patrie.

Sf. Ioan Gură de Aur zice că „Dumnezeu a dat preoților o mai mare putere decît a părinților trupești nu numai de a pedepsi, ci și de a face bine”.

Bisericii noastre, preoților, membrilor consiliilor parohiale și credincioșilor le revine misiunea ca încadrîndu-se în marile năzuințe ale vremurilor pe care le trăim, să se manifeste ca o Biserică vie, activă, gata întotdeauna să-și închine toate forțele de muncă de slujire a înaltelor idealuri morale și sociale ale poporului nostru, în slujirea cu devotament a patriei, prin sprîjinul pe care îl acordă la rezolvarea acțiunilor cetățenești-patriotice.

BIBLIOGRAFIE

- P. F. Patriarh Justinian, *Apostolat Social*, vol. 1—11.
- Pr. prof. Ene Braniște, *Idei, principii și preocupări sociale în cultul Bisericii Ortodoxe*, în „Studii Teologice”, 1952, nr. 7—8, p. 432.
- Diac. prof. Emilian Vasilescu, *Lupta preotului împotriva superstițiilor și ocultismului*, în „Glasul Bisericii”, 1956, nr. 10, p. 556—563.
- V. Coman, *Hristos în familie* — Cuvântări pentru întărirea vieții creștine în familie, Brașov, 1945.
- N. Nicolaescu, *Sensul vieții sociale după Noul Testament*, București, 1946, p. 8.
- Pr. prof. Ene Braniște, *Preotul și preoția creștină în gândirea și trăirea Prea Fericitului Patriarh Justinian*, în „Biserica Ortodoxă Română”, 1958, nr. 6—7, p. 443—464.
- Etică și echitate socialistă*, „Editura politică”, București, 1972.
- Sf. Ioan Hrisostom, *Despre preoție*, trad. de A. Geamănuș, Craiova 1941.
- Vasile Mitrofanovici, *Liturgica*, Cernăuți 1929.
- Douăzeci de ani din viața Bisericii Ortodoxe Române*, la a XX-a înscăunare a Prea Fericitului Patriarh Justinian, București, 1968.

CHIPUL STRĂLUCITOR AL PATRIEI

A 27-a aniversare a proclamării Republicii

Din străvechi timpuri și pretutindeni, oamenii au căutat să personifice propriile lor însușiri, ca și întreaga fire înconjurătoare. Virtutțile umane luau forma zeităților, apele, pădurile, tot așa și forțele naturii nu arareori luau contururi omenești. Prin aceasta omul chemat să se manifeste în toate dimensiunile sale, găsea atît înlăuntrul cît și în afara sa forme și modalități caracteristice de-a se oglindi el însuși pretutindeni, a-și pune amprenta sa stăpînitoare peste tot și a determina astfel constant relații umane într-o măsură care să-i înfrumusețeze propria sa viață materială și spirituală. Poate în acest sens zicea și înțeleptul din antichitate că „omul este măsura tuturor lucrurilor”. Prin calitățile proprii și munca pe care o depune el își sapă chipul în toate realizările, în fiecare lucru din jurul său.

În contextul acestei realități nu e de mirare că în mitologia antică bunăoară pămîntul însuși a ajuns să fie personificat, și nu numai pămîntul în toată întinderea lui, ci chiar și o parte a acestuia, un colț la întretăierea unui meridian și a unei paralele, o țară. Aceasta mai ales atunci cînd acolo trăiesc oameni care-i împrumută trăsăturile, ei fiind cei mai în măsură a o prezenta cu demnitate, într-o sinteză caracteristică. Și chir meleagurile patriei noastre și-au găsit în mentalitatea înaintașilor reprezentare omenească. O referire grăitoare în acest sens o poate constitui moneda de bronz a împăratului roman Filip Arabul (244—249) cu o alegorie reprezentînd Provincia Dacia personificată, cu o sabie curbă în mînă iar de o parte și alta vexilele și simbolurile Legiunilor V Macedonica și XIII Gemina (cfr. V. Pârvan, *Dacia — civilizațiile antice din Țările carpato-danubiene*, București, 1967, p. 245). Fără a mai cerceta și alte mărturii din cursul vremurilor, ar fi îndeajuns de amintit că aproape fiecare ramură a creației românești, a înregistrat tendința de a-și imagina patria sub forma umană. Oricine s-ar afla în starea de-a prezenta o exemplificare în sensul dorit nu ar pregeta să se gîndească la operele pictorului pașoptist Constantin Daniel Rosenthal, ca portretul alegoric „România revoluționară”. De asemenea n-ar uita prea cunoscuta poezie a lui Mihail Eminescu „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”, în care țara apare ca o fecioară, tînără mireasă, apoi ca mamă plină de iubire, ale cărei brațe sînt arme de tărie, iar fiii trăiesc numai în frăție. Și cîte alte ode scrise în legătură cu tot

ce ne este scump, sînt inchinate țării, ca unei adevărate ființe care intrunește în chipul ei drag trăsăturile esențiale caracteristice ale muncii, elanului și făuririi. Personificarea țării nu e doar aceea a pămîntului ca atare, ci și a tot ce odrăsleşte din el, bogățiile și prețuirea lor adevărată, oamenii și munca lor, viața însăși cu frumusețea și propășirea ei. Tudor Vladimirescu, identifica într-o hotărîtă afirmație din 1821, patria cu poporul. Și aceasta determină a reflecta că pe drept patria este o ființă vie asemenea unei mame, ea pulsează în vinele tuturor cetățenilor forța ei, împrumută caracterul ei, își împlinește destinul prin viața și munca tuturor fiilor ei. Există deci o legătură strînsă între patrie și popor, iar chipul țării nu se oglindește mai desăvîrșit decît în însăși viața poporului.

Chipul țării se oglindește pe fețele fericite ale cetățenilor, ale celor ce au văzut împlinirea viselor strămoșești, pe ale tinerilor ce zîmbesc unui viitor fericit, pe ale celor mai vîrstnici care privesc cu mîndrie la ce au înfăptuit. Pe chipurile tuturor se reflectă hotărîrea ca prin sporul de strădanii să înfrumusețeze mai mult încă însuși minunatul chip al patriei și fiecare generație aduce acestui chip o nouă frăgezime.

Chipul țării se înnoiește, întinerește, se înfrumusețează, cu fiecare nouă uzină, cu fiecare petec de pămînt lucrat pentru un rod bogat, cu fiecare instituție de cultură. Șantierelor pline de activitate, ogoarele mănoase, afirmările de prestigiu pretutindeni înăuntru și în afara hotarelor, îmbracă întreaga țară într-o haină de adevărată sărbătoare. Peste strălucirea chipului și îmbrăcăminteii înaintea ochilor ne apar în adevărate salbe de mare preț rețeaua de hidrocentrale, întreprinderi și fabrici ce împînzesc întreaga țară odată cu localitățile noi a căror perspective sînt dintre cele mai grandioase.

În cel de-al 27-lea an de la proclamarea republicii, la 30 decembrie 1974, România și-a făcut un bilanț al realizărilor ce întrece cu mult pronosticurile cele mai favorabile. Zone care în urmă cu cîteva decenii dispuneau cel mult de-o fabricuță-două azi se înscriu într-un circuit industrial intens. Se produce azi de 30 de ori mai mult decît în 1938, între altele 9 milioane tone de oțel față de 280 mii tone în același an antebelic și 50 miliarde kw/h energie electrică față de 1,8 miliarde kw/h. Un fapt notoriu îl constituie deci făurirea unei industrii moderne, cu capacități de producție numeroase și diverse, tot mai armonios armonizate pe întreg teritoriul țării. Agricultură cunoaște de asemenea o rapidă modernizare care, unită cu principiile cooperatiste pe baza cărora este organizată pune tot mai desăvîrșit în valoare rodnicia solului țării, ultimii ani consemnînd unele din cele mai mari recolte obținute de-a lungul veacurilor. Școli și universități, laboratoare și institute de cercetare demonstrează potențialul de inteligență și creație științifică a poporului. Toate reprezintă oglinda muncii entuziaste în condițiile de libertate și independență în care se molează ceas de ceas un destin ireversibil. În plus, prin politica externă, de cooperare pe multiple planuri cu toate țările lumii, de încetățenire a unui climat al înțelegerii, stimei și păcii între toate popoarele, a unor noi

principii etice, pe deplin democratice, în relațiile internaționale, România și-a câștigat o largă prețuire pe toate meridianele lumii.

Realizările României socialiste, palpabile și revelante, exprimă viabilitatea și dinamismul unei politici constructive și realiste, eforturile depuse de un popor hotărât să intre într-un termen istoric scurt și din plin în circuitul civilizației moderne. În mod special apoi anul 1974 a înscris în viața poporului nostru evenimente de importanță epocală ce au confirmat contribuția hotăritoare a țării la edificarea unei lumi mai bune, a unei noi ordine economice și politice internaționale. Într-adevăr anul 1974 este un an de referință. Anul sesiunii Marii Adunări Naționale care a proclamat primul președinte al Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu; anul celui dintâi Congres al Frontului Unității Socialiste; anul aniversării a trei decenii de la eliberarea patriei; anul congresului celui mai înalt for de conducere al țării, care a făcut bilanțul activității de până acum și a statornicit cursul dezvoltării viitoare; totodată acest an și-a pus pecetea hotăritoare asupra îndeplinirii planului cincinal înainte de termen, a înregistrat o producție agricolă record, a însemnat noi obiective industriale, economice, culturale, sanitare etc. pe harta țării.

Atâtea aspecte și încă altele nu fac decât să reflecte fața unică a țării strălucind în raze multiple. Iar despre acest unic chip ne grăiește iarăși unitatea de nezdruccinat a poporului nostru strâns în jurul încercatei și înțelepte sale conduceri. Iată de ce printr-o metamorfoză unică, un adevărat miracol cum este în de obște considerat, chipul patriei pe măsura trecerii vremii întinerește, câștigă prospețime și vigoare nebănuite, transparind forța creației și elanul muncii. De pe fața patriei s-au șters pentru totdeauna ridurile îmbătrânitoare săpate de suferințele trecutului de veacuri peste care însă a trecut biruitoare. Ea rămîne așa cum alte rînduri i s-au închinat la un astfel de prilej aniversar: „mereu tinăra noastră republică” („Mitropolia Banatului”, nr. 10—12/1969, p. 911). Frumusețea chipului acestei țări de care printr-o continuitate istorică indestructibilă și-a legat destinul poporul nostru, apare azi întrecînd cu mult ceea ce înaintașii își puteau închipui. Întruchiparea însăși a virtuților poporului nostru, a principiilor sale de viață, a promovării dragostei de muncă și de pămîntul strămoșesc, al eticei și echității, al prieteniei sincere și ospitalității proverbiale, patria ne apare ca o ființă desăvîrșită. Ea ni se înfățișează sub chip omenesc pentru că toate cuceririle în diferitele domenii de activitate înseamnă viața oamenilor ce o locuiesc și aceasta trăită sub semnul aspirației ce primește putere de lege în contemporaneitate și anume omenia. Această trăsătură caracteristică luminează chipul patriei, radiind cu prisosință spre cei ce-l privesc.

Alături de diferitele domenii de activitate, la înfrumusețarea continuă a chipului patriei se străduiește să contribuie și Biserica Ortodoxă Română. Astfel în țara noastră, prin condițiile depline libertăți religioase, în anii de viață nouă, Biserica Ortodoxă Română și-a înnoit lăsamintele străvechi în conformitate cu învățătura de credință și rînduiele canonice. Anul acesta a marcat un sfert de veac de la intrarea în vigoare a noilor

legiuiri bisericești, care călăuzesc pe ierarhii, preoții și credincioșii ortodocși români pe calea propășirii generale a țării, alături de întregul popor. Cu toții se dovedesc cetățeni devotați ai aceleiași țări, bucurându-se de strălucirea chipului ei care implicit s-a răsfrînt și asupra Bisericii. Așezămintele bisericești au putut fi construite sau înnoite și împodobite de la un capăt la altul al țării prin contribuție benevolă a credincioșilor și sprijinul primit din partea Statului. Valori bisericești au putut fi puse așadar în lumină aducînd partea lor la mai marea frumsețe a peisajului României pitorești. Mitropolia Banatului însăși a edificat frumoase lăcașuri de cult, a restaurat altele, a valorificat vestigii ale trecutului. Și această lucrare ca oricare alta în cuprinsul țării se desfășoară mereu. Căci chipul patriei rămîne de-a pururea neveștejit.

350 DE ANI DE LA NAȘTEREA MITROPOLITULUI DOSOFTEI

de : prof. ION NICOLA

Mitropolitul Dosoftei al Moldovei este una din figurile religioase și culturale cele mai remarcabile ale secolului al XVII-lea. S-a născut în anul 1624. Originea sa românească reiese din dragostea pentru neamul și limba noastră pe care a turnat-o în tiparul versului.

Studiile le-a făcut în Polonia unde se găsea ruda sa Kiriace Papară. Aci și-a însușit și cunoștințele de latină, în școlile poloneze fiind la modă pe vremea aceea umanismul. De altfel, în Polonia studiaseră și cronicarii Grigore Ureche și Miron Costin, care pun în lumină ideea latinității poporului și limbii noastre, idei pe care aveau s-o dezvolte mai târziu latinștii ardeleni.

La vârsta de 25 de ani e călugăr la mănăstirea Probota, ctitoria lui Pentru Rareș. La vârsta de 34 de ani, Dosoftei este episcop de Huși, de unde trece la Roman, iar în 1671 este ales mitropolit al Moldovei în timpul domniei lui Duca Vodă.

Rămîne încă sub semnul întrebării împrejurarea care l-a determinat să-și părăsească scaunul de mitropolit și s-apuce drumul pribegiei.

În 1686, Ioan Sobieski pornește din Polonia o campanie de cucerire a Moldovei pentru a avea, astfel, mai multă pondere în lupta împotriva turcilor. După două săptămîni este nevoit să se retragă în Polonia. Odată cu retragerea polonezilor, părăsește țara și mitropolitul Dosoftei însoțind moaștele Sf. Ioan cel Nou de la Suceava și tezaurul mitropoliei Moldovei.

Unii contemporani susțin că mitropolitul înconjurat de 200 de preoți l-ar fi întâmpinat pe rege la Iași ținîndu-i și o cuvîntare în care critica pe domn. E mai de crezut însă, că Dosoftei a fost luat de către polonezi pe care-i mustrase pentru purtarea lor în Moldova.

Indiferent de motiv, fapt este că înaltul ierarh își petrece ultimii ani ai vieții în suferință în orașul Stryi unde și moare la 13 decembrie 1693.

Activitatea mitropolitului Dosoftei este destul de bogată, deși împrejurări politice și personale i-au răpit din liniștea sufletească, una din condițiile necesare cerute de actul creației.

Avînd în vedere necunoașterea limbii slavone de către majoritatea preoților — ca să nu mai vorbim de mireni — și însuflețit de un sentiment patriotic, ierarhul cărturar introduce în Biserica Moldovei marea reformă a naționalizării serviciului divin. Încercări timide se făcuseră și mai înainte în Țara Românească.

În 1673 tipărește în românește la Uniev, *Acatistul Născătoarei de Dumnezeu*; în 1679, *Dumnezeiasca Liturghie*. Această carte se retipărește și în 1683 adăugind slujbele obișnuite la aducerea primelor fructe în biserică, la aria cea de piine, la culesul viilor, la blagoslovenia vinului în crămă, la rânduiala daniilor, la blagoslovenia mărtișoarelor în Duminica Floriilor. În 1681 tipărește *Molitvelnicul de-nfeles* cu rugăciunile și slujba la botez, logodnă, cununie, maslu și înmormintare. În 1683 apare *Octoihul*, tot în limba română.

Două cărți, care interesează deopotrivă atât activitatea religioasă cit și literatura propriu-zisă, sînt *Psaltirea în versuri* și *Viața și petrecerea sfinților*. Celei dintîi i s-a consacrat un studiu aparte într-un număr trecut al revistei (7—9/1973, pp. 459—472).

De subliniat că Dosoftei este influențat și de poezia noastră populară în ce privește factura celor mai multe din versuri: măsură, ritm și rimă. El are meritul de a fi precedat pe scriitorii noștri moderni în frunte cu Eminescu și Alecsandri, care au găsit în folclor un bogat izvor de inspirație. Uneori, dezvoltă anumiți psalmi din necesitatea versificației.

Din cauza facturii poporane, unii psalmi au devenit colinde. E cazul psalmilor 46, 48, 84, 98: Limbile să salte / Cu cîntece nalte, / Să strige-n tărie / Glas de bucurie. / Lăudînd pre Domnul / Să cînte tot omul (Ps. 46).

Cine ar fi putut bănuî că această colindă ascultată în sărbătorile Crăciunului este opera blindului Dosoftei?

Meritul lui Dosoftei este de a ne fi dat prima carte de versuri în limba noastră, peste 8600 la număr și de a fi valorificat folclorul.

Între anii 1682—1686 a tradus din grecește *Viețile Sfinților* în patru volume, pe care le-a tipărit. Cu privire la viața și petrecerea sfinților,

El folosește prelucrarea mineelor grecești făcută de Maximos Marguinios, episcopul Citerei, precum și alte izvoare bizantine. Dosoftei ne dă pentru prima dată o ediție completă a vieților de sfinți. Din cauza expunerii atrăgătoare și a elementului fabulos care a trezit curiozitatea cititorilor, *Viețile de Sfinți* au avut o largă circulație în lumea mirenilor. În lungile și geroasele nopți de iarnă, cînd viscolul vîntura cenușa din vatră, bunul creștin își trecea vremea citînd la lumina opaițului fumegînd sau a luminării, înmiresmatele întîmplări ale acelor care și-au jertfit viața pentru credința lor. Dar această operă avea și un efect moral dînd omului tăria de a înfrunta cu mai mult curaj greutățile vieții.

Iată ce spune David Creangă, bunicul scriitorului din Humulești, cînd intervine în neînțelegerea dintre Ștefan și Smaranda, referitor la roadele învățaturii: „... Dar cartea îți aduce și oarecare mîngiere. Eu să nu fi știut a citi, de mult aș fi înnebunit, cîte am avut pe capul meu. Însă deschid *Viețile Sfinților* și văd atîtea și atîtea și zic: „Doamne multă răbdare ai dat aleșilor tăi!” Ale noastre sînt flori la ureche pe lîngă cele ce spune în cărți” (Amintiri din copilărie).

Pentru a ne forma o idee mai clară despre personalitatea mitropolitului, nu putem trece cu vederea rolul irenic care l-a avut în explicarea învățaturii despre sfînta euharistie, solicitat fiind de biserica ortodoxă rusă.

Faima mitropolitului Dosoftei trecuse hotarele Moldovei. Iată cum ni-l prezintă Ioachim, patriarhul Moscovei : „A binevoit Domnul Dumnezeu a așeza ierarh înțelept oamenilor săi . . . pe prea Sfinția Ta, care-i paști bine printr-o înțeleaptă cîrmuire, că și mai departe de noi a pătruns obșteasca laudă pentru a Ta urmare în Hristos . . . Am aflat strălucita Ta evlavie către Domnul Dumnezeu și rîvna cea dumnezeiască și fierbinte ce o ai în lucrurile Tale ortodoxe și sincera Ta îngrijire pentru turma încredințată Ție”.

Mitropolitul Dosoftei aparține prin activitatea desfășurată nu numai literaturii religioase, ci și literaturii noastre poetice, ca unul care a turnat în tiparul versului limba veche și-nțeleaptă.

MITROPOLITUL DOSOFTEI ÎN CONTEXTUL EFORTURILOR PENTRU BIRUINȚA LIMBII ROMÂNEȘTI

de: Prot. ION B. MUREȘIANU

Scrierea în limba slavonă prefătează pînă la un punct, datorită unor împrejurări istorice cunoscute, cartea bisericească ortodoxă română. Prin osteneala mai multor generații de cărturari români, atunci cînd se vor petrece anumite prefaceri sociale și se ivesc împrejurări favorabile, ea va fi înlocuită cu limba maternă. Această ambianță o potențează în Transilvania Reforma, care deși avea puncte deosebite de ortodoxie, prin promovarea unei pături ignorată în trecut, a ridicat din rindurile lor elemente dinamice ce nu se recunosc în vechea cultură, folosesc forme proprii de exprimare, iar pentru a le răspîndi întrebuițează cea mai eficace posibilitate oferită de iscusința minții omenești: tiparul.

Sprijinită de principii transilvănene, propaganda reformată de factură calvină desfășurată între 1550—1650, stăruie pentru introducerea limbii române în Biserică, fapt care în evoluția lui a contribuit la individualizarea culturii potrivit necesităților și legilor proprii de dezvoltare, din care a rezultat o sinteză originală.

Cartea românească tipărită în secolele XVI și XVII, deși religioasă, prin truda istovitoare a tălmăcitorilor de a se face înțeleși de toți românii, prin predosloviile și alegerea bine gîndită a lucrărilor, necesitînd înalte cunoștințe culturale, a contribuit la întărirea conștiinței de neam și origine, la plămădirea unei vieți mai bune, datorită largii lor difuzări. Și tot ea, începînd din 1559 cu osteneala lui Coresi, continuînd cu a acelor care îi urmează, vădește revolta împotriva nedreptății, a neștiinței, cu accente profund sociale și caută cu neabănită răbdare cuvîntul înțeles în toate provinciile locuite de români. Iar pentru a nu lăsa să se strecoare nadă neconformă învățaturii de credință, preoții ortodocși ai Brașovului, înalte fețe bisericești din țările române și domni, socot de a lor datorie să poarte grija tiparului, dar și a așezării de vlădici cu bună credință, în Transilvania.

Conștienți de importanța muncii lor cărturărești dar și de primejdiile ce-i pîneau pentru cutezanța scump plătită de Hus și Luther, considerată ca sacrilegiu față de autoritatea limbilor de cult consacrate, iau ca scut Sfînta Scriptură. Astfel, *Evangheliarul românesc* (Brașov 1561), în epilog,

subliniază : „și am scris aceste sfinte cărți de învățătură să fie popilor rumânești să înțeleagă, să învețe rumânii cine-s creștini, cum grăiește Sfântul Pavel Apostolul către Corinteni 14 capete : în sfânta biserică mai bine e a grăi cinci cuvinte cu înțeles de cît 10 mii de cuvinte neînțelese în limbă străină”. Cu dorința de a-i obliga pe preoți la ascultare, le grăiește în prefața *Molitvelnicului* (Brașov, 1564) cu amenințarea blestemului : „nu boscorodiți, că vă va bate (pe) voi Domnul”.

Ocroitoarele justificări vor fi nelipsite din cartea românească pînă tîrziu, spre sfîrșitul secolului XVII, cînd mitropolitul Dosoftei oficializează introducerea limbii române în Biserică.

„Dojana cetitorilor” din *Tîlcul Evangheliilor* (Brașov 1564), e un necruțător rechizitoriu făcut celor ce s-ar ridica împotriva cărții românești și exprimă imperative, în care vibrează conștiința unei înalte misiuni patriotice : „am scris vouă cu tiparul fraților rumânilor să fie pre învățătură. Și vă rog ca frații mei, să cetiți și bine să socotiți că veți vedea voi înșivă că e mărgăritarul și comoară ascunsă”, reamintind apoi cu multă asprime slujitorilor altarului, că cea dintîi obligație ce le revine, este de a învăța poporul în limba lui.

Cei care se ridică, slujitorii unei Biserici înnoitoare, nu gîndesc la proveniența calvină ci folosesc fenomenul pentru a pune pietrele de temelie ale culturii în slovă înțeleasă. Și o fac sub semnul revoltei împotriva nedreptății sociale acuzînd, ca în textul aceluiași *Tîlc al Evangheliilor*, pe acei întîistătători ai Bisericii și slujitori ai ei, care cunoscînd asuprirea poporului, nu-l apără ci „grăiesc ce vād că place domniilor, boierilor”, făcîndu-se părtași nelegiuirii dar și întunericii, că au lăsat pe seama leneșilor și în paragină școlile mănăstirești dătătoare de obștească lumină. Dojana se îndreaptă și spre cei asupriți, cerîndu-le demnitate și corectitudine în toate manifestările.

Primele tipărituri românești sînt deci purtătoarele unui mesaj cultural și social adresat „fraților românilor” în graiul lor, în acest veac de grea suferință a maselor, ca un manifest, și atunci cînd pentru cei chemați să le fie conducători erau folosite mijloace ispititoare să-și lapede credința și limba.

Palia de la Orăștie (1582) importantă prin efortul traducătorilor bănățeni de a înlătura particularitățile regionale, folosește pentru prima oară cuvîntul „român” și nu „rumân”, fapt ce are într-o carte apărută în condițiile vremii înțeles patriotic, ostenitorii, dascăli de dascălie și propovăduitori, cunoscători ai slavonei dar și ai limbii latine, dăruindu-și rodul muncii : „vouă fraților români”, cu îndemnul : „și cetiți și nu judecați mainte, că veți cu adevăr afla mare vistier sufletesc”, căci întăresc ei, numai neamurile care au cărți în limba lor, înfloresc.

Luptele din Transilvania, vor întrerupe manifestările culturale românești, mai bine de jumătate de secol. Cînd vor fi reluate spre a servi noii ofensive calvine, vor da prin tipografia de la Alba Iulia *Catehismul calvinesc* (1640), *Noul Testament* (1648), *Psaltirea* (1651), declanșînd o reacție puternică.

Același fenomen al prefacerii sociale în care se îmbină legăturile directe sau indirecte cu cultura Apusului, vor determina apariția cărții românești în Muntenia și Moldova în timpul domniei lui Matei Basarab și Vasile Lupu, cea dintâi fiind *Pravila de la Govora* din 1640, continuată în anii următori de lucrări de mare valoare. Există așadar o cultură bogată ce se va comunica de acum înainte în limba proprie și va fi pusă în slujba neamului. Astfel, noii ofensivi calvine îi răspunde Udriște Năsturel prin *Evanghelia învățătoare* (Govora 1642), îngrijorat „că văzui în neamul nostru mulțimi ca aceia oameni de amindouă cetele... răzluindu-se din credința adevărată... și întru amărăciunea veninului cei purtător de moarte necîndu-ne și ucigînd sufletele lor și ale oamenilor”. *Cazania lui Varlaam* (Iași 1643), se îndreaptă în numele lui Vasile Lupu către „toată seminția românească pretutindeni ce se află pravoslavnici într-această limbă”, căreia „dăruim și noi acest dar limbii românești, carte pe limbă românească”. Mitropolitul Varlaam, exponent al noii intelectualități, vede și el înapoierea culturală a poporului în lipsa cărții pe înțelesul său. De aceea „de nevoie mi-a fost, ca un datornic ce sînt lui Dumnezeu cu talantul ce mi-a dat, să-mi pot plăti datoria măcar de cît, pînă nu mă duc în casa cea de lut a moșilor mei”.

Tipărită în 15 ediții, cu o răspîndire pe întreaga arie a pămîntului românesc, prin eliberarea limbii de originalul slavon și așezarea ei în graiul vorbit de popor, prin cursivitatea și limpezimea exprimării, prin atitudinea hotărîtă în fața silințelor potrivnice neamului, *Cazania* rămîne cea mai importantă contribuție la formarea limbii noastre literare. Iar alături de acțiunea de întărire a ortodoxiei românești în Transilvania și a tipăririi în românește dusă de vlădicii și domnii țărilor românești, mitropolitul Varlaam aduce în lupta fără ascunzișuri pentru apărarea ființei naționale și a unității de neam autoritatea bisericii ortodoxe, solidaritate mereu prezentă de-a lungul istoriei prin multiplele legături frățești și prin sprijinul permanent, neprecupețit, pentru a-i feri pe românii transilvăneni de ruperea din trupul poporului român. E chemarea la care vor răspunde în alte condiții și în încercarea grea din 1700, problemele religioase constituind nu numai un scop în sine, ci și slujirea unei misiuni istorice a neamului.

Răspunsurile la catehismul calvinesc ardelean (Iași 1645), înțila creație originală de atitudine teologică în limba română, bine documentată teologic, se îndreaptă „către creștinii din Ardeal... iubiți creștini și cu noi de un neam români... cu noi într-o credință”.

Conștiința unității poporului străbate toate predosloviile tipăriturilor vechi românești și o împărtășește fraților din cele trei țări românești, odată cu sufleteasca hrană.

Noul Testament apărut la 1648 în Alba Iulia plinirii marilor vreri, evidențiază efortul de a folosi o limbă înțeleasă de toți românii, bine știind tilcuiitorii că „cuvintele trebuie să fie ca banii, că banii aceia sînt buni care umblă în toate țările”. Și dacă n-au izbutit, vinovată e vitregia vremilor care a răsfiat pe români „prin alte țări de și-au mestecat cuvintele

cu alte limbi de nu grăiesc toți într-un chip", moment de largă deschidere spre limba literară și cultură unitară în limba maternă.

Prin veghea neîntreruptă a țărilor românești, prin abilitatea ierarhilor transilvăneni chiar cu riscul de a fi socotiți calvini, înregistrăm ca un rezultat al Reformei introducerea limbii românești în Biserică în locul celei slavone, uimitoare putere de selecție organică și sinteze în tulburătorul vârtej de idei innoitoare din zbuciumatul veac al XVI-lea al istoriei religioase din Transilvania, împletire fericită a spiritului românesc și a curentelor apusene, din care a crescut originalitatea culturală descrisă și marele ei folos.

Cartea veche religioasă alături de cronici și tipăriturile laice în limba română, a confirmat că aceasta e capabilă să exprime până și subtilitățile gândului și sentimentelor.

Coresi tipărise în românește Evanghelia, Apostolul, Psaltirea, Cazania, Molitvelnicul iar până la 1679, au apărut patru cărți din Vechiul Testament, Noul Testament în întregime, Slujba înmormintării, o Tirnosanie. Mitropolitul Moldovei Dosoftei, urmaș vrednic și în cărturărie a mitropolitului Varlaam, statornicește prin tiparnița de la Iași în 1679 și 1683 *Liturgie-nul*, — *Dumnezeiasca liturgie, acum tipărită românește cu mare osîrdie*, cartea cea mai importantă din cultul ortodox, desăvârșind migăloasa oste-neală a înaintașilor, vestind totala înlăturare a slavonei și făcînd astfel din Biserica o instituție națională de răspîndire a limbii române literare între toți credincioșii. În prolog, dă înstăpînirii graiului matern în toate serviciile religioase un caracter solemn sub forma proclamației către cler, întărind-o cu autoritatea Sfintei Scripturi ca odinioară cei dimpreună cu Coresi, cu a patriarhului din Constantinopol și cu „Mărturie că nu este oprit a cînta liturgie rumânește”. Trăind intens bucuria acestei clipe de biruință, precum înaintemergătorul Varlaam, își îndreaptă cugetul „către toată seminția românească”, mărturisindu-se că din „cite s-au îndurat Dumnezeu de ne-au dăruit mila sa, dăruim și noi acum de odată acest dar limbii românești”.

Dragostea față de neam și pentru cultivarea lui, se oglindește în lungul poem cronologic în versuri al domnilor Moldovei apărut în *Molitvelnic* (Iași 1681) și în *Paremier* (Iași 1683), în cuvintele dedicate domnului din *Psaltirea slavo-română* (Iași 1680) scoasă „pe înțeles rumânesc”, în care Dosoftei își întrebuințează autoritatea în scopul dovedirii pentru totdeauna a multului folos ce-l are cartea pentru popor, dacă e scrisă în limba lui, căci „Grădina încuiată și fintînă pecetluită de dinsele de amîndouă, ce folosu-i?” Exemplul atît de sugestiv și convingător, se referă cu multă iscusință la „închisul înțelesului, carea o vedem în vremile noastre, că și aceea puțină sîrbie ce o învăța de înțelegea, încă s-au părăsit în țară”. *Molitvelnicul* (Iași 1681) exprimă în predoslovie bucuria împreună cu ruga de mulțumire adusă lui Dumnezeu, că „s-au făcut și această sfîntă carte pre limba românească”, idei ce îmbracă forme diferite în alte precuvîntări, ca în cea care precede textul primului volum din *Viața și petrecerea sfinților* (Iași 1682), din care se vor tipări patru volume.

Vremea plină de frământări în care a trăit și zbuciumata-i viață, nu i-au împuținat dăruirea. *Psaltirea în versuri* (Uniev, 1673), ce se încheie cu însuflețitoare stihuri despre originea italică a românilor scrise de Miron Costin, îl consacră ca cel dintâi poet care a dat literaturii noastre o operă poetică vie de mari dimensiuni, cu unele părți ce au circulat în popor cu înfățișări de colinzi. Ea a tilcuit în limba noastră conținutul uman al psalmilor cu impresionantă sensibilitate pentru dureroasele realități istorice din Moldova, trăite răscolitor în umilinta surghiunului din Polonia unde se sfârșește, cu un instinct artistic creator ce emoționează și azi, cu părți originale și frumseți lirice, apariție nouă în acel timp nu numai pe plan românesc, ci și european. Istoria literaturii prețuiește și traducerea fragmentară din drama Erofile, vestită prelucrare neogreacă după o piesă de teatru italiană.

Răspîndirea scrierilor lui, din care *Psaltirea în versuri*, *Psaltirea slavo-română*, *Viața sfinților* și *Evangelhia*, au ajuns și în Banat, constituie alături de semnificația activității, biruința limbii române. Dacă între 1544—1673 apar aproximativ 33 tipărituri românești, în perioada 1673—1683 din totalul de 17, 12 sînt în limba română, 2 în slavo-română, 1 în slavonă și tot 1 în greacă, 9 din cele românești fiind opera mitropolitului Dosoftei.

În 1680, mitropolitul Teodosie al Munteniei tipărește și el la București *Sfînta și dumnezeiasca liturghie*, în prefața căreia condeii nemărturisit al Stolnicului Cantacuzino lasă pagini de patriotism plin de căldura unui suflet mare, simțăminte și gânduri despre neam, originea și unitatea lui, exprimate tot atunci de el pe filă de cronică, de Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce, Spătarul Milescu, încununînd o muncă de un veac, grea, de început, istovitoare și știut jertfelnică pentru mai binele „întregii seminții românești”, în care mitropolitul Dosoftei își are un loc de cuvenită cinstire.

NOTĂ BIBLIOGRAFICĂ

- Gh. Ivașcu, *Istoria literaturii române*, I, București 1969.
 I. Bianu și N. Hodoș, *Bibliografia românească veche*, I, București 1903, lucrare din care au fost luate citatele. La transcrierea lor, s-au respectat actualele norme ortografice, păstrîndu-se particularitățile lexicale.
 L. Blaga, *Trilogia culturii românești*, București 1944.
 N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, I, București 1925.
 I. Lupăș, *Studii, conferințe și comunicări istorice*, II, Cluj 1940.
 Al. Piru, *Istoria literaturii române*, I, București 1970.
Istoria literaturii române, I, ediția Academiei R.S.R., București 1964.
 Dosoftei, *Bibliografie. Aniversări UNESCO*, București, 1974. Cu un studiu introductiv de I. C. Chițimia.

PICTORUL ACADEMIC IOAN ZAICU

de: dr. AUREL COSMA

Multe biserici de pe teritoriul mitropoliei Banatului au fost pictate de Ioan Zăcu, opera lui de artist academic evocându-ne amintirea unui mare talent, de la moartea căruia s-au împlinit 60 de ani în ziua de 13 martie 1974. Cele mai valoroase și autentice picturi realizate de el împodobesc bisericile din Nădlac și din Timișoara-Fabric, iar muzeul din Timișoara păstrează câteva tablouri rămase din perioada de studii academice de la Viena. Arta lui Ioan Zăcu este realistă și expresivă. A fost un desăvârșit interpret în culori a minunatelor imagini vii și fidele, fără retușuri și fără idealizări, a oamenilor și a aspectelor de viață din scenele biblice. Sfinții săi din icoane parcă trăiesc efectiv, iar în figurile lor se deslușesc chipuri de oameni cu expresii impresionante și sugestive. Optica artistică a lui Ioan Zăcu a fost emotivă în sens uman și veridic, fără diformări sau exagerări, ci direct receptivă. Prin reflecții lăuntrice a redat în culori de frescă pe acești oameni și momente din viața lor, așa cum existau ei în vremea lor și cum rezultau aceste scene din descrierea textelor biblice. Tehnica lui avea o dinamică de sensibilitate umană și naturală, fără să recurgă la artificii. Îți făcea impresia că Ioan Zăcu vorbea prin culori, că ceea ce picta erau aspecte de viață autentică, istorisită cu ajutorul paletei. De aceea, pictura lui din biserici nu era o simplă ornamentație decorativă care să dea o atmosferă religioasă, ci ea avea o putere sugestivă care să inspire în sufletele și gândurile credincioșilor sentimente de sublimă înălțare.

Ioan Zăcu a pornit pe drumul carierei sale artistice la îndemnul învățătorului Martin Țiapu din comuna Fizeș din județul Caraș-Severin, care îi descoperise aptitudinile încă de pe băncile școlii confesionale. Cercetînd registrul de stare civilă în arhivele de stat din Timișoara, se constată că Ioan Zăcu s-a născut în comuna Fizeș la 2/14 septembrie 1868 și a fost botezat după șase zile, avînd ca nașă pe Marta soția lui Pavel Adam, de către preotul Alexandru Popovici, paroh și locțiitor protopopes. Părinții lui erau Adam Zăcu și Maria, lucrători de pămînt. Erau țărani săraci, fără avere. El era al doilea copil la părinți, după sora sa Sofia. În 1875 a fost înscris în clasa I primară din Fizeș, învățînd la început în școala dascălului Martin Țiapu, apoi trecînd de aici la școala germană elementară din Tirol, o comună învecinată, tot la sfatul lui Martin Țiapu. În timpul acesta i-a murit tatăl său Adam Zăcu. Mama sa Eva l-a reche-

mat acasă. Dar protectorul său, învățătorul din Fizeș, care era convins că umilul și săracul copil de țăran avea talent pentru desen și pictură, a insistat pe lângă familia lui Zaicu și a reușit să-l trimită pe Ioan Zaicu la atelierul de pictură a lui Filip Matei din Bocșa, pe vremea aceea renumit în toată regiunea, datorită numeroaselor biserici zugrăvite de el, în special în partea de sud a Banatului.

Vom da aici câteva date despre acest învățător confesional, care a desfășurat pe vremea sa și o largă activitate în viața religio-culturală a eparhiei Caransebeșului. Martin Țiapu s-a născut la 1839 în comuna Zorlenț-Mare. Era fiu de învățător. Tatăl său era frate cu „popa Țapu” din Zorlenț, care îi descoperise talentul lui Nicolae Popescu, reputatul pictor academic de mai târziu, și l-a trimis să învețe pictură. Preotul Lazar Țiapu din Zorlenț l-a dus pe Nicolae Popescu la atelierul de pictură a lui Mihai Velceleanu din Bocșa, iar după doi ani de inițiere l-a trecut în școala de zugrăvi a lui Mihai Popovici din Oravița, unde l-a întâlnit și a lucrat apoi cu Filip Matei, acesta devenind ulterior meșter al lui Ioan Zaicu. În atelierul-școală a lui Mihai Popovici din Oravița s-a împrietenit Nicolae Popescu în anii de muncă la zugrăvirea diverselor biserici cu Filip Matei, iar când Nicolae Popescu a pictat mai târziu biserica din Pesac, l-a chemat pe Filip Matei să colaboreze cu el, acesta ajutându-l în lucrări secundare. Prin urmare familia Țiapu din Zorlenț a avut o înrîurire utilă în orientarea artistică a celor doi mari pictori academici bănățeni, a lui Nicolae Popescu și mai târziu a lui Ioan Zaicu. Martin Țiapu a fost un fruntas al dascălimii confesionale din eparhia Caransebeșului. A fost comisar școlar și vicepreședinte al „Reuniunii învățătorilor greco-ortodocși români din dieceza Caransebeșului”, iar înainte de a muri a fost ales și deputat sinodal. După studiile de la școala normală din Reșița, a urmat și a terminat preparandia din Arad, ajungând învățător în comuna Gher-tiniș. Fiind evidențiată activitatea sa didactică, inspectorul școlar de atunci, Constantin Ioanovici l-a transferat în anul 1859 la Fizeș, unde a servit ca învățător pînă în 1867 vara, când s-a pensionat, în urma îmbolnăvirii și după 38 de ani de serviciu la catedră. A murit în vîrstă de 58 de ani la 8 august 1897 stil nou în Fizeș.

Cu ajutorul lui Martin Țiapu, a ajuns Ioan Zaicu să lucreze în atelierul de pictură a lui Filip Matei. După datina de atunci a făcut patru ani de ucenicie, apoi calfă și lucrător. Aici a stat Ioan Zaicu vreo zece ani, de la 1882 pînă la plecarea lui la academia de arte frumoase din Viena. Pe lângă meșterul Filip Matei s-a format nu numai ca pictor, dar și ca om cu largi orizonturi spirituale și culturale. Aici a trăit într-un mediu românesc de permanentă acțiune și de manifestare național-socială. Bocșa era fieful electoral al lui Coriolan Brediceanu din Lugoj, iar în casa lui Filip Matei se întâlnea cu alegătorii săi. Filip Matei nu era un zugrav de biserici ca ceilalți, ci un artist de prestigiu, jucînd un rol important și în viața publică, fiind un animator și îndrumător al poporului. Se atașase de lumea de la sate, întrucît și el fusese copil de muncitor agricol, plecat din sărăcia de acasă, gonit de foame și de un destin vitreg. Astfel că în

această casă, Ioan Zaicu a fost bine primit și tratat părintește. Soția lui Filip Matei, Emilia Diaconovici, o nepoată a pictorului Gheorghe Diaconovici Loga din Caransebeș, n-a fost o gazdă pentru ucenic, ci o femeie cu sentimente materne. Ea ne avind copii, s-a ocupat și de educația lui Ioan Zaicu. Filip Matei avea o fire glumeată și un caracter prietenos, de generoasă comportare față de toți. Îi plăcea gluma și humorul. Era meșter nu numai în pictură, dar și în scris. Spiritul lui satiric se afirma în numeroasele epigrame și în alte creații literare biciuitoare pe care le-a scris și din care unele au și fost publicate, pentru moralizarea unora și combaterea altora. Acest complex de calități l-a atras și pe Coriolan Brediceanu în casa lui Filip Matei, ținând în atelierul său de pictură numeroase consfătuiri și întruniri cu caracter combativ împotriva adversarilor și exploataților. Aici a avut Ioan Zaicu ocazia să fie remarcat de Coriolan Brediceanu. Talentul său de pictor ieșea tot mai evident la iveală, iar lucrările sale de icoane și de prapori, pe care le făcea la îndrumarea meșterului Filip Matei, erau dovezi vădite că tânărul Ioan Zaicu avea nevoie de o învățătură de artă superioară, pe care atelierul din Bocșa nu-i mai putea oferi. În sufletul lui Ioan Zaicu se trezise deja dorința de a urma o școală academică străină. Se gândise deja la „Akademie der bildenden Künste” din Viena, mai ales că spre norocul lui cunoștea deja limba germană, apoi avea și ceva bani adunați din economiile făcute. Dar aceste sume rezultate din munca sa nu erau suficiente ca să-i asigure plecarea la Viena și mai cu seamă nu ajungeau ca să poată trăi din ele ca student cîțiva ani de zile în capitala Austriei. Avea nevoie și de alte ajutoare. Coriolan Brediceanu, care cunoscuse deja vocația și puterea de muncă ambițioasă a tânărului Ioan Zaicu, i-a venit în sprijin. A intervenit pe lângă fundația Gojdu, de unde Ioan Zaicu a reușit să primească o mică bursă, apoi i s-au acordat și alte ajutoare.

În atelierul lui Filip Matei a cunoscut mai mulți lucrători zugravi, cu care Ioan Zaicu s-a împrietenit în anii de muncă și în timpul colaborării cu ei la pictarea bisericilor. Printre aceștia se poate aminti numele lui Gheorghe Putnic (1849—1905), din Biserica-albă, cu a cărui fiu Ioan Putnic, devenit și el pictor, a lucrat împreună în 1912 la pictarea bisericii Sf. Ilie din Timișoara-Fabric, angajîndu-l să-i execute unele părți secundare. Apoi l-a avut pe Ștefan I. Antonie, prietenul „Ștefi” cu care era în corespondență ulterioară. După plecarea lui Ioan Zaicu la Viena, acesta i-a luat locul în atelierul lui Filip Matei, ca lucrător de prima mînă.

În anul 1891 Ioan Zaicu a lucrat cu meșterul său Filip Matei la pictarea bisericii din Comloșu-Mare, iar în anul următor la cea din Ciclova-Montană. În 1891 s-a asociat cu un fost lucrător al lui Filip Matei, cu pictorul George Marișescu, să zugrăvească împreună biserica ortodoxă din Reșița-Montană, dar din cauza unor neînțelegeri locale n-a mai participat la această lucrare. Ioan Zaicu a mai lucrat cu Filip Matei la pictarea capelei sîrbești din cimitirul de la Ciacova. Ultima lucrare a lui Ioan Zaicu cu Filip Matei a fost cînd meșterul său a pictat biserica din comuna Ciuchici, dar în timpul acestei lucrări a plecat la Viena.

În luna octombrie 1892 Ioan Zaicu s-a înscris ca „ordentlicher Schüler” la Academia de arte frumoase din Viena (Schillerplatz 3). Aici a urmat patru ani de învățătură. Ultimul an, al V-lea, nu l-a mai făcut, intrucît fiind admis la concursul de a picta biserica din Nădlac, n-a vrut să scape această ocazie. La Viena a locuit în cartierul Hernals, în apropierea academiei și a muzeului de arte frumoase (Hernalser Gürtel). Aici s-a împrietenit cu studentul în medicină Iuliu Chicin, fiul învățătorului din Nădlac, care l-a îndemnat apoi să picteze biserica din comuna sa. Ca student la Viena Ioan Zaicu a adus o viață grea, luptîndu-se mereu cu neajunsuri bănești. Bursa de la fundația Gojdu era mică și nici celelalte ajutoare promise nu le primea regulat. În corespondența sa se plîngea prietenilor de aceste privațiuni și de greutatea de trai cu care era nevoit să se lupte neconținut. În capitala Austriei a dus o viață modestă și a lucrat mult. Mai cîștiga cîte ceva cu pictura. Făcea portrete. Era remarcabil talentul său pentru desenul figural. A studiat anatomia omului, iar tablourile sale erau de o analitică pătrundere în această privință. Avea o viziune realistă. Modelele sale parcă trăiau și reflectau adevărata lor stare lăuntrică. Peisagiile și natura nu îl interesau. Era ademenit de studiul ființei umane în plenitudinea expresiilor sale de oglindire sensorială și de înfățișare exterioară. De aceea, figurile din scenele biblice pe care le picta în biserici respirau prin culori și aveau viață. Nu erau icoane sau tablouri ca cele zugrăvite cînd lucra la Filip Matei. Studiile de la academie i-au deschis noi perspective de orientare artistică și o optică de a recepționa cîmpul vizual într-o lumină de înfățișare vie. O emotivă sensibilitate umană a devenit dinamica tehnicii sale. Sfinții pictați de Ioan Zaicu oglindeau expresii psihice și exteriorizau o stare de extaz religios. Omul credincios era entuziasmat de expresiile acestor tablouri biblice și evanghelice, care îl cucereau și îi dădau momente de sublimă reculegere sufletească. Ioan Zaicu a reușit așa de bine să exprime făptura omenească, în desen și în culori, încît el își dovedi și iscusința sa pentru forme sculpturale. În perioada anilor trăiți la Viena avuse norocul să apuce la academie de arte frumoase noul suflu artistic și metodele didactice mai liberale, introduse de profesorul Anselm Feuerbach din Speyer, renumitul maestru de portrete, care activase la München, Paris și Roma, și care a funcționat la academie din Viena în anii 1873—1876. Acesta a eliberat învățămîntul academic de concepțiile rigide și severe ale clasicismului, lăsînd friu liber posibilităților personale și talentelor să se dezvolte fără îngrădiri de norme scolastice. Vechea metodă didactică de manieră și disciplină clasică de pe vremea profesorului Fűrîch, cînd studiase aici și pictorul bănățean Nicolae Popescu, nu mai era impusă din punct de vedere pedagogic. Plecînd atunci Nicolae Popescu la Roma, s-a descătușat în pictura sa de normele clasice de la Viena. Sub înriurirea concepțiilor italiene în pictură, a pornit pe un drum nou de orientare artistică și tehnică, ajungînd la realizarea unei picturi de optimă expresiune. Iar urmașul său la academie din Viena, după aproape trei decenii, Ioan Zaicu de la început era prins în curentul de liberă manifestare a talentului. La

Viena a pictat Ioan Zaicu numeroase portrete, în special de femei. În anii 1893 și următorii, găsim în cartierul său tipuri de bătrâni săraci și nevoiași, de femei în vîrstă și istovite de muncă, precum și alte modele impresionante, cu expresii caracteristice, a făcut studii de capete și de portrete, desăvîrșindu-și stilul personal de analizare și de exprimare a ființei umane. Mai tîrziu, la pictarea de biserici, își găsea întotdeauna modele vii de figuri după care se inspira la înfățișarea în culori a personajilor din scenele biblice. În pictura lui desenul era mai important decît culoarea. De aceea, tablourile, portretele și compozițiile lui Ioan Zaicu, ascundeau viață în ele, erau vii și dădeau un aspect de animație dinamică. De la Viena s-a întors cu o serie de lucrări, dintre care cîteva sînt în muzeul din Timișoara, ca de pildă : chipul unui fierar, busturi de femei și portrete de bărbat.

Ioan Zaicu a părăsit Viena după patru ani de studii academice și a venit în anul 1897 să picteze biserica din Nădlac, unde prezentase la concurs o icoană : „Maica Domnului cu Iisus în brațe”. Pe baza acestui tablou a primit comanda, iar pentru executarea lucrării, o sumă de cinci mii de florini, din care nu-i rămase după terminarea picturii decît două sute de florini. A restaurat vechea pictură și a făcut alta nouă de înaltă valoare artistică. Frescele erau de o sublimă frumusețe, iar ansamblul lucrării, cu aspecte decorative în stil baroc, era în întregul ei de o factură admirabilă. Faima acestei picturi a bisericii din Nădlac a ajuns pînă la academia de arte frumoase din Budapesta, astfel, că după terminarea ei, au venit să o vadă și să o admire specialiști, profesori și studenți de la această academie. Ulterior Ioan Zaicu a primit numeroase comenzi de a picta biserici în regiune.

În timpul acesta a cunoscut-o Ioan Zaicu pe viitoarea lui soție, pe Vioara Ruga, născută în Checea la 1877, cu care s-a căsătorit după terminarea lucrării din Nădlac. S-a stabilit după aceea în comuna Jimblia, unde locuiau părinții soției. În casa lor și-a instalat un atelier de pictură și a început să desfășoare o activitate artistică, în special în domeniul pictării de biserici și de icoane sau de prapori, — lucrări mai sigure și mai bănoase, care puteau să-i asigure existența. Portrete sau alte tablouri pictate de el din această perioadă sînt împrăștiate pe la particulari. S-au păstrat îndeosebi portretul frumoasei sale soții și cele ale părinților ei, apoi a bătrînului Mihai Chicin din Nădlac. În muzeul bisericesc al Mitropoliei Banatului se află o mare icoană pictată pe lemn de Ioan Zaicu încă pe vremea cînd era la Bocșa, în dimensiuni de 106—81 cm, care reprezintă pe Maica Domnului în picioare cu Iisus în brațe, (inv. 28), găsită în biserica din Fizeș, donată de artist bisericii din comuna sa natală înainte de a pleca la Viena. Văduva lui Ioan Zaicu recăsătorită cu medicul dr. Iuliu Chicin (1870—1938), bunul prieten al primului ei soț, a donat cu cîteva ani înainte de a muri, o altă icoană bisericii din Fizeș.

Mai tîrziu, după cîteva ani de activitate, cu sediul atelierului său din Jimbolia, Ioan Zaicu și soția sa Vioara, au cumpărat o casă în Timișoara, Maiere, Tirolgasse 90, azi în strada Porumbescu nr. 4, lîngă piața Bălcescu.

În această casă și-a mutat atelierul, aici a lucrat în ultimii ani ai vieții sale și tot în această casă a murit la 13 martie 1914, de o boală renală (intoxicație de vopsele). Aici a locuit Ioan Zaicu și în timpul când a pictat biserica Sf. Ilie din Timișoara-Fabric. Printre bisericile pictate de Ioan Zaicu se pot aminti cele din : *Fazecaș-Virșand* (Ungaria), *Cerneteaz* (jud. Timiș), *Borlova* (jud. Caraș-Severin pe vremea preotului Elisei Drăgălina), *Șiclău* (jud. Arad), *Iladia* și *Doclin* (jud. Caraș-Severin), *Pociovești* (jud. Bihor), *Checea-Română* și *Sinnicolaul-Mare* (jud. Timiș), *Cenadul* și altele. În ultimii ani, la pictarea bisericilor n-a mai lucrat după modele în natură, ci a început să se folosească de „Goldene Bibel”, un indicator iconografic întrebuințat în mod obișnuit de pictori. Ioan Zaicu avea deja în compoziție și tehnică o practică suficient de desăvârșită, ca să se poată lipsi de modele vii.

Ioan Zaicu a fost înmormântat în cimitirul ortodox român din Timișoara strada Cosminului nr. 13, al parohiei bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”. Soția lui i-a ridicat un monument funerar în marmură neagră cu inscripția : „Aici odihnește în Domnul neuitatul meu soț IOAN ZAICU pictor academic, mort în ziua de 13 martie 1914 în etate de 47 ani. Fie-i țărîna ușoară și memoria binecuvîntată”. O icoană sfîntă pictată de Ioan Zaicu a păstrat-o soția sa pînă înainte de moarte, la căpătîiul patului ei de dormit, icoană pe care a donat-o bisericii din cartier, unde se află și acum. Văduva lui Ioan Zaicu a continuat să locuiască în casa lor și cu cel de al doilea soț al ei, care a murit și el, în anul 1938. S-a găsit în registrul de morți al parohiei la pag. 22 poziția 40, că : „Vioara dr. Chicin născ. Ruga, de 84 de ani, pensionară, a murit la 26 aprilie 1962 de hemoragie cerebrală”. Ea e înmormîntată alături de cei doi soți ai ei, în centrul cimitirului din strada Cosminului, pe aceeași alee unde află și mormîntul lui dr. Ioachim Miloia, care i-a restaurat pictura lui Ioan Zaicu din biserica cartierului Fabric, și care ca directorul muzeului din Timișoara, în revista sa „Analele Banatului” i-a evocat pe baza documentelor avute la dispoziție, personalitatea și activitatea artistică a pictorului academic.

Acum, cînd se împlinesc șase decenii de la moartea lui Ioan Zaicu, ne gîndim cu pioasă admirație la opera sa artistică realizată pe tărîmul picturii bisericești și la zbuciumata sa viață curmată prematur de o boală, pe care n-a putut să o înfrunte nici făptura sa robustă. Picturile, rămase de pe urma muncii lui, vor mărturisi întotdeauna posterității că talentul său viguros a creat nu numai lucrări de valoare incontestabilă, dar a indicat și o nouă direcție, mai realistă și mai umană, în iconografia bisericii române. A fost ultimul din generațiile pictorilor academici bănățeni premergători Unirii de la 1918.

FOLCLORISTUL GEORGE CĂTANĂ (1865-1944)

de: dr. AUREL COSMA

Anul acesta se împlinesc trei decenii de la moartea lui George Cătană, reputat folclorist bănăţean, eminent pedagog şi dascăl, dar mai cu seamă un om popular cu suflet generos, stimat şi iubit de muncitorii agricoli, în mijlocul cărora a trăit şi a desfăşurat o bogată activitate culturală şi literară în tot timpul vieţii sale. Terenul său de muncă era nu numai şcoala, dar şi masele largi ale poporului. Ca învăţător a educat multe generaţii de săteni, care au crescut sub înţeleapta sa îngrijire didactică şi au fost orientaţi pe căile vieţii cu îndrumări pline de dragoste părintească. Iar ca om de cultură şi de condei a fost un însufleţit şi valoros culegător de folclor. Realizările sale de atenţă şi migăloasă cercetare a comorilor spirituale şi tradiţionale păstrate cu grai viu, din tată în fiu, de bătrînii plugari, şi apoi publicate de el în formă originală şi autentică, cu imagini şi expresii din strămoşi, sînt preţioase contribuţii la scoaterea în evidenţă şi la afirmarea creaţiilor colective ale poporului român, care l-au animat de-a lungul veacurilor de zbuciumată existenţă. Ele sînt ca o zestre etnică a tradiţiilor bănăţene adusă în marea unitate spirituală a întregului popor român. Opera lui George Cătană în domeniul folcloric este ca o ţîsnire limpede şi tumultuoasă, în sens vertical, a izvorului de energii ale gîndirii atavice, care au fost eliberate de el din strîmtoarea străvechilor resurse anonime ale mulţimii din Banat, ce mocneau ca un jar nestins în cutele ascunse ale sufletului poporului român.

Prin structura sa sufletească şi prin mediul credincioşilor în care a trăit şi a muncit ca învăţător confesional, George Cătană a fost ataşat bisericii străbune. Pe lângă numeroasele cărţi pe care le-a publicat în domeniul literar şi folcloric, a întocmit şi un „*Octoih bogat*”, cuprinzînd „slujbe de duminici şi sărbători pentru anul întreg”, apărut în anul 1907 la Budapesta.

George Cătană s-a născut în satul Remetea, pe valea Pogănişului, în judeţul Caraş-Severin, la 20 septembrie 1865 stil vechi (2 octombrie 1865 stil nou). El l-a descris mai tîrziu pe tatăl său, pe Ioan Cătană, ca avînd vreo 30 de ani la naşterea sa, caracterizîndu-l că „avea un suflet bun, un suflet de aur”, că era „om cuminte, bisericos, cititor de cărţi”, şi accentuînd că „stăpînul casei, badea Ioan, era un om înalt de statură, frumos de făptură, înţelept... cîntăreţ şi epitrop la biserică, apoi primar în

comună". Iar casa în care s-a născut și a copilărit, George Cătană a descris-o în amintirile și schițele literare, că era „peste drum de biserică și școală, puțin mai la vale peste ogaș”. De mama sa Trăia își aducea aminte cu duioșie în scrierile sale. El avea vreo zece ani când i-a murit mama. Noroc în demersurile stăruitoare și pline de autoritate ale învățătorului Sava Mustăță de la școala primară din satul Remetea-Pogăniș, care a reușit să-i convingă pe părinții lui George Cătană ca să-l dea mai departe la învățătură, întrucât „Ghiță era elev bun” și era în fruntea clasei sale sau „monitorul” clasei cum i se spunea. De copil îi plăcea să citească, lectura lui preferată fiind poveștile, atât de răspândite pe vremea aceea în satele românești, din istoria lui Alexandru Machedon, din Genovieva și altele de gen popular. Mamei sale Trăia îi citea din revista „Șezătoarea” a lui Iosif Vulcan, mărturisindu-și regretul că această publicație periodică nu venea decât odată pe lună, deoarece abonamentul de un florin pe an nu-i dăduse posibilitate să apară mai des, își amintea ulterior George Cătană (Calendarul român, 1935, pag. 119). Tot în aceste amintiri evocase bucuria părinților săi când îl ascultau citind. Cu toată dragostea ce o avusesese pentru învățătură, George Cătană n-a fost lăsat să urmeze școala mai departe. Datorită acestei insistențe repetate din partea dascălului, George Cătană a fost trimis din nou la școală și a fost lăsat să învețe mai departe. Astfel, a ajuns în toamna anului 1880 să fie înscris la institutul pedagogic din Caransebeș. Cursurile celor trei ani de preparandie le-a urmat și le-a terminat cu mari greutăți și lipsuri materiale, pentru că resentimentele și împotrivirea mamei vitrege a sistat orice ajutor de acasă. A trăit însă din milostivirea bunilor săi profesori Gheorghe Mărgineanu și C. P. Barceanu, care l-au ajutat cu haine, cu mâncare și cu alte lucruri necesare, după cum mărturisise într-o scrisoare în care comunica datele sale biografice, pe baza cărora s-a întocmit portretul de publicist și de scriitor în două lucrări anterioare, apărute la Timișoara cu patru decenii în urmă, în „Istoria presei române din Banat” (1932) și în „Bănățeni de altădată” (1933).

După terminarea preparandiei, cu diplomă de învățător în buzunar, a fost trimis de consistoriul eparhial din Caransebeș la școala confesională din comuna Valeadienii, iar după un an, în toamna lui 1884 a fost trimis la școala din comuna Brebu. Aici a funcționat până în 1888, când a fost ales în primăvara acestui an cu unanimitate de voturi de locuitorii din comuna Valea Dienii ca învățător confesional la școala primară, alegere confirmată de consistoriul greco-ortodox al eparhiei Caransebeș (Foaia Diecezană nr. 12 din 27 martie 1888 stil vechi (8 aprilie 1888 stil nou). Aici, la Valea Dienii, cu vechi denumire romană, la poalele muntelui Semenic, și-a desfășurat George Cătană laborioasa activitate nu numai de dascăl, dar mai cu seamă de reputat folclorist și scriitor. În perioada primei sale funcționări la Valea Dienii, în 1884 s-a căsătorit aici cu Ruja Trandafir, fiica preotului Alexandru Trandafir din această comună, o femeie harnică și bună, care a știut să-i dea toată fericirea și liniștea căminului conjugal. După o copilărie chinuită, și-a găsit lumina vieții care să-i asigure condiții de existență fără zbuciumări sufletești și posibilități de liniște

creatoare. Atunci s-a deschis pentru el orizontul larg al bucuriilor de citit și de scris.

În munca de învățător confesional a pornit cu elanul unui tânăr dornic de a sluji școala, biserica, dar mai ales poporul, care avea așa de mare nevoie de propășire în toate privințele. Ca fiu al acestui popor, ieșit și crescut în mijlocul țăranilor obidiți, a căutat ca prin forțele atavice ale poporului, transmise din generații în generații, să lupte cu el și alături de mulțime pentru izbînda aspirațiunilor de veacuri, pentru progres și valorificarea bogățiilor spirituale și culturale ale românilor. Tot ce a scris și a publicat George Cătană este o bogată și autentică reoglindire în formă literară a creației colective de factură populară și tradițională. Iar ca dascăl într-o școală rurală a urcat prin merite didactice scara ascensiunii sale pedagogice la nivelul înalt de unanimitate pe plan bănățean. Metodele sale de reînnoire și de îmbunătățire a învățămîntului românesc în cadrul școlilor confesionale au avut răsunet de vastă și profundă înțelegere în rîndurile colegilor și al superiorilor săi ierarhici. Avusese de la începutul carierei sale rezultate cu efecte practice. Aceasta se datora în primul rînd dragostei sale de școală și de carte, dar se mai datora și însușirilor sale personale, apreciate de toți. A ținut mereu pas cu noile cuceriri ale culturii și ale științei, orientîndu-se neconștient în sens umanitar pe căi de lumină și de civilizație, purtînd făclia care să călăuzească masele populare. El a fost un cercetător și în domeniul pedagogic, nu numai în cel folcloric. El a căutat să învețe de la alții, să rețină ce este bun și util, dar a încercat să îndrepte ce i se părea perimat. A susținut în cadrul conferințelor învățătoresci și în rapoartele către consistoriul eparhial din Caransebeș noi metode didactice experimentate de el de-a lungul anilor de activitate. „Mă duceam — scria George Cătană — pe la colegii mei mai bătrîni din satele vecine ca să văd ce fac dinșii și cum fac. Vedeam la ei ce este bun și ce e rău. În școala mea rețineam ce era bun și eliminam părțile slabe. Căci scăderile le observi numai la alții. Greșelile tale nu le vezi, că așa e făcut omul. Dar eu le cîntăream bine și făceam zilnic experiențe” („Foaia Diecezană” Caransebeș, nr. 25—26 din 1918). Operile din literatura română pe care le recomanda să fie citite denotă că aria lecturilor sale s-a lărgit tot mai mult. Activitatea sa de învățător a fost tot așa de remarcabilă ca și munca sa laborioasă de folclorist. Vechea școală confesională din Valea Dîinii a fost în anul 1893 reînălțată la stăruința și cu ajutorul său. Satul a primit o școală modernă, înzestrată cu nou inventar didactic și desigur și cu o bibliotecă românească atît de necesară răspîndirii culturii. În anul 1895 George Cătană a fost numit de consistor în funcția de comisar al școlilor confesionale din protopopiatul Caransebeșului, muncă ce a îndeplinit-o în afară de cea de la propria sa catedră din Valea Dîinii. În anul următor, în 1896 se constituie la stăruința și sub îndrumarea sa cercul cultural al „Astrei”, de sub egida „Asociației pentru răspîndirea culturii și literaturii a poporului român”, care își avea sediul central la Sibiu. George Cătană a funcționat ca învățător timp de 32 de ani, iar în anul 1915 a trecut la pensie. După Unire,

la dorința sa a fost reactivat în învățământul primar și a fost numit cu data de 1 septembrie 1921 ca învățător în comuna Brebu, unde a mai desfășurat a doua perioadă a activității de dascăl încă cinci ani. La 1 septembrie 1926 a fost din nou pensionat, apoi s-a stabilit la Valea Diennei. Aici, în liniștea de acasă, a scris în continuare și a mai publicat lucrări din materialul cultural adunat de-a lungul anilor și din experiențele vieții sale. El a trăit modest, fără pretenții, având un bun simț și o conduită pilduitoare pentru sătenii în mijlocul cărora și-a desfășurat munca de publicist și scriitor până în ziua morții. A rămas un fiu credincios al poporului și al bisericii. A continuat să țină conferințe de culturalizare pentru țărani. Unele din ele au fost publicate, altele i-au rămas în manuscrise.

Iată publicațiile periodice la care a colaborat, după cum mi le indicase el. George Cătană a dezvoltat o intensă activitate și pe teren ziaristic. A fost multă vreme un sîrguincios colaborator al ziarului „Drapelul” din Lugoj. A mai scris apoi în coloanele altor gazete, cum este: „Gazeta Poporului” din Timișoara, „Pedagogul român” și „Balaurul” din Reșița, „Luminătorul” din Timișoara, „Dreptatea” și „Foaia de duminică” din Timișoara, „Controla” din Timișoara, „Economia” din Caransebeș, „Educătorul” din Oravița și din Lugoj, „Foaia Orăviții”, „Familia” din Oradea, „Gazeta Transilvaniei” din Brașov, „Tribuna” din Sibiu, „Tribuna Poporului” din Arad, „Foaia Poporului” din Sibiu, „Vatra școlară” din Sibiu, „Revista ilustrată” din Șoimuș-Reteag, „Poporul român” din Budapesta, „Luceafărul” din Budapesta și Sibiu, „Ghilușul” revistă de floclor din Balotă, „Gazeta învățătorilor” din Șimleu, „Învățătorul” din Cluj, „Românul” din Arad, „Foaia Diecezană” și „Lumina” din Caransebeș, „Viitorul Graniței” și „Viața nouă” din Caransebeș, „Cartea satului” și „Semenicul” din Lugoj, „Școala bănățeană” din Caransebeș, „Arhivele Olteniei” din Craiova etc.

George Cătană a produs însă mai cu seamă pe teren literar. A fost unul dintre cei mai distinși folcloriști bănățeni, culegînd cu hărnicia unei albine toate creațiile literare ale poporului român din Banat. A publicat nenumărate povești, legende, cîntece, poezii și balade. Lucrările sale apărute sînt:

- „Poveștirile Banatului”, 3 volume, Gherla 1893—1895.
- „Balade populare”, Brașov 1895.
- „Omul”, noțiuni de anatomie și fiziologie, reguli igienice pentru păstrarea sănătății. Manual pentru cl. VI primară, Gherla 1898.
- „Păcală și Tîndală”, poveste, Gherla 1901.
- „Cîteva cuvinte despre creșterea copiilor”. Editura „Reuniunii învățătorilor români de la școlile confesionale din dieceza Caransebeșului” 1902.
- „Teatru la sat”, piese scurte scoase din viața poporului, Gherla 1905.

— „Octoih bogat”. Alese cîntări bisericești, întocmit pentru uzul cîntăreților de strănă, cuprinzînd slujba din duminici și sărbători pentru anul întreg. Budapesta 1907.

— „Povești populare din Banat”, Brașov 1908.

— „Viața și faptele lui Ștefan cel Mare”, Sibiu 1908.

— „Flori din război”. Culegere de versuri populare din război. Caransebeș 1919.

— „Din lumea poveștilor”, Caransebeș 1924.

— „Chipuri și graiuri din Banat”, Caransebeș 1927.”

În ceea ce privește balada populară „Miorița”, apărută în revista „Luceafărul”, care cuprinde o temă identică cu balada lui Vasile Alecsandri, dar în formă mult diferită, George Cătană a lămurit că a cules-o din gura lăutarilor bănățeni. Avea în manuscris, lucrări ca de pildă : „În ceasuri de odihnă” povestiri din primul război mondial, apoi „Din lumea celor mici” povestiri și poezii pentru copii, inspirate și evocate din amintirile sale de pe timpul copilăriei, și în sfîrșit un volum de „Poezii Popolare din Banat”.

A mai scris o serie de sfaturi pentru poporul de la țară și pentru tinerii învățători, formulate în temeiul unor experiențe proprii.

George Cătană a murit la 13 iulie 1944.

Împlinindu-se trei decenii de la moartea sa, anul acesta i se evocă amintirea în lumina pioaselor simțăminte de prețuire. Numele său va fi veșnic viu în gîndurile oamenilor care îi vor citi legende și poveștile, baladele și sfaturile din bătrîni, adunate de la popor și publicate pentru popor. Opera lui va rămîne și pentru generațiile viitoare ca o melodie a trecutului, care va reaminti și urmașilor cum își alinaseră străbunii durerile și dorurile sufletului, cum își risipeau din gîndurile lor umbrele de griji și necazuri, dar mai cu seamă cum au găsit în comorile folclorului și datinelor tradiționale acele resurse spirituale reconfortante, care să le inspire încredere în viață și nădejdi providențiale în zilele de mîine.

PREZENȚA UNEI VECHI CĂRȚI ROMÂNEȘTI ÎN BANAT

Molitfelnicul de la Rîmnic — 1747

de: Pr. dr. TEODOR VOȘTINARIU

Fondul de carte rară al bibliotecii Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului s-a îmbogățit cu o carte veche, de o mare valoare: prima ediție (1747) în limba română a Molitfelnicului de Rîmnic, tîlmăcit din slavonește în limba română, de „dascălul” Damaschin.

Cartea „acum într-acest chip tipărită”, a văzut lumina zilei „întru al treilea an, din a patra domnie a Țării Rumânești, a Prea Luminatului și Prea Înălțatului Domn Io Constantin Nicolae Voievod” (1744—1748) „cu blag(oslo)venia Prea Sfințitului Mitropolit Kir Neofit și cu toată osîrdia și cheltuiala Sfinției Sale, iubitoriului de Dumnezeu Kir Climent, Episcopul Rîmnicului, în Sfînta Episcopie a Rîmnicului, la anul de la facerea lumii 7255”. „Au tipărit de cucernicul între preoți popa Mihai Atanasievici, tipograful rîmniceanul”.

Deoarece exemplarul nostru a fost văduvit de primele și ultimele pagini tipărite, datele de mai sus au fost culese de la un alt exemplar din 1747 al aceluiași fond, care ne-a parvenit de la parohia Blajova, protopopiatul Lugoj. Acest exemplar de la Blajova, care numără doar 66 file, are avantajul de-a fi păstrat primele pagini.

Răsfoind filele bandajate ale acestor venerabile exemplare, avem senzația că degetele parcurg claviatura timpului și fac să vibreze corzile inimii. Memoria trecutului, reversibil cu 250 ani, ne ecranizează oameni și fapte axate pe efortul de părăsire a limbii slavone și introducerii în cult a limbii române, de reușita căruia era cheazăuit caracterul național al Bisericii Ortodoxe Române. Fruntea se pleacă înaintea generațiilor de preoți cucernici, posesori ai acestor exemplare, care invocau, sub patrafir, darul lui Dumnezeu asupra credincioșilor proprii. Cîte emoții sfînte au prilejuit paginile acestor cărți, răsfoite de mîini care binecuvintau și citite de buze care invocau harul, de acum, în limba română, peste suflete românești.

Sfîrșitul secolului XVII și întregul secolul XVIII sînt marcate de efortul susținut al unor luminate fețe clericale de-a româniza cultul bisericesc în Principate.

În Ardeal și Banat românizarea acestui cult era un fapt împlinit în secolul XVII.

Dosoftei, Biblia lui Șerban (1688), Antim Ivireanul, sint tot atâtea etape de afirmare a limbii române, ce se ridică în ciuda limbii și a culturii slavone. Constantin Brâncoveanu, ctitorul Ortodoxiei de pretutindeni, dă un impuls deosebit curentului de transformare a Bisericii într-o cetate a limbii și conștiinței naționale. În fața noului curent încercările grecilor din epoca fanariotă de a introduce limba greacă în cult dau greș.

Printre clericii cărturari și buni români din perioada aceasta se impune luminata figură a „dascălului” Damaschin, episcop de Rimnic. El, mai mult ca înaintașii săi, și-a dat seama că necesitățile vieții spirituale ale imensei majorități a poporului său cereau imperios lepădarea formei slavone și îmbrăcarea cultului în limba română. El transpune problema de pe plan național literar pe cel spiritual. În privința aceasta sint concludente motivările din scrisoarea în limba latină către Page (22 noiembrie 1725), conducătorul regimului austriac în Oltenia. Cu durere constată el, în această scrisoare, că veacuri de-a rîndul valahii citeau și cântau pe slavonie fără să înțeleagă ceva, asistau la slujbe „tamquam boves”, fără profit real sufletesc. În slujba acestei opere spirituale el își închină toată viața; din ea face un crez, dezvoltă o conștiință, care va cuprinde pe toți urmașii săi.

Între faptele care dovedesc calitatea lui de arhieru luminat și patriot însuflețit, este și faptul că în timpul ocupației austriece a Olteniei (1716—1739), cînd episcopia Rimnicului devine sufragana mitropoliei sîrbesti a Belgradului, Damaschin se zbate pentru independența scaunului său episcopal și ridicarea lui la rangul de mitropolie. Damaschin ia parte la traducerea Bibliei din 1688, tipărește Apostolul românesc de la Buzău (1704), tîlmăcește în românește toate cărțile liturgice, apoi Tîlcul Evangheliilor, Catehismul... Dar nu-și vede visul editării cu ochii, deoarece, după tipărirea celor trei lucrări, la 5/16 decembrie 1725, i se deschide „ușa mormîntului”.

Traducerile lui vor vedea lumina tiparului sub patronajul luminaților săi urmași, episcopii Rimnicului și cu oboseala tipografilor, corectori și gravori, îndeosebi a celor din familia Atanasie Vici. Toți acești urmași sint investiți de mesianismului lui Damaschin și-i păstrează un respect deosebit, ca unui „dascăl”. Din tipărirea cărții românești și răspîndirea ei „în toate țările și ținuturile ce vorbesc în limba română” ei făceau o chemare, o artă; prin tipărirea și răspîndirea cărților traduse de Damaschin aduceau și un prinos de respect față de marele lor dascăl.

Tipografului popa Mihai, fiul lui Ieremia Atanasievici i se atribuie și stema celor două Principate de la pagina 1 revers. Gravurile din Molitfelnic sint opera lui Constandin, probabil frate cu popa Mihai.

Exemplarul de care ne ocupăm atrage atenția și prin unele însemnări manuscrise de la sfîrșit. Ni se spune că acest exemplar a aparținut, între alții, preotului Ilia Pepa, paroh în Domașnea pînă la 15 aprilie 1867, apoi nepotului său George Pepa, paroh tot în Domașnea. Acesta din urmă are

ocazia să țină un logos de bun venit împăratului Francisc Iosif I, la 15/27 septembrie 1897, care, în drum spre Orșova, se oprește și la Domașnea, la poarta orientală.

Acest exemplar are o legătură elegantă în piele cu miez de carton presat din secolul XIX. Atât coperta din față cât și cea din dos au stanțate, pe foiță de aur, o cruce latină și o ancoră încrucișate, acoperite la mijloc de o biblie. În cele patru colțuri ale copertelor sînt stanțate ornamente simbolice florale. Închiderea este metalică.

Exemplarul de la Blajova este legat în piele cu miez de lemn, stanțat artistic. Legătura este evident mai veche.

Alte trei exemplare ale acestui Molitfelnic se găsesc, în Banat, la parohiile Hitiaș, Ohabia, Cănicea.

Prezența lor și în Banat dovedește răspîndirea la toți ortodocșii români, precum și unitatea culturală și bisericească a neamului nostru.

GALA GALACTION LA ARAD

La 95 de ani de la naștere (aprilie 1879)

de: Preot GHEORGHE CUNESCU

Gala Galaction era, în intimitatea și preferințele sale, un solitar, „anahoret intelectual”, cum s-a numit, cu înclinații către zăbava cu cartea, bibliotecă, meditare, reculegere și reverie. „Mărturisim între noi, cei ce avem patima izolării și meteahna cufundării în cetanie — destăinuia el, că nu cunoaștem ore mai fericite decât orele petrecute cu ochii în carte”.¹⁾ Fericea, în această privință, imobilitatea pomilor, care stau pe loc, înfloresc și rodesc. „Toate mișcărilor noastre, toți pașii noștri sînt spre înmulțirea suferințelor noastre. Dacă am avea rădăcini în pămînt, trei sferturi din zarva, din dezastrele și din ucigașul nostru zbucium omenesc ar fi inexistente — scria, privind un ulm care i-a fost tovarăș de viață mulți ani. Ulm cuminte, ulm fericit, care cuprinzi fereastra mea, mă bag ucenic la tine — cît sînt eu de profesor și de director de instituție universitară! — ca să învăț să silabisesc liniștea și înțelepciunea ta!”²⁾

Cu toate aceste predispoziții, Gala Galaction a umblat foarte mult, a cutreierat țara în lung și în lat, a fost un om al drumetiei...! Întreba cineva care i-a cunoscut drumurile: „Cine va scrie poemul miraculoaselor cizme de șapte poștii pe care ilustrul scriitor le-a purtat de la un capăt la altul al țării?”³⁾

Dar era un călător mai puțin obișnuit; chiar ieșit din comun...! Nu era un turist, care umblă ca să-și petreacă zilele de concediu, să vadă locuri pitorești, să facă fotografii, să se destindă, pentru week-end... N-a făcut nici un drum de felul acesta. Ci un călător din datorie, „din poruncă”. Arăta, la începutul unei călătorii mai lungi, că „trebuie să pleci de lîngă vatra ta și de lîngă plaiurile părinților tăi, nu de plictiseală, nu de huzur, nu de prisosință de mijloace, ci din poruncă, de mare nevoie

¹⁾ Gala Galaction, *Irișii de la Academie*, în „Jurnalul de dimineață” (București), nr. 191, din 9 iulie 1945, p. 1.

²⁾ Gala Galaction, *Ulmul de la fereastra mea*, în Almanahul ziarelor „Adevărul” și „Dimineața”, 1929, p. 98.

³⁾ Eugen Jebeleanu, *Gala Galaction la 80 de ani*, în „Gazeta literară”, nr. 12 (262), din 19 martie 1959, p. 6.

și cu încordare sufletească. Și dacă este iertat să comparăm cele foarte mari cu cele foarte mici, vom dugeta la călătoriile de odinioară din care a ieșit răspîndirea creștinismului în lume. Acele călătorii sînt supremul model de călătorie din poruncă, cu toiagul în mină și cu desaga apostoliei în spate".⁴⁾ Și el a făcut numeroase călătorii de felul acesta, călătorii *din poruncă*: din porunca riguroasă a conștiinței creștine-misionare, din porunca, la fel de riguroasă, a conștiinței cetățenești-patriotice, călătorii în *serviciul semenilor* — cum le-a numit.

Mai era un călător neobișnuit și în altă privință. Nota pe hîrtie cele ce vedea și socotea că merită să fie cunoscute și de alții, iar acestea le țesea în pinze de borangic literar sau în crîmpeie de articol de ziar, însoțite de glose de observații, nu rareori critice, gînduri și broderii de sentimente personale. Multe din bucățile sale literare au titluri geografice — *La țăr-mul mării, Pe Jijia, Pe Bistrița, Pe valea Dimboviței, Din Galați, La Sihla, La Neamțu, La schitul Brazi, La Mangalia, La Sulina, La Corabia, Lingă apa Vodislavei, În pădurea Cotoșmanei*... O parte din nuvele le-a cules în drumurile prin țară. A dezvăluit că între Corabia și Islaz a auzit, de la un drumeț luat în trăsură, povestea comorii blestemată din *Gloria Constantinii*; Pe muntele Arnota, într-o poiană, a aflat, de la un călugăr care-l însoțea, încrîncenata fabulă *Gratie și Palamon*; Poemul *Trandafirii* l-a scris într-un popas la Curtea de Argeș. Între Grecești și Filiași a trăit aieva noaptea de potop și de groază din *Dionis Grecoteiul*; În schitul Ponoare a închipuit vedeniile din *Maica Rafila și sora Veronica*; *De la noi, la Cladova* a început-o în București, a continuat-o la Onești și a terminat-o la mănăstirea Cotești; Dintr-o călătorie, în Ungaria, a adus nuvela *Vioara lui Hugolin*.⁵⁾ Articolele le-a rînduit sub titluri de serii, precum: *Drumuri și popasuri, Note de drum, Însemnări de drum. Prin țară și mai departe, Dincolo de Carpați*... „Mare poet al prozei românești” — cum a fost numit,⁶⁾ scriitorul era atent și receptiv la frumusețile naturii, la frumusețile țării, și le-a transpus, cu artă literară descriptivă desăvîrșită, în creațiile sale literare, inclusiv articolele de ziar, realizînd adevărate acuarele literare. Nu o dată a exclamat: „Cît de frumoasă ești Patria mea...!”

Și mai avea o particularitate personală călătorul Gala Galaction. Teolog, preot și conștiință creștină, simțea, vedea, auzea și mărturisea prezența, puterea și acțiunea Creatorului cerului și al pămîntului, al tuturor celor văzute și al celor nevăzute. La începutul unei serii de articole cu însemnări de drumeție, a precizat: „Este cu neputință pentru cel ce trăiește din convingeri puternice și clocotitoare, să nu poarte cu el, pretutindeni, lumea lui sufletească și supremă...! Acasă ori în călătorie, în fundul

⁴⁾ Gala Galaction, *Ziua Domnului*, în „Curentul”, nr. 1088, din februarie 1931, p. 1.

⁵⁾ Gala Galaction, *Povestea cărților mele*, în „Ultima oră” (București), nr. 358, din 25 noiembrie 1945, p. 2; Cf. Jurnal, vol. 1, Editura Minerva, București, 1973.

⁶⁾ Victor Eftimiu, *Akados*, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1955, p. 46; Pompiliu Constantinescu, *Scrieri*, vol. 6, Editura Minerva București, 1972, p. 266.

codrilor sau în luntre, pe fața apelor, sub soarele care răsare sau sub tainele nopții, cine poate să fie primul nostru însoțitor, dacă nu același care însoți pe cei doi spre Emaus?"⁷⁾ Vedea, simțea și proclama pretutindeni, în natură, în frumusețile și tainele ei, în bogăția holdelor, în întâmplările vieții, în schimbările spectaculoase meteorologice (ploi de vară și tunete în ianuarie), calamități climaterice, în evenimentele istorice, în faptele oamenilor..., prezența activă a Tatălui Ceresc, voința și grija lui providențială. Mărturisea, împreună cu Psalmistul, că „Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea miinelor Lui o vestește tăria”, cu adagiul personal că „marea carte a naturii este scrisă atât de citeț de degetul lui Dumnezeu”.⁸⁾

A avut aceste intuiții și senzații religioase cosmologice, din anii copilăriei sale rurale (sătești). În vecinătatea satului natal (Didești-Teleorman) era o pădure multiseculară — crîmpei din codrii Teleormanului. A mărturisit, panteistic, că, „în pădurea din copilărie, dacă ai stat și ai ascultat atent, ai auzit pașii lui Dumnezeu... Printre stejarii și carpenii de pe malurile Vezii, străbătute rar de razele soarelui, am învățat de mai înainte vraja sfîntă a vitraliilor de catedrală. Aici am visat și am preamărit pe Dumnezeu întîia oară”.⁹⁾ „Priveliștea lanurilor aurii de griu în pîrgă, dumbrăvile de porumb, toamna, de pe Bărăgan, pomii încărcăți de rod... atestă, după convingerea sa, iubirea, bunătatea și purtarea de grijă ale Proniei dumnezeiești. „Cîmpia plină de belșug este o lecție divină de bună-tate dumnezeiască. Avem cu toții ce minca... Ploaia, soarele, pămîntul negru... ne vor plămădi această dezmiardare a inimii și această siguranță a hranei noastre”.¹⁰⁾

Cu aceste stări sufletești și convingeri a prezenței universale și imenente a Făcătorului cerului și al pămîntului, a putut să declare, aforistic, că, „cu cît călătorești mai mult, cu atît te întilnești mai des cu Dumnezeu”.¹¹⁾

Gala Galaction a fost de cîteva ori și la Arad.

Prima dată a văzut orașul de pe Mureș, din gară, în dimineața unei zile de aprilie 1926. Se ducea la Visegrad, în Ungaria, la o conferință interconfesională, organizată de Asociația Mondială a Femeilor Creștine. „O dimineață nesigură, roșie și umedă, noaptea plouase. Orașul se topește pe jumătate în ceața dimineții. Cîteva străzi văzute din mersul trenului, cîteva frunți de edificii, copaci și copăcei, uzi și zgribuliți, apoi gara vastă, croită și realizată occidental — acesta e Aradul din această dimineață de Sf. Gheorghe”.¹²⁾

⁷⁾ Gala Galaction, *Prin țară și mai departe — Cuvînt de Introducere*, în „Dimineata”, nr. 7, 011, din 6 iunie 1926, p. 1.

⁸⁾ *Ibidem*.

⁹⁾ Gala Galaction, *În județul de obîrșie*, în „Dimineata”, nr. 7031, din 27 iunie 1926, p. 1.

¹⁰⁾ Gala Galaction, „Priviți cîmpurile sînt albe pentru seceriș”, în „Ecoul”, nr. 206, din 17 iulie 1944, p. 1.

¹¹⁾ Gala Galaction, *În județul de obîrșie*, loc. cit.

¹²⁾ Gala Galaction, *Prin țară și mai departe. De la Curtici la Buda-Peșta*, în „Dimineata”, nr. 7.014, din 9 iunie 1926, p. 1.

A venit anume la Arad, peste patru ani, în 1930, tot primăvara, invitat de Episcopul Grigorie Comșa. S-au întâlnit și s-au cunoscut la congresele misionare. Timp de câțiva ani (1922—1926), Gala Galaction a fost misionarul Arhiepiscopiei Bucureștilor. În 1927, Episcopul Grigorie Comșa a prefătat și a tipărit la Tipografia Diecezană din Arad, în colecția Biblioteca Creștinului Ortodox a Episcopiei, cârticica lui Gala Galaction *Meditare la Rugăciunea Domnească adică la Tatăl Nostru*. Episcopul Grigorie îndemna : „Iubite și bunule creștin, vino și citește gîndurile creștinești ale învățatului și iscusitului duhovnic Grigorie, care nu este altul decît de Dumnezeu însuflețitul părinte Grigorie Pișculescu, cunoscut sub numele literar de Gala Galaction. Să te bucuri creștine că părintele Grigorie ni-a făcut cîntec să scrie pentru noi această cârtică, din care vom vedea cît de departe stăm de dreptul de a zice lui Dumnezeu : „Tatăl Nostru”.”¹³⁾

A notat călătorul scriitor : „Vedeam orașul Arad și cercetam sfintele lui locașuri, întîia oară. Vedeam Mureșul, dumbrăvile de pe țarmu-i și frunțile marilor edificii pe care le oglindește — le vedeam întîia oară. Sosisem disdedimineată, după o călătorie lungă de două nopți și o zi, începută la hotarul de răsărit al țării”.¹⁴⁾ Era în Duminica Florilor. Deși obosit de drumul lung, a ținut o predică în Catedrala din Cetate. Vlădica Grigorie oficia Sf. Liturghie. Catedrala era plină de ascultători. „Serviciul divin se desfășura cu arhierescă măreție... Dar predicatorul era șovăielnic. Spre sfîrșitul predicii oboseala s-a risipit, amvonul a crescut și s-a ridicat sus. Era ziua cînd Mintuitorul a intrat în Ierusalim”.¹⁵⁾

În cîteva cronici duminicale — *Ziua Domnului* — a însemnat cele ce a văzut în Arad, în primul său popas. Elogiază activitatea Episcopului Grigorie Comșa. „Temperament de luptător, episcop zelos, Vlădica Grigorie nu-și dă odihnă oaselor, căutînd din răputeri, prin grai, prin scris și prin energie pastorală, să consolideze sufletele și mărturisirea ortodoxă”.¹⁶⁾

În 1937, tot într-o lună de primăvară și invitat tot de episcop Grigorie, a venit la Arad. Se pare, că de data aceasta, a vizitat cîteva sate arădene. A prezentat unul, fără ca să-i spună numele, ci „unde va, la granița de apus a țării”, satele văzute fiind la fel, în specificile lor. ... Cîmpii largi, răscolite vîguros cu plugul și cu sapa... M-am apropiat de satele pe care le vedeam de departe, în dosul cumpenelor de fîntîni și în dosul cirezilor risipite de imașuri. Frumoase sate! Case solide de zid, curți, grădini cu flori și cu legume. Printre case, se deschid ulițe mai largi de cît cele mai falnice bulevarde de la oraș. Gospodăriile sînt aliniate și așezate ca pe funia de măsurat... Grădinile sînt pline de ulcelele roșii și galbene ale lalelelor. Zaplazurele sînt prididite de liliacul înflorit... Mă uit bine, mă uit scrutător. Liliacul înflorit atrîna pe zaplazuri, dar

¹³⁾ Dr. Grigorie Gh. Comșa, Episcopul Aradului, Prefață, la *Meditare la Rugăciunea Domnească adică Tatăl Nostru* de Gala Galaction, profesor la facultatea de teologie, Tiparul Tipografiei Diecezane, Arad, 1927, p. 1.

¹⁴⁾ Gala Galaction, *Ziua Domnului*, în „Curentul”, nr. 832, din 19 mai 1930, p. 1.

¹⁵⁾ *Ibidem*.

¹⁶⁾ Gala Galaction, *Ziua Domnului*, în „Curentul”, nr. 864, din 23 iunie 1930, p. 1.

nicăieri nu se vede vreo crenguță zmulă. Nici unul dintre trecătorii de pe uliți nu jefuiesc florile aproapei...

Era o zi de sărbătoare sau de duminică. Vede bărbați și femei îndreptându-se spre biserici. Satul era mixt, cu mai multe naționalități și confesiuni, fiecare cu biserică. Observă că fiecare își cercetează biserica părinților săi, cu rivă și cu devotament. Din Casa Domnului pornesc bunele sfaturi pentru sufletul fiecăruia, ca și pentru obștie. Din Casa Domnului pleacă inițiativele, învățătura cea bună, sentimentele mîntuitoare pentru neam și pentru mica frăție locală.

Precizează, ca concluzie a celor văzute: „legătura dintre viața laborioasă din acest colț de țară, dintre viața serioasă și ordonată, și Biserica. Rînduiala gospodărească este intim legată cu ordinea sufletească a celui ce crede în Dumnezeu. Respectul către aproapele și către toate cele sînt ale lui — începînd cu nevasta — pleacă din același sfînt izvor ca și respectul către cele sfînte”¹⁷⁾

Un popas mai lung în Arad a făcut în mai 1945 — tot în lună de primvară! Și Gala Galaction era în primăvară sufletească, iar în Arad a încercat emoții înflorite.

În țară, democrația populară biruitoare prin evenimentele istorice din August 1944, își întărea pozițiile politice, de stat, sociale, economice. Din martie 1945, țara avea primul guvern democratic — guvernul dr. Petru Groza. Începuse *lumea nouă*, pe care Gala Galaction o întrezărise și o salutase din 1919, cînd scria profetic: „... Lumea nouă înaintează spre noi ca o supremă zi de Paști... O lume nouă — societatea viitoare socialistă — se ridică uriașă și temeinică, mai bună mai dreaptă, din profunzimile sociale... O așteptăm, o chemăm, sperăm în așezările ei echitabile și predicăm entuziasmul salutar”¹⁸⁾ A militat, alături de forțele și organizațiile democrației românești, pentru această lume nouă. Cînd *lumea nouă* a ajuns victorioasă, a declarat: „Le-m întrevăzut, le-am dorit, le-am poftit aceste vremuri...”¹⁹⁾

A făcut vizite și a conferențiat.

Duminică (20 mai), a slujit, ca protosul unui sobor de preoți, Sf. Liturghie în biserica Catedrală. La sfîrșit a predicat despre „Pacea adevărată” — pacea fundamentată pe credință, dragoste de oameni, dreptate.²⁰⁾ Seara, a vorbit, în sala mare a Palatului Cultural, în fața unui public numeros.²¹⁾ La masa de seară, Episcopul Andrei Magieru a invitat pe șefii cultelor conaționalităților conlocuitoare din Arad, un fel de consfătuire interconfesională, „vrednică de onorurile cronicarului — cum a declarat agapa memorabilă, din casa primitoare și cercetată de cei cu

¹⁷⁾ Gala Galaction, *Ziua Domnului*, în „Curentul”, nr. 3.329, din 10 mai 1937, p. 2.

¹⁸⁾ Gala Galaction, *O lume nouă*, în „Socialismul”, nr. 129, din 7 iulie 1919, p. 1.

¹⁹⁾ A se vedea: Gheorghe Cunesco, *Studiu introductiv*, la Gala Galaction, *O lume nouă* (antologie), Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., București, 1970.

²⁰⁾ „Biserica și Școala”, nr. 22, din 27 mai 1945, p. 172.

²¹⁾ *Ibidem*. Conferința a rezumat-o în articolul *O conferință sub cerul liber*, în „Victoria”, nr. 222, din 21 iulie 1945, p. 1.

daruri de spovedit, în casa Episcopului Andrei (Magieru n.ns. ... În fața mea stă amfitrionul. La dreapta lui stă venerabilul rabin dr. Schreiber. Lingă mine, radiază simpatie și voie bună, tânărul rabin dr. Nicolaie Schoenfeld. Clerici și civili notabili completează masa... Mă bucuram să văd, în fața mea, pe înțeleptul Vlădică Andrei. Știam — din gura tuturor — cit de bărbătoasă a fost purtarea lui în niște împrejurări recente și prezența, în palatul episcopal, a celor doi rabini îmi era o prețioasă confirmare. Cît de ziditoare este această priveliște! Cum am putea s-o multiplicăm, s-o divulgăm pretutindeni și s-o predicăm, în ciuda tuturor întunecimelor și obstacolelor!... Fără îndoială că noianul de încercări și de dureri pe care-l luăm în piept de atîția ani, ne va lăsa un spor de simțire omenească și un îndemn statornic spre mai multă solidaritate între oameni. Cu deosebire, în cosmică problemă evreiască, înfricoșatul și recentul trecut trebuie să ne provoace, în toți cei ce gîndesc omenește și simt frățeste, idei, orientări și iluminări cu totul noi. Iudaismul și creștinismul, după etapa dușmăniei și a antitezelor, trebuie să cucerească o etapă nouă: a sintezelor. Ezităm să vrem; unii o respingem, sceptici sau dogmatici; cîțiva o întrevădem și o salutăm drept o depărtată și fericită auroră. Este o parte din cele ce am învățat de la înțelepții Aradului”²²⁾

În cadrul A.R.L.U.S. a ținut o conferință despre Tolstoi.²³⁾

Peste un an, în octombrie-noiembrie 1946, este iarăși la Arad, de data aceasta într-un turneu prin orașele transilvănene cu naționalități și confesiuni conlocuitoare, pentru a semăna idei de pace și îngăduință între oameni.

Regimul democrat-popular a creat condiții politice-sociale de libertate și egalitate tuturor naționalităților și confesiunilor conlocuitoare și a deschis posibilități de apropiere, de împrietenire și de conviețuire pașnică, pe pămîntul și sub cerul țării.

Pentru democratul și umanistul generos Gala Galaction, acestea erau un vechi deziderat și o preocupare stăruitoare. A militat pentru apropierea și fraternizarea între naționalitățile și confesiunile naționalităților conlocuitoare. A stăruit pentru apropierea între români și maghiari — între românii și maghiarii din Transilvania. După primul război mondial, propunea și cerea ca „între limba maghiară și limba română, între sufletul maghiar și sufletul românesc trebuie să croim trainice și amicale căi de comunicație”.²⁴⁾ A întreprins și a inițiat acțiuni curajoase și personale pentru apropierea și conviețuirea pașnică a naționalităților conlocuitoare, cum a fost, în 1929, revista proprie „Hanul Samariteanului”, în care preconiza împrietenirea și fraternizarea naționalităților conlocuitoare. Arăta

²²⁾ Gala Galaction, *Comentarii la Psalmul 133*, în „Răspîntia” (București), nr. 10, din 15 iulie 1945, p. 8.

²³⁾ „Libertatea poporului”, nr. 67, din 22 mai 1945, p. 3. Se pare că a vorbit despre „Tolstoi, profet al revoluției”, conferință pe care a ținut-o sub auspiciile A.R.L.U.S.-ului și în alte orașe („Veac nou” București, nr. 39, din 21 august 1946).

²⁴⁾ Gala Galaction, *Răspuns la întrebarea a patra*, în „Facla literară”, nr. 1, din 1 februarie 1923, p. 10.

că aceștia pot să facă „ceea ce armele și diplomația nu pot niciodată să realizeze integral”.²⁵⁾ În romanul „*Papucii lui Mahmud*” a creat și a prefigurat literar o instructivă confrăție sufletească și socială între un român ortodox (Sava Pantofarul) un turc mahomedan (Ibrahim) și un evreu mozaic (David Goldștain). I se recunoaște lui Gala Galaction meritul de a fi susținut precursor situația actuală de înțelegere deplină și colaborare între naționalitățile și confesiunile naționalităților conlocuitoare din țară, a cărei expresie politică-socălă este Frontul Unității Socialiste, iar cea religioasă „ecumenismul interconfesional”.²⁶⁾

În 1946, Gala Galaction a reluat, sub auspiciile optime ale democrației biruitoare, „acțiunea de apropiere sufletească. Este vremea să ne cercetăm și să ne înțelegem — arăta el. Lumea se schimbă, lumea s-a schimbat. Porțile grele și ruginite ale unor epoci de nedreptate socială și de privilegii, credem că s-au închis definitiv asupra trecutului de morminte și de fantome”.²⁷⁾ Gala Galaction era vicepreședinte al Societății Scriitorilor din România și a avut bucuria să fie primul președinte al Comitetului Asociației de prietenie româno-maghiară, înființată „pentru a goni dintre noi stafiile trecutului și a pregăti apropierea inimilor”.²⁸⁾

În turneul prin Transilvania, pentru apropierea inimilor, l-au însoțit scriitorii Zaharia Stancu, Eugen Jhebeleanu, Cicerone Theodorescu, Radu Boureanu, Dumitru Corbea. S-au oprit în orașele Arad, Oradea, Cluj, Turda, Sibiu, Tg. Mureș, Brașov.²⁹⁾ S-au întâlnit și au fraternizat cu scriitorii maghiari și sași. S-au prezentat împreună pe scenele festivalurilor literare. Au înființat filiale ale Asociației de prietenie româno-maghiară. Gala Galaction arăta rolul salutar, decisiv, ce-l au scriitorii, artiștii și intelectualii în apropierea și împrietenirea naționalităților conlocuitoare. „Poeții, scriitorii, artiștii noștri sînt cei dinții care au chemarea nobilă să reverse, prin arta lor, în jgheburile simțirii colective, sacrele izvoare ale reconcilierii”.³⁰⁾

A notat, după încheierea turneului : „Am socotit înțelept lucru această fraternitate dintre noi și m-am bucurat că putem să dăm pilda cea bună

²⁵⁾ Amănunte la : Gh. Cunescu, *O revistă internațională editată de Gala Galaction*, în „România literară”, nr. 18, din 1 mai 1969, p. 13.

²⁶⁾ Pr. Victor N. Popescu, *Ecumenismul religios în literatura lui Gala Galaction*, în „Mitropolia Olteniei” nr. 11—12, 1966, p. 991 ; Pr. A. Negoită, *Gala Galaction, primul ecumenist român*, în „Revista Cultului Mozaic”, nr. 201, din 15 februarie 1969, p. 6 ; Pr. Gh. Cunescu, *Gala Galaction, precursor al ecumenismului actual*, în „Biserica Ortodoxă Română”, nr. 5—6, 1971, p. 660.

²⁷⁾ Gala Galaction, *Călătorind prin Ardeal*, în „Revista literară” (București), nr. 30, din 7 septembrie 1947, p. 1.

²⁸⁾ Gala Galaction, *Noul „Președinte”*, în „Jurnalul de dimineață”, nr. 313, din 3 decembrie 1945, p. 1.

²⁹⁾ Gheorghe Cunescu, *Gala Galaction și Transilvania*, în „Steaua” (Cluj) nr. 11 (238), 1969, p. 62 ; *Gala Galaction la Tg.-Mureș, sub curcubeul prieteniei*, în „Athenaem” (Tg.-Mureș), octombrie-noiembrie, 1970, p. 4 ; *Gala Galaction la Cluj*, în „Tribuna” (Cluj), nr. 44 (721), 19 noiembrie 1970, p. 14 ; *Gala Galaction călătorul*, în „Vatra” (Tg.-Mureș), nr. 4, 1971, p. 10 ; *Gala Galaction la Sibiu*, în „Mitropolia Ardealului” (Sibiu), nr. 3—4, 1971, p. 311.

³⁰⁾ Gala Galaction, *Călătorind prin Ardeal*, loc. cit.

conducătorilor noștri. Înțelepții noștri și conducătorii istoriei popoarelor noastre ne încredințează că avem uriașe interese comune și — azi mai mult ca oricând — avem poruncă să căutăm, pacinic, calea destinelor înfrățite. Aceste gânduri și aceste îndemnuri au călătorit cu noi de-a lungul Mureșului și s-au risipit, ca sămînța de aur în zilele de toamnă, întru nădejdea holderelor din anul viitor!"³¹⁾

În toamna aceluiași an (1946), a avut bucuria fericită să vadă și să admire, în primul Parlament democratic al țării, pe deputații reprezentanți ai naționalităților conlocuitoare, pornite *pe calea destinelor înfrățite* — imagine concretă a prieteniei și frăției democratice dintre naționalitățile conlocuitoare. „Iată visul meu împlinit — a declarat emoționat Gala Galaction. Iată pe colegii deputați maghiari, fraternizind cu democrația românească și proclamînd, prin prezența și declarațiile lor, că am lăsat în urmă veacul intoleranței, al șovinismului și al prigoanei dintre oameni. Iată pe colegii deputați evrei, stînd alături de noi ceilalți și atestînd, prin prezența lor, biruința democrației, biruința omeniei, biruința vechei și constante mele credințe în vrednicia și drepturile lor”.³²⁾ În Parlament erau și deputații județului Arad — români, maghiari, sași, plugari, femei, din ei cititori, prieteni și auditori ai scriitorului, care l-au văzut, l-au auzit și l-au aplaudat la Arad.

Pentru oamenii, priveliștile, împrejurările, călătoriile popasurile și emoțiile încercate în Arad, Gala Galaction a mărturisit că „Aradul face parte, pentru mine, dintre acele locuri pe care le cercetez în împrejurări festive și din care recoltezi numai mulțumiri și amintiri ce nu se vestejesc niciodată”.³³⁾

³¹⁾ Gala Galaction, *Călătorind prin Ardeal*, loc. cit.

³²⁾ Monitorul Oficial (Partea III-a), nr. 12, din 3 ianuarie 1947, p. 240 (Dezbaterile Parlamentului, Ședința din 16 decembrie 1946).

³³⁾ „Libertatea poporului”, nr. 67, din 22 mai 1945, p. 3. În 1946, Gala Galaction a prefăcut cartea *Frumuseți literare în Sfînta Scriptură* a preotului din Arad P. Deheleanu.

TREPT E ALE DEZVOLTĂRII PATRIEI

CONTRIBUȚII LA CAUZA PĂCII ȘI COLABORĂRII

În cronică relațiilor de prietenie a poporului nostru cu celelalte popoare s-au înscris și în lunile din urmă ale anului noi vizite oficiale primite de către președintele Republicii Socialiste România din partea șefilor altor state.

Astfel, la invitația Domnului Nicolae Ceaușescu și a Doamnei Elena Ceaușescu, a efectuat o vizită oficială în țara noastră în intervalul 2—7 septembrie 1974, președintele Republicii Arabe Siriene, Hafez El Assad, împreună cu soția, Anissé El Assad.

În timpul șederii în Republica Socialistă România înalții oaspeți sirieni au vizitat obiective economice și social-culturale din București și din județele Prahova și Brașov. Pretutindeni oaspeților li s-a rezervat o primire deosebit de călduroasă.

La invitația Domnului Nicolae Ceaușescu, o vizită oficială de prietenie în țara noastră a efectuat între 10 și 13 septembrie 1974, dr. William R. Tolbert jr. președintele Liberiei. În continuarea vizitei oficiale, președintele Liberiei a petrecut o parte din concediul de odihnă în România între 14 și 30 septembrie 1974.

Ca o dovadă a dorinței deosebite de continuare a bunelor relații între guvernele și popoarele României și Liberiei, înalțul oaspete și persoanele ce l-au însoțit s-au bucurat de o călduroasă primire la sosirea la București ca și în cursul vizitelor la uzine, cooperative agricole de producție, întreprinderi agricole de stat din Constanța și Brașov, precum și în celelalte locuri vizitate.

La invitația Domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România și a Doamnei Elena Ceaușescu, au făcut între 18—20 noiembrie a.c., o vizită oficială de prietenie în țara noastră, dr. Kenneth David Kaunda, președintele Partidului Unit al Independenței Naționale, președintele Republicii Zambia, împreună cu soția, Doamna Betty Kaunda.

În timpul șederii în Republica Socialistă România înalții oaspeți zambieni au vizitat obiective economice și social-culturale din București și din județul Ilfov. În tot locul oaspeții au fost întâmpinați cu multă căldură.

Vizitele menționate au prilejuit convorbiri oficiale care s-au desfășurat într-o caldă atmosferă de prietenie și înțelegere reciprocă analizând stadiul actual și perspectivele de extindere și intensificare a raporturilor bilaterale și au făcut un larg schimb de păreri cu privire la probleme internaționale de interes reciproc. Au fost semnate totodată comunicate comune și Declarații solemne comune.

Atît aceste vizite cît și primirea mai multor personalități ale vieții internaționale la președintele Republicii Socialiste România reprezintă noi și importante contribuții la apropierea și buna înțelegere între popoare, la cauza păcii în lume.

SOLEMNITATEA DECERNĂRII PREMIULUI FUNDAȚIEI „EMILE CORNEZ”
PE ANUL 1974, PREȘEDINTELUI NICOLAE CEAUȘESCU

În continuarea celor relatate în numărul anterior al revistei sub titlul: „Înaltă prețuire față de Președintele Republicii Socialiste România” de menționat că la 5 septembrie a.c. la Palatul Guvernatorului provinciei Hainaut din orașul belgian Mons a avut loc ședința solemnă de remitere a premiului pe anul 1974 al Fundației „Guvernator Emile Cornez”, decernat Domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România.

Prestigioasa fundație belgiană decernează în fiecare an acest premiu în semn de omagiu acordat unei personalități care a adus servicii eminente societății umane. Pentru prima oară fundația a conferit această înaltă distincție unui șef de stat.

A fost prezent Alexandru Lăzăreanu, ambasadorul țării noastre la Bruxelles.

În cuvîntul lor, Richard Stievenart, deputat permanent, președintele Consiliului provincial Hainaut, președinte al Fundației „Guvernator Emile Cornez” și Robert Urbain, deputat, secretar parlamentar al secției belgiano-române a Uniunii Interparlamentare, secretar al Fundației, au evocat personalitatea șefului statului român, subliniind contribuția sa remarcabilă, în fruntea statului, la propășirea și dezvoltarea multilaterală a României socialiste, la creșterea nivelului de trai material și spiritual al întregului popor. Ei au dat o înaltă apreciere activității neobosite a președintelui Nicolae Ceaușescu în favoarea destinderii, securității și păcii, pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte.

În încheierea ședinței solemne, au fost intonate imnurile de stat ale Republicii Socialiste România și Regatului Belgiei.

Asistența a ovaționat îndelung, călduros, pentru președintele României.

LUCRĂRI DEDICATE VIEȚII ȘI ACTIVITĂȚII PREȘEDINTELUI REPUBLICII
SOCIALISTE ROMÂNIA

Personalitatea Domnului Nicolae Ceaușescu a inspirat mereu scrieri de valoare, menite a face cunoscută prezența sa în viața politică internă și internațională. Menționăm cîteva dintre lucrările ce au văzut lumina tiparului în vremea din urmă în diferite țări.

Astfel, Editura „Simba”, din Roma, a scos sub semnătura lui Antonio Acone, directorul revistei „Corriere Africano”, volumul „Nicolae Ceau-

șescu". În nota introductivă se arată că primul volum al noii colecții dedicate personalităților contemporane care au adus contribuții de seamă, originale, în domeniul lor de activitate, îi este închinat Domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România. Lucrarea înfățișează momente semnificative din viața și activitatea revoluționară a conducătorului partidului și statului nostru, pe fundalul unor evenimente de seamă din viața social-politică a României, din lupta poporului român pentru libertate, independență, progres și dreptate socială.

Sub titlul „Fraternitate româno-argentiniană”, volumul-album, editat de inițiativa și sub îngrijirea Secretariatului pentru presă și difuzare al Președintelui Republicii Argentina, închinat vizitei întreprinse în luna martie 1974, de președintele Nicolae Ceaușescu și Doamna Elena Ceaușescu în această țară, evocă pe larg momentele acestui important eveniment, apreciat pe drept cuvânt de gazde „ca un fapt istoric” — vizită care a relevat încă o dată contribuția României socialiste și a conducătorului său la promovarea unei politici noi în viața internațională.

Din inițiativa și sub îngrijire „Clubului prietenilor cărții de calitate”, la Atena a apărut volumul „Nicolae Ceaușescu, politica externă a României — pace, independență, colaborare internațională”.

Volumul prezintă o bogată colecție din expunerile, rapoartele, interviurile Domnului Nicolae Ceaușescu. Textele sînt grupate în capitole ce definesc liniile fundamentale ale politicii externe a Republicii Socialiste România — închinată neabătut edificării unei lumi mai bune și mai drepte, păcii și colaborării nestingherite între state independente și suverane — al cărei inspirator și promotor neobosit este președintele Nicolae Ceaușescu.

La Ankara, a apărut volumul „Ceaușescu și România — o țară balcanică deschisă spre lume”, lucrare primită cu un viu și deosebit interes de către publicul cititor. Cartea, al cărui autor este publicistul İlhan Cevik, directorul ziarului „Daily News”, se alătură celor două lucrări apărute anterior la Istanbul — „Nicolae Ceaușescu — Opere Alese” și „România și Ceaușescu” — pentru a veni în întîmpinarea interesului opiniei publice dornice să cunoască realizările României socialiste, viața și activitatea președintelui Nicolae Ceaușescu.

De asemenea la Belgrad a avut loc o conferință de presă consacrată prezentării lucrării tovarășului Nicolae Ceaușescu, „Scrieri alese”, apărută recent în Iugoslavia.

SESIUNEA MARII ADUNĂRI NAȚIONALE

În prezența Domnului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, s-au deschis, marți 29 octombrie a.c. dimineață, lucrările celei de-a XIV-a sesiuni a actualei legislaturi a Marii Adunări Naționale.

Lucrările au fost deschise de Domnul Nicolae Giosan, președintele Marii Adunări Naționale.

Deputații au aprobat, apoi în unanimitate, următoarea ordine de zi :

1. Proiectul de lege pentru adoptarea planului național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1975 ;
2. Proiectul de lege pentru adoptarea bugetului de stat pe anul 1975 ;
3. Proiectul de lege a retribuirii după cantitatea și calitatea muncii ;
4. Proiectul de lege privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale.
5. Proiectul de lege cu privire la fondul funciar ;
6. Proiectul de lege sanitară-veterinară ;
7. Raportul Guvernului Republicii Socialiste România asupra aplicării hotărârilor de partid și de stat cu privire la introducerea regimului de economii în energie, combustibil, materii prime, materiale și cheltuieli administrativ-gospodărești ;
8. Proiectul de lege cu privire la desfășurarea activităților în domeniul nuclear din Republica Socialistă România ;
9. Proiectul de lege privind invențiile și inovațiile ;
10. Proiectul de lege a ocrotirii patrimoniului cultural național al Republicii Socialiste România ;
11. Proiectele de legi pentru aprobarea decretelor cu putere de lege emise de Consiliul de Stat.

Având în vedere faptul că unele din proiectele de legi înscrise pe ordinea de zi au fost supuse dezbaterilor publice și discutate din timp în consiliile permanente ale Marii Adunări Naționale și astfel pregătite pentru a putea fi supuse spre adoptare, s-a hotărât ca, în prima parte a sesiunii să se examineze punctele 3—10 de pe ordinea de zi. La fiecare dintre acestea deputații au luat cuvântul în dezbaterile generale. În urma acestora, apreciind, că prin conținutul lor, proiectele respectivelor legi corespund pe deplin cerințelor progresului rapid și multilateral al patriei, Marea Adunare Națională le-a adoptat, în unanimitate.

În ziua de miercuri, 30 octombrie a.c., anunțând încheierea dezbaterilor, din prima parte a sesiunii, președintele Marii Adunări Naționale a arătat că proiectele de legi rămase pe ordinea de zi, ca și alte proiecte de legi ce se vor primi între timp la Biroul Marii Adunări Naționale urmează să fie examinate, până la următoarea ședință în plen a sesiunii, de comisiile permanente competente, care vor fi convocate în acest scop.

Tot în prezența Domnului Nicolae Ceaușescu în zilele de 19 și 20 decembrie au fost reluate în plen lucrările celei de-a XIV-a sesiuni.

Marea Adunare Națională a trecut la examinarea următoarelor proiecte de lege înscrise pe ordinea de zi pentru cea de-a doua parte a sesiunii:

— Proiectul de lege pentru adoptarea Planului național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1975 ; — Proiectul de lege pentru adoptarea Bugetului de stat pe anul 1975 ; — Proiectul de lege cu privire la modificarea unor articole din Constituția Republicii Socialiste România ; — Proiectul de lege electorală a Republicii Socialiste România ; — Proiectele de legi pentru aprobarea decretelor cu putere de lege emise de Consiliul de Stat.

La propunerea Biroului Marii Adunări Naționale, pe ordinea de zi a mai fost înscris Proiectul de lege cu privire la modificarea unor articole din Legea de organizare și funcționare a consiliilor populare.

Apoi au fost prezentate rapoartele comisiilor permanente ale Marii Adunări Naționale care au examinat și avizat aceste proiecte de lege. Proiectele au fost discutate separat pe articole.

Votate fiecare în parte importante act legislative au fost adoptate de Marea Adunare Națională.

În încheierea lucrărilor sesiunii, președintele Marii Adunări Naționale a adresat în numele Biroului Marii Adunări Naționale, deputaților și invitaților calde felicitări cu prilejul celei de-a 27-a aniversări a proclamării Republicii și al noului an, urări de fericire și de noi succese în activitatea pusă în slujba poporului.

LUCRĂRILE CONSILIULUI NAȚIONAL AL FRONTULUI UNITĂȚII SOCIALISTE

Miercuri, 30 octombrie 1974, a avut loc Plenara Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste prezidată de Domnul Nicolae Ceaușescu, președintele Frontului Unității Socialiste.

La lucrările Plenarei au participat numeroși invitați — membri ai guvernului, conducători ai unor instituții centrale de partid, de stat și obștești.

La primul punct al ordinii de zi, Plenara a dezbătut proiectele documentelor pentru cel de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român.

Plenara și-a exprimat deplina aprobare și adeziune față de aceste proiecte de documente, a căror aplicare în viață va deschide noi și luminoase perspective pentru dezvoltarea României socialiste pe calea civilizației și progresului, va asigura creșterea continuă a bunăstării și fericirii întregului popor, sporirea contribuției țării noastre la triumful cauzei socialismului și păcii în întreaga lume.

Plenara și-a însușit în unanimitate propunerea făcută de oamenii muncii, ca Domnul Nicolae Ceaușescu să fie reales în funcția de secretar general al partidului la cel de-al XI-lea Congres și a hotărât, într-o atmosferă de puternic entuziasm, să sprijine această propunere, ca reprezentând emanația și voința întregii națiuni.

În continuare, Plenara Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste a dezbătut proiectul Legii electorale. Plenara și l-a însușit în întregime și a stabilit ca el să fie supus spre dezbateri și aprobare Marii Adunări Naționale.

În încheierea lucrărilor plenarei a luat cuvântul Domnul Nicolae Ceaușescu.

Plenara din 18 decembrie a.c. a fost convocată de Biroul executiv al Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste întrunit în ședință în ziua precedentă.

Lucrările Plenarei au fost prezidate de Domnul Nicolae Ceaușescu pe ordinea de zi aflându-se următoarele probleme: 1. Cu privire la organi-

zarea alegerilor de deputați în Marea Adunare Națională și în Consiliile populare ; — Modificarea unor articole din Constituția Republicii Socialiste România ; — Proiectul Legii electorale a Republicii Socialiste România ; — Propuneri privind circumscripțiile electorale pentru Marea Adunare Națională și alte măsuri organizatorice referitoare la alegeri ;

2. Planul de măsuri privind organizarea campaniei electorale, munca politică și cultural-educativă de masă în această perioadă.

Plenara Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste și-a înusșit în unanimitate propunerile hotărînd să le înainteze Marii Adunări Naționale spre dezbateră și adoptare.

Propunerile de modificări ale unor articole din Constituția și Proiectul Legii electorale sint menite să pună de acord sistemul electoral cu cerințele actuale ale vieții noastre sociale, cu transformările petrecute în societate, asigură condiții pentru perfecționarea continuă a activității Marii Adunări Naționale și consiliilor populare, pentru creșterea rolului deputaților și a răspunderii lor în rezolvarea problemelor dezvoltării societății noastre socialiste. Ele se înscriu în spiritul democrației socialiste, participării mereu mai largi a întregului popor la elaborarea și înfăptuirea liniei politice generale a statului nostru.

Plenara Consiliului Național al F.U.S. și-a însușit propunerile privind circumscripțiile electorale pentru Marea Adunare Națională și a aprobat alte măsuri legate de organizarea alegerilor de deputați.

Luînd în discuție planul de măsuri privind organizarea campaniei electorale, Plenara Consiliului Național a aprobat prevederile acestuia.

Plenara a hotărît ca documentele programatice adoptate de Congresul celui mai înalt for al țării, aprobate unanim de întregul nostru popor, să constituie baza Manifestului Frontului Unității Socialiste și a programului electoral al F.U.S.

Plenara a adoptat de asemenea, acțiunile politice și cultural-educative de masă în campania electorală.

În încheierea lucrărilor Plenarei a luat cuvîntul Domnul Nicolae Ceaușescu, între altele exprimînd convingerea că toți membrii Consiliului, organizațiile competente ale F.U.S. vor face totul pentru a realiza în bune condițiuni sarcinile și îndatoririle ce le revin în domeniile lor de activitate.

VIZITE DE LUCRU ALE PREȘEDINTELUI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Răstimpul toamnei, asupra căruia încearcă să-și îndrepte privirea actualul număr al revistei, înscrie în continuare noi vizite ale conducătorului statului român în diferite colțuri ale țării. Astfel în ziua de 18 septembrie a.c. Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, a făcut o vizită de lucru în județul Covasna, căruia anii din urmă ca și perspectivele pe care i se deschid i-au adus și îi vor aduce o puternică dezvoltare economico-socială.

Prima localitate vizitată în județul Covasna a fost orașul Tg. Săcuiesc.

Întreprinderea de confecții, una dintre cele mai moderne din țară, a fost primul obiectiv vizitat.

În continuare, a fost vizitată întreprinderea de amidon și glucoză, cea mai mare din țară, aproape integral automatizată.

Vizita de lucru în orașul Tg. Săcuiesc a luat sfârșit la întreprinderea de șuruburi, care produce diferite organe de asamblare pentru industria de automobile și tractoare, precum și pentru alte sectoare.

Elicopterul prezidențial s-a îndreptat apoi spre Covasna unde s-a vizitat noua fabrică de plăci din așchii de lemn.

Potrivit planurilor de dezvoltare a unității, în imediata vecinătate a întreprinderii se va înălța la începutul viitorului cincinal, o fabrică de mobilă care va primi materia primă — plăcile de așchii de lemn — direct pe bandă rulantă.

Într-o atmosferă de puternică însuflețire, s-au reîntîlnit cu Domnul Nicolae Ceaușescu și locuitorii orașului de reședință al județului Covasna, Sfîntu Gheorghe. Aceste sentimente au fost amplificate de evenimentele petrecute în această memorabilă zi. A fost inaugurat un nou obiectiv — Fabrica de produse lactate care îmbogățește astfel harta economică a județului.

Vizita a continuat la una din întreprinderile cu vechi tradiții, Textila „Oltul”. Pentru a patra oară cînd Domnul Nicolae Ceaușescu a vizitat această întreprindere și de fiecare dată au fost formulate orientări și direcții precise pentru dezvoltarea unității, veche citadelă muncitorească, aflată în al 95-lea an de existență.

În aceeași atmosferă de înălțător patriotism a avut loc adunarea populară din orașul Sfîntu Gheorghe, prilejuită de inaugurarea Monumentului Ostașului Român.

După încheierea adunării Domnul Nicolae Ceaușescu și-a continuat vizita de lucru, oprindu-se la Întreprinderea de aparataj electric auto.

Părăsind orașul Sfîntu Gheorghe, Domnul Nicolae Ceaușescu a vizitat unul din loturile cooperativei agricole din comuna Arcuș.

Ultimul moment al vizitei de lucru a Domnului Nicolae Ceaușescu în județul Covasna l-a constituit o examinare a schiței de sistematizare a orașului Sf. Gheorghe.

În aceeași zi siderurgistii și minierii, constructorii și energeticienii, toți oamenii muncii din județul Hunedoara au trăit clipe de nemărginită bucurie prilejuite de noua întîlnire cu Domnul Nicolae Ceaușescu.

La Institutul de proiectări al județului, în fața machetei schiței de sistematizare a municipiului Deva, a avut loc o discuție privind realizările și perspectivele de dezvoltare în viitor.

În continuare gazdele au invitat pe conducătorul statului la Centrala minereurilor — Deva, unde a avut loc o discuție privind activitatea, rezultatele și perspectivele de dezvoltare ale unităților miniere din județ.

În cursul dimineții următoare în 19 septembrie, salutat cu ovații de mii și mii de cetățeni Domnul Nicolae Ceaușescu a părăsit Deva, îndreptîndu-se spre Hunedoara, pentru a se întîlni cu harnicii siderurgisti și a

participa la sărbătoarea lor — aniversarea a 220 de ani de atestare documentară a extragerii și prelucrării pe baze moderne a fierului pe aceste meleaguri și 90 de ani de la punerea în funcțiune a primului furnal de la Hunedoara. La Combinatul siderurgic a avut loc o entuziastă primire.

Gazdele invită pe Domnul Nicolae Ceaușescu să viziteze expoziția jubiliară consacrată celor două aniversări — sinteză elocventă a marilor prefaceri care au avut loc îndeosebi în cele trei decenii de la eliberare în dezvoltarea și modernizarea metalurgiei, în viața oamenilor muncii de pe aceste meleaguri.

În continuare Domnul Nicolae Ceaușescu vizitează principalele agregate cu foc continuu ale Hunedoarei.

La încheierea vizitei la Combinatul Siderurgic, în marea hală a atelierului mecanic a avut loc o entuziastă adunare consacrată aniversării a 90 de ani de la intrarea în funcțiune a primului furnal al Hunedoarei, adunare la care au participat peste 10.000 de siderurgiști, mineri, constructori și alți oameni ai muncii hunedoreni. În cadrul acestora Domnul Constantin Stătescu, secretarul Consiliului de Stat, a dat apoi citire Decretului prezidențial prin care pentru activitatea deosebit de bună desfășurată de siderurgiști, pentru contribuția lor la progresul economic al țării, Combinatului siderurgic Hunedoara i-a fost conferită cea mai înaltă distincție: Ordinul „Steaua Republicii Socialiste România” clasa I. Înalta distincție a fost înmînată de Domnul Nicolae Ceaușescu.

Cuvîntarea conducătorului statului, profundele ei semnificații, felicitările și îndemnul spre noi succese adresate siderurgiștilor au fost primite de miile de participanți cu nestăvilit entuziasm. Adunarea a luat sfîrșit într-o atmosferă de puternică însuflețire.

După Hunedoara pe itinerariul de lucru al conducătorului statului a fost înscris un nou obiectiv — orașul Cugir din județul Alba, județ aflat ca și cele vizitate anterior, în plin proces de dezvoltare economic-socială. După ceremonialul primirii, a fost vizitată Întreprinderea mecanică, una dintre cele mai vechi unități metalurgice din județ.

Domnul Nicolae Ceaușescu a făcut apoi un scurt popas la secția Institutului de subingineri de la Cluj care funcționează în cadrul uzinei. În noul amfiteatru construit aici, studențimea a făcut conducătorului statului o caldă manifestare. Au fost vizitate în continuare diferite secții de fabricație.

Încheindu-și vizita Domnul Nicolae Ceaușescu a apreciat realizările obținute de acest colectiv.

O mare adunare populară a marcat, într-un cadru festiv, împlinirea a 175 de ani de la crearea vechii și mereu noi unități economice din Cugir. Peste 17.000 de oameni ai muncii — români, maghiari, germani — din Cugir și localitățile învecinate s-au adunat pentru a se reîntîlni cu Domnul Nicolae Ceaușescu, pentru a-i asculta cuvintele însuflețitoare, îndemnul de a depune toate eforturile pentru ca activitatea fiecăruia să se ridice la cote tot mai înalte de eficiență. În acest cadru s-a dat citire Decretului prezidențial prin care s-a conferit Întreprinderii mecanice

ordinul „Steaua Republicii Socialiste România” clasa I. Înalta distincție a fost înmănată de Domnul Nicolae Ceaușescu.

După încheierea adunării a avut loc un spectacol omagial oferit de formațiile Clubului muncitoresc Cugir, la care și-au dat concursul artiști amatori ai uzinei, tineri români, maghiari și germani.

În această atmosferă vibrantă, de adevărată sărbătoare, Domnul Nicolae Ceaușescu se îndreaptă spre stadionul orașului, de unde, la bordul elicopterului prezidențial, s-a îndreptat spre orașul Sibiu.

Principalul obiectiv al vizitei în orașul de pe malurile Cibinului l-a constituit examinarea la fața locului a problemelor concrete ale dezvoltării industriei constructoare de mașini, ramură cu tradiții în județul Sibiu, care a cunoscut în ultimii ani o puternică dezvoltare, deținând în prezent o pondere de cca. 50 la sută din valoarea producției globale.

A fost vizitată astfel noua platformă industrială creată la indicația conducătorului statului și care grupează modernele capacități de producție ale binecunoscutelor întreprinderi sibiene „Balanța” și „Independența”.

În ziua următoare, 20 septembrie a.c., obiectivul vizitei l-a constituit cunoscuta întreprindere textilă din Cislădie, al cărei colectiv a sărbătorit de curând o sută de ani de la înființarea unității.

Apoi Domnul Nicolae Ceaușescu a inaugurat Drumul Transfăgărășan, moment asupra căruia revenim aparte.

În ziua de 2 octombrie a.c. Domnul Nicolae Ceaușescu a efectuat o vizită de lucru în comune și cooperative agricole de producție din județul Olt.

Vizita de lucru a început în comuna Scornicești. Cu acest prilej au fost vizitate următoarele unități: noul cartier de locuințe, silozul de depozitare a recoltei, barajul lacului de acumulare de pe râul Plapcea Mică, liceul și căminul cultural.

Întreaga populație a comunei, alături de numeroși săteni din localitățile învecinate a participat apoi, la o mare și însuflețită adunare populară.

În aceeași zi Domnul Nicolae Ceaușescu s-a întâlnit cu membrii fruntașei cooperative agricole de producție din comuna Izbiceni, vizita fiind consacrată unor probleme ale creșterii producției agricole, îmbunătățirii condițiilor de lucru și de trai ale țăranimii cooperatiste.

Domnului Nicolae Ceaușescu i-a fost prezentată apoi stația de pompare a apei din Dunăre în sistemul de irigații de pe Terasa Corabia.

O discuție gospodărească a avut de asemenea loc și la sectorul zootehnic, ultimul vizitat la Izbiceni.

Vizita de lucru în județul Olt a fost consacrată examinării unor probleme majore, de interes actual și de largă perspectivă ale dezvoltării agriculturii noastre socialiste, ale ridicării vieții satului românesc la un tot mai înalt grad de civilizație și progres socialist. În centrul dialogului viu, creator, al Domnului Nicolae Ceaușescu cu factori de răspundere din agricultură, cu președinții cooperativelor agricole vizitate, cu ingineri și țărani cooperatori, s-au aflat aspecte esențiale ale modernizării agriculturii noastre socialiste și sporirii mai rapide a eficienței sale economice.

În 5 octombrie a.c., în județul Timiș, la numai câteva zile după rodni-cele dialoguri pe care le-a avut în județele Covasna, Hunedoara, Alba, Sibiu și Olt, noua întâlnire cu oamenii muncii completează ansamblul problematicei complexe pe care Domnul Nicolae Ceaușescu o examinează, la fața locului, în industrie, pe ogoare, în institute de cercetare științifică și tehnologică, vizind perfecționarea activității în toate domeniile.

Vizita a fost consacrată analizei modului în care au fost duse la îndeplinire, în unele unități industriale timișorene, indicațiile date cu prilejul vizitelor anterioare, cunoașterii nemijlocite a unor unități apărute de curînd pe bogata hartă industrială a orașului de pe Bega, a realizărilor obținute în acest important centru universitar privind mai strînsa ancorare a cercetării și învățămîntului în necesitățile practicii productive, ca și studierii experienței unor unități agricole fruntașe, în vederea extinderii și generalizării ei.

Pe aeroportul orașului, mii de cetățeni — români, germani, maghiari, sirbi — și-au manifestat cu puternic entuziasm bucuria de a se reîntîlni cu Domnul Nicolae Ceaușescu.

Întreprinderea mecanică din Timișoara a constituit primul obiectiv înscris în programul acestei vizite.

Conducătorul statului a vizitat în repetate rînduri această unitate reprezentativă a industriei constructoare de mașini timișorene, s-a interesat de mersul producției și a dat indicații privind folosirea spațiilor industriale și a utilajelor, organizarea pe baze științifice a întregului proces de fabricație, dezvoltarea și modernizarea producției.

Vizita de lucru s-a desfășurat în continuare la noua platformă industrială timișoreană de pe Calea Buziașului, care înmănușează unități ale industriei electrotehnice și chimice, printre care și moderna Întreprindere de aparate electrice de măsurat „I.A.E.M.”, unul dintre obiectivele intrate în funcțiune în actualul cincinal.

S-a trecut apoi la Întreprinderea „Electro Timiș”. În întreprindere, realizare recentă a cincinalului sînt produse matrițe și utilaje tehnologice pentru întreaga noastră industrie electrotehnică.

Ultimul obiectiv al vizitei de lucru în municipiul de pe malurile Begăi l-a constituit „Facultatea de mecanică a Institutului politehnic „Traian Vuia” din localitate.

Vizita de lucru a continuat apoi în unele unități agricole ale județului Timiș.

Prima unitate vizitată a fost cooperativa agricolă de producție Lenauheim, cunoscută ani de-a rîndul pentru rezultatele sale bune, răsplătite de stat, prin acordarea în trei rînduri a Ordinului Muncii clasa I.

Sosirea Domnului Nicolae Ceaușescu, a Doamnei Elena Ceaușescu, a însoțitorilor din conducerea de stat a fost salutăată cu deosebit entuziasm de locuitorii comunei — români, germani, maghiari și sirbi —, de mii de cetățeni din Grabați, Bulgăruș, Jimbolia, Comloșul Mare, Comloșul Mic, Iecea Mare, Iecea Mică, care au ținut să fie prezenți aici pentru a exprima, într-un singur glas, hotărîrea lor de a depune toate eforturile în vederea

perfecționării activității în acest important sector al economiei naționale care este agricultura.

După Lenauheim s-a vizitat nucleul de sprijin pentru întreaga agricultură din această parte a țării : stațiunea experimentală Lovrin. Peste 10.000 de țărani cooperatori din această comună și din împrejurimi, muncitori din întreprinderile agricole de stat și cele de mecanizare, cercetători din stațiune au venit aici, împreună cu familiile lor, pentru a întâmpina pe conducătorul statului.

Tot aici, s-a amenajat o expoziție consacrată activității de cercetare și producție a stațiunii.

Revenind la Timișoara, conducătorul statului român a fost din nou salutat cu deosebită căldură de zeci de mii de locuitori ai orașului, care, într-o impresionantă unitate, și-au manifestat prin ovații și urale hotărârea de a urma neabătut drumul arătat pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

În 6 octombrie în prezența Domnului Nicolae Ceaușescu printr-o impresionantă și însuflețită adunare populară a fost sărbătorită „Ziua recoltei”. Asupra acestui moment revenim într-un capitol aparte.

O serie de vizite de lucru au urmat apoi în cea de-a doua jumătate a lunii octombrie în ținuturile din nordul țării. Astfel Președintele Republicii Socialiste România a luat parte, miercuri, 16 octombrie, la festivitățile prilejuite de aniversarea a 18 veacuri și jumătate de la prima atestare documentară a existenței orașului Cluj-Napoca ca municipiu.

Primul moment festiv al zilei l-a constituit inaugurarea de către Domnul Nicolae Ceaușescu a expoziției jubiliare „Napoca-Cluj pe treptele istoriei”. S-a vizitat apoi expoziția care prezintă istoria de aproape două milenii a municipiului, realizări reprezentative ale oamenilor muncii clujeni, contribuția lor la înflorirea economică a patriei, la îmbogățirea tezaurului culturii materiale și spirituale a întregului popor. S-a trecut apoi spre noua zonă industrială a orașului de pe Someș, platformă care, potrivit indicațiilor date de secretarul general al partidului, cu prilejul uneia din vizitele sale anterioare, a fost profilată pe construcții de mașini. Din noile capacități de producție ridicate aici în ultimii ani, sînt vizitate întreprinderea „Sinterom” și Fabrica de mașini de rectificat a uzinei „Unirea”.

În continuare piața Mihai Viteazul din centrul municipiului a cunoscut momente înălțătoare, istorice pentru străvechea așezare. Aici s-au adunat peste 100.000 de oameni ai muncii — români, maghiari, germani și de alte naționalități — pentru a lua parte la adunarea populară consacrată împlinirii a 1850 de ani de la proclamarea ca municipiu a acestei localități.

Secretarul Consiliului de Stat, Constantin Stătescu, a dat citire Decretului prezidențial prin care municipiului Cluj-Napoca i se decernează Ordinul Steaua Republicii Socialiste România clasa I.

În uralele mulțimii președintele Republicii Domnul Nicolae Ceaușescu a înmînat primarului orașului înalta distincție.

În încheiere Domnul Nicolae Ceaușescu a rostit o amplă cuvîntare primită cu urale și ovații de toți cei prezenți.

Sărbătorirea celui mai mare centru urban al Transilvaniei i-a reunit, într-o vibrantă atmosferă de patriotism, de mîndrie pentru trecutul glorios al acestei milenare așezări românești, de bucurie pentru strălucirea izbînzilor socialiste de azi și a viitorului patriei, pe toți locuitorii Clujului — români, maghiari, germani și alte naționalități — cărora li s-au adăugat zeci de mii de cetățeni din alte orașe și din unele sate ale județului.

Va rămîne neuitată în memoria tuturor clujenilor această zi deosebită, în care președintele Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu, a semnat, în timpul grandioasei adunări populare jubiliare, în fața locuitorilor Clujului, Decretul prin care orașului i se adaugă, începînd de la 16 octombrie 1974, străvechea denumire municipală Napoca.

În după amiaza aceleiași zile vizita a continuat în municipiul Baia Mare. Noua vizită a conducătorului statului în această străveche vatră a mineritului românesc a avut loc într-un moment deosebit, sărbătoresc: împlinirea a 6 secole de existență a minei Cavnic.

În orașul Baia Mare s-a vizitat Muzeul mineralogic, care reunește, într-o imagine cuprinzătoare, cele mai reprezentative mostre ale minerelelor specifice bazinului maramureșan, apoi în vechea zonă industrială a orașului, Flotația centrală.

Cetățenii băimăreni — români, maghiari, ucrainieni și de alte naționalități — s-au reîntîlnit cu Domnul Nicolae Ceaușescu în cadrul unei mari și însuflețite adunări populare, desfășurate în piața din centrul orașului.

Domnul Constantin Stătescu, secretarul Consiliului de Stat a dat apoi citire Decretului prezidențial prin care Exploatarea miniere „Cavnic” i se conferă „Ordinul Muncii” clasa I.

În aclamațiile mulțimii a luat cuvîntul Domnul Nicolae Ceaușescu.

Adunarea populară a luat sfîrșit într-o atmosferă de puternic entuziasm.

În ziua de 17 octombrie a.c., conducătorul statului român s-a aflat în mijlocul locuitorilor din alte centre ale frumoaselor plaiuri maramureșene, meleaguri străvechi care trăiesc și ele din plin viața clocotitoare de astăzi a întregii țări: Sighetul Marmăției și Vișeu.

Străvechea localitate maramureșeană, Sighetul Marmăției, care își va sărbători în curînd 650 de ani de atestare documentară, a rezervat conducătorului statului încă în primele clipe ale sosirii, o primire entuziastă.

Vizita de lucru a început la Combinatul de prelucrare a lemnului, modernă unitate industrială, care valorifică una din bogățiile de veacuri ale Maramureșului — aurul verde, și a continuat apoi, la întreprinderea de tricotaje „Unitatea”.

În piața din centrul orașului a avut loc, o entuziastă adunare populară, la care a luat cuvîntul Domnul Nicolae Ceaușescu. Cuvîntarea, îndemnurile de a depune noi eforturi pentru edificarea societății socialiste în patria noastră au găsit un profund ecou în inimile miilor de sigheteni.

La Vișeu, așezare maramureșeană cu vechi tradiții în exploatarea și prelucrarea lemnului, ca urmare a înlăptuirii politicii de dezvoltare armonioasă a tuturor localităților țării se construiește o fabrică de mobilă cu o capacitate de 13.000 garnituri pe an și urmează să se ridice o filatură de bumbac. Alte obiective ale planului prevăd deschiderea unor exploatare miniere și în perspectivă și construirea unei turnătorii de piese din metale neferoase.

Pentru toate acestea, locuitorii Vișeului, români, maghiari, ucrainieni, germani, și-au exprimat din adâncul inimilor caldă recunoștință față de conducerea statului.

Primit cu nesfârșite urale și aclamații, la adunarea populară a locuitorilor din Vișeu, a luat cuvîntul Domnul Nicolae Ceaușescu.

În cursul aceleiași zile, vizita de lucru s-a desfășurat în județul Satu Mare. În municipiul Satu Mare au fost vizitate două importante unități economice — Întreprinderea de prelucrare a lemnului și Întreprinderea „Unio”.

La sfîrșitul vizitei de lucru, în piața centrală a orașului Satu Mare a avut loc o însuflețită adunare populară la care au luat parte zeci de mii de oameni ai muncii.

După vizitarea cunoscutelor unități ale industriei sătmărene, Domnul Nicolae Ceaușescu și Doamna Elena Ceaușescu au fost oaspeți tinerei întreprinderi integrate de in și cînepă din Negrești-Oaș.

În timp ce vizita se desfășura în unitate, cetățenii din Negrești s-au adunat cu mic cu mare pe platoul din fața întreprinderii. În această atmosferă entuziastă a avut loc adunarea populară.

În încheierea adunării populare, în aclamațiile celor prezenți a luat cuvîntul Domnul Nicolae Ceaușescu.

Ultima etapă a vizitei de lucru pe care conducătorul statului a întreprins-o timp de două zile, în zona de nord a Transilvaniei a constituit-o județul Bistrița-Năsăud, în după amiaza zilei de 17 octombrie 1974.

Vizita de lucru a început la Complexul de industrializare a lemnului din Bistrița.

Următorul popas a avut loc în Întreprinderea de textile neșesute „Nettex”, unitate care a luat ființă în urma recomandărilor Domnului Nicolae Ceaușescu.

Vizita a continuat la Întreprinderea de utilaje pentru industriile materialelor de construcții și refractare — prima unitate din ramura construcțiilor de mașini din județ. Domnul Nicolae Ceaușescu a poposit, de asemenea la expoziția ilustrînd modalitățile în care se vor materializa importante investiții ce vor fi acordate în cincinalul următor acestui județ.

Momentul culminant al vizitei de lucru în acest județ l-a constituit adunarea populară desfășurată în piața noului și frumosului centru civic al Bistriței, unde au venit aproape toți locuitorii orașului pentru a saluta cu ovații și urale entuziaste pe Domnul Nicolae Ceaușescu.

Cuvintele Președintelui Republicii Socialiste România, îndemnul adresat bistrițenilor de a-și aduce o și mai mare contribuție la înflorirea patriei noastre socialiste, vor rămâne puternic încrustate în conștiința locuitorilor județului, constituind o călăuză sigură în întreaga lor viață și muncă.

În zilele de 22 și 23 octombrie 1974, Domnul Nicolae Ceaușescu a făcut o vizită de lucru în institute de cercetări științifice și proiectări din capitală. Astfel în prima zi conducătorul statului a participat la inaugurarea Centrului național de fizică București, care reunește într-un tot unitar cercetarea cu învățămîntul și producția. Vizitarea unora din numeroasele obiective ale Centrului național de fizică a permis cunoașterea citorva din realizările și preocupările întregului colectiv, aportul său în progresul științei și tehnologiilor.

Au fost vizitate apoi : Institutul de cercetări și proiectări electronice, Institutul central de cercetări chimice, Institutul central de cercetări pentru construcții de mașini — și trei dintre institutele aflate sub coordonarea sa : Institutul de cercetări și proiectări tehnologice pentru sectoarele calde, Institutul de cercetări și proiectări tehnologice pentru construcția de mașini și Institutul de cercetări și proiectări de echipamente termoelectrice. În cea de-a doua zi au fost vizitate următoarele institute : Institutul central de biologie, Institutul central de cercetări metalurgice, Institutul de cercetări pentru cereale și plante tehnice de la Fundulea.

Pe agenda de lucru a Domnului Nicolae Ceaușescu s-a aflat în aceeași zi și examinarea schiței de sistematizare a municipiului București, realizată ca urmare a indicațiilor date edililor, arhitecților și constructorilor cu prilejul numeroaselor dezbateri purtate în unitățile de proiectare și execuție și al vizitelor de lucru în cartierele de locuit.

Vizita de lucru a Domnului Nicolae Ceaușescu a constituit pentru aceste institute un puternic imbold în activitatea lor, în conturarea mai exactă a obiectivelor, în direcționarea eforturilor, în găsirea celor mai eficiente căi de realizare a marilor sarcini ce le revin din programul de dezvoltare economică și socială a societății noastre socialiste.

ZIUA RECOLTEI ÎN ANUL PRODUCȚIEI AGRICOLE RECORD

În prezența Domnului Nicolae Ceaușescu și a Doamnei Elena Ceaușescu, la Timișoara s-a desfășurat, duminică 6 octombrie a.c. tradiționala sărbătoare a belșugului și hărniciei — „Ziua recoltei”. La festivități au luat parte membri ai conducerii de stat și din conducerea județelor Timiș, Arad, Bihor, Caraș-Severin, Dolj, Hunedoara, Mehedinți, Olt.

Ca în fiecare an, „Ziua recoltei” a constituit un moment de bilanț de trecere în revistă a realizărilor obținute de țărani cooperatori, de lucrătorii întreprinderilor agricole de stat și mecanizatori, de toți oamenii ogoarelor, în activitatea lor din ultimul an, pentru transpunerea în viață a programului complex stabilit de partid în vederea dezvoltării și modernizării acestui mare sector al economiei naționale.

Faptul că sărbătoarea tuturor lucrătorilor din agricultură, de fapt a întregului nostru popor, a avut loc în Timișoara, nu este întâmplător. El

incununează rezultatele deosebite pe care agricultura bănăţeană le-a deţinut anul acesta, situînd judeţul Timiş pe locul doi din ţară în producţia de cereale 1974, înseamnă pentru mănoasa Cîmpie a Banatului, cea mai mare producţie de grîu cunoscută vreodată pe aceste pămînturi, înseamnă sporuri considerabile şi la celelalte culturi, în zootehnie, în legumicultură, ceea ce demonstrează o dată în plus marile rezerve pe care le are agricultura românească.

Tocmai de aceea, locuitorii Timişoarei, cărora li s-au adăugat mii de ţărani cooperatori din comunele judeţului, au primit cu deosebită satisfacţie şi mîndrie vestea că sărbătoarea recoltei onorată de prezenţa Domnului Nicolae Ceauşescu, are loc în frumosul oraş de pe Bega.

De la reşedinţa oficială Domnul Nicolae Ceauşescu, Doamna Elena Ceauşescu, ceilalţi membri din conducerea de stat au străbătut pe jos bulevardul Victoriei, centrul civic, bulevardul 23 August şi alte artere ale oraşului, prin mijlocul mulţimii entuziaste, care nu înceta să ovaţioneze.

Ajungînd la bastionul Cetăţii, Domnul Nicolae Ceauşescu a vizitat „Expoziţia realizărilor economico-sociale ale judeţului Timiş”, amplu tablou al înfăptuirilor în toate domeniile de activitate obţinute de oamenii muncii de pe aceste meleaguri în decursul celor trei decenii de la eliberarea patriei.

De la bastionul Cetăţii s-a pornit din nou pe jos pe străzile Timişoarei pînă în frumoasa piaţă centrală a Timişoarei, unde se afla amenajată o mare expoziţie consacrată realizărilor obţinute de agricultura judeţului. Aici a avut loc o primire plină de căldură, întreaga expoziţie a demonstrat marele potenţial agro-zootehnic al judeţului Timiş ca, de altfel, al tuturor meleagurilor ţării, eforturile depuse de statul nostru, conjugate cu hărnicia oamenilor, pentru modernizarea agriculturii noastre socialiste pentru sporirea eficienţei sale, a contribuţiei la înflorirea economică a patriei şi ridicarea bunăstării întregului popor.

Coloana de maşini străbate apoi bulevardele oraşului, îndreptîndu-se spre marea sală a sporturilor, unde a avut loc Adunarea populară închinată zilei recoltei.

În cadrul acesteia, Domnul Constantin Stătescu, secretarul Consiliului de Stat, a dat citire Decretului prezidenţial prin care unităţile fruntaşe în producţia agricolă sînt distinse cu înalte titluri şi medalii ale Republicii Socialiste România. Astfel s-a conferit titlul de „Erou al Muncii Socialiste” şi medalia de aur „Secera şi Ciocanul” următoarelor unităţi agricole socialiste :

— Cooperativei agricole de producţie „Comloşu Mic” din comuna Comloşu Mare, care a realizat pe suprafaţa de 225 ha, terenuri neirigate zona I—II de fertilitate, o producţie medie de 5 467 kg grîu la hectar ;

— Cooperativei agricole de producţie „Gîrla Mare” din comuna Gîrla Mare, judeţul Mehedinţi, care a realizat pe suprafaţa de 600 ha, terenuri neirigate zona I—II de fertilitate, o producţie medie de 5 300 kg grîu la hectar ;

— Cooperativei agricole de producție „Scornicești” din comuna Scornicești, județul Olt, care a realizat pe suprafața de 675 ha, terenuri neirigate zona III—IV de fertilitate, o producție medie de 4 850 kg grâu la hectar ;

— Stațiunii pentru mecanizarea agriculturii „Lenauheim”, județul Timiș, care a contribuit la realizarea de către cooperativele agricole deservite a unei producții medii de 4 661 kg grâu la hectar de pe suprafața de 1 100 ha, terenuri neirigate, încadrate în zona I—II de fertilitate ;

— Stațiunii pentru mecanizarea agriculturii „Gottlob”, județul Timiș, care a contribuit la realizarea de către cooperativele agricole deservite a unei producții medii de 4 504 kg grâu la hectar de pe suprafața de 2 885 ha, terenuri neirigate, încadrate în zona I—II de fertilitate.

În aplauze și ovațiile întregii asistențe, înaltele distincții au fost înmînate de Domnul Nicolae Ceaușescu, care a adresat calde felicitări colectivelor de muncă decorate.

Mai multe cuvîntări, s-au făcut ecoul sentimentelor ce au animat pe toți cei prezenți. Primit apoi cu urale entuziaste, a luat cuvîntul Domnul Nicolae Ceaușescu. Între altele Președintele Republicii Socialiste România a evidențiat următoarele :

„Am venit în Timișoara pentru a participa la sărbătorirea „Zilei recoltei”. Am ales, în acest an, Timișoara, avînd în vedere rezultatele bune obținute de întreprinderile de stat, de cooperativele agricole și S.M.A.-uri, de agricultura județului în raport cu sarcinile de plan pe care le-a avut. De aceea am hotărît să organizăm la Timișoara sărbătorirea „Zilei recoltei” din România, ceea ce însemnează că Banatul a început — cum se spune — să-și recapete locul de „a fi fruntea...”.

„Avînd convingerea că întreaga țară — la fel ca toți oamenii muncii din industrie și din celelalte sectoare de activitate — va face totul pentru a îndeplini în bune condițiuni sarcinile mari ce-i revin, doresc să urez tuturor lucrătorilor din agricultura noastră succese tot mai mari în anii următori ! Să sărbătorim „Ziua recoltei” în anul 1975 cu cît mai puține lipsuri !”

Cuvîntarea a fost urmărită cu deosebit interes, fiind subliniată în repetate rînduri cu aplauze și ovații.

Ca bilanț al zilei se poate constata că producțiile medii de 4 000—5 000 kg de grâu la hectar, obținute frecvent în unitățile agricole din Timiș și din alte județe ale țării arată că agricultura românească intrată tot mai mult în circuitul modern de producție este în stare să realizeze randamente din ce în ce mai mari. Aceasta nu constituie deloc o surpriză din moment ce eforturile pentru mărirea producției s-au făcut și se fac pe mai multe planuri. Sporirea numărului de mașini agricole, a cantității de îngrășăminte, ridicarea calificării lucrătorilor din agricultură, îmbunătățirea și diversificarea soiurilor celor mai productive, sînt doar cîteva din aceste planuri. În același timp se urmărește ridicarea producțiilor de lapte

și de carne, sporirea sectorului zootehnic, lucru ce ține în ultimă instanță tot de rodnicia pământului și de hărnicia oamenilor.

Zeci de mii de locuitori ai orașului de pe Bega și sătenii aflați aici pentru a cinsti ziua hărinciei lor, au dat glas, o dată în plus, bucuriei nețărnumurite de a fi avut din nou cinstea să primească înalta vizită, satisfacției pentru aprecierile făcute, hotărâți de a transpune neîntârziat în viață recomandările de a-și spori contribuția la progresul multilateral al patriei.

INAUGURAREA UNEI CONSTRUCȚII MONTANE UNICE ÎN ȚARĂ

În cursul zilei de 20 septembrie a.c. Domnul Nicolae Ceaușescu a inaugurat Drumul Transfăgărășan, monumentală operă constructivă ce va rămîne în istorie ca una din marile realizări ale poporului român, înfăptuită în perioada cincinalului 1971—1975, terminată în anul glorioasei aniversări a 30 de ani de libertate pe pământul țării și în preajma unui alt eveniment istoric — Congresul înaltului for de conducere a țării.

Șoseaua, o construcție montană unică în țara noastră, pe jumătate din cei 90 km cît numără, traversează zona alpină a Făgărașilor, ai căror versanți abrupti erau pînă nu de mult greu accesibili chiar pentru turiști încercați.

Realizată din inițiativa și sub permanenta îndrumare a Domnului Nicolae Ceaușescu, ea a mobilizat întregul geniu ingineresc național de specialitate, a stîrnit ambiții și elanuri înaripate în rîndul miilor de muncitori, ostași, ingineri și tehnicieni, autori ai îndrăzneței lucrări. În total, au fost făcute circa 4 milioane mc de derocări și terasamente, construite 28 poduri și viaducte, 550 de podețe, precum și un tunel rutier în lungime de aproape un kilometru care străpunge masivul muntos între virfurile Negoii și Moldoveanu.

Urcînd pînă la cota 2 040 m, magistrala șerpuiește în sute și sute de serpentine, într-un peisaj de o neasemuită frumusețe, spre a plana apoi, din nou, în ameteitoare șerpuiuri spre lacul de acumulare Vidraru, pînă la barajul hidrocentralei de pe Argeș.

Pentru a urca și folosi mijloace tehnice moderne pe locuri necălcate de om, constructorii n-au pregetat să sfideze regulile statornicite în literatura de specialitate. Ca să ridice de pildă la „Piatra Dracului” (1800 m) un buldozer, ei l-au demontat, transportînd apoi bucată cu bucată la punctul de lucru. Spre Bîlea Cascadă, într-o încheștare cu adevărat bărbătească, oamenii au dezrădăcinat 7 500 de buturugi pe kilometru liniar, fiecare avînd un diametru de peste 30 cm. Ostașii de pe buldozere au condus cu precizie milimetrică mașinile lor pe margini de hăuri ameteitoare, înlăturînd din cale mii și mii de tone de arocamente.

Festivitatea inaugurării Drumului Transfăgărășan a avut loc la punctul său cel mai înalt, pe platoul de la lacul Bîlea. Aici la peste 2 000 de metri altitudine, unde magistrala își croiește drum prin stîncă, deschizînd

un lung tunel pină pe versantul sudic, în județul Argeș, s-au adunat mii de oameni.

În acest mediu, ca o înaltă prețuire adusă muncii plină de abnegație, de adevărat eroism al constructorilor Transfăgărășanului, Domnul Nicolae Ceaușescu a înmănat, în aplauzele tuturor celor prezenți la adunare, titlul de Erou al Muncii Socialiste și Ordinul Muncii clasa I conferite celor mai destoinici dintre făuritorii noului drum.

Cuvîntarea Președintelui Republicii Socialiste România, caldele felicitări adresate făuritorilor acestei minunate realizări, îndemnul său la noi fapte mărețe au stîrnit vibrante ecouri în inimile și conștiințele celor prezenți.

În această atmosferă de mare însuflețire, la sfîrșitul mitingului Domnul Nicolae Ceaușescu a tăiat panglica inaugurată a Drumului Transfăgărășan.

După impresionanta adunare populară, călătoria a continuat pină la Valea cu Pești, în apropierea Barajului de la Vidraru.

LUCRĂRILE CELUI DE-AL III-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL DE STUDII SUD-EST EUROPENE

Sub înaltul patronaj al președintelui Republicii Socialiste România, Domnul Nicolae Ceaușescu, s-au deschis la 4 septembrie 1974, în Capitală, lucrările celui de-al III-lea Congres Internațional de studii sud-est europene.

Participanții la ședința inaugurală — savanți, profesori universitari și specialiști de prestigiu din peste 30 de țări ale lumii reprezentanți ai unor organisme ale O.N.U. și organizații internaționale, șefi ai unor misiuni diplomatice — au urmărit cu viu interes, subliniind prin repetate aplauze, Mesajul adresat de președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, acestui important forum științific.

Alocuțiunea de deschidere a Congresului a fost rostită de prof. dr. Mihnea Gheorghiu, președintele Academiei de științe sociale și politice.

Președintele comitetului de organizare, în numele tuturor participanților a exprimat președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, recunoștința profundă pentru onoarea de a fi acordat înaltul său patronaj Congresului, grațitudinea celor prezenți pentru interesul și atenția pe care o acordă acestei manifestări științifice, pentru Mesajul adresat oamenilor de știință reuniți în acest forum internațional.

În cadrul Congresului cea mai amplă și reprezentativă manifestare organizată în cei zece ani care au trecut de la înființarea Asociației internaționale de studii sud-est europene, peste 1000 de specialiști în domeniile istoriei, sociologiei, dreptului lingvisticii, literaturii, artelor, etnografiei și folclorului, au dezbătut timp de șapte zile, rezultatele investigațiilor complexe, multidisciplinare, întreprinse de oamenii de știință de pe toate

meridianele pentru definirea trăsăturilor fundamentale ale evoluției vieții materiale și spirituale a popoarelor din sud-estul Europei.

Alături de profesori și cercetători de seamă în domeniul istoriei din țara noastră, la Congres au participat și au prezentat comunicări: Prea Sfințitul Episcop-vicar Nestor Vornicescu Severineanul; „Zapisul lui Adam însoțit de notație psaltică”; P.C. Părinte profesor Ioan B. Coman: „Sciții Ioan Casian și Dionisie cel Mic și relațiile lor cu lumea mediteraneană”; P.C. Părinte profesor Ioan Rămureanu: „Sinodul de la Sardica din 343—344 și pătrunderea creștinismului la geto-daco-romani”; P.C. Părinte profesor Teodor Bodogae: „Idei pedagogice moderne în opera filozofică a lui Dimitrie Cantemir” și P.C. Părinte Constantin Cronț: „Rolul cultural al Atosului în evul mediu”.

În încheiere, personalități de peste hotare, între care Michel Conil Lacoste, reprezentantul directorului general al UNESCO, au dat expresie sentimentelor de recunoștință față de Președintele Republicii Socialiste România și au exprimat calde mulțumiri Comitetului român de organizare, precum și satisfacția pentru nivelul științific la care s-au desfășurat lucrările Congresului.

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA BUCUREȘTI

Între 13—22 octombrie a.c. pavilioanele complexului expozițional din Piața Scintei au adăpostit cea de a treia ediție a Tîrgului Internațional din București.

T.I.B. '74 este profilat pe mașini-unelte, produse ale industriei de mecanică fină, electronică și electrotehnică, echipamente energetice și metalurgice, precum și mașini și instalații tehnologice, destinate echipării altor ramuri ale industriei, inclusiv transporturilor și agriculturii. În raport cu edițiile precedente s-a putut remarca o gamă mult mai variată de produse, concomitent cu sporirea suprafeței de expunere cu 14.000 mp, depășindu-se, astfel, aria de 85.000 mp. Aci, peste 100 de fabrici și uzine românești au expus în standurile celor 23 de întreprinderi de comerț exterior.

În afara României, la actuala ediție au participat cu expoziții reprezentative un număr de 23 de țări din Europa, America de Nord și Asia, multe alte țări fiind de asemenea prezente prin firme sau filiale ale unor firme de reputație internațională — în total peste 1 000.

Vizitînd succesiv pavilioanele conducătorul statului român a apreciat calitatea produselor expuse, totodată exprimîndu-și convingerea că această manifestare economică internațională va prilejui o mai bună cunoaștere reciprocă, va duce la perfectarea de noi acțiuni menite să stimuleze colaborarea și cooperarea pe multiple planuri, să extindă și să adîncească relații economice reciproc avantajoase, în folosul progresului și bunelor raporturi prietenești între toate popoarele.

CEDOR

La București a avut loc în ziua de 30 august 1974 inaugurarea Centrului Demografic O.N.U. — România. Acesta a luat ființă în baza unui acord între țara noastră și Organizația Națiunilor Unite.

La ceremonie a luat parte Domnul Manea Mănescu, primul ministru al guvernului, personalități din țară ca și înalți funcționari ai O.N.U.

Centrul își propune să intensifice formarea personalului și cercetarea în domeniul demografiei în contextul interrelației dintre populație și dezvoltarea economico-socială.

O NOUĂ STAȚIUNE BALNEARĂ

Bădești-Bîrlea este numele unei stațiuni care va avea în curînd o dezvoltare speculoasă, datorită descoperirii unor izvoare de ape hipotermale (65 grade C) cu puternice concentrații cloruro-sodice. De asemenea, apele sulfuroase, iodurate și bromurate ce se găsesc din belșug permit realizarea tratamentelor pentru numeroase afecțiuni, ca reumatismul, psoriazisul, metroranaxitelor, nevrozile reactive, sechelele osteomielitice și poliometitice etc.

BARAJUL DE LA IALOMIȚA

Construcția primului obiectiv al Sistemului hidrotehnic de la Pucioasa — barajul pentru regularizarea debitului Ialomiței — a intrat în faza finală. Aici se va forma un bazin în care vor fi acumulați peste 10 milioane m.c. de apă, destinată îndeosebi unităților economice situate pe marea platformă metalurgică de la Tîrgoviște. Totodată, noul sistem va permite irigarea unor însemnate suprafețe de terenuri agricole.

INTREPRINDEREA MODERNĂ

Pe platforma industrială a Iașului înființează un obiectiv modern — noua întreprindere „Tehnoton”. Uzina produce piese și aparate de radio tranzistorizate și aparatură electronică pentru rețelele de supraveghere industrială a fluxurilor tehnologice. Obiectivul în faza finală de realizare, intră în producție eşalonat.

PREMIERĂ INDUSTRIALĂ

Pe platforma chimică Săvinești au început cu două luni mai devreme decît era prevăzut, probele tehnologice la capacitatea de producție „RIFIL”, construită în colaborare cu firma „ROMALFA” din Italia. Datorită gra-

dului înalt de înzestrare tehnică, noul obiectiv industrial — menit să valorifice superior producția de melană realizată la Săvinești — va avea o productivitate de patru ori mai mare față de alte unități similare pe plan mondial. Întregul flux tehnologic, începînd de la prepararea, filarea și pînă la topirea melanei, este automatizat și mecanizat.

NOI RESURSE PENTRU FABRICAREA HÎRTIEI

Studiile cercetătorilor de la Fundulea întreprinse în vederea găsirii de noi materii prime necesare fabricării hîrtiei, s-au oprit asupra cînepii. După efectuarea cu succes a lucrărilor de laborator s-a trecut la elaborarea unui program de cercetări prin care se urmărește obținerea unor cantități mai mari de tulpini de cînepă la hectar și îmbunătățirea calității lemnului și a fibrei. Se apreciază că o producție de 15.000 kg tulpini de cînepă la hectar echivalează cu sporul anual de masă lemnoasă al unei păduri de conifere cu suprafața de un hectar. Pentru a nu fi afectate terenurile agricole, cercetările urmăresc întinderea culturii de cînepă pentru hîrtie pe turbării și terenuri lacoviștite.

SPORIREA PRODUCȚIEI DE CIMENT

La Combinatul de lianți și azbociment din Fieni, a intrat în probe tehnologice cea mai mare linie de ciment din țară proiectată de institutul de specialitate al Ministerului Economiei Forestiere și Materialelor de Construcții și realizată cu utilaje produse la București, Craiova, Alexandria, Caransebeș, Suceava și Brașov. Noul obiectiv, bazat pe procedeul uscat de obținere a cimentului dublează actuala capacitate de ciment a combinatului și sporește pe cea de var de șapte ori, situînd astfel orașul de la poalele Bucegilor ca tehnicitate și capacitate, în rîndul primilor cinci mari producători de ciment din Europa.

ÎN SPRIJINUL AGRICULTURII

Sistemul de irigații Babadag, care totalizează aproape 2 500 hectare a intrat în exploatare. În prezent sînt în plină desfășurare lucrările pentru realizarea marelui sistem de irigații Sinoe, care va cuprinde o suprafață de 57.000 hectare. La sfîrșitul actualului cincinal Dobrogea va dispune de circa 300.000 hectare amenajate pentru irigare.

DATE PRIVITOARE LA TRANSPORTUL RUTIER

În perioada 1971—1974 au fost modernizați 2 400 km de drumuri naționale. Datorită acestor măsuri, în prezent volumul de prestații efec-

tuate pe căile rutiere este cu 50 la sută mai mare decât cel realizat pe calea ferată. Astfel, în acest an au fost transportate cu mijloace auto 500 milioane de persoane, precum și 300 milioane tone de mărfuri.

MANIFESTĂRI ARTISTICE

În anii 1971—1974 s-a desfășurat concursul „Cîntare patriei” care în cele 114 emisiuni la televiziune a antrenat 409 formații corale din toate județele, cuprinzînd peste 40.000 de artiști amatori. S-au prezentat 1300 lucrări corale dintre care aproape 500 în primă auditiie. Gala laureatilor s-a ținut în sala Operei Române din București. Marele trofeu al concursului a fost obținut de județele Dîmbovița, Arad și de municipiul București.

A luat sfîrșit de asemenea concursul național al formațiunilor artistice de amatori de la orașe și sate, dedicat celei de-a XXX-a aniversări a eliberării României de sub dominația fascistă. La acesta au participat peste 22.000 de colective artistice, însumînd 400.000 de artiști amatori, care au prezentat peste 100.000 spectacole vizionate de circa 20.000.000 spectatori. Formațiilor fruntașe la finala concursului în cadrul unei manifestări festive desfășurată la București, le-au fost decernate peste o mie medalii de aur, argint și bronz.

SECȚIA DE ISTORIE CONTEMPORANĂ A MUZEULUI BANATULUI

În ziua de 2 septembrie a.c., la Muzeul „Banatului”, s-a deschis expoziția permanentă a secției de istorie contemporană, organizată în cinstea celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei și a Congresului al XI-lea al celui mai înalt for conducător al țării.

Expoziția redă, printr-un bogat material documentar, principalele momente ale mișcării muncitorești, urmărind să sublinieze lupta maselor din această zonă a țării ca parte integrantă a istoriei noastre naționale. Se rememorează, pe baza exponatelor, dezvoltarea mișcării muncitorești de la etapă la etapă, formele de luptă în vederea unirii tuturor forțelor democratice, pentru apărarea intereselor maselor populare și a libertăților democratice, împotriva fascismului. În acest cadru este oglindită contribuția locală care a înscris numeroase pagini de luptă în istoria națională. Din mărturiile aduse de exponate se degajă cu tărie ideea și semnificația marelui eveniment istoric de la 23 August 1944. Sînt redat apoi principalele momente ale istoriei țării de după Eliberare.

Anii socialismului din patria noastră sînt prezenți, în imagini sugesive, în documente esențiale care au marcat diferite etape parcurse, în transformările revoluționare petrecute în viața poporului nostru.

NOUTĂȚI ARHEOLOGICE

— În comuna Mașloc, județul Timiș, a fost identificată o fîntînă ce datează din secolul XVIII.

— Săpăturile arheologice efectuate la Curtea Domnească din Suceava au scos la iveală opt încăperi și o parte din zidăria vechii construcții. Au mai fost descoperite cu acest prilej un depozit de obiecte de podoabă în aramă din perioada dacică și numeroase monede.

— În comuna Zăbrani, județul Arad, a fost descoperită cea mai mare așezare, cunoscută în țară, din Epipaleolitic. Săpăturile au scos la iveală numeroase piese din silix și cuarțit, care certifică existența pe aceste meleaguri a unui atelier de cioplit piatra. În apropiere, au fost descoperite și uneltele omului din Epipaleolitic: răzuitoare, vîrfuri de lance, săgeți, cuțite și dălți, precum și bolovanii de rîu pe care se executau aceste obiecte. Descoperirile făcute vor servi la elaborarea unui viitor studiu de etnologie, la care lucrează cercetătorii noștri în colaborare cu specialiști englezi.

GRIJA PENTRU CONSERVAREA VECHILOR SCRIERI

O nouă metodă de restaurare, bazată în principal pe folosirea unei soluții realizate de biologul Ramiro Georgescu, se aplică în prezent unor cărți și documente importante, cum ar fi un exemplar al „Bibliei de la București” (1688), „Evanghelia cu învățătură” tipărită de diaconul Coresi la Brașov, între 1580—1581, o „pravilă” ce a fost tipărită la Iași în 1784 etc.

PRESTIGIUL BISERICILOR MARAMUREȘENE

Biserica de lemn din Surdești, județul Maramureș, monument istoric datînd din secolul al XVIII-lea, este cea mai înaltă construcție de lemn din Europa. Turnul ei, în formă de săgeată, atinge înălțimea de 53 metri.

REALIZARE TIMIȘOREANĂ

Cronica municipiului a înregistrat la 15 septembrie, o premieră edilitară și școlară: clădirea nouă a Liceului timișorean de educație fizică, situată în imediata apropiere a Stadionului „1 Mai” și realizată după cerințele la zi ale unui învățămînt modern.

VIZITA FĂCUTĂ BISERICII ORTODOXE ROMÂNE DE PREA FERICITUL PATRIARH ELIAS AL IV-LEA AL ANTIOHIEI ȘI AL ÎNTREGULUI ORIENT

La invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, între 24 și 30 octombrie 1974 o delegație a Patriarhiei Antiohiei și a întregului Orient în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Elias al IV-lea, a făcut o vizită Bisericii Ortodoxe Române. Din delegație au făcut parte : Înalt Prea Sfințitul Mitropolit *Spiridon* de Heliopolis, *Constantin* de Bagdad, *Alexe* de Homs și *Elias* de Alep ; P.Cuv. Arhimandrit *Elias Morcos*, starețul Mănăstirii Deir-El-Harf, P.Cuv. Arhimandrit *Makarios Tayar*, reprezentantul Patriarhiei Antiohiei pe lângă Patriarhia Moscovei și P.C. Diacon *Moussa Khoury*.

Delegația a fost întâmpinată la Aeroportul Otopeni de Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, Prea Sfințitul Episcop Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal și PP.CC. consilieri patriarhali.

A fost de față și Dl. Președinte al Departamentului Cultelor, prof. Dumitru Dogaru.

La palatul patriarhal unde au fost găzduiți, în cinstea oaspeților s-a săvârșit un polihroniu, iar cei doi patriarhi au rostit cuvântări.

În după-amiaza de 24 octombrie, membrii delegației antiohiene au făcut o vizită la Mănăstirea Cernica.

În zilele de 25 și 26 octombrie, Prea Fericitul Patriarh Elias al IV-lea și ceilalți însoțitori au fost oaspeții Centrului mitropolitan al Craiovei, unde au fost primiți de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist al Olteniei, Prea Sfințitul Episcop Iosif al Râmnicului și Argeșului și Prea Sfințitul Episcop Nestor Severineanul, Vicarul Arhiepiscopiei Craiovei. Pe întreg parcursul vizitei, oaspeții au fost însoțiți permanent de Prea Fericitul Patriarh Justinian, Prea Sfințitul Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar Patriarhal, P.C.Pr. prof. Ioan G. Coman, P.C.Pr. conf. Dumitru Popescu și P.C.Pr. Consilier patriarhal Dumitru Soare.

La Craiova înalții oaspeți au vizitat Seminarul teologic din Mofleni și Mănăstirea Jitianu, iar în ziua de 26 octombrie au participat la sărbătorirea hramului catedralei mitropolitane „Sfintul Dumitru”. Sfânta liturghie a fost săvârșită de un sobor alcătuit din : Prea Fericitul Patriarh Elias al IV-lea, Prea Fericitul Patriarh Justinian, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit *Spiridon* de Heliopolis, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist, P.Cuv. Arhimandrit *Elias Morcos*, P.Cuv. Arhimandrit *Calipi Georgescu*, P.C.Pr. Ioan Coman și șapte diaconi. La sfârșitul serviciului divin, au

rostit cuvântări Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist și Prea Fericitul Patriarh Elias al IV-lea.

În aceeași zi, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist al Olteniei a oferit în cinstea înalților oaspeți o masă oficială. Cu acest prilej s-au rostit toasturi.

Duminică, 27 octombrie, delegația Patriarhiei Antiohiei a fost invitată la sărbătorirea hramului catedralei patriarhale : Cuviosul Dimitrie cel Nou (Basarabov). Sfânta liturghie a fost oficiată de un înalt sobor, din care au făcut parte : Prea Fericitul Patriarh Elias al IV-lea, Prea Fericitul Patriarh Justinian, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist al Olteniei, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Constantin de Bagdad, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Elias de Alep, P.Cuv. Arhimandrit Grigore Băbuș, P.C.Pr. Ioan Coman și patru diaconi. După terminarea serviciului divin, au rostit cuvântări Prea Fericitul Patriarh Justinian și Prea Fericitul Patriarh Elias al IV-lea.

La orele 13,30, Prea Fericitul Patriarh Justinian a oferit o masă oficială în cinstea delegației Patriarhiei Antiohiei. Cu această ocazie s-au rostit toasturi și s-a făcut un schimb de daruri între cei doi Întîistătători de Biserici.

În aceeași zi, oaspeții au mers la Mănăstirea Ciorogirla, unde au vizitat biserica, atelierile de înrămat icoane și de timplărie și stăreția.

Luni, 28 octombrie, delegații Patriarhiei Antiohiei au vizitat Tipografia Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, Atelierile de la Schitul Maicilor și Mănăstirea Antim. După-amiază au mers la Mănăstirea Țigănești, unde au vizitat biserica mănăstirii, atelierile de țesut veșminte preotești, secția artistică pentru broderia veșmintelor, atelierile de țesut covoare, depozitul de materiale de odăjdii și stăreția.

Marti, 20 octombrie, înalții oaspeți au făcut vizite la Seminarul teologic și la Institutul teologic din București, unde s-au întâlnit cu elevii, studenții și profesorii celor două instituții de învățămînt teologic, apoi au vizitat biserica Sfîntul Spiridon.

În aceeași zi, la orele 12, delegația Patriarhiei Antiohiei a fost primită în audiență la Departamentul Cultelor, de către Dl. Președinte Prof. Dumitru Dogaru și Dl. Vicepreședinte Gheorghe Nenciu.

Miercuri, 30 octombrie, înalții oaspeți au părăsit țara noastră, fiind conduși la Aeroportul Otopeni de către Prea Fericitul Patriarh Justinian, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Teoctist al Olteniei, Prea Sfințitul Episcop Vicar-Patriarhal Antonie Ploieșteanul și PP.CC. Consilieri patriarhali.

Din partea Departamentului Cultelor, au fost de față Dl. Președinte Prof. Dumitru Dogaru și Dl. Director Eugen Munteanu.

După reîntoarcerea la Damasc, Prea Fericitul Patriarh Elias al IV-lea a adresat Prea Fericitului Patriarh Justinian o telegramă în care și-a exprimat deosebita satisfacție pentru rezultatele vizitei și a mulțumit Întîistătătorului Bisericii Ortodoxe Române pentru primirea călduroasă și atenția binevoitoare cu care membrii delegației antiohiene au fost înconjurați în timpul șederii lor în România.

Prin întreaga sa desfășurare, vizita a adus contribuții de seamă la păstrarea și adâncirea legăturilor tradiționale dintre cele două Biserici Ortodoxe surori. (Pr. Dumitru Soare).

RELATII ALE BISERICII ORTODOXE ROMÂNE CU BISERICA LUTERANĂ DIN R.F. GERMANIA

La invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh, o delegație a Bisericii Luterane din R.F. Germania a vizitat Biserica noastră între 21 și 25 octombrie 1974. Delegația a fost alcătuită din Excelența Sa Episcopul Hermann Kunst și înalții consilieri bisericești : Contesa Else von Rittberg și Pastorul Hermann Kalina, fiind însoțită de dl. Paul Miron din Freiburg im Breisgau.

Oaspeții au vizitat instituțiile centrale ale Patriarhiei Române și câteva mănăstiri din jurul Bucureștilor. În ziua de 23 octombrie delegația a plecat în Moldova unde au fost vizitate mănăstirile Agapia, Sucevița și Voroneț. În Moldova oaspeții au fost primiți de Inalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei. (Remus Rus).

NOUĂ PAROHIE ORTODOXĂ ROMÂNĂ PESTE HOTARE

Din grija pe care Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian o are față de nevoile spirituale ale românilor de pretutindeni a luat ființă o nouă parohie la Wellington în Noua Zeelandă. La cererea românilor din această țară a fost trimis, în funcția de paroh preotul Gheorghe Speranță. La 16 februarie 1974 el s-a prezentat la postul său. (Remus Rus).

DECESUL EPISCOPULUI DR. GHEORGHE ARGAY

În ziua de 26 octombrie 1974 s-a stins din viață în vîrstă de 82 de ani Eminența Sa dr. Gheorghe Argay Episcopul Bisericii evanghelice S.P. din Republica Socialistă România. Proeminentă personalitate ecleziastică și-a legat activitatea sa și de meleagurile Banatului unde a fost pastor în Steierdorf, Anina și Timișoara. În 1941, pentru vrednicia sa deosebită a fost rînduit cîrmuitor al credincioșilor evanghelici ai diecezei Clujului pe care i-a păstorit cu devotament pînă în ultima clipă a vieții.

Înmormîntarea s-a făcut la Cluj-Napoca în ziua de 28 octombrie cu o numeroasă asistență ce a mărturisit prețuirea unanimă de care s-a bucurat pentru meritele cîștigate în munca pe tărîm bisericesc și obștesc. A fost de față Domnul Gheorghe Nenciu, Vicepreședintele Departamentului Cultelor. Au fost prezenți apoi reprezentanții cultelor religioase din țară. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată prin Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil al Clujului, Prea Sfințitul Episcop Visarion al Aradului, Prea Sfințitul vicar Justinian Maramureșanul și P.C. Părinte profesor dr. Isidor Todoran, Rectorul Institutului teologic din Sibiu. De asemenea a fost de față P.On.

Părinte dr. Ioan Petreuța delegat al Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului.

Pentru viața sa binecuvîntată cu bogate roade și pentru cei 56 de ani de slujire neclintită a credinței sale și a poporului, a fost din partea tuturor depus la catafalcul său sincerul omagiu postum.

MANIFESTĂRI INCHINATE SF. EFREM SIRUL

Într-un număr anterior al revistei s-a făcut cuvenita mențiune despre modul în care în diferite centre în cursul anului 1973 s-au comemorat cele șasesprezece veacuri de la moartea uneia dintre cele mai de seamă figuri bisericești din veacul de aur al creștinismului, Sf. Efrem Sirul, dascăl de Nisibi, apoi de Edessa. La cele deja spuse este de adăus că un festival Mar Ephrem și Hunayn Ibn Ishac, o altă importantă personalitate din istoria Irakului, medic, filozof și traducător sirian mort la 873 a avut loc între 4 și 10 februarie 1974 la Bagdad.

Cu acest prilej s-au ținut ședințe la care au participat cunoscuți specialiști din diferite părți ale lumii, în comunicările prezentate punându-se în lumină aspecte din viața și opera unuia sau altuia dintre cei comemorați. Totodată Academia de limbă siriacă prezidată de Episcopul caldeean A. Sana, care a organizat festivalul a pus la dispoziția celor prezenți diferite publicații care au subliniat faptul că și creștinii din Irak au avut în trecut și continuă să aibă și în prezent un rost constructiv în cultura țării și a poporului.

Așa cum sublinia revista Al Montada (n. 62, martie-mai 1974, p. 12) legendara ospitalitate irakiană a permis invitaților nu numai să viziteze bogatele vestigii arheologice ale țării, muzeele din Bagdad, Clesifon, Babilon, Samara, Hatra, Mosul și altele, să ia contact cu Academia Kurdă, Sindicatul oamenilor de litere turcomani, Universitatea din Mosul etc., ci și să-și dea seama de progresul ei actual.

CONFERINȚE ANGLICANO-ORTODOXE

În numărul anterior al revistei sub același titlu s-au prezentat lucrările subcomisiei a II-a pentru discuțiile doctrinare anglicano-ortodoxe care s-au desfășurat la Rîmnicul-Vîlcea. În cele ce urmează se vor prezenta lucrările subcomisiei I-a și a III-a.

Prima subcomisie, care a tratat tema „Inspirație și Revelație în Sfințele Scripturi”, s-a întrunit la Gonia, Creta, între 1 și 6 iulie 1974. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de prof. Nicolae Chițescu. Referatele prezentate de prof. Nicolae Chițescu și prof. C. Galitis, asupra temei, au format baza discuțiilor. A fost apoi fixată tema pentru discuțiile ce vor avea loc anul viitor : „Revelație în Scriptură”. În timpul șederii în Creta membrii Comisiei au făcut diferite vizite, luînd contact direct cu viața religioasă și activitatea Bisericii Ortodoxe din Creta.

A treia subcomisie s-a întrunit între 8 și 12 iulie la Garden City, New York, S.U.A. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată la această întrunire de Pr. prof. Ion Bria, Secretar pentru Relații cu Bisericile Ortodoxe în cadrul Departamentului pentru Misiune și Evanghelizare a Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Subcomisia a studiat tema „Biserica — comunitate euharistică”, pe baza unor referate prezentate de Mitropolitul Athenagoras și Mitropolitul Metodios, din partea ortodoxă și de Rev. Canon Edward West de New York, din partea anglicană.

În cadrul discuțiilor avute la New York, delegații ortodocși au insistat să fie reactualizate acordurile realizate de anglicani și ortodocși la Conferința de la București din 1935, cerind delegaților anglicani să reinvoiască agreementul asupra euharistiei. O poziție încurajătoare în acest sens a fost deja exprimată după cum reiese și din declarația comună a subcomisiei.

Totodată au fost fixate viitoarele teme care urmează să fie luate în considerare în cadrul întrunirilor din anul 1975, și anume : 1. Rolul epiclezei în liturghia euharistică și relația ei cu Biserica ca comunitate care invocă Duhul Sfânt. 2. Esența relației dintre trupul sacramental al lui Hristos și Biserica ca trup mistic al lui Hristos. 3. Apostolicitatea preoției hirotonite și catolicitatea credinței ca bază pentru comuniunea euharistică.

Cele trei întruniri ale subcomisiilor mixte anglo-ortodoxe care s-au întrunit în Creta, România și Statele Unite ale Americii au adus o contribuție pozitivă și esențială la apropierea și cunoașterea între Bisericile ortodoxă și anglicană. Acordurile realizate de principiu și care urmează să fie prezentate Comisiei mixte pentru dialogul doctrinal în anul 1976, arată dorința celor două Biserici de a găsi o cale comună de realizare a unității creștine. (Remus Rus).

SESIUNEA COMITETULUI CENTRAL AL CONSILIULUI ECUMENIC AL BISERICILOR

La Berlin a avut loc între 11 și 18 august 1974, sesiunea anuală a Comitetului central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor cea din urmă înaintea proximei Adunări Generale a acestui for. Au luat parte cei 120 membri ai comitetului și 1300 delegați și invitați. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a fost de față Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei. Sesiunea a început cu un serviciu religios, după care a avut loc ședința inaugurală.

S-au studiat în general problemele puse pentru pregătirea apropiatei Adunări Generale ce s-a fixat pentru Nairobi în Kenya între 23 noiembrie și 10 decembrie 1975. Au fost prezentate rapoarte de către președintele Comitetului central M. Thomas, pastorul Philip Potter secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, pastorul Lukas Vischer, directorul Secretariatului „Credință și Constituție” și alții.

Au fost luate câteva decizii între care crearea unei societăți Cooperative Ecumenice a Dezvoltării, continuarea programului de luptă contra

rasismului, editarea unui nou magazin în limba engleză destinat a înlocui alte publicații ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, acceptarea candidaturilor următoare pentru intrarea în Consiliul Ecumenic : Biserica creștină din Indonezia, Biserica insulelor Sangir și Talaud (Indonezia), Consiliul Național al Comunității Bisericilor (S.U.A.), iar Biserica Protestantă din Algeria ca Biserică asociată, prin acestea numărul actual al Bisericilor membre ridicându-se la 271.

CONFERINȚA BISERICILOR EUROPENE

Între 16 și 23 septembrie 1974 a avut loc la Engelberg în Elveția cea de-a șaptea întrunire a Conferinței Bisericilor Europene. Dintre problemele ce au figurat de această dată pe ordinea de zi s-ar putea menționa pacea în Cipru și între creștinii din Irlanda, necesitatea pentru teologii europeni de-a asculta și pe cei ai altor continente, de asemenea aspectele intercomuniunii și altele. Odată cu încheierea lucrărilor au fost adoptate mai multe documente : un mesaj, rapoarte și diferite moțiuni. Cu acest prilej apoi, a fost ales și noul președinte al Conferinței Bisericilor Europene în persoana pastorului francez André Appel, președintele Federației Luterane Mondiale.

Bisericile membre din țara noastră au fost reprezentate de o numeroasă delegație avînd în frunte pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei.

SESIUNEA COMITETULUI DE LUCRU AL CONFERINȚEI CREȘTINE PENTRU PACE

Evenimentul bisericesc menționat în titlul de mai sus a avut loc la Tananarive (Madagascar), între 29 septembrie și 3 octombrie 1974. Este pentru prima oară cînd Comitetul de lucru al Conferinței Creștine pentru Pace s-a întrunit pe pămîntul african. De aceea și avîndu-se în vedere că vastul continent pășește spre o viață nouă, a fost aleasă următoarea temă principală a sesiunii : „Dezvoltare, pace, evanghelizare — sarcini ale creștinilor”. Numărul participanților a fost de 73, aceștia reprezentînd : președintele Conferinței, secretarul general, membrii Comitetului de lucru și Secretariatul internațional, invitați, interpreți etc. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată prin Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului și P.C. Părinte Ilie Georgescu.

La serviciul religios inaugural au vorbit vicepreședinții Conferinței Creștine pentru Pace, Rev. Heinrich Hellstern-Elveția și Rev. Richard Andriamanjato-Madagascar, de asemenea ministrul muncii și funcțiunii publice Daniel Rajakoba. În lipsa motivată a președintelui, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicodim al Leningradului, ședințele sesiunii au fost prezidate alternativ de vicepreședinții prezenți.

Au fost prezentate două referate pe tema principală, urmate de raportul secretarului general Rev. dr. Karoly Toth, care a analizat multiplele

activități ale acestui for în cursul ultimelor șase luni. În continuare au fost prezentate numeroase rapoarte privind acțiunile la care a luat parte Conferința Creștină pentru Pace în ultimul timp, participarea acesteia la acțiuni ale O.N.U., la acțiuni comune Conferinței Creștine pentru Pace și Consiliului Ecumenic al Bisericilor, precum și Conferinței Bisericilor Europene, acțiuni viitoare, publicațiile conferinței, probleme financiare și bugetul, apoi primiri de noi membri și anume : Grupul creștin de schimburi și problema păcii din Japonia, Grupul „Temoignage chrétien” din insula Reunion, Comitetul regional malgaș al Conferinței Creștine pentru Pace, recent constituit. Ca documente ale sesiunii sînt de menționat între altele : comunicatul final, rezoluția privind „criza de azi în lume și răspunsul creștin”, rezoluția asupra problemelor africane, rezoluția asupra Indochinei, rezoluția asupra Orientului Mijlociu, rezoluția asupra transformării Oceanului Indian într-o zonă a păcii și rezoluția asupra situației din Coreea de Sud.

Sesiunea s-a încheiat cu un serviciu religios solemn, urmat de o conferință de presă. O delegație apoi a fost primită de șeful guvernului. De asemenea președintele consiliului municipal din Tananarive, R. Andriamanjato a oferit un dejun oficial în cinstea participanților.

Această sesiune a constituit un succes al Mișcării creștine pentru pace, dovedind posibilitățile de care dispune de a deveni un for al tuturor creștinilor animați de idealul păcii în lume.

CONGRESUL ASOCIAȚIEI ECUMENICE INTERNAȚIONALE

La Dinard în Franța, s-a ținut între 2 și 9 septembrie 1974 cel de-al V-lea Congres al Asociației Ecumenice Internaționale. Tema acesteia a fost : „Dumnezeu, Tatăl nostru”. Întrunirile anterioare au avut loc la Gwatt în Elveția (1968), Breda în Olanda (1969), Salamanca în Spania (1972), Altenberg în Germania (1973) și Silenik în Iugoslavia. Din asociație fac parte atît clerici cît și laici ortodocși, romano-catolici, vechi-catolici, anglicani, protestanți ș.a.

A IV-A ADUNARE A CONSILIULUI ECUMENIC PENTRU TINERET DIN EUROPA

Între 14 și 18 octombrie a avut loc la St. Pölten-Austria, cea de-a IV-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic pentru tineret din Europa. În cadrul adunării s-a dezbătut tema : „Credința ca stil de viață”.

Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de drd. Ioniță Viorel, care în prezent face studii la Bonn, R.F. Germania.

Sesiunea viitoare a Adunării generale va avea loc în Elveția în octombrie 1975. (Remus Rus).

SINODUL EPISCOPILOR ROMANO-CATOLICI

Între 27 septembrie și 26 octombrie 1974 s-au desfășurat la Roma, lucrările celui de-al patrulea sinod al episcopilor catolici. De reamintit că spre deosebire de conciliu care este adunarea tuturor episcopilor catolici, sinodul e reuniunea periodică a reprezentanților conferințelor episcopale. Dacă cel dintâi sinod, din 1967 a înscris pe ordinea de zi cinci teme și anume: reforma dreptului canonic, reforma seminariilor, credința, căsătoriile mixte și liturghia, dacă cel de-al doilea s-a consacrat analizării discuțiilor provocate de publicarea enciclicii „*Humanae vitae*”, iar cel de-al treilea preoției slujitoare și dreptății în lume, sinodul al patrulea s-a ocupat de „Evanghelizare în lumea de astăzi”.

Sinodul a fost patronat de Papa Paul al VI-lea, care a designat și cardinali pentru a asigura conducerea efectivă a ședințelor și anume Franz Koenig (Viena), Juan Landazuri Ricketts-Lima și Paul Zoungrana-Quagadougou (Volta Superioară). Au participat 207 episcopi și anume: 14 reprezentanți ai Bisericilor orientale — patriarhi și arhiepiscopi, 143 delegați aleși de conferințele episcopale — 33 din Africa, 36 din America Latină, 7 din America de Nord, 22 din Asia, 5 din Australia și 40 din Europa, 10 delegați ai Uniunii superiorilor congregațiilor religioase de bărbați, 17 cardinali șefi de dicasterii ale Curiei papale, 22 membri numiți de papă și anume — 4 episcopi din Africa, 3 din America Latină, 1 din America de Nord, 1 din Asia, 5 din Europa, 2 din Bisericile orientale, 1 cardinal, 4 episcopi și 1 prelat aparținând Curiei romane. De asemenea papa a designat și 15 experți — preoți din diferite țări, teologi specialiști, călugări și laici.

În vederea desfășurării lucrărilor a fost redactat un document pregătit. Între problemele puse de acesta figurează: semnificația mișcărilor harismatice, micile comunități ce se prezintă ca niște celule mai mult sau mai puțin desprinse de Biserică, formarea predicatorilor, consecințele creșterii numerice a tinerilor în special din lumea a treia, practica religioasă, însemnătatea și consecințele ecumenismului, necesitatea dialogului cu religiile necreștine, raportul între libertate și mîntuire, influența mijloacelor de comunicație socială, reînnoirea liturgică etc. În general documentul de bază al sinodului comportă două părți, cea dintâi enumerînd mai multe fenomene ce influențează evanghelizarea, cea de-a doua abordînd temele teologice legate de evanghelizare și propunînd o reflecție care să facă să intervină experiența pastorală.

Referatele prezentate, intervenția pastorului Philipp Potter, secretarul general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, au fost urmate de dezbateri. Diferențele culturale au explicat însă și diferențele de analiză.

După cum arată revista „Lumea” (nr. 52—582 din 19 decembrie 1974, pp. 26—27) la 22 octombrie episcopii au respins trei părți din cele patru ale documentului fiind prezentat în vederea votării. În consecință la sfîrșitul lucrărilor a fost aprobată numai o „declarație” a preoților sinodali

pe care cardinalul Koenig, decan al președinților delegați, l-a definit textual drept o „înșiruire de argumente”.

Care au fost principalele puncte de dezacord care au împiedicat o luare de poziție finală și unitară? Punctele de discuție și contrast, putem să le desprindem din cele trei documente finale: Declarația, discursul cardinalului Koenig și discursul de încheiere al papei. „Bisericile speciale” mai ales cele din America Latină și Africa, au ridicat cu vigoare problema unei „transpuneri corespunzătoare a mesajului evanghelic”, „care să țină seama de cerințele și dorințele credincioșilor, de modul lor de a vorbi, a simți, a judeca și de a stabili contactul cu ceilalți”, într-un cuvânt să țină seama de cultura lor. În această cerere și în mod mai clar în aceea că și în ședințele sinodului să poată fi folosite limbi moderne, nu numai latina, se reflectă limpede un raport schimbat dintre cultura occidentală și culturile celorlalte continente, o nouă afirmare a țărilor în curs de emancipare. Nu mai poate fi vorba de un raport de impunere a unor modele, obiceiuri, simboluri, limbaje.

În plus, lupta — și acesta pare a fi termenul cel mai corespunzător — pentru aceeași demnitate a diferitelor culturi se împletește cu aceea pentru schimbarea raportului dintre centru și „Bisericile locale”; se cere autonomie maximă în „treburile de fiecare zi” în conducerea cotidiană, pentru Bisericile națiunilor și continentelor (au fost și reuniuni pe „consilii episcopale” distincte în funcție de continent). De această problemă e legată, fără să se identifice totuși cu ea, problema autonomiei „micilor comunități”, care reprezintă o importantă tendință spre o participare mai directă, imediată și responsabilă la o mare mișcare, la un „colectiv” larg.

Nu e o intenție de a inventa contradicții, ci doar a le constata atunci când par evidente. Astfel ar fi de crezut că se poate spune că linia propusă de cardinalul Koenig este aceeași cu cea enunțată de Papa Paul al VI-lea. Discursul papei a fost unanim interpretat drept un îndemn puternic și sever la ascultare față de pontiful roman. Când cardinalul Koenig propunea formula „unității în legitimă diversitate” (*unitas in legitima diversitate*), el indica o linie diferită. Iar când cardinalul, om de cultură și deschidere spre lumea modernă a vorbit despre „unitate în diversitate”, nu a avut în minte doar „Bisericile locale” ci și diferitele orientări ale gândirii ideologice, filozofice și politice ale creștinilor.

Până la o nouă sesiune a sinodului, va funcționa un consiliu sinodal permanent, un secretariat compus din 15 episcopi — 12 aleși de sinod iar 3 de către papă.

DIN VIAȚA BISERICII VECHI CATOLICE

La Lucerna în Elveția, s-a ținut între 18 și 23 septembrie 1974 cel de-al 21-lea Congres internațional al Vechilor catolici, întrunind participarea tuturor comunităților Uniunii de la Utrecht.

Tema congresului „A trăi”, așa cum precizează și presa bisericească (Episkepsis nr. 107 din 10. 9. 1974, p. 8 și 108 din 24. 9. 1974, p. 8) cuprinde întreaga problematică a vieții moderne și perspectivele de viitor.

De menționat că în continuare între 24 și 29 septembrie 1974, în același loc a avut loc reuniunea comisiei mixte a dialogului între ortodocși și vechi catolici, care a completat rapoartele asupra temelor dialogului stabilit anterior.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române P.C.Pr. prof. Isidor Todoran, rector al Institutului teologic din Sibiu, a prezentat un document intitulat : „Anteproiect cu privire la mărturisirea de credință comună ortodoxă-vetero catolică despre hristologie”.

Discuțiile au arătat că în problema hristologiei nu există probleme deosebitoare cu excepția expresiei „aeiparthenon” — pururea feciorie a Sfintei Fecioare Maria.

Viitoarea sesiune a Comisiei mixte pentru dialogul dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Veche Catolică va avea loc între 20—31 august 1975, la Academia teologică ortodoxă din Gonia, Creta. (Remus Rus).

ANIVERSAREA A 800 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA BISERICII VALDENZE

Între 15—19 august 1974 Biserica valdenză a sărbătorit la Torre Pellice (Torino-Italia) 800 de ani de la înființare. La sărbătorire a participat și Prea Sfințitul Episcop Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal, ca reprezentant al Conferinței Bisericilor Europene.

Numirea de „valdenz” derivă de la numele fondatorului ei Petrus Valdis, un negustor bogat din Lyon, mort între 1205—1218.

În 1184 discipolii lui Petrus Valdis au fost excomunicați de către Conciliul de la Verona. Astfel valdenzii au început să se organizeze independent de Biserica Catolică. Numărul lor a început să crească în Italia, Germania, Franța și Spania. Acest lucru nu a fost pe placul Bisericii Romano-Catolice care a pornit un val de aspre persecuții împotriva lor.

Valdenzii au mai supraviețuit doar în regiunile izolate din munții Alpi. Reforma protestantă din anii 1500, le aduce noi speranțe. Ei au început să intre în legătură cu Bisericile Reformate din Elveția și Olanda, fapt care a început să dea mișcării o nuanță net protestantă. Abia în 1848 valdenzii reușesc să primească deplina libertate religioasă.

În prezent Biserica valdenză numără 45.000 de credincioși care sînt răspîndiți mai ales în Italia și America Latină. Mai au și cîteva parohii în Canada și în Statele Unite ale Americii. Organul suprem de conducere este Adunarea sinodală formată din clerici și delegați laici.

Punctul culminant al sărbătoririlor prilejuite de cea de-a 800-a aniversare a fost votul de unire cu Biserica metodistă evanghelică din Italia. „Planul de unire deplină” a fost adoptat în majoritate covârșitoare la întrunirea comună a Sinodului valdenz și a Conferinței metodiste. (Remus Rus).

PROBLEME CONTEMPORANE ÎN PREOCUPAREA BISERICII

Secretariatul executiv al Asociației pentru educație teologică în Orientul Apropiat (ATENE) în colaborare cu Secretariatul ecumenic pentru tineret și studenți în Orientul Mijlociu a organizat între 15 și 20 aprilie 1974 la Beirut o consultație asupra subiectului: „Mărturia și responsabilitatea Bisericii în lumea arabă contemporană”. După cum preciza și presa bisericească (al Montada — bulletin d'informations chrétiennes, nr. 62, martie-mai 1974, p. 8) aceasta a fost un prilej pentru profesorii școlilor teologice din Orientul Apropiat de a studia principalele curente de gândire ale lumii arabe contemporane și de asemenea perspectivele economice și politice de viitor, spre a vedea cum formația teologică și pastorală a preoților poate ține seama de ele pentru ca Biserica să nu rămână în marginea evoluției.

Au luat parte teologi, ca de exemplu profesorii Facultății de teologie Coptă, Ortodoxă și Evanghelică din Egipt, ai Facultății de teologie a universității Sf. Iosif din Beirut, ai Școlii de teologie Sf. Ioan Damaschinul din Balamand, ai Seminarului Bisericii Armene Apostolice de Antelias etc., și alți specialiști. Expunerile au dat loc unor discuții foarte vii.

După consultație a avut loc și reuniunea Comitetului Executiv al Asociației menționate, care a înnoit mandatul secretarului dr. Georges Behawi pentru o nouă perioadă de trei ani.

RELIGIILE LUMII ÎN SLUJBA PĂCII

Așa cum s-a arătat mai demult, (Mitropolia Banatului nr. 10—12/1970, p. 758) la Kyoto în Japonia s-a întrunit pentru prima oară Conferința mondială a religiilor pentru pace. Continuând lucrarea începută, cea de-a doua întrunire a avut loc la Louvain în Belgia între 28 august și 2 septembrie 1974. Printre cei 250 delegați s-au numărat 82 creștini, 31 musulmani, 26 hinduși, 21 budiști, 7 sintoști și mulți alți adepți ai diferitelor religii. Din punct de vedere geografic, conferința a reunit aproximativ 100 asiatici, 70 europeni, 40 nord și sud-americani, 20 africani și 3 australianeni. Comitetul internațional pentru pregătirea conferinței s-a îngrijit de echilibrarea influențelor diferitelor tradiții. Astfel de exemplu practic islamismul, religiile Indiei și cele ale Extremului Orient au constituit trei grupe aproape egale, împreună având o reprezentare echivalentă celei a confesiunilor creștine.

Problemele supuse conferinței au fost repartizate pe patru comisii: dezarmare și securitate, dezvoltare economică și eliberarea omului, drepturile omului și libertățile fundamentale, mediul înconjurător și supraviețuirea. De asemenea grupe de discuții au examinat mai ales rolul pe care poate să-l joace religiile spre a pune capăt conflictelor. Au fost vizitate următoarele șase obiective: 1. Lărgirea orizonturilor religiilor astfel încât să răspundă în comun nevoii de-a reface pacea. 2. Analizarea lucidă

a ceea ce se împotrivesc mai mult aspirațiilor de pace. 3. Mobilizarea resurselor existente sau potențiale ale religiei spre a contribui la progresul uman; favorizarea transformărilor sociale, economice și politice necesare statornicirii unei comunități mondiale mai drepte, mai pașnice și mai umane; necesitatea de a face să se respecte prin cultura tehnologică universală legea morală recunoscută de diferitele religii. 4. Încurajarea cooperării între reprezentanții religiilor implicate în câteva neînțelegeri actuale. 5. Asigurarea unui sprijin permanent din partea religiilor a eforturilor O.N.U. sau ale altor organizații, spre a pune capăt încălcării drepturilor omului. 6. Încurajarea diferitelor comunități și instituții religioase în determinarea lor proprie de a se reforma și a-și îndruma credincioșii în a-și asigura rolul și răspunderea în sinul unicei familii umane.

La urmă delegații au ascultat rapoartele comisiilor și grupelor, acestea încheind lucrările printr-o ședință publică. De asemenea s-a adoptat și documentul final putînd titlul de „Declarația de la Louvain”.

RECONSTRUCȚIA BABILONULUI

Guvernul irakian a hotărît restaurarea vestigiilor anticului Babilon (1894—538 î.e.n.) centrul economic și cultural al Asiei centrale. Pentru participarea la aceste lucrări au fost invitați cunoscuți arheologi din întreaga lume. Printre obiectivele care vor fi restaurate figurează și vestitul turn al Babilonului, din care se mai păstrează doar fundația.

OCROTIREA PATRIMONIULUI CULTURAL NAȚIONAL

Caracteristicile vieții spirituale ale unei comunități, ale unui popor, se definesc printr-o sumă de expresii specifice între care, fără îndoială, un loc important îl ocupă creația sa cultural-artistică. Odată cu intrarea lor în categoria patrimoniului, a moștenirii culturale, a tradiției, bunurile culturale capătă altă viață, devin repere, etaloane de comparație și surse de inspirație pentru creație. Colectivitățile resimt acest fapt, precum și pe acela că în trăsăturile specifice ale patrimoniului cultural regăsesc propriile lor trăsături definitorii.

În contextul vieții moderne, supusă unor mutații pe cât de profunde tot atât de rapide, patrimoniul cultural devine factor de stabilitate, mijloc de recunoaștere a identității spirituale pentru colectivitate și pentru fiecare individ în parte.

Din păcate, în ceea ce ne privește, problemei acesteia nu i s-a arătat până nu demult atenția cuvenită. Numeroase bunuri spirituale ale poporului, numeroase din moștenirile sale prețioase s-au pierdut datorită neglijenței sau lipsei de interes față de valoarea lor inestimabilă.

O muncă de colecționare, de catalogare, de păstrare a valorilor istorice, artistice, s-a întreprins, dar ea a fost grevată uneori, de prejudecăți sau orientări nesigure. Mari artiști au rămas pe dinafara colecțiilor de artă, multe valori ale artei plastice sau ale artelor minore s-au pierdut datorită unor cauze echivoce. Pictura multor biserici vechi a fost acoperită cu un strat nou, pictat recent, ori a fost degradată de intemperii. Bisericele pictate de Grigorescu sau Luchian au rămas mult timp într-un relativ anonim. Deși anii de după 1900, anii semănătorismului, au adus o adevărată exaltare a folclorului și tot ce ține de ruralitate, veritabila valorificare a artei populare nu s-a întreprins cu excepția unor inițiative mai mult sau mai puțin izolate. Se știe că regimul burghez a nedreptățit și disprețuit pe artiști. Atitudinea față de creator s-a transmis nu o dată și asupra creației acestuia. Bunurile spirituale ale poporul român au fost nu o dată ignorate sau așezate la remorca bunurilor artistice de import.

Anii de după ultimul război, afirmarea decisivă pentru istoria României a regimului nostru a avut ca imediată urmare o schimbare a opticii față de creator și față de opera lui. Literații, muzicienii, artiștii plastici, creatori ai tuturor ramurilor artistice s-au bucurat de condiții noi de lucru, de o adevărată prețuire a creației lor. Opera de artă a fost ridicată la un rang expresiv pentru înțelegerea nouă de care ea s-a bucurat. O adevărată

înflorire au cunoscut între altele artele populare. Meșteri pînă acum anonimi au devenit membri ai uniunilor de creație. Artă populară românească ale cărei valori au intrat într-un circuit universal și-a afirmat în acest context favorabil inegalabila ei inventivitate și forță de expresie. Numeroase colecții particulare și de stat atestă prețuirea extraordinară de care se bucură astăzi. Valorile istorice și artistice vechi au cunoscut și ele o etapă nouă a valorificării. Vechile depozite și colecții au fost sporite. Numeroase cercetări arheologice au adus la lumină nu numai vestigii cu valoare de document pentru istoria veche a României și a Europei ci și produse artisanale de un finisaj artistic neobișnuit, unele cu valoare de unicat. Frescele de pe zidurile lăcașurilor de cult din nordul și estul țării noastre și-au căpătat locul important pe care-l ocupă în istoria picturii europene.

O atenție specială pentru ceea ce este bun artistic și spiritual al artei și spiritualității românești s-a făcut vădită în multe din inițiativele anilor noștri. Educația patriotică și culturală a tuturor locuitorilor României s-a sprijinit nu o dată pe aceste valori care atestă atît forța creatoare a poporului român cît și durata lui istorică pe aceste meleaguri. O muncă asiduă a fost dusă pentru reconstituirea patrimoniului spiritual național, pentru valorificarea lui deplină.

Expresia cea mai recentă a grijii față de bunurile culturale ale poporului nostru o constituie *Legea pentru ocrotirea patrimoniului cultural național*, votată de Marea Adunare Națională în ședința din 30 octombrie 1974.

Este plină de învățăminte expunerea pe care a prezentat-o președintele Consiliului Culturii și Educației Socialiste, Dumitru Popescu, la proiectul menționatei Legi supusă dezbaterii. Subliniind că acesta este menit să satisfacă o cerință imperioasă pentru orice țară civilizată — și cu atît mai mult pentru o societate bazată pe relații și principii socialiste, cum este societatea noastră, vorbitorul a spus : „Consider de datoria mea să relev din capul locului că, atît inițiativa, cît și concepția de ansamblu — inspirate dintr-o înaltă grijă, prețuire și răspundere pentru tezaurul cultural al poporului român — aparțin președintelui Republicii noastre, Nicolae Ceaușescu, al cărui fierbinte și mereu nedesmințit patriotism este bine cunoscut întregii țări, este o pildă însuflețitoare pentru noi toți. Inițierea acestei legi este nu numai un mare act de cultură națională, un înalt omagiu adus poporului nostru — făuritorul tuturor splendorilor care împodobesc acest străvechi pămînt ; el este, în același timp o măsură de rezonanță internațională, înscriindu-se în efortul întregii umanități de a-și apăra comorile create în timp, prin truda mîinilor și a minții omului.

„Într-adevăr... regimului nostru... îi revine meritul de a fi redat națiunii noastre conștiința valorii ei spirituale, a străvechii civilizații pe care o moștenește, a virtuților ei artistice și științifice — materializate în nenumărate opere, din care unele de talie universală.

„Înainte vreme, exponenți ai claselor stăpînitoare, sau pur și simplu oameni cu sufletul sterp, rușinîndu-se de obîrșia noastră, concedaseră la

ideea că România a fost țara de totdeauna a plugarilor și păstorilor, un fel de vacuum al civilizației, care nu se poate compara întru nimic pe planul creației culturale cu lumea occidentală. În această ipoteză înjosi-toare era, desigur, exclusă ideea unui efort pentru reconstituirea patrimoniului spiritual național. Dar noi avem civilizația de la Hamagia cu celebrul ei „Gînditor” — expresie a cultului rațiunii într-o epocă în care Europa era cufundată în primitivitate. Noi avem uriașă colecție ceramică de Cucuteni, cu o vechime de 5000 de ani, care oglindește nu numai rafinamentul gustului estetic al locuitorilor acestui teritoriu, ci și profunzimea reprezentării lor filozofice asupra lumii. Noi avem vestigiile culturii antice grecești, pentru că spre acest pămînt au venit argonauții să caute lina de aur. Noi avem zidurile cetăților geto-dacice, ale castrelor și monumentelor romane, ale cetăților de scaun în care citoreau domnitorii evului de mijloc, avem școala Mariei de Mangop — doamna lui Ștefan — în atelierul căreia arta bizantină a fost asimilată într-o sinteză nouă, de o originalitate fascinantă, avem palatele brâncovenești, bijuteria arhitecturală a Dragomirnei, grafica miniaturală a lui Anastasie Crimca, fresca unică în lume a Voronețului, al cărei albastru a devenit termen de referință în arta cromatică. Noi avem o milenară sculptură în lemn și o tradiție a țesăturii în care e încorporată toată esența unei filozofii elaborate în cel mai intim contact cu natura. Avem o artă plastică care se întinde de la iconarii anonimi pe sticlă — ce fac vogă astăzi în toată lumea — pînă la capodoperele lui Brâncuși, geniul care a revoluționat sculptura mondială. Nu reprezintă oare toate acestea o bogăție fabuloasă ce ne permite să ridicăm fruntea, fără nici un complex de inferioritate, în fața lumii, întărind sentimentul demnității noastre de neam care, în ciuda unui destin istoric vitreg, a îmbogățit în măsură considerabilă zestrea umanității? Este o bucurie pentru mine să pot releva cu acest prilej că omul care a făcut enorm pentru punerea în lumină a acestei glorii a spiritului românesc este președintele țării, Nicolae Ceaușescu...

„Atenția societății a fost îndreptată, tot mai adînc și tot mai departe, asupra mărturiilor materiale ale inventivității și sensibilității noastre naționale, ale geniului poporului român. Au fost și sînt puse, de asemenea în valoare tradițiile naționalităților conlocuitoare, ale căror opere specifice îmbogățesc și diversifică patrimoniul cultural al României. Concomitent, noul climat social, filozofic și moral a lărgit și fertilizat într-un mod fără precedent cîmpul creației culturale, favorizînd sporirea neîntreruptă, sub ochii noștri, a avuției spirituale românești cu opere ce poartă amprenta epocii socialiste.

„Fără îndoială în anii ce vin, acest proces va cunoaște o desfășurare tot mai amplă și accelerată.

„Iată de ce lipsa unei legiferări socialiste care să asigure constituirea științifică, pe baze unitare, precum și protejarea la nivelul mijloacelor moderne, a acestui patrimoniu de valoare inestimabilă pentru națiunea noastră se făcea simțită într-un mod deosebit de acut.

„Legea care vă este prezentată spre adoptare — a spus în continuare vorbitorul — are o însemnătate de prim ordin pentru societatea noastră. Sint cunoscute rigoarea și severitatea cu care în lumea de astăzi, statele își ocrotesc averea culturală. Ar fi un non sens ca statul nostru să-și ignore această îndatorire. Pentru că acest patrimoniu nu ne aparține numai nouă; el aparține strămoșilor care l-au creat și apărat, uneori cu prețul vieții, și nu în mai mică măsură urmașilor noștri. Conservarea intactă și îmbogățirea perpetuă a acestui tezaur sint o datorie sacră a fiecărei generații. Această datorie este dictată nu numai de valoarea intrinsecă a comorilor culturale — parte componentă a averii naționale generale — ci și de puterea lor de mărturie, în fața lumii, asupra calităților intelectuale ale poporului român, de uriașa lor însemnătate pentru cunoașterea genezei etnice și a evoluției noastre istorice, a luptei necurmăte pentru salvarea ființei naționale, pentru neatințare și progres social, de forța lor convingătoare în probarea continuității noastre pe aceste meleaguri, precum și a raporturilor de influențare reciprocă pe care le-am avut cu marile civilizații ale tuturor timpurilor. Și nu în ultimul loc, această obligație derivă din cerințele organizării tot mai sistematice și mai largi a activității de educare patriotică și culturală a tineretului, a tuturor locuitorilor țării.

„La toate acestea mai trebuie adăugat faptul, ce nu poate fi subestimat, că o parte din depozitul nostru de valori culturale provine din creația spirituală universală — ceea ce incumbă o anumită răspundere față de întreaga comunitate a popoarelor, față de civilizația umanității în ansamblu. De altfel, însăși cultura poporului nostru, prin ceea ce are mai reprezentativ, prin valorile ei de excepție, aparține panteonului universal și, ca atare, ocrotirea ei este și o obligație morală internațională.

„În spiritul acestor multiple și copleșitoare responsabilități a fost elaborat proiectul de lege prezent. El proclamă autoritatea supremă a societății asupra marilor valori culturale ale națiunii, dreptul statului de a veghea la păstrarea lor intactă. Sint prevăzute, într-o viziune principială și organizatorică unitară, definirea structurii patrimoniului cultural național, evidența sa completă, studiarea și valorificarea sa științifică, conservarea neștirbită a integrității și valorii sale, accesul poporului la cunoașterea lui, regimul participării noastre la circulația și schimbul cultural mondial. Un obiectiv central al legii este scoaterea tuturor acestor comori din cîmpul pericolului iresponsabilității mercantile. Înstrăinarea marelui și neînlocuibilului nostru avut național cultural poate fi considerată, cred, tot atît de intolerabilă ca și înstrăinarea gliei strămoșești însăși — și de aceea statul are datoria și dreptul de a întreprinde tot ce este necesar pentru a o face imposibilă.

„Legea face, totodată, un apel patriotic către deținătorii de bunuri culturale cu valoare națională de a înțelege comandamentul superior ce a inspirat acest act și de a-și da concursul neprecupețit la atingerea tuturor țelurilor pe care el le preconizează. Fără îndoială că toți cei în cauză vor ști să se dovedească la înălțimea acestui apel. Proiectul dă expresie

legislativă — în acest domeniu — patriotismului socialist de care este animat poporul nostru, conștiinței civice tot mai elevate, a membrilor societății socialiste românești, spiritului etic superior pe care orînduirea noastră nouă îl reclamă fiecărui cetățean.”

Subliniind că proiectul de lege corespunde în cel mai înalt grad intereselor majore, actuale și de perspectivă ale națiunii noastre socialiste, vorbitorul și-a exprimat convingerea, în încheierea expunerii, că adoptarea lui de către Marea Adunare Națională constituie expresia unei înalte răspunderi față de destinele societății românești.

În cursul dezbaterilor asupra proiectului Legii pentru ocrotirea patrimoniului cultural național a luat cuvîntul, printre alții, înalt Prea Sfințitul Mitropolit Justin al Moldovei și Sucevei : „Este pentru întia oară în istoria poporului nostru — a spus vorbitorul — cînd se întocmește o lege care conturează limpede concepția de patrimoniu cultural național și statornicește măsuri concrete pentru ocrotirea lui. Identificarea și inventarierea tuturor bunurilor cu valoare națională artistică, istorică și documentară, pe de o parte, iar pe de altă parte, valorificarea lor științifică în interesul întregului popor constituie laturile principale ale structurii acestei legi, iar scopul înalt pe care-l urmărește ea vădește din plin dragostea de neam a înaltei noastre conduceri de stat. Extinzîndu-și prerogativele în toate domeniile vieții societății, Legea ocrotirii patrimoniului cultural național interesează în cel mai înalt grad și cultele religioase, deoarece multe bunuri bisericești au și mare valoare artistică, istorică și documentară.

„Abia după 23 August 1944, în cadrul înșănătoșirii și înnoirii multilaterale a societății românești — a subliniat vorbitorul — s-a cristalizat, pe de o parte, o concepție nouă despre trecutul nostru cultural, iar, pe de altă parte, s-au statornicit principii și s-au concretizat treptat metode noi de cercetare și restaurare. Mai ales în anii din urmă, datorită avîntului înnoitor pe care l-a imprimat, cu înțelepciune, vigoare și statornicie, întregii societăți socialiste române Dl. Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii, odată cu restaurarea marilor cetăți medievale din Suceava, Neamț, Făgăraș, Hunedoara și a multor altor monumente istorice, unele din străvechile noastre mănăstiri au îmbrăcat din nou veșmintele lor de sărbătoare din zilele dintîi ale existenței lor.”

În încheiere, din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, vorbitorul a spus : „Asigur Marea Adunare Națională, înalta conducere de stat și pe Dl. Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii, că Biserica își va face întreaga ei datorie de a participa la marea operă patriotică de ocrotire a patrimoniului cultural național al Republicii Socialiste România”.

Din dezbaterile asupra Legii care a fost adoptată în unanimitate ca și din însăși textul ei rezultă că patrimoniul cultural național al Republicii Socialiste România se constituie din marile vestigii ale istoriei și civilizațiilor făurite de-a lungul mileniilor pe teritoriul României, din creațiile literar-artistice, științifice și tehnice a căror valoare a fost consacrată de-a

lungul timpului, precum și din valorile aparținând tezaurului cultural universal existent pe teritoriul țării noastre. Patrimoniul cultural național se îmbogățește și se completează permanent cu noi bunuri literar-artistice, științifice, tehnice de valoare deosebită, care se creează și se vor crea în viitor.

Bunurile din patrimoniul cultural național aparțin — prin valoarea și semnificația lor social-culturală — întregului popor și de aceea societatea socialistă ia toate măsurile necesare pentru ocrotirea și conservarea lor, evitarea înstrăinării sau deteriorării acestora, pentru păstrarea, apărarea și folosirea lor în interesul întregii națiuni. Ocrotirea patrimoniului cultural național este o necesitate imperioasă a progresului spiritual al țării, constituie parte componentă a întregii activități de înflorire a civilizației în România.

Ținând seama de importanța patrimoniului cultural național în cadrul avuției materiale și spirituale a societății noastre, precum și în activitatea generală de lărgire a orizontului de cunoaștere și de formare a conștiinței socialiste a poporului, identificarea, evidența, păstrarea, conservarea, valorificarea științifică și punerea în circuit public a tuturor bunurilor care alcătuiesc patrimoniul cultural național se reglementează în mod unitar, pe tot cuprinsul țării.

În înțelesul legii, bunurile cu valoare deosebită, istorică sau documentară, care reprezintă mărturii importante privind dezvoltarea istorică a poporului român și a omenirii în general sau evoluția mediului natural, inclusiv cele din aceste categorii alcătuite din metale prețioase și pietre prețioase, constituie patrimoniul cultural național al Republicii Socialiste România și se bucură de protecția statului, a întregii societăți.

Potrivit prevederilor legii, patrimoniul cultural național cuprinde :

a) bunuri cu valoare artistică deosebită : obiectele sau monumentele de arhitectură și artă plastică, decorativă și aplicată, străvechi, antice, medievale sau moderne, care sînt opere reprezentative ale unor mari personalități creatoare consacrate, române sau străine, sau care, fiind creație anonimă, prin nivelul lor artistic, prin trăsăturile caracteristice și prin raritatea lor sînt în cel mai înalt grad reprezentative pentru cultura și arta națională și universală, inclusiv pentru creația populară ;

b) bunuri cu valoare istorică și documentară deosebită : monumente istorice sau arheologice, obiecte și documente cu caracter de izvor probatoriu sau memorial pentru istoria dezvoltării societății, manuscrise, cărți bibliofile sau alte bunuri cu caracter de unicat sau de mare raritate, reprezentative pentru anumite epoci, instituții, evenimente sau personalități istorice importante, naționale și universale ; mărturii valoroase ale istoriei științei și tehnicii, mijloace de schimb monetare sau premonetare, rare sau cu mare valoare artistică, rarități filatelice ;

c) bunuri cu valoare științifică de document al naturii de importanță deosebită ; piese din natură dispărute sau foarte rare — care nu se mai păstrează decît în colecțiile de specialitate — monumente ale naturii, fosile și tirofee rare, endemisme și tipuri conservate sau naturalizate.

Patrimoniul cultural național al Republicii Socialiste România aparține, prin valoarea sa cultural-socială, poporului, face parte din avuția societății socialiste. Statul asigură cunoașterea, evidența centralizată și păstrarea în deplină securitate a tuturor bunurilor din patrimoniul cultural, național, ținând seama de importanța deosebită a acestor bunuri pentru istoria și cultura națională și universală, de necesitatea ocrotirii, dezvoltării și valorificării științifice și cultural-educative a acestora în folosul întregului popor.

Constituirea, ocrotirea, cercetarea și punerea în circuit public a patrimoniului cultural național constituie o îndatorire patriotică a tuturor membrilor societății — expresie a conștiinței noi, socialiste a oamenilor muncii, a realizărilor noi statornicite în societatea noastră. Patrimoniul cultural, național se dezvoltă prin noi descoperiri ale vestigiilor istorice sau monumentelor naturii, prin noi creații artistice, științifice și tehnice, pe măsură ce valoarea deosebită a acestora este consacrată de societate, precum și prin dobândirea cu orice titlu a altor valori de importanță deosebită. Societatea stimulează și recompensează pe cei care contribuie la constituirea și dezvoltarea patrimoniului cultural, național, prin premii, distincții, aducerea numelui donatorului în conștiința publicului, precum și prin alte forme.

Toate bunurile care fac parte din patrimoniul cultural național se înscriu în evidența centralizată de stat și sînt supuse regimului de păstrare, conservare, valorificare, științifică și punere în circuit public stabilit prin prevederile legii.

În vederea asigurării unitare a evidenței, ocrotirii, conservării, cercetării și valorificării științifice și cultural-educative a patrimoniului cultural național se înființează Comisia Centrală de Stat a Patrimoniului Cultural Național, Direcția patrimoniului cultural național, precum și oficii pentru patrimoniul cultural național — județene și al municipiului București.

Bogată în semnificații, deschizătoare de căi noi în teoria dreptului mai cu seamă, în domeniul delicat și complex al dreptului cultural, legea ca orice act normativ, stabilește drepturi și obligații. Dar dincolo de litera ei, ea statornicește mai ales datorii morale, care privesc pe toți cetățenii, și care constituie tot atîtea drepturi ale colectivității și ale indivizilor în același timp, ba chiar mai larg — ale omenirii în general.

Exprimată la nivelul unei legi, adică al unei norme fundamentale a vieții sociale, Legea ocrotirii patrimoniului cultural național este încă o mărturie a înțelepciunii și profunzimii de înțelegere cu care conducerea statului și poporului nostru călăuzește construirea societății și culturii românești noi, socialiste.

REACTUALIZAREA ASCETISMULUI

În limbajul creștin obișnuit ideea de *înfrinare* cu diferitele ei corelate, dintre care *cumpătarea*, *postul* și *ascetismul* sînt cele mai cunoscute, a

fost mereu pusă în legătură cu idealul desăvîrșirii, al perfecționării pe plan moral, scopul ultim constituindu-l mereu mîntuirea. O evoluție semantică evident restrictivă a făcut din conceptele amintite apanajul eforului exclusiv individual al credincioșilor, deși inițial ele constituiau obiectivul strădaniilor întregii comunități, „biserici” sau parohii de care aparținea fiecare. Niciun membru al acestora nu se simțea oarecînd izolat de ceilalți, nu se dezinteresa de confratele său și nu ieșea din preocuparea aproapelui, mîntuirea însăși nefiind înțeleasă într-alt mod decît ca o problemă comunitară. Cînd bunăoară un creștin postea, el nu se înfrîna de la mîncare doar spre a împlini un precept religios și a se purifica practicînd o virtute, ci și pentru a veni în ajutorul fraților aflați în lipsă, deoarece echivalentul hranei la care renunța era predat comunității și aceasta la rîndul ei îl distribuia după necesități. (cf. Păstorul lui Herma, asemănarea a V-a, n. 3; Apologia lui Aristide XV, 9; Augustin, Comentariu la Psalmul 42 (Migne, P.L. XXXVI, 482; Idem, Cuvîntările a IV-a și a V-a la Postul Mare (Migne, P.L. XXXVIII, 1045 și 1047). Astfel nu puțini au fost lipsiții cărora li s-a putut îmbunătăți soarta în acele vremuri de mari inegalități și nedreptăți sociale.

De atunci și pînă astăzi au trecut multe veacuri de-a lungul cărora, în ciuda schimbărilor sociale intervenite pe o mare suprafață a globului terestru, nevoile și neajunsurile au continuat să persiste. La rîndul lor creștinii, uitîndu-și parcă menirea, s-au închis în ei înșiși împuținînd și sărăcînd numeroase din comandamentele evanghelice. Așa s-au petrecut lucrurile și cu idealul desăvîrșirii strîns legat de efortul perfecționării prin înfrînare, ascetismul devenind apanajul fie doar al monahilor, fie al celor preocupați de propria mîntuire.

A sosit însă vremea reevaluării conceptului autentic creștin al înfrînării, nu mai puțin al cumpătării, postului și ascetismului, fiecare în parte și toate la un loc dobîndind noi dimensiuni. S-a ajuns aici datorită situației cu care e confruntată lumea contemporană din care o parte, chiar dacă minoritară, e formată din creștini.

Așa cum constata întrunirea organizată în capitala țării noastre de Consiliul Ecumenic al Bisericilor asupra temei „Știința și tehnologia pentru dezvoltarea umană — ambiguitatea viitorului și nădejdea creștină” (iunie 1974), există azi o reală primejdie care amenință omenirea, urmare crescîndei penurii alimentare, diminuării rapide a resurselor naturale și distrugerii progresive a mediului înconjurător natural. În acest timp deși 900 milioane de oameni suferă de foame, America de Nord cheltuiește singură anual mai mult de 2 miliarde dolari pentru hrana animalelor de apartament (cîini, pisici etc.). În numeroase țări industrializate consumul energiei electrice este de 10.000 wați de persoană pe cînd un ins din așa zisa „lume a treia” nu folosește decît cîteva sute de wați. Ajutorul pentru dezvoltare oferit de țările prospere nu depășește 15 miliarde dolari pe an, în timp ce în aceeași perioadă ele irosesc aproape 300 miliarde pentru înarmare. Cu proteinele importate din „lumea a treia” pentru creșterea animalelor destinate consumului, ar putea ușor fi hrănite sute de milioane

de inși sub-alimentați din aceeași „lume a treia”. O ultimă cifră : specialiștii evaluează la 50% creșterea anuală a poluării apei, aerului și solului din cauza lipsei de preocupare în această direcție a celor interesați doar de acumularea unui cât mai mare capital. Cu acest ritm va fi atins în scurtă vreme pragul peste care natura nu va mai putea regenera elementele necesare speciei umane.

Pornind de la asemenea constatări întrunirea la care ne-am referit a pledat pentru luarea urgentă a unor măsuri de întreaga omenire obligată să fie solidară. Așa cum arăta Margareth Mead (S.U.A.), specialistă în problemele de antropologie, „atmosfera noastră comună primejduită ne îngăduie, pentru prima dată de la nașterea lui Iisus, să ne apropiem de o frățietate universală”. Urgența situației impune o colaborare internațională la toate nivelurile, dusă în spirit de dreptate socială și animată de voința de a asigura oricărui om o calitate de viață reală și mediul inconjurător necesar.

Drept aceea consfătuirea a lansat un apel către toate națiunile bogate invitându-le să-și reducă consumul de bună voie. Creștinilor, la rîndul lor, le-a cerut să dovedească un nou stil de viață pus „sub semnul frugalității”, dînd prioritate calității vieții iar nu consumului și avidității crescînde după bunuri materiale. Va trebui, s-a mai spus, să se recurgă la o „strategie concertată” de către toate Bisericele spre a-și „evangeliza” credincioșii din toate țările bogate în sensul de a-i face să înțeleagă temeinicia și urgența unor restricții liber consimțite.

Pe marginea rezultatelor consfătuirii de la București un comentator observa că „în contextul lumii înțeleasă ca fiind creată de Dumnezeu, cu toți oamenii giranți și responsabili, această formă de *ascetism* ar putea suscita o reîntoarcere la izvoare, pe temeiul cărora desăvîrșirea vieții, creativitatea și simplitatea vieții luînd-o înaintea căutării nestăpînite a unei bune-stări materialiste și egoiste, vor obliga pe creștini să accepte noi îndatoriri față de săracii, exploatații, lipsiții de locuințe și înfometații unei lumi amenințate de penurie” (J. J. Bauswein, Quand l'avenir ne tient qu'a un fil..., în : Service oecuménique de presse et d'information, Mensuel, nr. 21, august 1974, p. 5).

Indemnul de a practica „*ascetismul*” acum amintit a fost repetat în cadrul Comitetului central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor (Berlinul occidental, 11—18 august 1974). Vorbînd despre „amenințarea supraviețuirii noastre”, C. I. Itty, directorul Comisiei pentru participarea Bisericilor la dezvoltare, s-a referit de asemenea la starea de sărăcie în care se zbate o mare parte a populației globului pămîntesc. Pe cînd în America de Nord, de exemplu, consumarea cerealelor este de 1 000 kg anual pe cap de locuitor, în țările sărace ea atinge de abia 200 kg. Dacă fiecare american ar renunța o dată pe săptămînă la obișnuitul „hamburger”, un soi de sandviș, s-ar putea economisi 10 milioane de tone de cereale, ceea ce ar acoperi întreg deficitul alimentar al Indiei. Sau încă, dacă în statele bogate s-ar economisi doar îngrășămintele folosite pentru pajiștile caselor

și pentru cimitire, s-ar putea acoperi necesarul de îngășăminte unor vaste teritorii din Asia.

Asemenea referințe au cuprins și alte rapoarte prezentate Comitetului central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Pe temeiul lor s-a apreciat că este necesar să se adopte de către creștini o „nouă *spiritualitate* în stare să contribuie la adoptarea unor hotărâri care să favorizeze dreptatea socială pentru toți oamenii, fără nici o deosebire. Evanghelia lui Hristos pe care Biserica are sarcina s-o proclame, trebuie trăită de credincioși în profunzimea ființei lor și în orice situație. Căutarea libertății și dreptății, lupta pentru o civilizație care să garanteze o mai bună calitate a vieții și răspunsul la nevoia urgentă a oamenilor înstrăinați de a găsi un sens și o plenitudine a vieții în comunitate, trebuie să constituie o prioritate pentru Biserici. Această impune Bisericilor din țările bogate — s-a conchis — să practice un *nou ascetism* potrivit căruia vor fi menajate resursele proprii și redusă creșterea economică în folosul țărilor aflate în curs de dezvoltare, pe temeiul unui program internațional de repartizare a bogățiilor lumii” (art. *Spiritualité et engagements concrets*, în : *Service oecuménique de presse et d'information*, Mensuel, septembrie 1974, pp. 16—17).

Este proclamată, așa cum lesne se înțelege, nevoia practicării din nou a *ascetismului* și revenirea la o *spiritualitate* autentică, ambele reprezentând noțiuni pe cât de frecvent folosite în Bisericile creștine, tot pe atât de puțin trăite în plenitudinea lor. Avem de-a face evident cu un semn al vremii noastre, căruia se cuvine să-i acordăm întreaga importanță.

VIAȚA BISERICĂSĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI BANATULUI

ARHIEPISCOPIA TIMIȘOAREI ȘI CARANSEBESULUI

SĂRBĂTORILE SFINTE

Intrarea în răstimpul zilelor de mare praznic s-a făcut în duminica din 22 decembrie 1974, cînd la catedrala mitropolitană dumnezeiasca liturghie a fost săvîrșită de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, în cadrul ei hirotonind un diacon.

În seara zilei în cadrul vecerniei corala preoților din orașul de reședință a prezentat un mănunchi din cele mai frumoase colinde, tematica lor fiind explicată credincioșilor de P.On. Părinte consilier Constantin Comșulea. Mesajelor venite apoi de pretutindeni s-a adăugat în seara de ajun cel al colindătorilor veniți la reședința mitropolitană. Astfel începînd de la orele 18 spre miezul nopții sfinte s-au prezentat pe rînd membrii corului catedrale mitropolitane, apoi a formațiilor corale de la parohiile din oraș. Felicitărilor adresate, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae le-a răspuns împărțîșind cuvînt de binecuvîntare, odată cu tradiționalele daruri de Crăciun.

În cea dintîi zi a praznicului Înalt Prea Sfinția Sa în cadrul sfintei liturghii a săvîrșit o hirotonie de diacon și una de preot, precum și două hirotessii. Cuvîntul pastoral referitor la sensul urării „sărbători fericite”, Înalt Prea Sfinția Sa l-a tilcuit credincioșilor cu părinteasca dorință ca binele să umple permanent viața fiecăruia în parte ca și a obștii întregi.

După slujbă, la reședința mitropolitană potrivit obiceiului s-au prezentat ostenitorii Centrului eparhial, membrii Adunării Eparhiale, preoți și credincioși din oraș, reprezentanții celorlalte culte, împreună cu corul catedralei care a cîntat cele mai cunoscute colinde românești. Din partea celor prezenți a vorbit Cucernicul Părinte Virgil Gătăianțu, iar în numele cultelor religioase din Timișoara P.On. Părinte Konrad Kernweisz. A răspuns Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae dînd expresie simțămîntelor generale prin bucuria de-a fi împreună de marele praznic.

În seara zilei la slujba vecerniei de la catedrala mitropolitană frumoasele noastre colinde au fost interpretate de corul catedralei, P.On. Părinte consilier Ioan Blaj făcîndu-le prezentarea.

În cea de-a doua zi a praznicului, Întîistătătorul Mitropoliei Banatului a slujit sfînta liturghie la Caransebeș, în cadrul ei hirotonind un diacon și un preot, hirotessînd doi iconomi stavrofori, un iconom și doi sachelari. După slujbă, la reședința mitropolitană a avut loc o recepție la

care corul catedralei a executat mai multe colinde. În numele celor prezenți a vorbit P.On. Părinte Ioan Cocirlă, răspunzând Înalț Prea Sfințitul Mitropolit cu binecuvîntarea de praznic.

În seara celei de-a doua zile a praznicului la catedrala mitropolitană din Timișoara tot în cadrul vecerniei, un nou mănunchi de colinde a fost prezentat de formația bărbătească a corului catedralei, introducerea făcîndu-o P.On. Părinte Gruia Ignea.

În cea de-a treia zi a praznicului, la pomenirea Sf. Arhidiacon Ștefan, la catedrala din Timișoara, sfînta liturghie a fost săvîrșită de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae în cadrul ei hirotonind un preot.

În duminica după Nașterea Domnului, Înalț Prea Sfinția Sa a făcut obișnuita vizită de praznic la Lugoj slujind aci sfînta liturghie, hirotonind un diacon și un preot, înzestrînd apoi pe credincioși cu un cuvînt de învățătură creștină.

Și la Lugoj după slujbă a avut loc la sediul oficului protopopesco o recepție în cadrul căreia formația corală a interpretat într-un mod emoționant cele mai de circulație colinde de la noi. În numele celor prezenți a vorbit P.On. Părinte Liviu Liuba care a exprimat Chiriarhului simțămintele de fiască supunere. Acestora a răspuns Înalț Prea Sfinția Sa prin binecuvîntarea care să însoțească permanent activitatea din parohie spre cît mai rodnice făuriri.

În ziua de Anul nou, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a slujit sfînta liturghie la catedrala mitropolitană, în cadrul ei hirotonind un preot și arătînd credincioșilor, prin predica rostită, locul ce revine fiecăruia în viața Bisericii.

Apoi ca și în ziua de Crăciun, la reședința mitropolitană a avut loc o recepție la care în numele celor prezenți a vorbit P.On. Părinte consilier Ioan Blaj, iar din partea cultelor religioase din localitate dl. prim-rabin dr. Ernest Neumann. Aleselor urări adresate, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae le-a răspuns cu mulțumiri și binecuvîntare pentru un an nou prosper.

Botezul Domnului ce a încheiat șirul zilelor de sărbătoare a reflectat mai ales la săvîrșirea de către Chiriarh a slujbei aghiazmei celei mari, dragostea credincioșilor față de lăsamintele de totdeauna ale Bisericii noastre. La sfînta liturghie Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a expus învățătura adevărată despre botezul creștin.

ALEGERILE PENTRU ADUNAREA EPARHIALĂ

La 7 noiembrie a.c., după ce cu cîteva luni înainte în tot cuprinsul Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului s-au constituit într-o nouă formație consiliile și comitetele parohiale, s-a procedat la alegerea reprezentanților clerului și credincioșilor pentru cel mai înalt for eparhial, Adunarea Eparhială.

În toate cele zece circumscripții electorale momentul alegerii a intrunit aproape pe toți cei îndreptățiți a-și da votul celor mai vrednici de cinstea de a purta cuvîntul și dorința preoților și credincioșilor. Alegerile s-au desfășurat într-o desăvîrșită ordine conform prevederilor regulamentare, candidații fiind aleși cu unanimitate.

Cu acest prilej delegații chiriarhali care au condus alegerile au subliniat grija cu care Consiliul Arhiepiscopesc a pregătit alegerile și dorința ca acestea să se soldeze cu promovarea acelor preoți și credincioși care în fruntea celorlalți vor lucra cu toată rîvna la continua propășire a Bisericii și a patriei.

Trebuie menționat ca un fapt îmbucurător înalta conștiință dovedită de alegătorii clerici și mireni, atmosfera de sărbătoare pe care au imprumutat-o actului votării și sentimentele exprimate cu acest prilej. Înșiși cei aleși, mulțumind pentru încrederea ce li s-a acordat au asigurat corpul electoral că-și vor îndeplini cu cinste mandatul încredințat. Pentru ilustrare redăm o parte din raportul întocmit de P.On. Părinte Ioan Răcoveanu despre felul cum au decurs alegerile în circumscripția Caransebeș :

„Ziua alegerilor a constituit pentru preoțimea noastră ca și pentru delegații mireni o adevărată zi de sărbătoare, în care încă de dimineată, fiind o frumoasă zi de toamnă, preoții și cu delegații parohiali, îmbrăcați sărbătorește se îndreptau spre venerabila catedrală, de sus dinspre Bucova și cele două Bouțare, de pe Valea Bistrei, Valea Timișului dinspre Lunca Secului și Căvăranului și părțile rutene ale Zorilor și Copăcele.

„La orele 10 biserica era plină căci fiind zi de tîrg, odată cu deputații s-au îndemnat să vină și unele rude sau cunoscuți ai acestora, așa încît împreună cu profesorii de la Seminarul teologic se numărau peste 130 persoane.

„S-a alcătuit îndată un sobor de 5 preoți și un diacon care a oficiat Chemarea Sfîntului Duh, răspunsurile fiind date în comun de întreaga asistență.

„S-a creat astfel un cadru solemn de „zile mari” în care s-au desfășurat alegerile propriu zise...”.

Alegerile pentru Adunarea Eparhială au pus încă o dată în lumină rolul pe care clerul și mireni îl au de împlinit în Biserică, felul de conducere al Bisericii Ortodoxe Române și scumpătatea cu care sînt păstrate și continuate rînduielile tradiționale ale Ortodoxiei.

LUCRĂRILE ADUNĂRII EPARHIALE

Cea dintîi sesiune a Adunării Eparhiale pentru mandatul 1794—1977 a avut loc în duminica din 8 decembrie a.c. la Centrul eparhial din Timișoara.

Începutul l-a făcut slujba Doxologiei din biserica reședinței mitropolitane la orele 8,30. Într-un cadru solemn s-a săvîrșit aci de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae și hirotesia a șase ostenitori din adminis-

trația eparhială și de la protopopiate care au binemeritat prin munca lor prețuirea Ierarhului.

Intrîndu-se după slujbă în sala de ședințe, Înalta Prea Sfinția Sa a rostit un cuvînt de deschidere a lucrărilor subliniind modul în care acestea se încadrează în activitatea generală ce se desfășoară în țara noastră. Alcătuirea însăși a Adunării Eparhiale reflectă structura Bisericii Ortodoxe Române și spiritul profund democratic în care ea este condusă, faptul că rolul credincioșilor trebuie să se exercite pe deplin în Biserică în mod real, iar dezbaterile actuale trebuie să urmărească viața bisericească în desfășurarea ei conform principiilor stabilite. Cuvîntarea a prezentat în continuare momentele semnificative din viața Bisericii și a patriei, punînd în lumină faptul că primul congres al Frontului Unității Socialiste a indicat într-un mod clar drepturile și îndatoririle cultelor religioase în societatea noastră. Chiar cu referire la planul extern, Biserica nu poate face abstracție de năzuințele spre pace și progres ale lumii. În încheierea cuvîntului Înalțul Ierarh a salutat prezența noilor membri ai Adunării Eparhiale la lucrări și a apelat la contribuția lor pentru o cît mai bună reușită a actualei sesiuni.

Înalta Prea Sfinția Sa a propus apoi a se designa secretariatul și procedarea la verificarea mandatelor membrilor potrivit prevederilor regulamentare.

Redeschizîndu-se ședința după suspendarea necesară examinării mandatelor domnii dr. Alexandru Fodor și Ioan Pascotă raportorii celor două secții în care s-au împărțit circumscripțiile electorale în vederea îndeplinirii acestui act, au propus validarea mandatelor următorilor : I. Circumscripția Timișoara — preot Dimitrie Băloni, dr. Gheorghe Oprea, prof. dr. Nicolae Apostolescu ; II. Circumscripția Sînnicolaul Mare — preot Nicolae Paștiu, dr. Alexandru Fodor, arhitect Sorin Moldovan ; III. Circumscripția Deta — preot Gheorghe Simu, dr. Petru Făruciu, dl. Petru Săraru ; IV. Circumscripția Lugoj — preot Ioan Munteanu, dl. Filaret Barbu, dr. Iuliu Pora ; V. Circumscripția Făget — preot Iulian Lăzărescu, dr. Petru Râmneanu, dl. Aurel Țona ; VI. Circumscripția Reșița — preot Victor Toldi, prof. Dimitrie Cusma, dl. Ioan Martin ; VII. Circumscripția Caransebeș — preot Simion Stanca, dr. Teodor Dejeu, dl. Ioan Pascotă ; VIII. Circumscripția Mehadia — preot Ieremia Ghita, dr. Iancu Feneșan, dl. Zaharia Pervescu ; IX. Circumscripția Oravița — preot Iancu Tilcă, dr. Gheorghe Ciulei, dl. Eugen Cucu ; X. Circumscripția Bozovici — preot Pavel Bogoevici, prof. Vasile Vărădean, dl. Ilie Bihoi.

Constituîndu-se Adunarea Eparhială pe o nouă perioadă de patru ani, la propunerea Președintelui s-a alcătuit biroul secretariatului din P.On. Prot. Dimitrie Băloni, dl. dr. Gheorghe Oprea și dl. prof. Vasile Vărădean, apoi s-a trecut la alegerea comisiunilor permanente ale Adunării Eparhiale, la delegarea reprezentanților în Adunarea Națională Bisericească, la alegerea membrilor consiliului și consistoriului eparhial după cum urmează : delegați pentru Adunarea Națională Bisericească : Arhimandrit dr. Timotei Seviciu, prof. univ. dr. Nicolae Apostolescu, dr. Gheorghe Oprea. Membrii

Consiliului Eparhial : preoții — Dimitrie Băloni, Ieremia Ghita, Nicolae Paștiu ; dr. Teodor Dejeu, dr. Petru Fărcuțiu, dr. Alexandru Fodor. arhitect Sorin Moldovan, dr. Gheorghe Oprea, prof. Vasile Vărădean. Membrii Consistoriului eparhial : președinte — preot Gheorghe Geția ; membri — preot dr. Traian Coșeriu și preot Ioan Drăgoi ; supleanți — preot Nicolae Bucur și preot Axente Moise.

Încheindu-se ședința de constituire, s-a intrat în sesiunea ordinară a Adunării Eparhiale. În legătură cu aceasta Înalț Prea Sfinția Sa a remarcat dintru început că asistă ca invitați oțiva dintre cei ce au făcut parte din Adunările Eparhiale anterioare, spre a dovedi astfel o continuitate în muncă și realizări. A făcut apoi și amintirea celor care au adormit în Domnul, mai ales preoții eparhiei decedați în ultimul an. Întru cinstirea memoriei tuturor acestora s-a păstrat un moment de reculegere. Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a prezentat totodată succint aspectele principale ale întregii munci desfășurate în cuprinsul eparhiei și care a urmat de fapt indicațiile și hotărârile Adunării Eparhiale din sesiunile anterioare, subliniind că în miezul problemelor se va intra în cadrul lucrărilor pe comisii și în plan. Înainte de aceasta însă a propus ca în semn de omagiu la începutul unei munci care se dorește desfășurată în ansamblul societății românești să fie exprimate din partea celor prezenți gândurile și simțămintele față de popor și țară, față de conducerea Bisericii și a Statului. Astfel s-au propus textele unor telegrame adresate Prea Fericitului Patriarh Justinian, Conducătorilor Statului, Departamentului Cultelor, Prea Sfințitului Episcop Visarion al Aradului, Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din Republica Socialistă România. Acestea au fost aprobate cu aclamații.

La invitarea președintelui, a fost prezentat de vicarul administrativ eparhial P.Cuv. Arhimandrit Timotei Sevișiu, raportul general al Consiliului Arhiepiscopesc pe anul 1974, sinteză a muncii depuse în toate sectoarele de activitate. A reieșit astfel grija deosebită arătată de conducerea eparhială parohiilor prin completarea în cursul anului a 30 de parohii vacante sau vegherea asupra lucrărilor de construcție a 7 biserici, de pictare a 5 altele, de finisare a 12 case parohiale etc. S-a evidențiat totodată bilanțul întreprinderilor economice eparhiale, ca de exemplu Atelierul de luminări ce a realizat un câștig de 3.657.324 lei, apoi Depozitul de obiecte bisericesti cu un venit total de 1.528.462 lei. La fel analizarea bugetului eparhiei de 15 milioane lei, reflectă posibilitățile mereu sporite ale eparhiei, ce în fond sugerează satisfăcător modul în care credincioșii înțeleg să participe la viața bisericească.

Lucrările au continuat apoi pe comisii, dezbătându-se rapoartele fiecărui sector în parte, fiind reluate în plen unde s-au prezentat proiectele de hotărâri, care supuse deliberării și votului au fost aprobate în unanimitate. Discuții mai ample au fost purtate pe marginea proiectelor de rezoluție a primelor două comisii.

Astfel în legătură cu proiectul comisiei bisericești au luat cuvântul următorii :

P.On. Părinte Victor Toldi, care s-a referit la aportul ce se cuvine să-l aducă în buna desfășurare a întregii activități bisericești membrii Adunării Eparhiale, fiecare în circumscripția unde a fost ales.

Dl. dr. Iuliu Pora, care a pus în evidență exemplul cu care preoții trebuie permanent să premeargă enoriașilor, mai ales în activitatea pe țărîm obștesc.

Dl. prof. Ioan Nicola, care a subliniat rolul prediciei și a pastorației individuale în viața unei parohii, în cultivarea sentimentelor religioase și patriotice în sufletele credincioșilor.

Dl. dr. Iancu Feneșan care a atras luarea aminte asupra faptului că pentru reușita muncii pastorale e necesară o mai bună pregătire a preoților, aceasta putîndu-i ajuta la o contribuție sporită la viața parohiei.

Referitor la proiectul comisiei culturale au luat cuvîntul P.On. Părinte Ieremia Ghita insistînd asupra lecturii căreia preoții trebuie să-i dea tot mai multă atenție avînd în vedere folosul real îndeosebi prin legătura ce se face astfel cu viața societății ; dl. prof. dr. Nicolae Apostolescu, punînd în lumină rolul școlilor teologice în formarea vocației preoțești, aceasta fiind legată și de vocația socială prin contactul direct al preotului cu credincioșii, ei înșiși cetățeni ai țării ; dl. prof. Dimitrie Cusma subliniind necesitatea unui permanent imbold pentru generalizarea cîntăririi în comun ; P.C. Părinte Iancu Tilca arătînd trebuința unei permanente îmbunătățiri a modului de-a se oficia slujbele religioase și de-a se ține sărbătorile bisericești.

Pe marginea proiectelor de rezoluție prezentate de celelalte comisii, problemele nu au necesitat deliberări suplimentare. Luările de cuvînt la fiecare din proiectele supuse aprobării au fost sintetizate și însoțite de concluziile cuvenite de către Înalț Prea Sfințitul Președinte. Toate proiectele de rezoluție supuse discuțiilor și votului plenului au fost aprobate în unanimitate. La punctul „diverse” au luat cuvîntul dl. prof. univ. dr. Nicolae Apostolescu și dl. dr. Teodor Dejeu, cel dintîi exprimînd față de cele realizate mulțumirile membrilor Adunării Eparhiale pentru solicițitudinea Conducerii de stat arătată prin On. Departament al Cultelor și autoritățile locale ; cel de-al doilea manifestînd simțămintele de recunoștință față de Sfințul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, față de Prea Fericitul Patrărh Justinian, față de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae și toți ostenitorii în ogorul credinței.

În încheierea lucrărilor, un cuvînt de mulțumire pentru efortul depus de participanți pentru asigurarea unei sporite contribuții la buna desfășurare a vieții bisericești a rostit Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae.

Înalț Prea Sfinția Sa a oferit odată cu încheierea sesiunii o masă oficială în cinstea noilor membri ai Adunării Eparhiale și a invitaților. În cadrul acesteia s-au rostit mai multe toasturi atît de către membrii ordinari cît și de către invitați subliniindu-se continuitatea de muncă și dorința de mereu mai bine în cadrul eparhiei. Astfel au luat cuvîntul P.On. Părinți : Liviu Surlașiu, Teodor Voștinariu și Afinoghen Levițchi și domnii : dr. Gheorghe Oprea, dr. Coriolan Băran și prof. Vasile Vărădean. Pentru

aprecierile făcute muncii de până acum și pentru doririle legate de activitatea viitoare, a mulțumit Întâistătătorul Mitropoliei Banatului, împărțând tuturor arhieriei binecuvântări însoțite de alesele urări de sfintele sărbători aflate în prag.

ITINERAR PASTORAL

Șirul parohiilor cercetate de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae în toamna anului 1974 a început la parohia *Breazova*, protopopiatul Lugoj. Credincioșii parohiei în frunte cu Pr. Ioan Șerban au construit o biserică nouă în locul celei vechi. Ei s-au bucurat în acest scop nu numai de sprijinul material al eparhiei ci și de cel al Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian prin Fondul Central Misionar. Noul lăcaș a fost împodobit și cu pictură și obiectele cultice trebuitoare. Astfel gătită biserica a fost tîrnosită de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae în duminica din 8 septembrie a.c. Slujba tîrnosirii încheiată cu perindarea tuturor celor prezenți prin sfîntul altar și închinarea înaintea prestolului, sfînta liturghie cu împărțirea credincioșilor, cuvîntul de învățătură al Ierarhului, darea de seamă a preotului, agapa ce a urmat, au constituit momente deosebit de înălțătoare.

Cu astfel de momente s-au întîlnit și credincioșii parohiei *Duleu*, protopopiatul Reșița în ziua de 22 septembrie. Aci Înalț Prea Sfinția Sa a săvîrșit tîrnosirea bisericii înnoite prin munca preotului Ioan Ardean. După aceasta s-a săvîrșit sfînta liturghie, Înalțul Chiriarh fiind înconjurat de un sobor de preoți și diaconi. Un cuvînt de învățătură Înalț Prea Sfinția Sa a adresat credincioșilor despre încrederea nețărmurită în puterea lui Dumnezeu, aceasta în legătură cu pericopa evangheliei despre pescuirea minunată.

În duminica din 20 octombrie 1974 Înalț Prea Sfinția Sa a poposit în mijlocul credincioșilor din *Cîreșu*, protopopiatul Lugoj, săvîrșind și aci tîrnosirea bisericii cu hramul Sf. Mucenic Dimitrie. Înconjurat de soborul preoților și diaconilor Întâistătătorul Mitropoliei Banatului a slujit sfînta liturghie, la vremea predicii privitor la evanghelia duminicală (Luca 8, 26—39) învățînd pe credincioși asupra chipului în care trebuie să îndepărteze din sufletul lor orice patimă vătămătoare pentru a lucra mereu binele spre folosul personal și obștesc.

În duminica din 3 noiembrie Înalț Prea Sfinția Sa a fost primit de credincioșii parohiei *Grabați*, protopopiatul Timișoara, în frunte cu preotul lor Traian Dragomir. Aci a făcut tîrnosirea capelei înnoită și pictată într-un chip vrednic de multă laudă. Serviciul religios îndătinat, în cadrul căruia la momentul potrivit toți credincioșii au avut prilejul să se închine în fața prestolului unde s-au așezat sfintele moaște, a fost urmat de dumezeiasca liturghie.

În duminica din 10 noiembrie a.c. Înalț Prea Sfinția Sa a săvîrșit tîrnosirea bisericii din *Bucoșnița*, protopopiatul Caransebeș, înnoită prin

rivna credincioșilor de aci și a tînărului lor preot Nistor Suru. În cadrul sfintei liturghii ce a urmat, mai mulți credincioși pregătiți prin Taina Mărturisirii, au primit Sfinta Cuminecătură.

În duminica din 17 noiembrie, apoi trecînd în cea din urmă lună a anului în duminica din 1 decembrie, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a poposit în mijlocul credincioșilor din parohia *Timișoara V-Mehala*, întîi într-o vizită canonică iar după aceea pentru săvîrșirea în sobor a sfintei liturghii cu preoții Gheorghe Lupșa și Nicolae Popescu.

Chiriarhul a fost întîmpinat cu multă bucurie de enoriași, preoții parohi prin cuvintele rostite exprimînd sentimentele recunoștinței unanime.

În toate parohiile Înalț Prea Sfinția Sa a fost primit cu nespusă bucurie de credincioșii cărora în urma prezentării de către parohul lor a îndătinatului raport, le-a adresat cuvinte de apreciere pentru cele făptuite și de îndemn pentru continuă propășire pe mai departe.

HIROTONII ȘI HIROTESII

În grija continuă de a asigura parohiilor slujitori devotați ai altarelor, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a hirotonit în ultimul timp pe următorii candidați :

1. Gheorghe Bălu — diacon la 4 septembrie și preot la 6 septembrie a.c., pentru parohia Bobda, protopopiatul Timișoara.
2. Gheorghe Mihoc — diacon la 6 septembrie și preot la 8 septembrie a.c. pentru parohia Padina Matei, protopopiatul Oravița.
3. Profesor Nicolae Belean — diacon la 15 septembrie a.c. pe seama Seminarului teologic din Caransebeș.
4. Ion Milotin — diacon la 21 septembrie și preot la 22 septembrie a.c., pentru parohia Agadici, protopopiatul Oravița.
5. Aurel Teodorescu — diacon la 20 octombrie și preot la 21 octombrie a.c., pentru parohia Gaiu Mic, protopopiatul Deta.
6. Ioan Covaci — diacon la 21 octombrie și preot la 22 octombrie a.o., pentru parohia Chizătău, protopopiatul Lugoj.
7. Aurel Sas — diacon la 22 octombrie și preot la 23 octombrie a.c., pentru parohia Icloda, protopopiatul Timișoara.
8. Maricel Crețu — diacon la 23 octombrie și preot la 24 octombrie pentru parohia Teș-Brestovăț, protopopiatul Lugoj.
9. Ioan Puiu — diacon la 24 octombrie și preot la 25 octombrie a.c., pentru parohia Apadia, protopopiatul Reșița.
10. Vasile Georgescu — diacon la 3 noiembrie și preot la 6 noiembrie a.c., pentru parohia Bogodint, protopopiatul Oravița.
11. Ioan Achim — diacon la 30 noiembrie și preot la 1 decembrie a.c., pentru parohia Bărbosu, protopopiatul Reșița.
12. Vergică Cismaru — diacon la 1 decembrie și preot la 4 decembrie a.c., pentru parohia Pădurani, protopopiatul Lugoj.
13. Mihai Meleși — diacon la 4 decembrie și preot la 6 decembrie a.c., pentru parohia Hisiaș, protopopiatul Lugoj.

14. Mihai Mizun — diacon la 25 decembrie și preot la 27 decembrie a.c., pentru parohia Nădrag, protopopiatul Lugoj.

15. Diacon profesor Sorin Cosma — preot la 26 decembrie a.c., pentru Seminarul teologic din Caransebeș.

16. Gheorghe Sutac — diacon la 26 decembrie și preot la 29 decembrie a.c., pentru parohia Oravița, protopopiatul Oravița.

17. Ioan Drăgan — diacon la 29 decembrie 1974 și preot la 1 ianuarie 1975 pentru parohia Curtea, protopopiatul Lugoj.

18. În răstimpul sărbătorilor Crăciunului din încredințarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a hirotonit întru diacon în ziua de 22 decembrie 1974 iar preot în ziua de 25 decembrie a.c., pe candidatul Gheorghe Ianeș licențiat al Institutului teologic din București, urmînd a păstori parohia Satu Nou din protopopiatul Panciova, aparținător de Vicariatul ortodox român din R.S.F. Iugoslavia.

După hirotonie și urmînd îndrumările Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, noii preoți au continuat timp de mai multe zile practica liturgică la catedrala mitropolitană.

Totodată apreciînd munca depusă în slujba Sfintei Biserici, la recomandarea Înalt Prea Sfinției Sale, Sinodul mitropolitan a acordat distincții unor preoți. Astfel Pr. Ioan Șerban de la parohia Breazova, protopopiatul Lugoj, cu prilejul tîrnosirii bisericii, la 8 septembrie a.c. a fost hirotonit iconom ; Pr. Traian Dragomir de la parohia Grabați, protopopiatul Timișoara a fost hirotosit iconom cu prilejul sfințirii bisericii la 3 noiembrie 1974 ; Pr. pensionar Mihai Truța din Bethausen, a fost hirotosit la 6 decembrie 1974 iar Pr. pensionar Nicolae Cimpoieș din Timișoara întru iconom la aceeași dată ; Prot. Victor Cazacu din Reșița, Prot. Dimitrie Grama din Caransebeș, Prot. Afinoghen Levițchi, Directorul Seminarului din Caransebeș, au fost hirotosiți iconomi stavrofori la 8 decembrie 1974 cu prilejul sesiunii Adunării Eparhiale. De asemenea Pr. Gruia Ignea — secretar eparhial, Pr. Ilie Maier — consilier și Pr. Ioan Popeți — conducătorul Atelierului de luminări, au fost hirotosiți în aceeași zi. Pr. Ioan Gașpar de la catedrala mitropolitană din Timișoara și Pr. Ioan Drăgoi de la parohia Timișoara VII, au fost hirotosiți în ziua de 25 decembrie 1974. Părintele protodiacon Cornel Olariu — profesor la Seminarul teologic din Caransebeș a fost distins cu dreptul de a purta cruce, la 26 decembrie 1974 ; la același praznic al Nașterii Domnului Prot. Ioan Teodorovici a fost hirotosit iconom stavrofor. Tot atunci dintre profesorii școlii, Pr. Sorin Cosma și Pr. Eugen Iancu au fost înălțați la rangul de sachelar, iar Pr. Ioan Cocîrlă de la parohia Caransebeș a fost hirotosit iconom. Prot. Ilie Crivăcucea de al parohia Moldova Nouă și Prot. pensionar Cornel Pițigoi din Caransebeș au fost hirotosiți iconomi stavrofori la 1 ianuarie 1975.

Au mai primit distincții bisericesti preoții : Ilie Mihuța pensionar în Caransebeș, Iosif Păpășilă de la parohia Răchitova, protopopiatul Oravița, Pavel Glăvan de la parohia Murani, protopopiatul Timișoara.

CONFERINȚE PREOTEȘTI

Între 2—7 octombrie 1974 la cele șase sedii protopopești ale eparhiei s-au desfășurat conferințele administrative semestriale. Dezbaterile s-au concentrat în jurul fundamentării scripturistice a Sfințelor Taine, cu aplicarea învățaturii Bisericii Ortodoxe în lucrarea pastorală și misionară. Conferințele au fost conduse de către delegații chiriarhali care într-o ședință preliminară prezidată de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae au stabilit liniile călăuzitoare ale tratării temei. Preoții au participat activ în special în prezentarea unor analize minuțioase a argumentelor biblice privind tema.

Partea a doua a conferinței a analizat modul în care s-a slujit și s-a predicat la Te-Deumul ce a premers conferinței, totul urmărind o cât mai bună prezentare a preoților în fața misiunii lor. De asemenea au fost supuse discuțiilor rapoartele unor preoți asupra activității desfășurate la parohiile lor, acestea constituind baza unui schimb de experiență în vederea îmbunătățirii continue a întregii munci.

Între 14 și 20 noiembrie a.c. la toate sediile oficiilor protopopești a avut loc cea de-a patra conferință de orientare a preoților din cursul anului 1974. Tema acesteia „Bunele relații dintre cultele religioase din țara noastră, contribuție la unitatea poporului român” a fost lucrată cu mare interes de participanți. În cadrul luărilor de cuvânt titlul conferinței a fost subliniat cu date concrete luate direct din activitatea preoților. Întreaga atmosferă a fost străbătută de elanul patriotic al celor prezenți în care s-a reflectat însăși conștiința credincioșilor dornici ca în spiritul evanghelic al înțelegerii și păcii să-și dea partea cuvenită alături de toți cetățenii țării la unitatea și propășirea întregului popor român.

Conferințele au fost conduse la Timișoara, Deta și Oravița de către delegații chiriarhali; la Lugoj și Reșița de către P.C. Părinte prof. dr. Millan Șesan de la Institutul teologic din Sibiu iar la Caransebeș de către P.C. Arhidiacon dr. Ioan Zăgreanu, profesor la același institut. De asemenea Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a participat la conferințele de la Lugoj, Oravița, Deta și Timișoara.

CONSĂTUIREA PERSONALULUI DIN CONDUCEREA EPARHIEI

În ziua de 23 octombrie 1974 a avut loc la Centrul eparhial, prezidată de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, consătuirea trimestrială de lucru a personalului cu munci de răspundere din cuprinsul Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului. Pe lângă funcționari ai Centrului eparhial au luat parte la aceasta protopopii și misionarii protopopești, directorul Seminarului teologic din Caransebeș și reprezentanți ai preoților din fiecare protopopiat. În baza referatelor prezentate de sectoarele Consiliului Arhiepiscopesc și ale protopopilor s-au dezbătut probleme privind îmbunătățirea continuă a activității pastorale și economico-gospodărești în cu-

prinsul eparhiei. De asemenea s-a procedat la repartizarea în cadrul protopopiatelor și pe parohii a sumelor aferente din fondul eparhial de într-ajutorare.

Conferința s-a desfășurat pe parcursul întregii zile, în timpul pauzei rezervată unei agape, Înalt Prea Sfinția Sa întreținându-se cu cei prezenți asupra problemelor specifice fecărei parohii în parte.

INSTRUCTAJ PE TEME ADMINISTRATIVE

Diversificarea îndatoririlor administrative a preoților, necesitatea cunoașterii aprofundate din partea acestora a legislației actuale și a dispozițiilor în vigoare, obligativitatea aplicării celei mai stricte discipline financiare în purtarea gestiunii, modalitatea întocmirii formelor legate de multiplele inițiative gospodărești de la parohii (construcții, reparații, pictări de biserici...) și în general nevoia familiarizării cu toate lucrările de birou la oficiile parohiale și protopopești, au determinat conducerea Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului să organizeze încă mai de mult ținerea de instructaje cu preoții din fiecare protopopiat. În anul 1974 respectivele instructaje s-au ținut între 19 și 26 septembrie.

Cu aceste prilejuri s-au dat ample lămuriri privind chestiunile în cauză din partea reprezentanților secției economice a Centrului eparhial (consilierul economic, contabilul șef, revizorii contabili și șeful serviciului tehnic). S-a insistat totodată asupra nevoii ca munca administrativă să depășească orice tendințe birocratice, preoții străduindu-se să aplice cu conștiinciozitate normele stabilite de forurile superioare, să dovedească cinste și corectitudine, să consulte permanent organele parohiale și să dea socoteală acestora de orice lucrare se întreprinde.

Expunerile făcute au fost urmărite cu mult interes, cei prezenți angajând discuții care au dus la clarificări și precizări utile. Lămuriri suplimentare au dat responsabilii Centrului eparhial pe lângă protopopiate care au luat de asemenea parte la instructaje. Întrunirea ținută la protopopiatul Oravița în 19 septembrie a fost onorată cu prezența de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae. În cuvântul adresat celor prezenți Chiriarhul le-a cerut să îmbine permanent activitatea pastorală propriu zisă cu cea administrativ-gospodărească dovedindu-se visternici corecți ai bunurilor bisericesti.

NOUL AN ȘCOLAR LA SEMINARUL TEOLOGIC DIN CARANSEBEȘ

Început la data de 1 octombrie, noul an școlar 1974/75 la Seminarul teologic din Caransebeș și-a făcut inaugurarea festivă în cea dintâi duminică a lunii. Astfel ziua de 6 octombrie 1974 a fost trăită cu mare bucurie de către profesorii, ostenitorii și elevii școlii, la ea participând și delegații eparhiilor care își formează aci viitoarele cadre clericale.

Împreună cu profesorii precum și cu membri ai familiilor lor elevii seminariști au asistat la catedrala mitropolitană din localitate la slujba sfinței liturghii, după care s-a săvârșit și rânduiala statornicită pentru asemenea prilejuri. În noua sală de festivități a școlii a urmat apoi programul îndătinat la începutul cursurilor. După executarea piesei corale „Bine ați venit” de N. Lungu, Părintele profesor Afinoghen Levițchi directorul școlii a expus în linii generale principiile călăuzitoare ale muncii ce urmează a se desfășura în noul an început, acestea ajutînd la formarea unor slujitori de nădejde a Sfintei Biserici și cetățeni devotați ai patriei. A urmat apoi interpretarea unor cîntări și recitarea unor poezii cu conținut religios popular și patriotic. La sfîrșitul programului, în numele Ierarhilor Mitropoliei Banatului au vorbit P.C. Părinte Octavian Pătrașcu vicarul Episcopiei Aradului și P.Cuv. Arhimandrit Timotei Sevcicu, vicarul Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului, subliniind purtarea de grijă de care școala se învrednicește permanent din partea consiliilor eparhiale, a Sfintei Patriarhii și On. Departament al Cultelor, spre a-și împlini întocmai menirea.

Întregul program s-a încheiat într-o atmosferă sărbătorească, după aceasta luîndu-se masa în comun în noua sufragerie a școlii.

EXAMEN DE CAPACITATE PREOTEASCĂ

Sesiunea din acest an a examenului de capacitate preotească s-a ținut în fața Sinodului mitropolitan la Centrul eparhial din Timișoara, în zilele de 4—5 noiembrie a.c. La acesta s-au prezentat 26 candidați.

La examinarea celor ce s-au prezentat Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nîicolae al Banatului și Prea Sfințitul Episcop Visarion al Aradului, Ienopolei și Hălmaagiului au fost asistați din partea Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului ide P.Cuv. Arhim. dr. Timotei Sevcicu și P.C. Părinți Illie Maier și Ioan Petreuța, iar din partea Episcopiei Aradului de P.C. Părinte Octavian Pătrașcu.

Deschizînd sesiunea Înalț Prea Sfinția Sa a adresat un cuvînt părintesc candidaților, precizînd rostul examenului ca unul care asemenea anotimpului în care se culeg roadele face o verificare a cunoștințelor a căror aplicare garantează reușita misiunii ce li s-a încredințat.

Răspunsurile candidaților au oglindit seriozitatea cu care s-au pregătit ca și aceea cu care înțeleg să-și împlinească slujirea. Urmare a acestora toți au fost declarați promovați.

La sfîrșit, un cuvînt de felicitare a fost adresat celor reușiți de Prea Sfințitul Episcop Visarion odată cu îndemnul de a nu întrelăsa învățătura primită spre a se depăși mereu și spre a aduce roade binefăcătoare pentru Biserică și țară.

În numele celor promovați a vorbit apoi licențiatul în teologie Gheorghe Sutac, mulțumind Înalților Chiriarhi pentru grija ce le-au purtat atît în vremea școlarizării cît și la începutul misiunii lor.

PRAZNICUL SFÎNTULUI IERARH IOSIF CEL NOU

Cu ceremonialul devenit deja tradițional și în acest an, la catedrala mitropolitană din Timișoara a avut loc prăznuirea Sfîntului Iosif cel Nou de la Partoș, fost mitropolit al Banatului între anii 1650—1653. Pomenirea Sfîntului a început odată cu vecernia din seara zilei de 14 septembrie, după ce la vecernia din duminica precedentă corul catedral a executat „Oratorul Sfîntului Iosif de la Partoș”, compoziție a maestrului Filaret Barbu. Vecernia din preziua praznicului a fost oficiată de Înalt Prea Sfîntul Mitropolit Nicolae al Banatului, împreună cu un sobor de preoți și diaconi. În cadrul acestui serviciu religios racla cu osemintele Sfîntului a fost luată de pe postamentul ei obișnuit și după ce s-a înconjurat biserica a fost depusă pe solee, în fața ușilor împărătești și s-a deschis spre a se oferi credincioșilor posibilitatea de a venera sfintele moaște. În cadrul acestei slujbe P.Cuv. Arhimandrit Timotei Sevicu, vicar eparhial, a vorbit despre locul Sfîntului Iosif cel Nou în conștiința credincioșilor. După terminarea slujbei, preoți anume rînduiți, împreună cu mulți credincioși au rămas toată noaptea în priveghere. În dimineața zilei de 15 septembrie, ziua praznicului, s-a oficiat utrenia și maslul de obște, iar la ora 9,30 a început liturghia pontificată de Înalt Prea Sfîntul Mitropolit. În cursul ei, a fost hirotonit diacon profesorul Nicolae Belean de la Seminarul teologic din Caransebeș. După cuvîntul de învățătură al Înalt Prea Sfîntiei Sale s-a făcut cuminecarea credincioșilor care s-au pregătit a primi Sfînta Taină iar după rugăciunea amvonului Înalt Prea Sfîntia Sa a binecuvîntat prinoasele aduse de credincioși. După masă, la ora 18 s-a oficiat vecernia pontificată tot de Înalt Prea Sfîntul Mitropolit Nicolae. În cursul ei racla Sfîntului a fost dusă la locul de pe postament, iar înainte de sfîrșitul slujbei P.C. Părinte Constantin Comșulea, consilier eparhial, a vorbit credincioșilor despre Sfînți ca modele de viață creștină, după care corul catedral a cîntat „Requiemul” compus tot de maestrul Filaret Barbu.

Sărbătorirea Sfîntului Iosif cel Nou de la Partoș s-a făcut și în cuprinsul eparhiei cu osebire la bisericile care îl au drept hram sau patron duhovnicesc.

DATINILE DE CRĂCIUN

Profesorii și elevii Seminarului teologic din Caransebeș folosind prilejul încheierii unei etape a muncii depuse, înainte de plecarea în vacanța de Crăciun au ținut să ilustreze într-un mod aparte simțămintele lor de atașament și respect față de tradițiile noastre strămoșești prin prezentarea unui program festiv al datinilor de praznicul Nașterii Domnului și Anul nou. Acesta, după cuvîntul de deschidere rostit de unul dintre elevii ultimului an, a cuprins într-o alternanță emoționantă colinde și recitări. Un moment deosebit l-a constituit prezentarea piesei „Magii de la răsărit”, iar ca încheiere „Plugușorul”. Apoi, în atmosfera înălțătoare a serbării, Moș Crăciun „venit de prin nămeți” a împărțit tuturor din darurile sale mult așteptate.

Programul s-a desfășurat în după amiaza zilei de 20 decembrie în prezența Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae și a unei numeroase asistențe formată din întreg personalul școlii, părinții și rudele elevilor, preoți și credincioși din localitate. La despărțire Înalț Prea Sfinția Sa a felicitat pe interpreți pentru reușita lor și a făcut tuturor tradiționalele urări de praznic.

PROMOVAREA RELAȚIILOR ECUMENICE

Ca o contribuție la întreaga lucrare pe care Biserica Ortodoxă Română o desfășoară în câmpul ecumenic, Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului se străduiește să familiarizeze pe elevii seminariști încă de pe băncile școlii cu diferitele probleme ale relațiilor interconfesionale. În acest scop în afara informărilor din partea corpului profesoral sau din consultarea revistelor bisericești și lucrărilor de specialitate, Direcțiunea Seminarului teologic din Caransebeș, împreună cu Conducerea eparhială în cadrul expunerilor pe diferite teme susținute de persoane competente, a programat și conferințe cu vădit aspect ecumenic. Așa au fost cele două susținute în zilele de 18 și 19 noiembrie a.c., cea dintâi privind pe „Armenii din Transilvania și locașurile lor de cult” iar cea de-a doua „Originile liturghiei armenie”. Ele au fost ținute cu multă competență de P.Cluv. Arhimandrit Zareh Baronian, vicarul Episcopiei Armene din București.

La expunerile ce au fost urmate de interesante discuții, pe lângă elevi au luat parte profesorii precum și preoții și credincioși din orașul Caransebeș. Prezentarea acestora s-a făcut sub patronajul Înalț Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae care a ținut să prezinte personal pe conferențiar subliniind totodată bunele relații ce există între Biserica Ortodoxă Română și Bisericele Vechi Orientale, cu osebire Biserica Armeană.

Oaspetele a vizitat în același timp biserici din Timișoara și Caransebeș, precum și diferite parohii bănățene.

ADUCERE AMINTE

Ultimele două luni ale anului au înscris în cronica eparhiei comemorarea a două figuri de seamă ale culturii teologice din părțile Banatului. Facem referire la împlinirea a 160 de ani de la nașterea cunoscutului istoric, protopopul Nicolae Tincu Velia și a 100 de ani de la nașterea profesorului de Teologie dr. Dimitrie Cioloca.

Întru amintirea memoriei lor, în locurile de care s-a legat activitatea ce au desfășurat-o s-au săvârșit slujbe de pomenire. În cadrul acestora în cuvântări adecvate preoții parohi au arătat meritele cîștigate de vrednicii înaintași și care au rămas nemicșorate în ochii urmașilor. Astfel pentru protopopul Nicolae Tincu Velia parastase s-au făcut în bisericile parohiale din Ticvanul Mare, Mercina, Secaș și Sinersig iar pentru preotul profesor dr. Dimitrie Cioloca la Șipet și Caransebeș.

Sentimentele de respect ce le purtăm le întărim cu rugăciunea pentru sufiletele lor pentru a avea lumina cea neapusă ca unii ce au slujit luminii.

D E C E S E

Preotul pensionar Gheorghe Dănescu din Berliște, protopopiatul Ora-
vița, a adormit în Domnul în ziua de 30 septembrie 1974.

S-a născut la 30 mai 1889 în comuna de care s-a legat pînă la sfîrșitul
vieții sale. A urmat școala primară în satul său, apoi liceul, institutul
teologic din Caransebeș și fosta Academie de drept din Oradea, pretutin-
deni remarcîndu-se prin capacitatea sa. A fost hirotonit preot la 7 septem-
brie 1914. Pentru îndelungata și rodnică sa activitate pe tărîm bisericesc
și obștească care i-a atras o apropiere unanimă, conducerea eparhială i-a
acordat meritele distincții, cea din urmă de protoprezbiter în 1968.

Prohodirea a avut loc în ziua de 1 octombrie 1974 în biserica pe care
cu vrednicie a slujit-o 56 de ani. Pînă la mormînt soborul slujitorilor
împreună cu familia și credincioșii l-au dus cu simțămîntul pierderii unui
adevărat părinte duhovnicesc, care în timpul viețuirii sale a adus Bisericii
strămoșești ofranda cinstei desăvîrșite.

Preotul Andrei Jucos de la parohia Borlova, protopopiatul Caransebeș,
a încetat din viață în ziua de 5 octombrie 1974.

S-a născut la 11 decembrie 1908 în comuna Zervești dintr-o familie
preotească. După terminarea cursurilor Școlii normale din Caransebeș și
Arad a urmat pe cele ale fostei Academii teologice din Caransebeș, apoi
pe cele ale Conservatorului de muzică și artă dramatică din București.
Calitățile sale vocale, cultivate printr-o pregătire temeinică i-a adus o
reală prețuire din partea conducerii eparhiale care pe lingă slujirea dia-
conescă i-a încredințat și catedra de muzică de la Școala de cîntăreți bise-
ricești din Caransebeș. În anul 1962 a fost hirotonit preot pe seama paro-
hiei Borlova pe care a slujit-o cu devotament pînă în clipa morții.

Slujba înmormîntării s-a săvîrșit în ziua de 8 octombrie 1974 de către
un sobor de preoți în frunte cu P.On. protopop Dimitrie Grama, care la
fel ca și alți vorbitori au subliniat cu emoție meritele celui ce a săvîrșit
lucrarea pămîntească. Potrivit dorinței defunctului, a fost depus în cripta
familiei din cimitirul parohiei Zervești.

Preotul pensionar Isidor Socaciu din Lugoj, s-a stins din viață în urma
unei îndelungate și grele suferințe în ziua de 28 octombrie 1974.

S-a născut la 2 februarie 1904. După absolvirea liceului din Rădăuți
s-a înscris la fosta Academie teologică din Arad, ale cărei cursuri le-a
terminat în 1931 cînd a și fost hirotonit preot. A slujit în parohiile Bara
și Hodoș din protopopiatul Lugoj pînă la pensionarea din cauză de boală
în anul 1967.

A fost prohodit de un sobor de preoți și diaconi în biserica din Lugoj
la altarul căreia adesea a înălțat sfînte rugăciuni după pensionarea sa.
Apoi a fost condus la locul de veșnică odihnă din cimitirul parohial de
toți cei ce l-au cunoscut și prețuit pentru sufletul său ales și pentru con-
științiozitatea cu care și-a împlinit slujbele încredințate.

EPISCOPIA ARADULUI

TIRNOSIRI ȘI SFÎNȚIRI DE BISERICI

Ultima conferință de orientare a avut loc în luna noiembrie tema ei fiind: „Bunele relații dintre cultele din țara noastră, contribuție la unitatea poporului român”.

Avînd și caracter de bilanț al anului 1974 — această conferință de orientare și-a axat problematica ei pe tema unității poporului român. Referenții, coreferenții și preoții care au participat la discuții au analizat rolul pe care l-au avut și îl pot avea bunele relații dintre cultele din țara noastră la cimentarea unității națiunii române, evidențiindu-se pe bună dreptate spiritul tolerant al poporului român și duhul larg ecumenist de care a fost și este animată Biserica Ortodoxă Română; s-a arătat cu acest prilej cît este de dăunător prozelitismul. „Am fost și sîntem pentru bunele relații cu membrii tuturor cultelor, dar nu putem sta pasivi cînd vedem pe credincioșii ortodocși momiți și ruși de la vatra credinței strămoșești” arată la Brad, prot. Liviu Boldura. S-au tras la sfîrșitul conferințelor concluzii privind sarcinile ce stau în fața preoților și tuturor slujitorilor bisericești în acțiunea de apărare a credincioșilor de influențe străine.

Referindu-ne în încheiere, la conferințele preoțimii din anul 1974, reamarcăm actualitatea temelor, maturitatea cu care problemele au fost abordate de preoți, înscrierea în timpul prevăzut al referenților și diminuarea procentului absenților (sub 5%) ; sînt constatări îmbucurătoare și nădejdi de viitor.

CONFERINȚA DE ORIENTARE DIN LUNA NOIEMBRIE

Credincioșii *parohiei Aldești, protopopiatul Ineu*, puțini la număr, dar strîns uniți în jurul parohului lor Pr. Petru Tripa, duminică 22 septembrie 1974 au tresăltat sufletește participînd la sfînta slujbă a tirnosirii bisericii lor, pe care în ultimii ani au reparat-o la exterior, iar în interior, prin daniile lor și osteneala pictorului bisericesc Nicolae Vasile împodobiindu-o cu o frumoasă pictură în stil neobizantin. Și aici o impresie profundă asupra celor prezenți la rugăciune a produs ritualul sfînțirii bisericii, frumusețea slujbei arhierestî și hirotonia întru preot a diaconului Tudor Teodor, originar din localitate. Sînt toate acestea temeuri cîă sămînța Evangheliei răspîdită de Prea Sfîntitul Visarion prin cuvîntul

adresat acum fiilor duhovnicești, va aduce roadă bună, spre folosul Bisericii și neamului nostru românesc.

Prea Sfinția Sa a împlinit așteptarea enoriașilor *parohiei Căpîlnaș, prot. Lipova* și preotului lor Mina Ganea, dînd curs invitației ce i s-a făcut de Consiliul și Comitetul parohial, duminică 11 august sfințind lucrările efectuate la biserică în ultima vreme, iar la dumnezeiasca Liturghie, hirotonind preot pe diaconul Laurențiu Ganea, fiu al satului și a preotului paroh și pe alt tînăr întru diacon, toate producînd asupra celor de față o profundă impresie.

Prin delegați chîrîiarhali ai Prea Sfinției Sale, au fost sfințite următoarele biserici :

În locul unei biserici de lemn mistuită de flăcările unui incendiu, credincioșii *filiei Monoroștia, parohia Căpruța, protopopiatul Lipova*, și-au ridicat o bisericuță nouă, care a fost dată destinației sale prin slujba sfință săvîrșită duminică 22 septembrie de către P.C. Pr. Oct. Pătrașcu, vicar administrativ. Biserica era în ziua praznicului plină de cei care au ridicat-o și care acum mulțumesc bunului Dumnezeu că le-a ajutat lor și preotului Alexandru Rechițan să ducă la bun sfîrșit această lucrare bineplăcută Lui.

În *filia Voivodenî, parohia Aldești*, credincioșii au reparat exteriorul și interiorul Sfintei lor biserici și au împodobit-o cu frumoasă pictură în stil neobizantin, executată de pictorul Nicolae Vasile. Duminică 20 octombrie 1974, P.C. Pr. Ioan Popa, consilier administrativ și delegat al P.S. Episcop Visarion a săvîrșit slujba binecuvîntării lucrărilor, preot-paroh și credincioși avînd mulțumirea încoronării unor eforturi și jertfe făcute în ultimii ani cu aceeași pilduitoare dărnicie ca a credincioșilor noștri buni de pretutindeni.

Tot ca delegat al Prea Sfințitului Visarion, P.C. prot. Silviu Fugaciu a săvîrșit slujba de sfințire a lucrărilor executate la biserica „Sf. Nicolae” din *filia Govăjdia, parohia Zlaști, prot. Deva*, în ziua de duminică 13 octombrie 1974. Credincioșii prezenți la slujbă au rămas mulțumiți văzîndu-și încununat eforturile și jertfele lor și zidiți sufletește prin predicile rostite de Pr. Ioan Mărchitan, parohul locului, prot. Teofil Chiffa și prot. Silviu Fugaciu.

EXAMENUL DE CAPACITATE PREOTEASCĂ

În conformitate cu Regulamentul pentru numirea și transferarea clerului în zilele de 11—12 noiembrie a.c. a avut loc la Episcopia noastră examenul de capacitate preotească, la care s-au prezentat un număr de 39 candidați, absolvenți de Institut și Seminar Teologic. Probele scrise s-au dat în ziua de 11 noiembrie a.c. iar probele orale în ziua de 12 noiembrie candidații fiind examinați de ierarhii Mitropoliei Banatului și anume I.P.S. Mitropolitul Nicolae și P.S. Episcopul Visarion, ajutați de colaboratori apropiați de la cele două centre eparhiale.

S-a făcut cu prilejul acestui examen cercetarea chemării și devoțiunii pentru preoție a candidaților verificîndu-se capacitatea lor de a utiliza

În viața pastorală cunoștințele teoretice și practice dobândite în anii de școală.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a împărtășit candidaților părințești indemnuri de a fi totdeauna la înălțimea chemării preoțești arătându-se prin aceasta buni slujitori ai Bisericii și poporului dreptcredincios.

DATINI DE CRĂCIUN

Mărețul Praznic al Nașterii Domnului a fost și în acest an sărbătorit după rânduială atât la Centrul eparhial cât și la celelalte biserici din cuprinsul eparhiei.

În Arad, Prea Sfinția Sa a asistat duminică 22 decembrie, în cadrul vecerniei, la programul de colinde oferit credincioșilor de către corul catedralei, condus de pr. Ioan Serb.

În ajunul praznicului, la Centrul eparhial — au poposit mai multe cete de colindători, veniți după datină la reședința Prea Sfințitului spre a-i prezenta fiiștii urări de sănătate și bună petrecere de sărbători. Seara, corurile bisericesti din parohiile Aradul-Nou și Micălaca Veche, preoții parohi ai acestor parohii, salariați ai Centrului eparhial și alți oaspeți erau prezenți în sala de festivități a Sf. Episcopii, cu toți bucurându-se în atmosfera de reală înălțare sufletească creiată de tradiționalele noastre colinde, de venirea slăvitului praznic al Nașterii Pruncului Iisus.

După executarea mai multor colinde Prea Sfinția Sa a mulțumit celor prezenți pentru bucuria ce i-au produs-o îndemnându-i să păstreze cu sfințenie frumoasele și minunatele tradiții ale poporului nostru dreptcredincios legate de acest praznic.

În însăși ziua praznicului Prea Sfinția Sa a săvârșit Dumnezeiasca Liturghie în Catedrala Episcopală din Arad cu care prilej s-a dat citire Pastoralei pe care Ierarhul a trimis-o cu acest prilej tuturor fiilor săi duhovnicești. A fost o slujbă înălțătoare, credincioși prezenți împărtășindu-se din darurile Crăciunului. A doua zi, 26 decembrie, Prea Sfinția Sa a liturghisit în biserica „Adormirea Maicii Domnului” din parohia Arad-Centrul, împărtășindu-i pe credincioșii prezenți la slujbă cu un bogat cuvânt arhieresc de învățătură și zidire creștinească.

În ajunul Anului Nou Prea Sfinția Sa a săvârșit în Catedrala episcopală slujba Lîtiei, iar a doua zi de Anul Nou, la liturghia arhierască într-un frumos cuvânt arhieresc de învățătură i-a dăruit pe credincioși cu alesse povești și indemnuri părințești privind cele ce sînt de îndeplinit în cursul Noului An, atât în calitate de cetățeni cât și în aceea de credincioși ai Bisericii strămoșești.

LUCRĂRILE ADUNĂRII EPARHIALE

În ziua de 7 noiembrie 1974 credincioșii și clericii din cuprinsul Eparhiei Aradului și-au ales, potrivit rânduielilor statornicite în legiuirile noas-

tre bisericești, pe reprezentanții lor în Adunarea Eparhială pentru perioada 1974—1978. Noii aleși, prin Decizia nr. 7850/1974 au fost convocați de către Prea Sfințitul Episcop Visarion în ședință de constituire și de lucru pe data de Duminică 1 decembrie 1974 la Reședința Eparhială. Programul s-a desfășurat după cum urmează :

După slujirea de către un sobor de preoți și diaconi, în Paraclisul „Sf. Treime” de la reședință a îndătinatului Te-Deum, membrii Adunării Eparhiale au trecut în sala de ședințe ; o delegație formată din P.C. Prot. Liviu Boldura, Dl. Gheorghe Lipovan și Dl. Moise Pătrașcu au invitat pe Prea Sfințitul Episcop Visarion să binevoiască a prezida lucrările Adunării. Însoțit de colaboratorii apropiați de la Centrul Eparhial Prea Sfinția Sa intră în sala de ședințe fiind întâmpinat cu imnul arhieresc.

După rostirea rugăciunii Prea Sfințitul a adresat celor prezenți un cuvânt ocazional în care s-a referit la sarcinile importante ce stau în fața membrilor Adunării Eparhiale ca și a tuturor clericilor și credincioșilor Bisericii noastre pentru continua înălțare a patriei și slujirea cu devotament a Bisericii strămoșești.

S-a procedat apoi, potrivit prevederilor regulamentare la validarea celor 30 de mandate constatându-se că din totalul membrilor absentează trei — motivat. Neînregistrându-se contestații privitor la alegeri, în temeiul propunerilor făcute de secțiunile Adunării Eparhiale, Prea Sfințitul Episcop Președinte a declarat Adunarea Eparhială legal constituită și capabilă să aducă hotărâri valide.

S-a trecut apoi la alegerea biroului permanent al Adunării format din P.C. Pr. Avram Glidan, secretar general și Dnii Popovici Petru și Gheorghe Nicoară precum și a celor patru comisii permanente de lucru formată fiecare din șase membrii, doi clerici și patru mireni.

În Adunarea Națională Bisericească la propunerea Prea Sfințitului Președinte, Adunarea Eparhială delegă ca reprezentanți ai săi pe Pr. Emil Roman, consilier bisericesc, dl. dr. Aurel Botiș și dl. Nicolae Todea ca membrii mireni.

Sînt aleși apoi membrii Consiliului Eparhial, organ executiv al Adunării Eparhiale, format din trei membrii clerici și șase membrii mireni și anume : P.C. Prot. Gheorghe Serb, P.C. Prot. Vitalie Pereteatcu, P.C. Prot. Liviu Boldura, dl. dr. Aurel Botiș, dl. dr. Ioan Bejan, dl. dr. Ioan Radu, dl. dr. Miron Tabic, dl. Gheorghe Ciucuriță și dl. Nicolae Todea.

Fiind informați asupra atribuțiilor Consistoriului Eparhial la propunerea Prea Sfințitului Președinte, Adunarea Eparhială alege trei membri și doi supleanți în Consistoriul Eparhial : Pr. Traian Rusu, Pr. Ionel Oprea și Pr. Teodor Colțeu, iar ca supleanți : Pr. Gheorghe Bozian și Pr. Roman Popa.

După alegerea unei Comisii de Verificare și aprobare a procesului verbal al Adunării Eparhiale, alcătuită din Prot. Gheorghe Serb, dr. Aurel Botiș, dr. Ioan Radu și Gheorghe Lipovan se intră în ordinea de zi a ședinței de lucru ; înainte însă de începerea propriu-zisă a lucrărilor Prea Sfințitul îndeamnă pe membrii Adunării Eparhiale, care la Sf. Slujbe

s-au rugat pentru Conducerea Bisericii și a Țării noastre, să-și înalțe și cu acest prilej gindul către aceia care acordă sprijin larg bisericii și eparhiei noastre din sinul Adunării Eparhiale adresându-se telegrame autorităților de Stat și celor bisericești; textul telegramelor a fost aprobat fiecărui în parte prin aplauzele unanime a celor prezenți.

După ce pe masa Secretariatului sînt depuse Dărilor de seamă ale sectoarelor Consiliului Eparhial, la invitația Prea Sfinției Sale acestea sînt încredințate membrilor comisiilor Adunării, suspendîndu-se ședința spre a da posibilitate ca respectivele documente să fie studiate și să se întocmească referatele asupra lor.

La orele 11,45 lucrările se reiau în plen, Prea Sfințitul Președinte dînd cuvîntul raportorului Comisiei bisericești, dl. dr. Miron Tabic care citește referatul întocmit, arătînd activitatea ce s-a desfășurat pe tărîm bisericesc în cursul anului 1974 de către Prea Sfinția Sa: prin slujiri arhierestice, vizite canonice, tîrnosiri de biserici și sfințiri de preoți, în final propunînd aprobarea dării de seamă.

Referatul Comisiei Culturale privind activitatea sectorului respectiv a fost citit de către dl. Eftimie Davidescu și se ocupă de probleme privind învățămîntul teologic și apărarea unității de credință a credincioșilor noștri; Comisia propune în final aprobarea Dării de seamă.

Dl. Gheorghe Lipovan, raportorul Comisiei economice, prezintă referatul privind lucrările ce s-au făcut la Centrul Eparhial și la parohii în cursul anului 1974, din care reiese că peste tot s-a depus o muncă susținută pentru ridicarea lăcașurilor de cult la adevărata lor valoare. După prezentarea bugetelor pe anul 1975 și a execuțiilor bugetare pe anii 1973—1974, Comisia propune aprobarea Dării de seamă.

Ultimul referat, citit de dl. dr. Silviu Cherebețiu este al Comisiei de Organizare și validare în care se propune ratificarea împărțirii eparhiei în zece circumscripții electorale, validarea încheierilor celor două secțiuni ale Adunării eparhiale și unele arondări, transferări, înființări de noi posturi.

Mulțumind raportorilor și Comisiilor de lucru pentru referatele prezentate Prea Sfințitul Episcop invită pe membrii Adunării să-și spună cuvîntul asupra activității desfășurate în eparhie în cursul anului 1974. Se înscriu la cuvînt următorii: Prot. Gheorghe Serb își manifestă prin cuvinte avîntate bucuria pentru frumoasele realizări obținute de poporul nostru în acest an jubiliar, la care și Biserica și credincioșii au contribuit, personal angajîndu-se la o mai intensă muncă pentru popor și Biserică, propunînd aprobarea rapoartelor prezentate.

Prot. Vitalie Pereteatcu remarcînd importanța realizărilor cuprinse în rapoartele sectoarelor precum și dăruirea cu care Prea Sfințitul Episcop Visarion a îndrumat întreaga activitate din eparhie, propune în încheiere aprobarea documentelor prezentate.

Dl. dr. Ioan Radu, ca membru mirean al Adunării se angajează să ajute pe preoți în munca și activitatea lor, mulțumînd P.S. Președinte

pentru girja ce o poartă bunului mers al treburilor din eparhie în final propunînd aprobarea dărilor de seamă cu anexele lor.

Dl. Moise Pătrașcu, se face ecoul bunelor gânduri și mulțumiri pe care credincioșii de pe valea Jiului le nutresc față de Conducerea statului și a Bisericii pentru toate măsurile înțelepte inițiate.

Pr. Gheorghe Belei în cuvîntul său propune inițierea unei acțiuni de într-ajutorare a preoților mai cu experiență către cei nou hirotoniți, precum și a parohiilor mari și cu posibilități, pentru cele mici.

În cuvîntul său dl. Eftimie Davidescu își exprimă mulțumirea pentru activitatea desfășurată la Centrul Eparhial, protopopiate și parohii, propunînd în concluzie aprobarea dărilor de seamă prevăzute.

Remarcînd eforturile depuse de Prea Sfințitul Episcop pentru completarea parohiilor vacante prin cei 48 de preoți hirotoniți în acest an, Prot. Liviu Boldura asigură pe Prea Sfinția Sa că preoții și credincioșii din protopopiatul Brad, care de trei ori în acest an l-au avut în mijlocul lor la cele trei tîrnosiri de biserici, vor depune toată strădiunța lor spre a fi cu toții preoți-cetățeni și buni credincioși-patrioți.

Ultimul vorbitor a fost Prot. Avram Petric care s-a angajat că va munci cu sîrguință pentru îndeplinirea atribuțiunilor ce îi revin în final propunînd aprobarea dărilor de seamă.

Mulțumind celor care au luat cuvîntul pentru frumoasele aprecieri și angajamentele luate Prea Sfințitul Președinte supune Adunării Eparhiale dările de seamă cu toate anexele lor spre competență decideră și hotărîre. Adunarea Eparhială, în unanimitate, aprobă dările de seamă prezentate, dă descărcare de gestiune pe anul 1974 și aprobă Planul financiar pe anul 1975.

În cuvîntul de încheiere Prea Sfinția Sa i-a îndemnat pe cei care au luat cuvîntul și pe toți cei prezenți să fie cît mai activi la locul lor de muncă, veghind la păstrarea unității de credință a credincioșilor noștri, astfel ca nimeni să nu poată fi rupt din albia Așezămîntului Celui Sfînt. Prea Sfinția Sa dă apoi citire telegrame primite din partea Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului în care se fac urări de succes lucrărilor Adunării Eparhiale; textul este primit de cei prezenți cu vii aplauze.

La orele 14, Prea Sfinția Sa ridică ședința invitîndu-i pe toți la tradiționala agapă. În timpul mesei au mai luat cuvîntul: Prot. Silviu Fugaciu, Prot. Aurel Sepeșan, Prot. Dan Pavel, Pr. Ioan Popa consilier economic și dl. Nicolae Todea.

Tuturor a răspuns Prea Sfințitul Episcop Visarion, implorînd ajutorul lui Dumnezeu pentru munca care ne așteaptă pe toți ca astfel să ne putem îndeplini datoria noastră de creștini și vrednici cetățeni ai patriei.

Agapa se încheie cu cîntarea colindei „O ce veste minunată” într-o atmosferă însuflețită, lucrările Adunării Eparhiale constituind nu numai încheierea unui an de activitate ci și un prag spre noi realizări în slujba Bisericii și patriei.

MITROPOLITOU SARDEON MAXIMOU, *To Oikoumenikon Patriarheion en te Orthodoxo Ekklesia* (Maximos, Mitropolitul Sardelor, Paatriarhia Ecumenică în Biserica Ortodoxă). Studiu istoric-canonice, Tessalonice 1972, ppp. 389.

1. După cum arată și titlul lucrării, înalt Prea Sfințitul Maximos, Mitropolitul Sardelor din Patriarhia Ecumenică, încearcă să fixeze locul pe care-l ocupă scaunul patriarhal de Constantinopol în cadrul Bisericii Ortodoxe. Dezvoltarea subiectului se face pe parcursul următoarelor șase capitole: 1. Principii generale; 2. Organizarea bisericească; 3. Rangul episcopului de Constantinopol; 4. Cel de al 4-lea sinod ecumenic de la Calcedon; 5. Canoane-canonicitate; 6. Practica Bisericii.

Studiul este urmat de un rezumat în limba franceză, de bibliografie și de un indice de nume.

IDupă ce arată că Teologia de orice nuanță nu poate da o definiție clară și completă a Bisericii, autorul spune că în același timp în care Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu s-a întrupat învinzând ipostatic divinul cu umanul. El a pus și bazele istorice ale Bisericii ca o realitate care nu se mai poate repeta în drumul omnirii care înaintează spre cele mai de pe urmă prin Biserică și în Biserica lui Hristos. Apoi, prin asigurarea dată de Mîntuitorul Apostolilor, că va rămîne cu ei pînă la sfîrșitul veacurilor, El face aluzie la faptul că ordinea și autoritatea dată acelor rămîne de-a pururi în Biserică. La rîndul lor Apostolii ca persoane inspirate și maundatari ai Domnului au exercitat puterea spiritală hirotonind prezbiteri, diaconi și mai tîrziu episcopi. După moartea Apostolilor însă, funcția supremă în Biserică a rămas cea de episcop. Ea este legată de comunitatea locală. Episcopul nu este un Apostol ci un slujitor care a primit din partea Apostolilor harisma particulară de a prezida comunitatea. Funcțiile sale esențiale nu sînt de ordin misionar ca cele ale Apostolilor, ci sacramentale și pastorale. Deci, episcopul ca reprezentant al Mîntuitorului în Biserica locală prezidează adunările cul-

tice și mai ales euharistice și conduce Biserica ce i-a fost încredințată. Biserica primară a văzut în persoana episcopului pe martorul vieții ecleziale-sacramentale, pe succesorul Apostolilor și pe reprezentantul lui Dumnezeu. De aceea episcopul este capul Bisericii locale. Iar în Biserică nu există autoritate superioară celei a episcopului. Această autoritate trebuie însă considerată ca fiind în și nu superioară Bisericii. Episcopul este însă centrul și capul numai al Bisericii locale încredințate lui. El este capul Bisericii lui Dumnezeu într-un loc dat și pentru un anumit număr de persoane. El exercită activitatea pastorală și prezidează adunările cultice și Sfintele Taine în Biserica sa locală, care este pentru el încarnarea în spațiu și timp a Bisericii lui Dumnezeu. Unitatea dintre episcop și Biserica locală, unitate trăită în sînta euharistie, face pe episcop purtătorul acestei unități. Biserica primară avea o adîncă conștiință, despre unitatea dintre episcop și Biserica locală. Sfîntul Ignatie vede în persoana episcopului întreaga Biserică locală. Concepție asemănătoare are și Sfîntul Ciprian. După el „fiecare dintre episcopi participă la aceeași autoritate episcopală și la aceeași instituție episcopală nu ca parte dintr-un tot ci ca însăși expresia totului”. Și nu numai toți episcopii în comun, ci individual, fiecare episcop este un succesor al Apostolilor și invers, nu numai fiecare episcop este un succesor al Apostolilor, ci toți episcopii instalați canonic și păstrînd succesiunea apostolică sînt succesorii Apostolilor.

Această concepție a unității în identitate din timpul primelor trei veacuri, rămîne la baza conștiinței tuturor Bisericilor privind ecumenicitatea. Această identitate se asigură:

a) considerînd ca element indispensabil coincidența temporală și istorică a Bisericilor locale cu trecutul și mai ales cu Biserica primară a Apostolilor. Acest element al întoarcerii istorice în trecut era atît de puternic în conștiința Bisericii din primele trei veacuri încît termenul „Biserica cea una”

și „Biserica primitivă” se acopereau și se interpretau reciproc;

b) considerind ca indispensabilă verificarea locală sau geografică a identității Bisericilor în aceeași credință și viață în Iisus Hristos.

Aceasta însemna că fiecare Biserică pentru a fi „catolică” trebuia să se identifice cu celelalte Biserici și să trăiască în deplină comuniune cu ele. Necesitatea acestei verificări a dat naștere și a consolidat sinodalitatea. Dar semnificația și importanța catolicității geografice sau locale depindea de reîntoarcerea temporală și istorică la Biserica primară și de verificarea fiecărei Biserici cu Biserica Apostolică. Cu toate acestea însă, dimensiunea geografică ca și raportul și legătura temporală sau întoarcerea la existența primitivă rămăneau insuficiente fără intervenția unui al treilea element harismatic și sacramental. Este de notat, zice autorul, că atât reîntoarcerea la memoria istorică a Bisericii ca și reuniunea în același loc a tuturor Bisericilor din lume se realizează în persoana episcopilor, păstori și răspunzători ai Bisericilor locale, prin succesiunea apostolică. Ea se realizează de asemenea, și prin întocmirea listelor episcopale. De altă parte, întrunirea Bisericilor locale se face prin sinoadele episcopale. De acest fapt trebuie să se lege însă concepția după care Bisericii îi este inseparabil legată harisma sacerdoțiului. Iar în acest caz verificarea catolicității Bisericii este indisolubil și organic legată unității Sf. Taine a Euharistiei.

Făcând însă aceste considerații asupra Bisericii, înalt Prea Sfințitul Maximos se întreabă zicind: „Dar dacă toate Bisericile locale sînt „complete” prin prezența reală a lui Hristos în Sf. Taină a Cuminecăturii și dacă toți episcopii au primit prin comuniunea sacramentală canonică aceeași autoritate spirituală, cum se poate explica prezența „primatelor”? Și spune că deși toate Bisericile locale au conștiința plenitudinii, ceea ce se înțelege prin „succesiunea apostolică” conține nu numai succesiunea de persoane ci și neîntrerupta succesiune a adevărului ecleziologic așa cum se crede, cum se mărturisește și se învață totdeauna la fel prin succesiune și tradiție. Deci succesiunea apostolică are o dublă dimensiune: succesiunea de persoane și instituția episcopatului și succesiunea de credință, de tradiție și învățătura ecleziologică. Iar sub acest dublu aspect, legătura directă și neîntreruptă cu epoca apostolică nu era un

privilegiu al tuturor Bisericilor locale deoarece nu toate puteau dovedi continuitatea directă și neîntreruptă a succesiunii episcopilor lor încă din timpurile apostolice. Aceasta pentru că ele nu au cunoscut creștinismul datorită activității vreunui apostol, ci prin activitatea misionară a altei Biserici locale. De altă parte însă, apostolicitatea Bisericilor astfel înființate nu a fost contestată, deoarece ele au primit continuitatea din partea unei Biserici-Mame și au păstrat-o nealterat de-a lungul timpului. Ca urmare, mărturia Bisericilor locale direct legate de epoca apostolică era socotită mult mai demnă de crezare decît a Bisericilor locale care aveau legături indirecte cu această epocă. Dar, atîta timp cît Biserica nu era confruntată cu probleme de credință, fiecare Biserică locală trăia prin ea însăși, potrivit tradiției apostolice. În momentul însă, în care se ridicau diferite probleme, Bisericile locale care nu aveau baze apostolice se adresau Bisericii Mare, fără ca relațiile duhovnicești dintre acestea și „Bisericile fiice” să conturbe plenitudinea celor din urmă. În consecință, în această primă perioadă primatul conținea preferința față de mărturia Bisericii Mame, mărturie făcută publică în sinoade de către episcopul acestei Biserici. Prin și în persoana acestui episcop, Biserica Mamă primea onorurile recunoscute de ceilalți. Totuși, sinoadele locale nu pot fi considerate ca singurul factor care a determinat primatul. La el au mai contribuit apostolicitatea scaunelor, importanța politică a orașelor, întinderea activității misionare și autoritatea ecleziastică. Primatul a apărut mai întîi în sinoadele locale prezidate de episcopii Bisericilor-Mame. Apoi întâlnirea episcopilor apropiati în același loc cu ocazia sfințirii unui nou episcop a favorizat, de asemenea, primatul. Iar dacă în sinoadele locale primatul avea mai mult un caracter „prezidențial”, prin sfințire el a pătruns mai profund în practica și conștiința Bisericii. Combinarea onoarei prezidiale din sinoade cu participarea activă la sfințire, a fost axul pe care s-a dezvoltat primatul de onoare și înțelesul principal al primatului canonic administrativ.

În continuare autorul arată cum s-a ajuns la instituția mitropolitană, iar apoi mai tîrziu și la cea patriarhală, între care scaunele Romei și a Noii Rome ridicîndu-se peste a celorlalți patriarhi pe baza locului și a influenței pe care au exercitat-o în Biserică. Putem deci spune, zice mai departe autorul

că istoria bisericească și tradiția canonică recunoaște trei grade în primat: a) primatul mitropolitilor; b) primatul patriarhilor sau a conducătorilor Bisericilor autocefale; c) primatul ecumenic al Romei și al Noii Rome. Dacă, în timp ce sub influența diversilor factori autoritatea episcopului Romei a dobândit în Occident o putere absolută și în timp ce puterea papală tinde să absoarbă toate celelalte „proistoșii” ale Bisericii creștine și să facă din papă un judecător suprem în Biserică, autoritatea și influența episcopului din Constantinopol a fost totdeauna înțeleasă de așa manieră că participarea celorlalți episcopi și mai ales a episcopilor vechilor Biserici din Orient era considerată indispensabilă la conducerea Bisericii. De aceea locul episcopului de Constantinopol nu poate fi comparat cu cel al papei de la Roma, iar însemnătatea primatului și a privilegiilor sale nu se pot identifica cu papismul. În locul acelei „plenitudo potestatis ecclesiae” episcopul Constantinopolului posedă o autoritate ecleziastică superioară de un alt gen. El nu este „episcopus Ecclesiae universalis”, ci el este „Patriarhul Ecumenic” în sensul bine cunoscut al termenului. Cu alte cuvinte, el este socotit ca cel mai vechi și mai principal conducător în Orient, dar nu cea un șef administrativ absolut și ca judecătorul infailibil al Bisericii în probleme de credință, deși el deține și o autoritate bisericească în virtutea căreia este conducătorul și judecătorul tuturor credincioșilor supuși jurisdicției sale.

În încheierea studiului său, înalt Prea Sfințitul Mitropolit Maximos ține să sublinieze faptul că în exercitarea autorității bisericești, Scaunul Ecumenic ține totdeauna seama de sensul profund al noțiunii „diaconie” pe care el o îndeplinește în lumea ortodoxă și între Bisericile Ortodoxe fără a o concepe sau aplica ca un „Neo-papism” de nuanță ortodoxă.

Prot. Gheorghe Geția

DOSCOFTEI (1624—1693), *Bibliografie*, București, 1974.

Personalitatea mitropolitului Dosoftei, întreaga sa activitate bisericească și culturală din secolul XVII, este unanim mărturisită de-a lungul veacurilor până în zilele noastre. Operele sale au fost studiate, comentate și publicate, făcându-se investigații spre a fi scoasă la lumină desăvârșita personalitatea a marelui cărturar român.

Prin multitudinea lucrărilor care au văzut lumina tiparului, Mitropolitul Dosoftei, a

fost așezat în rîndul marilor cîitori și creați ai limbii românești. El este înțeles de noi pe numele mirenesc Dimitrie Barila. Bogata sa activitate bisericească, de asemenea scriitor, poet, prezent și în diplomatie, pe lângă viața zbuciumată pe care a îndurat-o, l-au făcut vrednic de cinstire. Marea contribuție a ierarhului este sprijinirea introducerii limbii române în biserică, tipărind o parte din cărțile bisericești în limba română.

Istoria literară menționează din lucrările mitropolitului Dosoftei, în mod deosebit „Psaltirea în versuri”, apărută în anul 1673, pe cînd era refugiat în Polonia, fiind tipărită într-o tipografie ucrainiană din Unieș, cu cheltuiala domnitorului Ștefan Patriceicu. Prin această operă, Dosoftei a depășit stadiul literaturii religioase canonice și s-a înscris în literatura beletristică ca primul poet român. Despre întreaga sa activitate au apărut o sumedenie de lucrări în țară și peste hotare. A fost comemorat de diferite instituții de cultură. Ca o apreciere a prezenței sale în cultura mondială, Dosoftei a fost înscris în calendarul UNESCO. În 1973 la împlinirea a 300 de ani de la apariția „Psaltirii în versuri” apoi în 1974 la împlinirea a 350 de ani de la nașterea sa, toți cei ce s-au ocupat de deosebitele însușiri ale ierarhului Moldovei, de activitatea acestuia, au închinat pagini punerii în valoare a celor mai multe din lucrările sale.

Printre publicațiile care s-au ocupat în paginile lor de multiplele însușiri ale ierarhului Dosoftei e și revista „Mitropolia Banatului” nr. 7—9/1973 cu titlurile: „Închinare Mitropolitului Dosoftei” și „Dosoftei poetul”, semnat de I. D. Lăduț.

Comisia Națională a Republicii Socialiste România pentru UNESCO, împreună cu Biblioteca centrală universitară București, cu prilejul împlinirii a 350 de ani de la nașterea poetului și cărturarului român Dosoftei, au editat o Bibliografie-Dosoftei, 1624—1693. După cum se menționează în nota redacției lucrării, se încearcă să se reconstituie, dintr-o perspectivă cât mai unitară și mai completă, personalitatea sa.

Lucrarea de față — de care ne ocupăm — vine tocmai să sintetizeze și să prezinte bibliografic viața și activitatea poetului și omului de cultură mondială, a ierarhului Dosoftei. Investigația întreprinsă, cum se menționează în continuare, a urmărit nu numai însumarea operei sale ci și comentariile asupra acesteia, în diverse epoci,

pină astăzi. Se arată că, cele două capitole de la finele cărții restrinse ca întindere, atrag în mod deosebit atenția asupra răspîndirii operelor lui Dosoftei și a conținutului bibliotecii sale, care a fost desigur bogată pentru vremea sa. Perioada frămîntată în care a trăit Dosoftei și cursul dificil al vieții sale nu l-au împiedicat să se afirme ca unul dintre factorii care au contribuit într-o măsură deosebit de însemnată la evoluția limbii și literaturii vechi românești, a cărții și tiparului în țara noastră. Materialele din Bibliografie, toate, contribuie la formarea imaginii de ansamblu asupra operei lui Dosoftei și definirea locului său în cultura românească.

După cuprins, lucrarea începe cu un studiu introductiv de prof. dr. docent I. C. Chițimia: „Dosoftei, primul poet român de clasă europeană”, în care se analizează „Psaltirea în versuri”, menționindu-se că în comparație cu Udriște Năsturel, Nicolae Milescu, Grigore Ureche, Miron Costin și stolnicul Constantin Cantacuzino, care prin operele lor fac ca în secolul al XVII-lea cultura și literatura română să iasă din dimensiunile bizantino-slave, intrînd în zone noi, Dosoftei se afla într-un context de largire și intensificare a relațiilor românești literare cu străinătatea. Se arată apoi că Dosoftei aduce Psaltirea în versuri pe pămînt românesc și în vorbă autentic românească.

În acest studiu se menționează că Nicolae Iorga, care a fost nu numai o minte excepțională și un condei de istoric, ci și un om de simț poetic, a arătat primul frumusețile de creație din Psaltirea lui Dosoftei. Pe lângă fragmente sau psalmi întregi dintre cei mai reușiți, Iorga citează simple și splendide imagini sau secvențe de stil, în comparație cu traducerea ad litteram mai veche, apărută la Petersburg în 1819. El a valorificat înaltă oară versuri ca: „Am mîncat pine cu zgură / Și lacrimi în băutură”, sau „Peste luciuri cu genune / Trec corăbii cu minune...”.

În încheierea studiului său I. C. Chițimia spune că „ținînd seama și de alte opere de talent ale lui Dosoftei, bunăoară „*Viețile sfinților*” (1682—1686) în care există motive de folclor și de cărți populare, ierarhul moldovean este, în special prin „Psaltirea în versuri”, primul nostru poet român, care a îmbogățit literatura noastră cu o operă poetică de dimensiuni mari, remarcabilă, ale cărei părți originale și frumoase îi dau dreptul să fie considerată ca o apariție

nouă a timpului său, în plan românesc și european. Studiul cuprinde și patru ilustrate înfățișîndu-l pe mitropolitul Dosoftei. Este o icoană aflată în biserica Sf. Gheorghe din Suceava. A doua este „casa Dosoftei din Iași”, a treia înfățișează tot pe mitropolitul Dosoftei — reproducere după desen anonim — și a patra este „mănăstirea Sf. Sava din Iași” unde a fost închis Dosoftei în 1675.

După studiul introductiv al prof. dr. docent I. C. Chițimia și nota redacției din cuprinsul căreia s-au menționat pasajele mai de seamă, materialul este împărțit în cinci capitole, înaintea cărora este tabelul cronologic care cuprinde 59 de titluri — pe ani — începînd cu anul 1624, data nașterii lui Dosoftei-Dimitrie Barila (Bărilă), fiul negustorului macedonean Leontar și al Misirei, înrudiți cu familia Kiriak Păpară din Lwow, continuînd pînă la anul 1693 — 13 decembrie. Moare în refugiu la Strij.

Capitolul I cuprinde lucrări privind viața și activitatea lui Dosoftei, avînd subtitlurile: 1. Scrieri cu caracter monografic în perioadă și volume; 2. Scrieri de istorie literară; 3. Scrieri cu caracter istoric; 4. Scrieri de istorie bisericească; 5. Scrieri și mențiuni privitoare la istoria cărții și a tiparului. Din cele 229 de titluri din acest capitol, menționăm doar cîteva: N. Iorga, Mitropolitul Dosoftei și lucrările lui; Gh. Cardaș, Istoria literaturii românești de la origine pînă la zilele noastre; P. Haneș, Histoire de la littérature roumaine; I. D. Laudat, Istoria literaturii române vechi; S. Pușcariu, Istoria literaturii române. Epoca veche; Al. Rosetti, Istoria limbii române de la origine pînă în secolul al XVII-lea; I. Bianu, Relațiune asupra călătoriei în Galiția făcută în vara anului 1885. (Împrejurările istorice ale transportării arhivei lui Dosoftei în Polonia); S. Dragomir, Cînd și unde a murit mitropolitul Dosoftei?; M. Kogălniceanu, Despre catalogul arhivelor luate de Dosoftei; P. P. Pănaiteșcu, Patriarhul Dosoftei al Ierusalimului și mitropolitul Dosoftei al Moldovei. Cu prilejul unei scrisori inedite; N. Vornicescu, Reședința mitropolitului Dosoftei de la Sf. Nicolae Domnesc din Iași; I. Bogdan, O scrisoare din 1679 a mitropolitului Dosoftei; A. Leon, Cea mai veche clădire laică a Moldovei — Tiparnița lui Dosoftei; D. Văcăriu, Un nou și valoros obiectiv muzeistic ieșan „Casa Dosoftei”.

Capitolul II. — Opera și alte lucrări ale mitropolitului Dosoftei are următoarele subtitluri: 1. Volume; 2. Antologii, Crestomații, Texte separate; 3. Manuscrise: a) Lucrări

ale lui Dosoftei care au circulat în copii manuscrise, b) traduceri, c) acte purtând semnătura lui Dosoftei — toate în număr de 105. Dintre acestea menționăm: *Psaltire* a sfințului prooroc David pre limba românească cu zizisa și cu toată cheltuiala prea luminatului întru Is. Hr. Io Ștefan Petru Voievod domn al Țării Moldovei, din sfintele scripturi a sfinților părinți dascălilor sfintei biserici, cu lungă osteneală în mulți ani socotită și cercată prin sfintele cărți și de aceea pre versuri tocmită în cinci ani foarte cu osîrzie mare, de smeritul Dosoftei mitropolitul de Țara Moldovei. În mănăstirea Unievelui s-a format prin tipar, la anul de la fefacerea lumii 7181 (1673) (*Psaltirea* în versuri): *Preacinstiul Acatist și Paraclis* al prea sfinției născătoare de Dumnezeu, canonul învierii și celelalte mîntuitoare rugăciuni către domnul nostru Is. Hr. tălmăcit de pre limba slavonească pe limba românească, cu osteneala și sirguinta prea sfințitului domn părinte Dosoftei, mitropolitul Sucevei și a toată Țara Moldovei. În mănăstirea Unievelui s-a tipărit. Anul 1673. (Acatistul Născătoare de Dumnezeu); *Dumnezeiasca liturghie* acum întâi tipărită românește cu multă osîrzie, să înțeleagă toți izbăvirea lui Dumnezeu cu întreg înțeles, tipăritu-s-a la sfînta mitropolie în Iași, luna mai, în anul 7187 (1679).

Din lucrările și comentariile referitoare la operele ierarhului Dosoftei, consemnăm: Gh. Adamescu: *Crestomație pentru istoria limbii și literaturii românești*; prof. N. Iorga, Dosoftei, *Psalmi în versuri*; Al. Elian, Dosoftei poet laic; Al. Piru și I. Serb, *Poezia clasică română* (de la Dosoftei la Octavian Goga); D. Simionescu, *Cronici și povestiri românești versificate* (sec. XVII—XVIII) — Studiu și ediție critică.

Capitolul III cuprinde: Studii asupra operei. (Considerații privind conținutul operei. Din cele 225 titluri, prezentăm cîteva din ele: M. Basarab, *Conștiința originii române și a unității naționale în opera mitropoliților Varlaam și Dosoftei*; L. Galdi, *Le Psautier commenté du métropolit Dosithée*; N. Iorga, *Unitatea națională în literatura românească*. Rezumatul conferinței ținute la congresul din Timișoara a Ligii Culturale; D. Simionescu, Dosoftei traducător din dramaturgia cretetană; A. D. Sturdza, *Un manuscris al Psaltirei în versuri a mitropolitului Dosoftei*; I. N. Șerbănescu, *Promovarea ideii despre unitatea neamului românesc în predosloviile cărților bisericești*; Al. Rosetti, Dosoftei;

A. Alexianu, *Călătoriile psalmilor mitropolitului Dosoftei*.

Capitolul IV cuprinde: Note asupra unor lucrări ale lui Dosoftei în biblioteci și muzee, în număr de 15. Printre autorii acestor titluri menționăm: I. Bianu, R. Caracas, Catalogul manuscriselor românești; T. Bodgea, Un autograf din 1687 al mitropolitului Dosoftei; I. C. Chițimia, Note (despre primul volum din „Viața și petrecerea sfinților” de Dosoftei cu o notiță semnată de Eminescu).

Urmează *capitolul V*: Cărți și manuscrise din biblioteca lui Dosoftei, avînd un număr de 11 titluri.

În încheiere se află *Indice de nume și persoane*, precum și lista ilustrațiilor în număr de 17 între care: *Dumnezeiasca liturghie*, Iași 1679, foaie de titlu; *Zapis* din 1681, mai 20; *Fragment cu semnătura lui Dosoftei*; *Viața și petrecerea sfinților*, Iași, 1682, foaie de titlu și o însemnare a lui Eminescu pe un exemplar din *Viața și petrecerea sfinților*, aflat în Biblioteca centrală universitară din Iași; *Parimiile prestean*, Iași, 1783 foaie de titlu.

După apariția acestei Bibliografii, au mai apărut alte studii și analize în diferite publicații despre viața și bogata activitate a mitropolitului Dosoftei. Revista „Mitropolia Banatului” în volumul de față cuprinde: 350 de ani de la nașterea mitropolitului Dosoftei, de prof. Ion Nicola și Mitropolitul Dosoftei în contextul eforturilor pentru biruința limbii românești, de Prot. Ion B. Mureșanu.

Prezentînd în coloanele revistei noastre această lucrare, editată ca un omagiu adus primului poet din istoria literaturii românești, aceluia care s-a străduit să introducă limba românească în biserică, considerăm că nu este decît o modestă contribuție în a înfățișa cuprinsul bogat al Bibliografiei Dosoftei (1624—1693), spre a fi cunoscută și pusă la îndemîna tuturor.

Longin I. Oprea

FLORICA DIMITRESCU, *Contribuții la istoria limbii române vechi*, București, Editura didactică și pedagogică, 1973, 289 pp.

Culegerea de studii despre limba română veche începe cu un studiu despre *Datere*. Urmează un studiu despre *Dictionarul limbii române din secolul al XVI-lea*. Autoarea ne dă și Extrase din macheta *Dictionarului limbii române din secolul al XVI-lea*. De exemplu cuvîntul *arhisinagog* se întâlnește în 1581 în *Cazania lui Corei* (Vine doare cine de la arhisinagoga, grăi lui c-au murit

fata ta). Studiul următor pune o problemă nouă — Asupra prelucrării automate a textelor românești vechi cu caractere chirilice. Aplicarea tehnicii electronice de calcul la analiza limbii (pp. 30—37). Cuvîntul arhisinagogă pare că nu înseamnă construcția, edificiul, ci mai marele sinagogii, persoană care o conduce, pentru că la p. 384 se spune „vine oarecine de la judele gloatei” apoi întâlnim și formele „zice oarecine judeului de gloate”, „nu aștepta pre judele gloatei”. E foarte probabil că termenul „arhisinagogă” a fost luat din limba latină „in domum arhisinagogi”.

Un studiu mai amănunțit se referă la raportul dintre Tetraevanghelul lui Coresi și Evangheliarul lui Radu de la Mănăești (pp. 73—95). S-au emis următoarele ipoteze: 1. Evangheliarul lui Radu de la Mănăești (1574) este o copie directă după Tetraevanghelul lui Coresi (1561); 2. Evangheliarul lui Radu de la Mănăești (1574) este o copie a unui manuscris copiat probabil de un sas după care s-a tipărit și Tetraevanghelul lui Coresi (1561). O variantă a primei ipoteze, după care Radu de la Mănăești a transcris „după o copie intermediară de pe la 1557—1558 a traducerii originale de pe la 1550 a Evangheliarului în românește; 4. Nu există nici un raport între Tetraevanghelul lui Coresi (1561) și Evangheliarul lui Radu din anul 1574. Care din aceste ipoteze este cea mai apropiată de adevăr? Autoarea susține prima ipoteză, în favoarea căreia aduce foarte multe argumente. I. Gheție a demonstrat că și Evangheliarul de la Londra, manuscris din anul 1574 este transcrierea unei copii de pe Tetraevanghelul lui Coresi din 1561 și nu o copie directă. În ultimii ani a fost și o polemică între Florica Dumitrescu și I. Gheție în legătură cu raportul dintre Tetraevanghelul lui Coresi (1561) și Evangheliarul lui Radu de la Mănăești (1574).

Autoarea studiază structura etimologică a Tetraevanghelului (1561) lui Coresi. Ajunge la concluzia că fondul general de cuvinte al textului cercetat este 1817, dintre care 522 de cuvinte aparțin lexicului celui mai frecvent, incorporînd aici toate cuvintele care apar cu o frecvență mai mare de 11 ocurențe inclusiv. Domină lexicul latin. Sînt 777 elemente lexicale latine, cu 47026 ocurențe, reprezentînd 82—87 la sută din numărul total al cuvintelor. Autoarea prezintă Liturghierul lui Coresi, reeditat de Alexandru Mareș. Alexandru Mareș precizează că Liturghierul lui Coresi a fost tipă-

rit în 1 iunie—31 august 1570, la Brașov, după un original slav și că ar exista „două straturi de limbă, unul al traducătorului și altul al revizorului. Florica Dumitrescu nu este de acord cu toate concluziile lui Alexandru Mareș. Sînt multe probleme controversate. Alexandru Mareș consideră Evangheliarul slav-român de la Sibiu (1551—1553) „o tipăritură bănățeană” pe cînd Alexandru Rosetti „îl localizează în Moldova”.

Pravila ritorului Lucaci, editată de I. Rizescu în 1971 e cunoscută și sub numele Nomocanon, sau Pravila de la Putna. Pravila ritorului Lucaci nu este un original ci o copie, dar Lucaci „a intervenit atît în textul slav cit și în textul românesc” (p. 11). Autoarea se ocupă de însemnările de călătorie și de studii la Constantinopol, Veneția și Padova (1665—1669) ale lui Constantin Cantacuzino Stolnicul.

Este o operă de erudiție Indicele lexical paralel secolul al XVI-lea (pp. 121—245) elaborat pe baza a nouă texte. Sînt înregistrate vreo 5000 de cuvinte, culese din: 1. Psaltirea Scheiană; 2. Codicele voronețean; 3. Evangheliarul slavo-român; 4. Tetraevanghelul lui Coresi; 5. Liturghierul lui Coresi; 6. Psaltirea lui Coresi (1577); 7. Cazanica a doua a lui Coresi (1581); 8. Palia de la Orăștie; 9. Pravila Ritorului Lucaci. Autoarea a considerat necesar ca acest volum să-l încheie cu studiul Mihai Eminescu și limba veche (pp. 246—256) avînd ca motto versul „A turna în formă nouă, limba veche și înțeleaptă”. Mihai Eminescu scria în octombrie 1871 că „Am adunat multe vechituri din manuscrise și tipărituri vechi românești, pe care le-aș lua bucuros cu mire”. În ziarul „Timpul” din 21 noiembrie 1981 Eminescu scria „Multe texte și bisericăști și laice au un ritm atît de sonor în înșirarea cuvintelor, încît e peste putință ca frumusețea stilului lor să se atribuie întâmplării și nu talentului scriitorului și dezvoltării limbii”. Autoarea se ocupă de ecoul graiului vechi, în limba scrierilor Lucașăruului — poeziei românești. Remarcăm în Anexă: însemnările Stolnicului Constantin Cantacuzino, precum și unele concluzii obținute prin calculatoarele electronice.

Prof. Iosif E. Naghi

DAVID POPESCU, *Valoarea educativă a studiilor clasice*. Editura didactică și pedagogică, București, 1972, 114 pp.

Valoarea educativă, dacă nu și cea instructivă, a studiilor clasice a constituit,

și și constituie, un obiect controversat, care a găssit, și își face loc, în ziare, în reviste de specialitate, în studii bine documentate, dar cu deosebire în elaborarea programelor de învățămînt mediu. Personalități eminente au ignorat, ori chiar au negat, valoarea educativă a studiilor clasice; alte personalități, de o reală competență, s-au pronunțat, și se pronunță în continuare, pentru menținerea acestor studii în programele de învățămînt.

Lucrarea pe care o amintim în aceste rânduri prinde în al ei obiectiv tocmai problema enunțată mai sus, remarcînd că ea — problema — „se pune de multă vreme, ori de cîte ori se fac reforme și modificări pe plan de învățămînt mediu, ori de cîte ori se revede utilitatea fiecărei discipline în raport cu cerințele societății” (p. 11). Într-un anume fel a fost privită, problema, în evul mediu; ea s-a bucurat „de o prețuire deosebită” în Renaștere, ca în școlul al XIX-lea să înregistreze prea puțin prețuire (p. 13).

În general, în școala românească, studiile clasice s-au bucurat de o bună prețuire. Titu Maiorescu — spre exemplu — deși ccombate argumentele obișnuite în favoarea limbilor clasice, susține totuși valoarea formativă a studiului acestora, socotind limba latină disciplina fundamentală a spiritului și a caracterului. Studiile clasice, spune el, au fost și vor fi nutrimentul principal al inteligenței omenești, pînă cînd va fi vorba de bine, de adevăr și de frumos” (p. 20).

În aceeași ordine de idei, sînt reamintite aprecierile inegalabilului Mihai Eminescu, ca, deși romantic, admira fără rezerve clasicismul antic, în care vedea o disciplină permanentă a rațiunii și o călăuză sigură pe drumul spre viitor. „Fixat o dată pentru totdeauna — spune Eminescu — nemai-puîndu-se schimba, căci el aparține unor timpuri de mult încheiate, spiritul antichității e regulatorul statornic al caracterului și izvorul simțului istoric (...). Milioane de spirite tinere s-au adăpat la izvorul fecund al antichității clasice, fără ca să se fi ivit vreun pericol pentru dezvoltarea lor ulterioară; din contră” (p. 21).

Lucrarea reține încercările făcute, după primul război mondial, în favoarea limbilor clasice (p. 22), alături de noi, cit și în alte țări; dar ea subliniază și faptul că, „după al doilea război mondial, procesul de restrîngere a locului limbilor clasice în învățămînt s-a accentuat, cu tot protestul și argumentele aduse de partizanii clasicismului” (p. 23). Totuși, chiar așa fiind, valoarea educativă a clasicismului antic este și acum

recunoscută și acestea justifică prezența limbilor clasice în planurile de învățămînt. „De altfel, experiența din perioada 1948—1956 — la noi — a dovedit că absența totală a limbii latine din învățămînt mediu nu a constituit un fapt pozitiv” (p. 30).

O atenție deosebită acordă lucrarea sarcinilor învățămîntului clasic în actualitate (p. 32—50), programelor și metodelor de învățămînt (p. 50—59) și, mai ales, modernizării învățămîntului clasic (p. 59—108), înțelegîndu-se aci modernizarea metodelor în predarea limbilor clasice.

Ridicarea și reasezarea problemei limbilor clasice în plină actualitate, atestă însemnătatea și utilitatea lucrării de față. De reținut sînt unele concluzii la care ajunge lucrarea și anume că, „deși cu un loc modest în planul de învățămînt, limba latină își aduce o contribuție însemnată la educarea și instruirea tineretului nostru... că prin limba latină elevii noștri intră în legătură directă cu moștenirea culturală lăsată de antichitate, învață limba română în perspectiva formării și a evoluției ei istorice, își dezvoltă în sfîrșit capacitățile intelectuale și morale prin cunoașterea experienței unor popoare și a valorilor unei culturi ale cărei energii alimentează neîntrerupt cultura modernă” (p. 112).

Pr. prof. dr. D. Călugăr

Anuarul Liceului Pedagogic din Arad pe anul școlar 1972—1973, redactat de prof. V. Popeangă, Arad 1973, 293 pp.

Liceul Pedagogic din Arad, continuatorul vestitei Preparandii înființată în 1812, a editat cu atât de binecunoscuta ostentatie cărțurărească a directorului său profesorul emerit dr. Vasile Popeangă, anuarul școlar pe anul 1972—1973. Volumul sintetizează în 52 pagini activitatea școlară urmată de un număr de 13 studii privind istoria pedagogiei (pp. 55—29) din care reținem ca o importantă contribuție la trecutul cultural al Banatului articolul bine gîndit și documentat semnat de profesorul N. Roșuț despre orăvișanul Dimitrie Constantini (pp. 115—131). Autorul analizează activitatea școlară depusă ca profesor la gimnaziul unic latinesc din Oravița, la Preparandia din Arad și ca director școlar districtual al districtului Oradea Mare, activități desfășurate din decada a doua a secolului XIX pînă în 1865, cum și „Istoria vest-est a românilor”, pe care a tipărit-o la Timișoara în 1857.

Profesorul N. Roșuț, concludă: „Activitatea școlară și publicistică desfășurată de

Dimitrie Constantini a fost deosebit de valoroasă, atât pentru școala românească din părțile de vest ale țării noastre, cât și pentru frământările social-politice care frământau societatea noastră în epoca respectivă. Prin întreaga sa activitate, Dimitrie Constantini se încadrează în rindurile oamenilor de cultură română, care în condiții grele s-au străduit să ridice nivelul de viață și cultură al poporului prin școală și carte" (p. 128).

Maria Tomov publică un material interesant despre activitatea complexă a profesorului și rectorului de la Academia Teologică din Arad, fost profesor al aceleiași Preparandii, protopopul dr. Teodor Botiș (pp.

241—251), pe care o așează în adevărata ei lumină, iar Lucian Emandi, temeinică cercetare ce reabilitează deplin memoria editorului de carte românească, profesorul Alexandru Gavra (pp. 131—155). Alte figuri care și-au dat cu abnegație aportul la dezvoltarea învățămîntului românesc în părțile arădene, se datoresc unui select mănunchi de slujitori ai catedrei. Remarcăm pentru însemnătatea lor deosebită: studiul profesorului Vasile Popeangă „Activitatea culturală a corpului didactic din Transilvania în slujba unității naționale” (pp. 55—103) și „Presa pedagogică arădeană în perioada interbelică” (pp. 103—119), semnată de A. Ilica.

Prof. Ion B. Mureșianu

COLINZI SI CINTECE DE STEA

O, CE VESTE MINUNATĂ

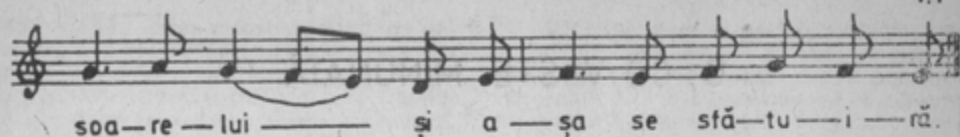
Mergînd Iosif cu Maria
 în Vitleiem să se scrie,
 într-un mic locaş
 lîng-acel oraş
 S-a născut Mesia

Pe Fiul în al Său nume,
 Tatăl L-a trimis în lume,
 Să se nască
 Si să crească,
 Să ne mîntuiască.

TREI PĂSTORI

Notatia: D. Cusma

Hai-deți, fraților, să mergem,
 Floricele să culegem. Raza soarelui...
 Și să facem o cunună,
 S-o-mpletim cu voie bună. Raza soarelui...
 Și s-o ducem lui Hristos,
 Să ne fie de folos. Raza soarelui...

ASTĂZI S-A NĂSCUT HRISTOS

D. G. Kiriac

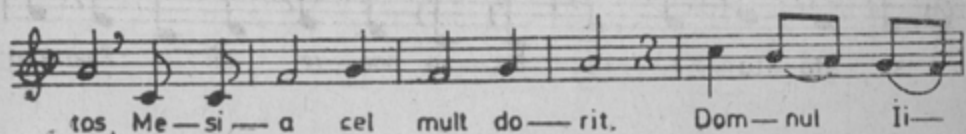
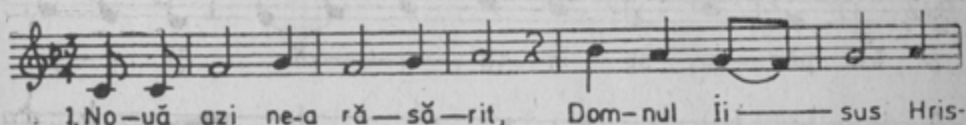

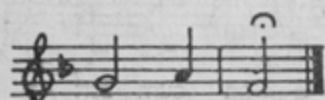
2. Mititel și-nfășetel,
 În scutec de bumbăcel.
 3. Vîntul bate, nu-l răzbate,
 Neaua ninge, nu-l atinge.

4. Și de-acum pînă-n vecie,
 Mila Domnului să fie.

1-4. Lăudați și cîntați și vă bucurați.

NOUĂ AZI NE-A RĂSĂRIT

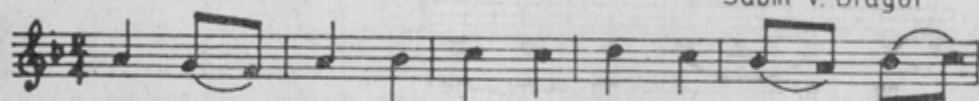

sus Hris—tos.

2. Din Fecioara s-a născut
Și cu lapte a crescut.
3. Cum e robul s-a smerit
Și pe noi ne-a mîntuit.
1-3. Domnul Iisus Hristos.

STEAUA SUS RĂSARE

Sabin V. Dragoi

1. Stea—ua sus ră—sa—re Ca o tai—nă

ma—re, Stea—ua stră—lu—ceș—te Și lu—

mii ves—teș—te.

2. Că azi, Preacurata,
Preanevinovata,
Fecioara Maria
Naște pe Mesia

4. Și dacă sosiră
Îndată-L găsiră,
La Dînsul intrară
Și-I se închinară.

3. Magii cum zăriră
Stea-ua, și porniră,
Mergînd după rază,
Pe Hristos să-L vază

5. Cu daruri gătite,
Lui Hristos menite,
Luînd fiecare
Bucurie mare,

6. Care bucurie
Și aici să fie,

- De la tinerețe
Pîn' la bătrînețe

DOAMNE, A TALE CUVINTE

1. Doam-ne, a Ta—le cu—vin—te, Ca—re Le-ai spus

mai — 'na — in — te, S-a-mpli-nit a — şa cum scri — e
 Moi — si la car — tea în — ti — ie. O, mi — nu —
 ne, o, — mi — nu — ne!

2. Dinspre răsărit răsare
 O stea cu lumină mare;
 Razele își răspîndește,
 Pe trei crai povătuiește.
 O, minune, o, minune!

3. Steaua, steaua lui Hristos
 Strălucește prea frumos,
 De la stea s-a cunoscut,
 Că Mesia s-a născut.
 O, minune, o, minune!

SUS, LA POARTA RAIULUI

Emil Montia

1. Sus, la poar — ta ra — iu — lui, poar — ta ra — iu — lui,
 Paş — te tur — ma Ta — tă — lui, tur — ma Ta — tă — lui.
 1-4. Li — nu-i lin şi ia — răşi lin, Ba — te — vin — tul
 trun — za lin, lin şi — ia — răşi lin.

2. Dar la poartă cine-mi sta, (cine, cine sta.)
 Sta chiar Maica Precista. (Maica Precista)
 3. Lînga ea, un legănel (da, un legănel)
 Cu un copilăș în el. (copilaș în el.)
 4. Copilașul cînd plîngea,
 Maica Sfînta-L legăna. (Maica-L legăna.)

PRAZNIC LUMINOS

T. Popovici

1. Praz-nic lu—mi—nos, Stră—lu—cit fru—mos,
 As—tăzi ne-a so—sit Și ne-a-n-ve—se—lit,
 Că Mîn—tu—i—to—rul Și iz—bă—vi—to—rul,
 Cu trup s-a năs—cut, Cu trup s-a năs—cut.

2. Raiul cel închis.
 Azi iar s-a deschis.
 Șarpelui cumplit
 Capul i-a zdrobit
 Și strămoșii iară,
 Prin Sfînta Fecioară,
 Iar s-au înnoit.

3. Ingerii cîntau.
 Păstori fluierau.
 Magii se-nchinău,
 Toți se bucurău.
 Dar Irod era
 Că se tulbura,
 De nașterea Sa

4. El îl căuta,
 Voind morții-a-L da.
 Dar pruncul Iisus
 Din țară s-a dus.
 Fie lăudat,
 Binecuvîntat
 În veacuri. Amin.

tară. Lucrările celui de-al III-lea Congres internațional de studii sud-est europene. Tîrgul Internațional de la București. CEDOR. O nouă stațiune balneară. Barajul de la Ialomița. Întreprindere modernă. Premieră industrială. Noi resurse pentru fabricarea hîrtiei. Sporirea producției de ciment. În sprijinul agriculturii. Date privitoare la transportul rutier. Manifestări artistice. Secția de istorie contemporană a Muzeului Banatului. Noutăți arheologice. Grijă pentru conservarea vechilor scrieri. Prestigiul bisericilor maramureșene. Realizare timișoreană — — — — —

693

C R O N I C A B I S E R I C E A S C Ă

Vizita făcută Bisericii Ortodoxe Române de Prea Fericitul Patriarh Elias al IV-lea al Antiohiei și al întregului Orient. Relații ale Bisericii Ortodoxe Române cu Biserica Luterană din R.F. Germania. Nouă parohie ortodoxă română peste hotare. Decesul episcopului dr. Gheorghe Argay. Manifestări închinare Sf. Elrem Sirul. Conferințe anglicano-ortodoxe. Sesiunea Comitetului central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Conferința Bisericilor Europene. Sesiunea Comitetului de lucru al Conferinței Creștine pentru Pace. Congresul Asociației Ecumenice Internaționale. A IV-a Adunare a Consiliului Ecumenic pentru tineret din Europa. Sinodul episcopilor romano-catolici. Din viața Bisericii Vechi Catolice. Aniversarea a 800 de ani de la înființarea Bisericii Valdenze. Probleme contemporane în preocuparea Bisericii. Religiiile lumii în slujba păcii. Reconstrucția Babilonului — — — — —

716

N O T E Ș I C O M E N T A R I I

Ocrotirea patrimoniului cultural național. Reactualizarea ascetismului — — — — —

728

V I A Ţ A B I S E R I C E A S C Ă Î N C U P R I N S U L M I T R O P O L I E I B A N A T U L U I A R H I E P I S C O P I A T I M I Ş O A R E I Ş I C A R A N S E B E Ş U L U I

Sărbătorile sfinte. Alegerile pentru Adunarea Eparhială. Lucrările Adunării Eparhiale. Itinerar pastoral. Hirotonii și hirotesii. Conferințe preoțești. Conferința personalului din conducerea eparhiei. Instrucțaj pe teme administrative. Noul an școlar la Seminarul teologic din Caransebeș. Examen de capacitate preoțească. Praznicul Sf. Ierarh Iosif cel Nou. Datinile de Crăciun. Promovarea relațiilor ecumenice. Aducere aminte. Decese. — — — — —

738

E P I S C O P I A A R A D U L U I

Sfintiri de biserici. Conferințele de orientare din noiembrie. Lucrările Adunării Eparhiale. Datini de Crăciun — — — — —

753

P R E Z E N T Ă R I B I B L I O G R A F I C E

Mitropolitou Sardeon Maximou. To Oikoumenikon Patriarheion en te Orthodoxo Ekklesia (Prot. Gheorghe Geția). Dosoftei (1624—1693) — Bibliografie (Longin I. Oprea). Florica Dimitrescu — Contribuții la istoria limbii române vechi (Iosif I. Năchiu). David Popescu — Valoarea educativă a studiilor clasice (D. Călușar). Anuarul Liceului pedagogic Arad pe anul școlar 1972—1973 (Prot. Ion B. Mureșianu) — —

759

C O L I N D E Ș I C Î N T E C E D E S T E A

O ce veste minunată. Trei Păstori. Astăzi s-a născut Hristos. Nouă azi ne-a răsărit. Doamne a Tale cuvinte. Steaua sus răsare. Sus la poarta raiului. Praznic luminos — — — — —

767

52419